

ZBORNIK
DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 17

REDAKCIONI ODBOR

Karlo Mrazović, Ko Rukavina, Anka Berus, Nikola
Sekulić, Mile Počuča, Fabijan Trgo, pukovnik, Zdenko
Cvrlje, potpukovnik, Sandor Kaufer, major, Boško
Cavić, kapetan I klase.

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

S

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM

V

KNJIGA 17

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

BEOGRAD

1956

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

— SRPANJ -

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLO-
BODILACKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE

BR. 1

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 1 SRPNJA 1943 GOD. O POHVALI TRINAESTE PROLETERSKJE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« ZA POKAZANO JUNAŠTVO PRILIKOM RAZBIJANJA NEPRIJATELJSKE OFANZIVE NA ZUMBERAK¹

N A R E D B A BR. 18

Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske od 1.VII.1943.

I. Pohvaljujemo borce i komandni kadar XIII Proleter-ske narodno-oslobodilačke udarne brigade »Rade Končar« koji su pokazali primjernu hrabrost i junačko držanje u razbijanju neprijateljske ofanzive na Zumberak koja je trajala od 18—23.VI o.g.²

II. Za komandanta se II Operativne zone postavlja Vlado Matetić, dosadašnji vršilac dužnosti komandanta II Zone.

III. Za šefa se Otsjeka za vojne vlasti u pozadini Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske postavlja Mile Martinović,³ dosadašnji politički komesar IV Narodno oslobodilačke udarne brigade.

IV. Za šefa se Tehničkog otsjeka Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske postavlja Vilko Goranić, inženjer.

V. Đuro Čizmek, pomoćnik komandanta Banijskog područja, razrješava se dužnosti te se odmah ima javiti Obsjeku

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 15/6, k. 1471.

² Vidi dok. br. 8.

³ Poginuo nesrećnim slučajem 1944 god. kao član Okružnog NOO za Kordun.

^a'vojne vlasti u pozadini Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske.

Komandant Banijskog područja predložit će ovom Štabu pomoćnika komandanta Područja.

VI. Rebić Branko, zamjenik komandanta Banijskog područja, razrješava se dužnosti i stavlja na raspoloženje Komandi Banijskog područja.

VII. Za zamjenika se komandanta Banijskog područja postavlja Milan Sibirčić.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
Vladimir Bakarić s.r.

Komandant,
Ivo Rukavina s.r.

Štab II Operativne zone
N.O.V. i P.O. Hrvatske
Nar. T. br. 37/43.
29.VIII. 1943.

Na znanje:

Štabu XIII Proleterske brigade »Rade Končar«

Štabu Zumberačko-pokupskog p. odreda

Štabu Moslavačkog p. odreda

Štabu Kalničkog **p.** odreda.

PROSTOR ZA
STAMPANJE
BR. 748

N A R E D B A B R. 18.

Glavnog Štaba Narodne Oslobodilačke Vojске i Partizanskih Odreda
Hrvatske od 1. VIII. 1943.

I. Pohvaljujemo barce i komandni kadar XIII. Proleterske
Naredne Oslobodilačke Udarne Brigade "Rade Končara" koji su pokazali
primjerno hrabrost i junačke držanje u razbijanju neprijateljske ofen-
zive na Žumberak koja je trajala od 18. do 23. VI. s. g.

II. Za komandanta se II. Operativne Zeme postavlja Vlado Masetić
desetodnji vršilac dužnosti komandanta II. Zeme.

III. Za šefa se Otajska za vojne vlasti u pešadini Glavnog Štaba
Naredne Oslobodilačke Vojске i Partizanskih Odreda Hrvatske postavlja
Milo Martinević, desetodnji politički komesar IV. Naredne oslobodilačke
Udarne Brigade.

IV. Za šefa se Tehničkog Otajska Glavnog Štaba Naredne Oslobodilačke
Vojске i Partizanskih Odreda Hrvatske postavlja Vilko Geranić,
inženjer.

V. Djuro Čizack, pomoćnik komandanta Banijačkog Područja raz-
riješava se dužnosti te se odmah ima javiti Otajsku za vojne vlasti
u pešadini Glavnog Štaba Naredne Oslobodilačke Vojске i Partizanskih
Odreda Hrvatske.

Komandant Banijačkog Područja preclahit će ovom Štabu pomo-
ćnika Komandanta Područja.

VI. Rebić Branko, zamjenik komandanta Banijačkog Područja raz-
riješava se dužnosti i stavlja na raspoloženje Komandi Banijačkog Po-
dručja.

VII. Za zamjenika se komandanta Banijačkog Područja postavlja
Milan Sibincić.

S M E R T P A Š I Z M U S L O B O D A K A R O D U !

Politički komesar. *f*
Vladimir Bakarić s. r.

Komandant.
Ivo Rukavina s. r.

Štab II. Operativne Zeme
B. O. V. 1 P. O. Hrvatske
Mar. T. Br. 37/43.
20. VIII. 1943.

Na znanje.

- ✓ Štabu XIII. Proleterske Brigade "Rade Končara"
- ✓ Štabu Žumberačke-Pokupske P. Odreda
- ✓ Štabu Maslovačke P. Odreda
- ✓ Štabu Ka ničke P. Odreda.

Da je priegis vjieran originalu tvrdi.
Šef kancelarije.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 1 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NA- PADU NA CETINGRAD, SLUNJ I VELIKU KLADUŠU¹

O. [br.] 100/43
1 juli 1943

Dostavlja operativni izvještaj
o operacijama VIII divizije na
Slunj, Cetingrad i Kladušu.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Zadatak: VIII divizija, sastavljena od dvije brigade, i Unska grupa,² sa cjelokupnim sastavom, dobile su zadatak da likvidiraju neprijateljska uporišta Slunj, Cetingrad i Veliku Kladušu.³

U ovim mjestima nalazila se 11. pukovnija, koja je bila sastavljena od tri bojne i pojačana sa domaćim »majarima« i jednom satnijom, zvanom »gvozdena satnija«. Raspored je bio otprilike ovakav: U Slunju jedna bojna pojačana sa majarima, jačine oko 800, u Cetingradu dvije satnije sa nešto domaćih, jačine oko 250, i u Kladuši jedna bojna pojačana sa jednom satnijom od bojne koja se nalazila u Cetingradu, sa »gvozdenom satnijom« i nešto majara, jačine 1000 do 1200. Neprijatelj je bio naoružan i to: u Slunju sa 2 protukolna topa, jednim teškim bacačem, 6 t. mitraljeza i nepoznatim brojem puškomitraljeza, u Cetingradu 13 puškomitraljeza, ostalo puške, u Kladuši baterija topova, baterija teških bacača i više automatskih oružja.

Po predviđenom planu imalo se prvenstveno likvidirati neprijateljsko uporište u Cetingradu, zatim Kladuša i napsljetku Slunj. Raspored naših snaga i zadatak bio je slijedeći: Sa jednom brigadom, tj. sa II brigadom VIII divizije likvidirati Cetingrad, sa dva bataljona III brigade VIII divizije i sa jednim bataljonom Kordunaškog odreda blokirati Slunj, a dva bataljona te brigade zadržati kao rezervu kod Cetingrada. Unska grupa imala je zadatak blokirati Kladušu i osigurati puteve

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/1—5, te 419.

² Unska operativna grupa

³ O napadu na ova uporišta vidi tom V, knj. 16. dok. br. 62, 64, 73, 75, 77, 80, 81, 88, 89, 92, 96, 97 i 104.

od pravca Topuskog i od pravca Cazina. Na Cetinograd se je išlo s iznenađenjem preko noći, sa zadatkom da se likvidira u toku noći, a zatim da se odmah produži sa jednom brigadom VIII divizije i u zajednici sa Unskom grupom, pristupi likvidaciji Kladaše, a zatim VIII divizija pristupi likvidaciji Slunja.

Opis borbe: 16-VI-1943 pred večer naše snage razvile su se, prema predviđenom planu, iz marševanja za napad na Cetinograd. Napad je otpočeo 17-VI- izjutra u 0.30 časova. Jedinice su se kretale prema predviđenom planu i uspjele su da potpuno iznenade neprijatelja zauzevši spoljne obranbene robove bez naročite borbe. Iskorišćujući zbunjenost neprijatelja odmah se produžilo sa energičnim prodorom i za kratko vrijeme neprijatelj je izbačen iz svih otpornih tačaka i satjeran u centar grada gdje je se skoncentrisao u školu, crkvu i popov stan, odakle je pružio žestok otpor. U 4 sata izjutra neprijatelj se pokušava sa jurišem probiti prema Cetinu, u čemu se onemogućava jakom vatrom automatskog oružja. U 5 sati, nakon raspoređenog plana vatre, naše jedinice sa bombaškim odjeljenjima i automatskim oružjem prelaze u juriš, što čini i neprijatelj. Neprijateljski juriš ponovo se odbija uz velike gubitke i nastoji da se povrati na polazne položaje, tj. u crkvu, školu i popov stan, ali su naše snage s protivne strane uspjele te položaje već zauzeti, tako da je neprijatelj, ostavši na cesti bez zaklona, bio prisiljen na kapitulaciju.

Prema predviđenom planu jedna brigada sa obje baterije i sa Pratećom četom krenula je u pravcu Velike Kladaše radi likvidacije iste.

Od početka operacije i u toku drugoga dana nije se mogla uspostaviti veza sa Štabom Unske operativne grupe niti su njene jedinice bile prema predviđenom planu na svojim položajima. Usprkos toga što smo slali nekoliko patrola veza nije uhvaćena, pa uslijed toga i nepripravnosti jedinica Unske grupe za operaciju oступilo se od predviđenog plana i VIII divizija sa svojim snagama krenula je za Slunj radi likvidacije toga uporišta, ostavivši svoja dva bataljona kod Kladaše i načelnika štaba divizije⁴ sa zadatkom da isti uhvati vezu sa Unskom grupom, organizira je i pripremi za borbu dok se snaga VIII divizije povrate od Slunja.

18-VI-1943 u 20 sati poduzet je napad na Slunj. Raspored snaga bio je slijedeći: III brigada napadala je sa dva bataljona, ojačana sa Pratećim bataljonom, od pravca Plieš — Melnica a sa jednim bataljonom od pravca Lađevac — Popovac, dok je sa jednim bataljonom osiguravala pravac od Rakovice, pošto

⁴ Nikola Grubor

smo prethodno bili obaviješteni da je jedna bojna, ojačana sa jednim tenkom i artiljerijom, krenula od Bihaća preko Vaganca u pomoć Slunju. II brigada sa jednim bataljonom napadala je od pravca Taborišta prema mostu, a sa jednim bataljonom osigurala je pravac od Bihaća na položajima Šturlić — Zrilić most, obje baterije nalazile su se na k. 282. Napad je otpočeo uz artiljerijsku pripremu. Neprijatelj je bio vrlo dobro utvrđen i davao je jak i organizovan otpor. Borba je trajala sa manjom i većom žestinom do 2 sata poslije ponoći kada je neprijatelj bio izbačen sa vanjskih položaja i satjeran u grad. Neprijatelj izgubivši sve vanjske položaje prikupio je snage i pokušao prodor u pravcu Lađevca, što mu je i uspjelo uslijed nadmoćnosti, a djelomično i uslijed slabog držanja bataljona koji je osiguravao taj pravac. Neprijatelj se jednim dijelom probio uz Koranu prema Kladuši, dok je sa jednim dijelom okrenuo prema Furjanu gdje je sačekan od naših snaga, koje su bile na zasjedi prema Vagancu, i natjeran u vodu, gdje su mu nanijeti osjetni gubici, a priličan broj se i utopio.

Odmah nakon likvidacije Slunja sve snage VIII divizije, odnosno dvije brigade krenule su u pravcu Kladuše radi likvidacije iste.

20-VI u 20 časova otpočeo je napad na Veliku Kladušu. Raspored snaga bio je slijedeći: III brigada štitila je pravac Cazin — Kladuša sa zadatkom da spriječi neprijateljsku pomoć koja bi eventualno bila upućena tim pravcem. II brigada napadala je neprijatelja od pravca Cetingrada i to širinom fronta od Tuka (slova T) preko Dubrava zaključno sa k. 204 (brdo), dok je Unska grupa sa svojim snagama imala zadatak napadati od Tuka i od sjeveroistočnog pravca. Baterija bila je plasirana na padinama k. 213. U 22 časa snage II brigade uspjele su zauzeti k. 219 i bezimenu kotu južno od k. 219, koje su kote bile najutvrđenije i ključ položaja oko Kladuše. Oko 24 sata neprijatelj je bio izbačen skoro iz svih vanjskih položaja i satjeran u samo mjesto, gdje je uz velike gubitke uspio da organizuje obranu mjesta. Naši napadni dijelovi uz jaki pritisak uspjevaju izbaciti neprijatelja na izvjesnim točkama i zauzimaju prve kuće, prisiljavajući neprijatelja da se povuče u sami centar. U svanuće neprijatelj je prisiljen da se povuče u školu, crkvu i hotel »Bosna«, odakle je pružio žestok otpor i žestokom vatrom ukočio daljnji pokret naših snaga. Izvršila se pregrupacija artiljerije na k. 204 sa 2 teška bacača, dok su 2 bila postavljena na k. 219. Ovako koncentrisana artiljerija i bacači otpočeli su sa tučenjem neprijateljskih uporišta, i uz pomoć artiljerijske vatre uspjelo je našim jedinicama zauzeti crkvu i školu, a neprijatelj se održao još samo u hotelu »Bosna«.

U 14 sati neprijatelj je uspio da sa jakim snagama odbaci naše zasljedbe sa pravca Vranograč — Mala Kladaša i da se probije u pravcu Velike Kladaše, tako da su se jedinice koje su bile u gradu morale povući. Snage koje su nadirale na položaje III brigade bile su otprilike jačine jedne bojne pojačane sa 10 tenkova i jednom haubičkom baterijom i 6 bombardera. Oko 16 časova neprijatelj je uspio da se probije i da ude u Veliku Kladašu, nakon čega je odmah produžio sa napadom u pravcu k. 213 i Dubrava ali je bio odbijen.

22-VI-1943 oko 10 časova neprijatelj je krenuo iz Velike Kladaše, jačine oko 2000 boraca pojačanih sa 9 tenkova i jednom haubičkom baterijom, cestom u pravcu Cetinrada. Ova glavina bila je osigurana sa jakom desnom i lijevom pobočnicom.

Pri ovom napadu naše jedinice držale su slijedeće položaje: II udarna brigada liniju Buhača — bezimena kota na raskrsnici puteva Buhača — Velika Kladaša zaključno sa k. 213 sa tri bataljona, dok je jedan bio u rezervi u Kiurinskom Selu. III udarna brigada držala je položaje na liniji Zalčeva Kosa — Visoki Vrh — Begovo Brdo zaključno sa k. 265 sa tri bataljona, dok je jedan bio u rezervi u selu Cetinu.

Brdska baterija plasirana je na padinama k. 265.

Neprijatelj je uspio potisnuti naše snage sa prednjeg položaja koji je držala II udarna brigada i ući u Cetinrad, dok mu je daljnji pokret prema Slunju spriječen i odbijen.

U toku 23 i 24-VI-1943 neprijatelj je pokušavao da se probije prema Slunju ali je uvijek bio odbijen.

25-VI-1943 neprijatelj je sa jačim snagama krenuo u pravcu Slunja osiguravajući se sa jakim pobočnicama. Desna neprijateljska pobočnica iznenadila je osiguravajuće dijelove II udarne brigade i uspjela da se preko šume Repušnjaka probije na Dugačku Kosu, čime je nespremnu II udarnu brigadu odbacila u pravcu Klokoča i ugrozila lijevo krilo III brigade, na koju je neprijatelj izvršio vrlo žestok pritisak te je i nju prinudio na otstupanje. U istom momentu Štab divizije izdao je naređenje II udarnoj brigadi da izvrši bočni napad na desnu pobočnicu sa zaobilaznim manevrom iz pozadine, što je u cjelosti i uspjelo. U snažnom naletu II brigada razbila je neprijateljsku pobočnicu i nabacila je na glavninu, davši mogućnosti i III brigadi da i ona pređe u napad, što je i učinila. U paničnom bjegstvu neprijateljska pobočnica ostavila je mnogo ratnog materijala, među ostalim i 2 topa. Neprijateljski pokret osujećen je i odbačen prema Cetinradu. Pokret je bio potpomognut sa nekoliko neprijateljskih aviona.

Gubici neprijatelja: Kod Cetingrada neprijatelj je imao 60 mrtvih, 15 ranjenih i 160 zarobljenih. Kod Slunja neprijatelj je imao 15 mrtvih, nepoznat broj potopljenih i ranjenih i 48 zarobljenih, od kojih 3 oficira i 2 vodnika. U Velikoj Kladaši neprijatelj je imao 108 mrtvih, nepoznat broj ranjenih i 35 zarobljenih (samo na sektoru VIII divizije). U borbama oko Kladaše i Cetingrada nije se mogao utvrditi tačan broj neprijateljskih gubitaka ali se po toku borbe može ustanoviti da je neprijatelj imao velike gubitke, a prema prikupljenim podacima od mještana neprijatelj je imao u tim borbama oko 150 poginulih i mnogo više ranjenih.

Ukupni gubici neprijatelja: 333 mrtva, isto toliko otprilike ranjenih i 243 zarobljena. Svi ovi gubici bili su na sektoru VIII divizije, dok na sektoru Unske grupe izvijestiće se naknadno.

Naši gubici: U svim navedenim borbama poginulo je 47, a ranjeno 170 i nestalo 6 domobrana.

Ratni plijen: Zaplijenjeno 6 raznih topova i to 1 brdski 75 mm, njemački sistem, ispravan, sa 12 udarnih granata, 3 protukolska 37 mm, 1 potpuno ispravan, 1 bez nišanskih sprava i 1 neispravan, 1 njemački protukolni top klbr. 28 mm sa 1 granatom u ispravnom stanju. Zatim 2 postolja od njemačkog bacača, 1 cijev od njemačkog bacača, 1 postolje od bacača »Stoksbrand«, 8 teških mitraljeza, 16 puškomitraljeza, 222 karabina, 6 šmajsera, 206 raznih topovskih granata, 251 mina, 22.400 metaka za pješadijska oružja, 6 raznih pištolja, 1 radio-stanica, 1 telefon i ostalog ratnog materijala.

Izgubljeno i pokvareno oružje: U toku borbe uništen je 1 mitraljez i 1 oštećen. Izgubljen 1 šmajser i 1 puškomitraljez i 7 karabina.

Utrošak municije: Artiljerijske municije utrošeno je 137 komada. Za minobacače 67 komada, za protukolne topove 87 komada, municije za pješadijsko oružje 29.000.

Imena boraca koje treba pohvaliti: Naročito isticanje pojedinih koje treba pohvaliti nije zapaženo, dok su se kao jedinice istakle II i I bataljon II udarne brigade u borbama kod Cetingrada.

Kritički osvrt:

1) Štab Unske grupe nije uspio da na vrijeme grupiše svoje jedinice na određenom položaju te da ih poveže i pripremi za akciju u određeno vrijeme, što je dovelo do promjene predviđenog plana, tj. likvidacije prije Slunja pa onda Kladaše i time dalo mogućnosti da neprijatelj prikupi snage i uputi u pomoć garnizonu u Kladaši.

2) Pokazalo se nepravilno cijepanje snaga već saživjelih i borbenih jedinica (VIII divizija) i kombinovanje ovako većih operacija sa jedinicama koje još nisu organizaciono povezane i izvježbane u borbi i kojima se mogu dati samo lakši zadaci. Da se je umjesto Unske grupe išlo u ovu akciju sa cjelokupnom VIII divizijom sigurno bi sš polučio mnogo bolji uspjeh.

3) Prilikom napada na Kladušu nije bilo dovoljno rezerve, niti je ista bila smještena na potrebno mjesto niti je pravilno upotrebljena, što je dovelo do naglog prodora neprijatelja i onemogućenja već 90% uspjele akcije.

4) Vrlo slaba budnost naših jedinica, što je dovelo do iznenađenja III brigade na osiguranju prema Cazinu, II brigade sjeverno od Cetingrada i bataljona III brigade na položajima Lađevac — Slunj. Sve ovo istodobno dokazuje da su patrolna izviđanja u pravcu neprijatelja vrlo mršava ili nikakva i da se ne pristupa organizaciji osmatračnica.

5) Slabo snalaženje starješinskog kadra na manevarskom zemljištu kao i slabo održavanje veza i koordinacija borbe prilikom izvršavanja manevara.

6) Slaba upornost pri obrani i pri odstupu naših jedinica, što dolazi uslijed toga što se kod naših jedinica stalno jača i razvija ofanzivni duh, dok se borce za obranu priprema vrlo slabo ili gotovo nikako.

7) Vrlo slabo snalaženje pri upotrebi teškog oružja u manevarskim borbama.

8) Dosta veliko nepovjerenje između jedinica, koje se stalno plaše da im susjedna jedinica ne napusti položaj i da ne budu izmanevrisane. Uzrok tomu je kombinacija jedinica koje se nisu saživjele u borbi i koje se po borbenosti i organizaciji u veliko razlikuju.

Osim ovih bilo je i manjih grešaka koje su činjene prilikom akcije. Na sve ove greške ukazalo se i nastojace se ukloniti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant
si. otsutan

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERACKO-POKUPSKOG NOP ODREDA OD 1 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O BORBAMA U TOKU NEPRIJATELJSKE OFANZIVE NA ŽUMBERAK¹

**ŠTAB ŽUMBERACKO-POKUPSKOG
N. O. PARTIZ. ODREDA HRVATSKE**

Broj:

1. VII. 43³

Dne 1.VII.1943 g.

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Nakon borbi koje su naše jedinice imale s neprijateljem, neprijatelj je nastavio s ofanzivom, te počeo nadirati u više pravaca k našem oslobođenom teritoriju.³ Naše jedinice kroz to vrijeme vodile su borbu s neprijateljem, dok isti nije bio prisiljen po snagama XIII P.U.B.⁴ i našeg odreda da se povuče u svoje baze s velikim gubitcima.

- 15.VI. I bataljon bio je s jednom četom na Plešu, te davao osiguranje od eventualnog neprijateljskog nadiranja od Gornje Vasi, a dvije čete krenule su za Badovince. Odavde je jedna četa krenula za Radatoviće. II bataljon nalazio se u Visoču i Plavcima na odmaranju, te se u njemu radilo na vojničkoj izobrazbi boraca.
- 16.VI. I bataljon otišao je s dvije čete na položaj iznad Bušinje Vasi, gdje su vodili borbu s Talijanima koji su izašli iz Metlike. Nakon borbe neprijatelj je zadržao svoje položaje. II bataljon bio je s dvije čete na Prekrižju, a s jednom četom na Oštrcu. Navečer krenuo je jedan vod u našilno izviđanje na Sv. Ivan i Hrženik, te se povratio bez podataka.
- 17.VI. Jedna četa I bataljona nalazila se u rezervi u Radatovićima, a dvije čete na položaju prema Talijanima kod Bušinje Vasi, te se kasnije povukle.

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/2, k. 1604.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Druge operativne zone.

³ Opširnije o ovoj neprijateljskoj ofanzivi vidi dok. br. 8.

⁴ Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«

II bataljon bio je s dvije čete u Prekrižju, a s jednom na Oštrcu. 1. četa, koja je bila na Oštrcu, uputila je jedan vod u Sv. Ivan, da dopremi neku spremu. Tog dana neprijatelj (ustaše, domobrani i Talijani) počeo je s više strana nadirati k Prekrižju. Neprijatelj je nadirao od Čunkove Drage, Hrženika, Jezerina, Sv. Ivana i ispod Lovića Prekriškog. Uslijed brojno jačeg neprijatelja, nakon kraće borbe, povukao se bataljon u Reliće. Neprijatelj je imao tri mrtva i nekoliko ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka . . .

18.VI. I bataljon bio je s jednom četom u Sošicama, s jednom na Plešu, koja se predvečer povukla u Sošice, a jedna četa upućena je iz Radatovića u Oštre.

Dvije čete I bataljona krenule su iz Relića prema Prekrižju, gdje nije bilo neprijatelja. Tamo je postavljena zasjeda, jer je izgledalo da neprijatelj nastupa od Bukovice prema Prekrižju. Neprijatelj nije išao dalje od Bukovice, nego se bacio na Lović Prekriški. Navečer se bataljon povukao tako, da je jedna četa ostala u Relićima, a jedna na Oštrcu, gdje se nalazio vod 1. čete.

19.VI. I bataljon nalazio se s jednom četom na Humu, jednom na Plešu, a jednom u Sošicama. Tom prilikom neprijatelj je bombardirao Sošice eksplozivnim i upaljivim bombama. Zapaljene su dvije kuće i nekoliko gospodarskih zgrada, a više kuća je oštećeno.

Neprijatelj je krenuo od Begova Brda i Baroni Sela u pravcu Relića, gdje se nalazila 3. četa II bataljona sa zadatkom da po mogućnosti odbije neprijatelja ili bar zadrži, ali se povukla bez naređenja i bez borbe. Četa se povukla u Oštre.

Poslije podne jedna četa i jedan vod postavljeni su na položaj između Oštrca i Relića, kako bi spriječili nadiranje neprijatelja prema Oštrcu, dok je jedan vod 1. čete i jedan vod 2. čete ostao na Oštrcu. Neprijatelj je s više strana počeo nastupati k Oštrcu, te se bataljon povukao između Oštrca te Visoče i Plavaca. Neprijatelj je došao na Oštre, ali se predvečer povukao prema Relićima. Bataljon je trebao s trećom četom da zaposjedne Oštre, ali zadatak nije izvršen.

20.VI. I bataljon držao je s dvije čete Pleš, a jedna četa izvršila je fingirani napad na Gornju Vas. Neprijatelj je odgovorio jakom vatrom, a četa se povukla na Pleš. Jedna četa prebačena je s Pleša na Hum, te je predvečer vršila fingirani napad na Oštre.

II bataljon otposlao je u 3^h ujutro jedan vod 3. čete s komandirom i jedan vod 2. čete na Oštre, ali isti nisu otišli, već se zadržali na Ognjanovcu, premda je neprijatelj stupio u Oštre oko 8^h. Isti dan nestala su četiri druga, od kojih su trojica otišli za Pokupje, a jedan se predao neprijatelju.

21.VI. Dvije čete I bataljona držale su Pleš, a jedna Hum. Neprijatelj je počeo nastupati prema Plešu u Humu. Jedinice na Plešu odbile su dva neprijateljska napada, ali na treći nalet povukle su se s položaja. Neprijatelj je tukao položaj teškim bacačem i s dosta automatskog oružja, i uspjelo mu je da vatrom zavara naše borce i zaobiđe ih. U toj borbi imao je naš bataljon 1 mrtvog i 4 ranjena druga. Neprijatelj je imao oko 20 izbačenih iz stroja. Četa s Huma povukla se na Gradinu iznad Sošica.

II bataljon bio je na istim položajima kao dan ranije, pojačan s dvije desetine Prolet, brigade, s dva puškomitraljeza i dva teška mitraljeza. Neprijatelj (ustaše i Talijani) se koncentrirao na Oštrcu, te oko 5.30 sati krenuo u pravcu naših položaja s 4 tenka. Nakon žestoke borbe, neprijatelj je uspio prodrijeti na položaje koje je držala 3. četa i to Ognjanovac, tako da je vod koji se nalazio na Štuli bio odsječen i tri dana nije se javio u svoju jedinicu. Vod 3. čete u Ognjanovcu raspršen je, a komandir čete je poginuo. Poslije toga bataljon je bio primoran da se uz borbu povuče na položaje između Plavaca i Kordića. Poslije podne izvršen je kontrajuriš u zajednici sa snagama brigade, te su Talijani i ustaše protjerani do Oštrca uz velike gubitke. Naši gubitci su 2 mrtva druga. Zarobljen je jedan karabin i nekoliko metaka.

Tog dana veza između 1. i 2. čete, koje su držale kosu između Plavaca i Oštrca, bila je dobra i redovita, dok s 3. četom u Ognjanovcu veze nije bilo za vrijeme borbe, što je dovelo do povlačenja. Teški mitraljez u Ognjanovcu nije otvarao vatru, već je napustio položaj, dok mitraljez na Gradini kosio je neprijatelja do povlačenja jedinica.

Predvečer dobio je II bataljon zadatak da protjera neprijatelja s Huma, ali to im nije pošlo za rukom, pošto je neprijatelj bio uporan, a drugovi umorni i previše mlaki. Iste noći povukao se bataljon u Kordiće.

22.VI. I bataljon napadao je navečer s 1. i 2. četom Hum, ali neprijatelj je pobjegao prije nego su čete stigle na Hum. Istovremeno 3. četa s jednom proleter, četom napadala je neprijatelja na Plešu. Napad nije uspio, jer se jedan vod čete sa zamj. komesara odvojio kad je zapucalo, te otišao u pravcu Slovenije i nakon dva dana vratio se u svoju jedinicu.

II bataljon, koji je držao položaje iznad Sošica — Kovača i kontrolirao šumu prema Plavcima, dobio je zadatak da protjera neprijatelja iz Kovača. Ustaše su pobjegli ispred naših jedinica, tako da se gotovo i nije otvarala vatra i naši su ušli u Kovače i Sošice. Ustaše su se u bijegu povukli do Gornje Vasi.

23.VI. Dvije čete I bataljona držale su položaj na Plešu, a jedna je iz Sekulića krenula u svoj sastav.

II bataljon bio je s jednom četom u Sopotima, a ostale snage na Humu, te kontrolirao patrolama teren: Tomaševci — Gornja Vas i Kupčina — Željezno.

24.VI. I bataljon nalazio se na Plešu, a II kao dan ranije.

25.VI. I bataljon nalazio se s jednom četom na Plešu, a ostale dvije u Sošicama i Sopotima. II bataljon držao je isti položaj kao dan ranije.

Kroz čitavo ovo vrijeme, jedinice su bile stalno u pokretu na položajima i u borbi. Jedan dio boraca dosta se slabo ponio u borbama, te su pojedinci napuštali položaje, a neki na razne načine nastojali da izbjegnju borbu. U I bataljonu dvojica su otišli neprijatelju, a od njih jedan bez oružja. U II bataljonu otišli su kroz čitavo vrijeme 42 druga s oružjem za Pokupje. Isti drugovi nisu otišli neprijatelju.

Od 15 do 26 o.mj. utrošio je II bataljon 2.600 metaka i izgubio 2 karabina, dok iz I bataljona nema podataka. U tom razdoblju imali smo 6 mrtvih i 6 ranjenih drugova. Istakli su se u borbi i pokazali hrabro držanje i prisebnost slijedeći drugovi: komandir 2. čete II bat., vodnik 2. čete II bat. i vodnik 1. čete II bat. drug Zdravko Buržadžić.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Dijanović T.⁵

(M. P.)⁷

Komandant:
Boco¹³ Balas

⁵ Tomo

" Boris

⁷ Okrugli pečat: Komanda Zumberačkog područja — Zumberak

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA DALMACIJE OD 1 SRPNJA 1943 GOD. O POSTIGNUTIM REZULTATIMA U BORBAMA OD OŽUJKA DO SRPNJA¹

IZVJEŠTAJ

ŠTABA GRUPE PARTIZANSKIH ODREDA DALMACIJE O 4-MJESEČNOJ BORBI U DALMACIJI

Najbolji sinovi Dalmacije pohrlili su u prvim počecima u redove N.O.V. Desetine, stotine, hiljade stvorile su svoju I, II i III Dalmatinsku N.O.U. brigadu² i IX Dalmatinsku diviziju;¹ stotine oduševljenih boraca popunile su redove srpskih, crnogorskih i hercegovačkih brigada i krvlju prolivenom u zajedničkoj borbi učvrstile temelje bratstva naših naroda. Svi su oni sa oduševljenjem krenuli sa N.O.V. put Hercegovine, Sandžaka i Crne Gore, da pod vodstvom Vrhovnog komandanta zadaju smrtno udarce svim neprijateljima svog naroda.

Imajući svijetli primjer svojih prvoboraca, kršni sinovi Dalmacije formiraju nove odrede,⁴ te željni i odlučni da ih slijede i dostignu, udaraju stalno, nanose udarac za udarcem neprijatelju duž cijele Dalmacije, čuvaju i oslobađaju nove teritorije, svojim junačkim podvizima unose paniku i strah u redove neprijatelja: okupatora, ustaša, četnika i bande.

U kratkom razdoblju, od ožujka do kraja lipnja, novi odredi na djelu su pokazali što svijest s jedne, a mržnja s druge strane mogu uraditi i da se narodnoj borbi za slobodu ne može ništa suprotstaviti.

Ovako izgleda ukupan zbir svih akcija i ukupnih gubitaka nanesenih okupatoru i njegovim plaćenicima-ustašama, bandi i četnicima — u tim akcijama [od strane] partizanskih odreda Dalmacije, od početka ožujka do kraja lipnja:

¹ Prepis originala, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—3, k. 1603.

² O formiranju ovih brigada vidi tom V, knj. 7, dok. br. 2, 11, 16, 42 i tom V, knj. 9, dok. br. 16 i 35.

³ Deveta (Dalmatinska) divizija formirana je u Imotskom 13. veljače 1943. god. U njen sastav ušle su: Treća, Četvrta i Peta dalmatinska NO brigada.

⁴ O formiranju ovih odreda vidi tom V, knj. 14, dok. br. 68 i 70.

Izvršeno 40 prepada na neprijatelja u pokretu i u mjestima. Odbijeno 18 napada, što većih, što manjih, koje je neprijatelj poduzeo na oslobođenu teritoriju, sa snagama od 2—400 i 2—3000 i posljednja na Biokovo od 15.000; izvršeno je 40 napada na slabija i jača uporišta neprijatelja po cijeloj Dalmaciji u kojima su osim manjih posada zauzeta: Zagvozd, rudnik Košute,⁵ otjeran okupator iz Marine, Čiste⁶ itd., zatim u 10 susretnih borbi uvijek natjeran neprijatelj na povlačenja uz krvave gubitke; vlakovi napadnuti 8 puta; minirani putevi i pruge 11 puta, napadnuti neprijateljski brodovi 5 puta, poduzeto 16 puta kidanje i rušenje pala i električnih stupova.

Rezultate ovih akcija najbolje nam pokazuju ukupni gubici u ljudstvu i materijalu koji su zadani neprijatelju, kao i posljedica na saobraćaj i život okupatora u Dalmaciji:

a) *U ljudstvu*: 535 ubijenih Talijana, ustaša i četnika, srazmjerno daleko veći broj ranjenih; zarobljenih 176, među kojima više oficira i podoficira.

b) *U oružju*, materijalu i hrani: zaplijenjeno 275 pušaka; 9 puškomitraljeza, 1 t. mitraljez, 1 laki bacač, 6 ručnih strojnica, veći broj bombi, pištolja, zatim 35.740 puščanih metaka i razne vojničke opreme (odijela, ranaca, opasača, uprtača, obuće itd.).

c) *Saobraćaj*: Dalmacija ima dobre i solidne komunikacije, kao i željezničke pruge, ali ni ceste ni sve tri želj. pruge okupator ne može koristiti za svoje potrebe.

Put Zadar — Šibenik — Split — Omiš — Makarska i dalje ne saobraća radi stalnih prepada partizana, pored toga što je porušen između Splita — Omiša i Omiša — Zadvarja. Na tom putu voze vozila jedino između Trogira i Splita, ali poslije nego je kod Divulja uništen kamion talijanskih avijatičara i ovdje svaki auto prate oklopna kola. Ostali putevi su porušeni uz punu pomoć tamošnjeg stanovništva i to dionice Sinj — Livno; Trinj — Umljane — Nova Sela; Čista — Lovreć — Imotski; Provo — Sestanovac — Lovreć; Drniš — Muć; Sinj . . . ka⁷ (srušena 2 mosta); Sinj — Muć; Donja Kaštela — Lečevica; Prugovo — Gizdovac; Šibenik — Drniš.

Pruge su dobro osigurane. Ofenziva u Crnoj Gori u punom jeku.⁸ Vrhovni komandant traži uništenje i paralisanje

⁵ Rudnik je zauzeo jedan bataljon Cetinskog NOP odreda poslije uništenja posade koja ga je obezbjeđivala. Vidi tom V, knj. 15, dok br. 67.

⁶ Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 67.

⁷ Na ovom mjestu dokumenat je oštećen.

⁸ Riječ je o Petoj neprijateljskoj ofanzivi.

svakog saobraćaja.⁹ Dalmatinski partizani najspremnije su se odazvali ovoj naredbi. 8 vlakova je minirano i uništeno; izvršena 4 puta jača rušenja pruge. Najprije noću, a zatim ni danju ne kreću se vozovi između Splita (Šibenika) — Drniša i Knina; ako jedan dan idu, 3 ne rade. Okupator baca sve jače snage da osigura ovu važnu saobraćajnu liniju, ali neće omesti plan partizana, dok potpuno ne napusti taj poslednji ostatak pruge Zagreb — Split, kojim se još služi.

Pruga Split — Sinj stalno se ruši i kvari. U napadu na jedan vlak nanoseno je neprijatelju 60 što mrtvih, što ranjenih.

Također između Metkovića — Ploče srušen je vlak, dok se pruga stalno kvari.

Talijani u svojim garnizonima Zadru, Šibeniku, Trogiru, Splitu, Kninu, Sinju, Makarskoj su potpuno ostsječeni, jer su telefonsko-telegrafске linije duž puteva i pruga uništene (oko 1500 pala, preko 10 vagona bakrene žice odneseno, a ostalo isječeno) i nisu za uporabu.

Električnu energiju Gubavice — Split ne koristi, nego se služi centralom tvornice cementa iz Kaštela, i ima samo za najnužnije potrebe; Šibenik je bez svjetla; tvornice »La Dalmatienne« su obustavile rad, jer su partizani prekinuli električne vodove i srušili stupove.

Ni na moru okupator nije siguran. Motorni čamac, u kom je bilo nekoliko fašističkih krvnika iz Splita, a vozili su se prema Marini, natjerani od naših partizanki, pobjegli su krvavih glava prama Splitu, dok je jedan platio glavom.

Komandant Divulja spustio se sa hidroplanom u Vranjice (Seget). Aeroplan je izrešetan i onespособljen za 75%.

Naši borbeni čamci zarobili su 5 neprijateljskih lađa, sa 5 vagona voća i hrane, namijenjenih talijanskoj vojsci, i tako je neprijatelj prisiljen da plovi samo u konvojima, a i tada nije siguran.

Posljedice ovih akcija najbolje se osjećaju na držanju okupatora i njegovih slugu. Raspoložu sa avijacijom, tenkovima, modernim oružjem »uništiti su partizane«, a žive u krletkama, osiguranim sa 2,3—5 redova bodljikave žice, drhteći i očekujući tu čas kad će i na njih doći red. Ruke osvetnika nevino prolivene krvi vise im nad glavama. Žrtve Dalmacije osvećuju se.

⁹ Riječ je o naredenju koje je svibnja 1943 god., preko radio-stanice »Slobodna Jugoslavija«, upućeno svim jedinicama NOV i PO Jugoslavije; da u toku Pete neprijateljske ofanzive pojačaju napade na neprijateljska uporišta i komunikacije.

Zatvoreni u žice spriječeni su da seljacima oduzimaju žetvu, u nemogućnosti da mobilišu na robijaške radove ili za klaonice naš živalj.

Omladina Dalmacije sa prezirom posmatra bahato držanje okupatora i njegovih slugu. Preko hiljadu oduševljenih boraca pojačali su naše redove za ovo vrijeme, a na desetke novih dnevno pristižu i potvrđuju oduševljenje Dalmacije za Narodno-oslobodilačku vojsku, ne žaleći da li će im biti upaljeni domovi, ubijeni najbliži. Narod Dalmacije sa ponosom prilaze **sve** za slobodu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Položaj, dne 1.VII.1943.

Stab
Grupe partizanskih odreda
Dalmacije

PREGLED LJUDSTVA, MEHANIČKIH VOZILA I NAORUŽANJA TENKOVSKJE ČETE PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 1 SRPNJA 1943 GODINE¹

**TENKOVSKA ČETA I KORPUSA
HRVATSKE**
2 jula 1943 godine

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Dostavlja' se pregled stanja ljudstva, mehaničkih i motornih vozila i naoružanja ove čete na dan 2 jula 1943 godine.—

P R E G L E D

Ljudstva, mehaničkih vozila i naoružanja Tenkovske čete
I Korpusa Hrvatske 1 jula 1943 god.

Jedinica :	Brojno stanje ljudi			Brojno stanje tenkova					Brojno stanje oružja			Motor. vozila														
	Po spisku	U rashodu	Na licu	Po spisku	U rashodu	Na licu	Ispravnih	Neispravnih	Pušaka	Mitraljeza	Top. pištolja	Motocikla	Trokolica													
														Muških	ženskih	Muških	ženskih	Muških	ženskih	Malih	Velikih	Malih	Velikih	Malih	Velikih	Talijan.
Tenkovska četa I Korp. Hrvatske	38	1	14	—	24	1	9	2	—	—	9	2	6	1	3	1	2	17	10	1	1	5	—	1	—	1

Napomena: Jednog druga primili, a jednog otpustili: Jedan veliki i jedan mali tenk dobili.

Municije imamo: topovskih granata 104 komada, talijanskih 8 mm 1-300 komada, Jugoslovenske 7/9 mm 1.205 komada, talijanske puščane 220 komada.

S. F. — S. N.
 Za politkomesara **Dušan Dokić** (M. P.²) Komandir **Vlajko Vlaisavljević**

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 23/1—11, k. 421 D.

² Okrugli pečat: Prva tenkovska četa Hrvatske

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 2 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA SMILJAN, OTEŠ I KLANAC¹

STAB VI DIVIZIJE NOV
— HRVATSKE
Op. broj 59/43
2.VII.1943

**Operativni izvještaj o
oper'aciji na Smiljan,
Oteš i Klanac 28.6.43. g.**

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

PRIPREME:

Prema zapovijesti Štaba ove divizije izvršena je 27 juna ov. g. koncentracija jedinica ove divizije (sem jedne brigade i jednog bataljona) sa pridodatim jednim brdskim topom 75 mm i jednim poljskim topom 75 mm na sektoru Kaluđerovac — Mušaluk.²

PODACI O NEPRIJATELJU:

Prema prikupljenim podacima jačina neprijatelja na sektoru Smiljan — Oteš — Pazariški Klanac pa do Budačkog mosta oko 2000 ustaša.* Pored pješadijskog naoružanja upotrebljavaju topove, tenkove i avione-

NASE SNAGE I NAORUŽANJE:

I udarna brigada (bez jednog bataljona), kompletna III udarna brigada, inžinjerska četa ove divizije, 2 teška minobacača, jedan protukolski top 37 mm, jedan protukolski mitraljez 13 mm, jedan brdski top 75 mm i jedan poljski top 75 mm.

PLAN ZA OPERACIJU:

Napasti, likvidirati i uništiti neprijatelja na gore navedenim mjestima — položajima.

RASPORED SNAGA:

III brigada, pojačana sa jednim bataljonom I udarne brigade, jednim protukolskim topom, protukolskim mitraljezom,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 10/1—5, k. 419.

² Vidi tom Y, knj. 16, dok. br. 101.

³ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 201, 203, 205 i 207.

jednim teškim minobacačem i inženjerskom četom Divizije, imala je zadatak da sa jednim bataljonom i inženj. četom Divizije zaposjedne položaje od kote 663 pa do kote 545, a sa ostala 4 bataljona prodrijeti od Mušaluka u pravcu Bogdanića, k. 654 i Krčmara (k. 774), iste zauzeti, otsjeći neprijatelja u Pazarištu od Gospića, i tada sa jednim bataljonom postaviti osiguranje prema Gospiću, jedan bataljon zadržati u rezervi, a sa ostala 2 bataljona pritiskivati neprijatelja ka Otešu i Klancu i uništavati ga.

I brigada (bez svojih dvaju bataljona), pojačana sa jednim t. minobacačem, jednim brdskim topom 75 mm i jednim poljskim topom 75 mm, imala je zadatak da čim otpočne borba između III brigade i neprijatelja kod Bogdanića i Krčmara da napadne neprijatelja u selu Klancu i Otešu (k. 745) i k. 722, i istoga uništi. Sem ovoga imala je zadatak uputiti jednu četu u selo ispod k. 673 sa zadatkom isturanja patrola prema Butkovićima i sprečavanja eventualnog bjegstva neprijatelja iz Klanca prema Gospiću. Ova četa nalazila se pod direktnom komandom Štaba divizije.

Stab divizije nalazio se na koti 673.

Veza između Štaba divizije i Štaba I brigade bila je telefonska, a između Štaba divizije i Štaba III brigade kurirska.

Napad nije otpočeo u određeno vrijeme, nego tri sata kasnije, tj. 28 ov. m. u 4 h. ujutro, umjesto u 1 h ujutro istog dana. Razlog ovome je što je III brigada zakasnila i nije stigla na položaj u određeno vrijeme.

TOK BORBE:

Dana 27 juna ov.g. oko 22.30 h. III brigada krenula je sa zbornog mjesta od Mušalučke crkve u pravcu Mliništa na Liki kod k. 568, gdje je naređeno da se pređe rijeka Lika i odatle nastupa u pravcu Bogdanića i Krčmara. Prije dolaska naših snaga do rijeke, ustaše su zapalile mlinicu kroz koju je trebala proći brigada, tako da je brigada morala ići na vrlo slabi prelaz istočno od sela Rukavina, gdje je utrošeno mnogo vremena na prelazu rijeke.

Po prelasku rijeke Like I bataljon III brigade krenuo je u pravcu Bogdanića, sa zadatkom da napadne neprijatelja na Bogdaniću i istoga likvidira, a potom da postavi osiguranje na Bogdaniću i Ljutači prema Gospiću. III bataljon I brigade krenuo je u pravcu Miljače sa zadatkom da na istoj napadne i uništi neprijatelja, a potom sa manjim snagama da pošteri osiguranje na Rasovači prema Gospiću i na Miljači, a ostale snage da drži u rezervi. II i III bataljon III brigade krenuli su u pravcu Krčmara, sa zadatkom da napadnu neprijatelja na Krčmaru i u mjestu Smiljanu i istoga likvidiraju.

I bataljon III brigade i III bataljon I brigade zauzeli su Bogdanić i Miljaču bez borbe, pošto se neprijatelj na istima nije ni nalazio. Po izbijanju na ove položaje postavili su osiguranje kako im je naređeno.

II i III bataljon III brigade neopaženo su došli do samog mjesta Smiljana i pri samom ulasku u Smiljan otpočeta je borba sa neprijateljem. Uslijed slabe energije, sporosti i nedržanja jedinica u rukama, neprijatelj je uspio da se skoncentriše i sredi na koti Krčmaru i da daje jaki otpor. Pojedini dijelovi III bataljona III brigade uspjeli su podići vrhu Krčmara odakle ih je neprijatelj sa bombama odbacio, a potom otvorio pušcanu i mitraljesku vatru na njih, radi čega su se ovi dijelovi povukli na polazne položaje za napad na Krčmar. Pri povlačenju sa Krčmara otstupila je jedna četa i jedan vod III bataljona III brigade u nepoznatom pravcu, tako da Štab bataljona nije imao sa istom veze.

II bataljon III brigade krenuo je prema Milkovićima⁴ da zaobilaznim putem potpomogne III bataljon u slučaju potrebe od pravca Vaganca, ali je sačekan od strane neprijatelja koji se zatajio na bezimenoj koti u selu Milkovićima i pustio je naše snage u neposrednu blizinu te tada na njih otvorio vatru i naše snage su pretrpjele gubitke. Čim je neprijatelj otvorio vatru na II bataljon, jedna četa III bataljona napala je neprijatelja na toj koti, ali je neprijatelj dočekao sa žestokim otporom i izvršio protivnapad na istu. Tom prilikom pao je u ruke neprijatelja jedan teški mitraljez. II bataljon nije se snašao ovog momenta da napadne neprijatelja sa suprotne strane, već je iznosio ranjene drugove koji su ranjeni na istoj koti i prilikom iznošenja ranjenika opet pretrpio gubitke od 3 mrtva druga. II bataljon poslije toga zaposio je položaj od Milkovića do k. 650 gdje je i ostao na tom položaju, a III bataljon sa četom koja je vršila napad na bezimenu kotu u Milković selu povukao se na put koji vodi iz Milković sela za Miljaču. Ponovni napad nije vršen iz razloga što III bataljon nije imao jedinice u svojim rukama i što je prilaz vrhu Krčmara po danu težak, a neprijateljske snage iz Gospića potpomognute tenkovima počele su manevrisati i krenule su u pravcu Zitnika gdje su se spojile sa snagama u Pazarištu — Klancau.

Oko 15.30 h. neprijatelj u jačini jedne bojne krenuo je iz Gospića niz rijeku Liku u pravcu Zitnika, a takođe istovremeno neprijatelj u jačini jedne bojne krenuo je iz Klanca uz rijeku Liku i kod Zitnika sastao se sa snagama iz Gospića, odakle su sa streljačkim strojem, potpomognuti sa 3 tenka i

⁴ Milkovića Varoš

minobacačima, krenuli u pravcu Smiljana, s namjerom da napadnu naše snage u Smiljanu. II i III bataljon III brigade i III bataljon I brigade prešli su u protivnapad na neprijatelja, dok je I bataljon III brigade držao položaje Bogdanić — Rasovaču i Miljaču, sa zadatkom da ne dozvoli neprijatelju sa Krčmara da napadne sa leđa bataljone koji vrše protivnapad. Naše snage razbile su neprijatelja i ovladale obalama Like od Mliništa kod kote 568 do ušća Otešice u Liku. Nakon toga evakuisani su ranjenici za L. Osik i (Kulu, a bataljoni su se povukli na desnu obalu rijeke Like.

Snage I brigade (dva bataljona) uspjele su da se privuku neprimjetno na blisko otstojanje od neprijatelja na kojeg su imale zadatak da napadaju. Tu su čekale sve dok ne otpočne borba kod III brigade kako je predviđeno zapoviješću. Kako je borba kod III brigade otpočela kasno, u 4 h. ujutro — u svitanje. to je napravljen novi raspored, tako da je II bataljon, potpomognut sa dvije čete I bataljona, vršio napad na Klanac, a jedna četa I bataljona vršila je pritisak na k. 572. Naše snage uspjele su prići k samom mjestu Klanac na otstojanje od 200 metara, ali — usljed brisanog prostora i nadmoćnosti neprijatelja nije se moglo napredovati. II bataljon uspio je zauzeti jednu kotu na kojoj se nalazio neprijatelj, poslije čega je neprijatelj skoncentrisao se i zaposio kotu iznad sela prema Klancu odakle je tukao i obasipao naše položaje mitraljeskom i minobacačkom vatrom. U 11.15 h. organizovan je ponovni napad na Klanac, tako da je prethodno Klanac tučen sa teškim minobacačem i topovima, ali usljed neprecizne vatre bacača i topova i zbog toga što je neprijatelj stvorio dobar plan odbrane i nalazio se na svim kotama oko Klanca, napad nije uspio. Izvršene su opet pripreme za ponovni napad koji je trebao uslijediti u 21.30 h. navečer, tj. u prvi sumrak, ali je po naređenju Štaba ove divizije odgođen.

ISHOD BORBE — REZULTAT:

Operacija nije uspjela iz razloga: što ista nije otpočela u određeno vrijeme; zbog slabe energije, sporosti i slabog držanja jedinica u rukama; zbog neprijateljske intervencije iz Gopića i Klanca.

U ovoj operaciji zarobljeno je: 92 mine za teški minobacač, 5 pušaka, 2 konja i 3 vojničke kare.

Gubici neprijatelja su oko 90 mrtvih i više ranjenih, zarobljenih nije bilo.

Sopstveni gubici: 1 teški mitraljez, 1 p. mitraljez, 10 pušaka i jedna vrataoca sanduka teškog mitraljeza.

Na našoj strani ima 18 mrtvih i 49 ranjenih.

KRITIČKI OSVRT:

Operacija se uglavnom izvodila po planu, ali sa zakašnjenjem. Glavni razlog za neuspjeh je: zakašnjenje III brigade, sporo se vršila koncentracija i prelaz preko rijeke; slaba energija, sporost i nedržanje jedinica u rukama; bilo je potcjenjivanje neprijatelja i nije na vrijeme vršena intervencija; za vrijeme prodora obruča nije bilo dovoljno odlučnosti. Veza za vrijeme borbe između Štaba divizije i Štaba III brigade slabo je funkcionisala usljed toga što je neprijatelj ugrožavao preleze preko Like, dok je veza između Štaba divizije i I brigade bila telefonska, ali je često kidana od domaćeg stanovništva pored čijih kuća ide linija. Veza također između većine jedinica bila je dosta slaba.

Sanitetska služba bila je dosta dobra.

UTROŠAK MUNICIJE I MATERIJALA:

U ovoj operaciji utrošeno je 11.945 »mauzer« metaka, 3618 metaka za talijanske puške i p. mitraljeze i 1170 metaka za tal. teš. mitraljeze, 15 mina za teški minobacač, 10 granata topovskih kal. 75 mm, 3 granate udarne za protukolski top 37 mm, 47 mina za male minobacače i 12 ručnih bombi.

NAROČITE NAPOMENE:

Za pohvalu se nije niko istakao.

Kod I brigade 3 su druga nehotice ranjeni, koji su uneseni u listu gubitaka.

Snage I brigade nalaze se sada na k. 799 pa do Mušalučkog Malog Sela. Snage III brigade od Mušalučkog Malog Sela pa do kote 663.

Prilog: liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

si. odsutan

(M. P.)^s

Komandant,

Đ.⁵ Jovanić

(Dopisano zelenim mastilom)

P. S.

Šaljemo vam listu gubitaka od III brigade od 23—28. VI. 1943 god. koje smo gubitke imali u borbi sa ustašama oko L. Osika i Budačkog mosta.⁷ Izvještaj o ovoj akciji poslali smo vam ranije⁸ bez lista gubitaka koje vam šaljemo sa ovim op. izvještajem.

⁵ Đoko

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

⁷ Vidi dok. br. 7.

⁸ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 100.

PREGLED RANJENIH BORACA I RUKOVODILACA TREĆE
NOU BRIGADE ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 2 SRPNJA 1943 GODINE¹

O. br. 58/43.
2/VII. 43.

8.7.43.²

LISTA RANJENIH

III Udarne brigade VI Divizije N.O.V.H. od 23—28 juna 1943
godine u akcijama oko Budačkog mosta, Pazarišta i Smiljana.

1	Red. br.	Zvanje	Prezime (očev ime) i Ime	Mjesto rođe- nja (selo, op- ština i srez)	teže III lakše	puščinim III ml- tral. zrnom	oil topovskog zrna	a	i	e	n	čim drugim da li je ranije ranja- van i od čega	koliko je dobio rana gdje Je upućen na liječenje	naknadni podaci i is- pravke: ozdravio, umro, učesposbu	I primjedba
1	partizan	Kordić Spasenja	R. Polje Vrhovine Otočac	lakše	»	»	»	»	»	»	»	»	1	Turjanski	1 bataljirn 3. br.
2		Ivanišević Dane	.	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	.	.
3	.	Basarić Duro	Barlete L. Osik Gospić	.	.	.	.	.	.	.	.	.	dvije	.	.
4	»	Repac Jovo	Š. Kula	»	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.
5	Vodni delegat	Polovina M. Božo	Ostrvica	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.

¹ Original, pisan rukom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoisto-
riskog instituta pod reg. br. 36—1—1. k. 420.

² Datum prijema izvještaja u Štabu prvog korpusa NOV i PO
Hrvatske.

Red. br.	Zvanje	Prezime (očevo ime) i ime	Mjesto rođenja (selo, opština i srez)	r a n j e n							koliko je dobio rana gdje je upućen na liječenje	nagrada i odličja	primjedba	
				teže ili lakše	puščanim ili mitralj. zrnom	od topovskog zrna	od aviona	od ručne bombe	čim drugim	da li je ranije ranjavan i od čega				
6	partizan	Petrović J. Stevo	Dobašnica, Srb. D. Lapac	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
7	desetar	Mandić I. Milan	Tomingaj, Bruvno, Gračac	.	.	.	.	.	.	jest	1	.	.	.
8	vodnik	Orlović (Jovanov) Rade	Ploča, Lovinac, Gračac	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
9	partizan	Grahovac D. Miloš	Zavode Medak Gospić	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
10	.	Škundrić Milan	V. Popina, Zrmanja, Gračac	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
11	.	Dragosavac Đ. Ilija	Paklarić, Bruvno Gračac	.	mit.	.	.	.	.	.	1	.	.	II
12	partizan	Radaković M. Dane	Bruvno Gračac	lakše	puš.	.	.	.	.	nije	1	Korenica	.	II bat. 3. br.
13	.	Obradović M. Nikola	Klapavice, Bruvno, Gračac	.	mit.	.	.	.	.	jest	1	.	.	.
14	desetar	Tojagić T. Nikola	Bruvno Gračac	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
15	partizan	Obradović Marko	Klapavice, Bruvno, Gračac	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.

Red. br.	Zvanje	Prezime (očevo ime) i ime	Mjesto rođenja (selo, opština i srez)	r a n j e n							koliko je dobio rana gdje je upućen na liječenje	naknadni podaci i ispravke: ozdravio, umro, nesposoban	Primjedba	
				teže ili lakše	puš. ili mi-traj. zrnom	od topovskog zrna	od aviona	od ručne bombe	čim drugim	da li je ranije ranjavan i od čega				
16	partizan	Čalić Ilija	Ploča Lovinac	"	puš.	•	•	•	•	nije	1	"	•	"
17	"	Petković Jovo	"	"	"	•	•	•	•	•	1	•	•	"
18	"	Orlović Đuro	Ploča Lovinac Gračac	"	"	•	•	•	•	•	1	•	•	III bat. 3. br.
19	vodnik	Ilić Nikola	Mogorić Medak Gospić	"	"	•	•	•	•	•	1	•	•	"
20	vodni delegat	Cvjetković Nikola	Visuč Udbina	"	"	•	•	•	•	•	1	•	•	"
21	partizan	Brkić Stanko	Mogorić Medak Gospić	"	"	•	•	•	•	•	1	•	•	"
22	"	Oklobdžija Vaso	Medak Gospić	"	"	•	•	•	•	•	1	•	•	"
23	desetar	Marić Milan	"	"	"	•	•	•	•	•	1	•	•	"
24	"	Radaković Petar	"	"	"	•	•	•	•	•	1	•	•	"
25	partizan	Petrović Luka	Omsica Bruvna Gračac	teže	puš.						1	Korenica	—	III batalj. 3. brig.

Red. br.	Zvanje	Prezime (očevo ime) i ime	Mjesto rođenja (selo, opština i srez)	r a n j e n							koliko je dobio rana gdje je upućen na liječenje	naknadni podaci i -spravke: ozdravio, umro, nesposoban	Primjedba	
				teže ili lakše	pušanim ili mitralaj. zrnom	od topovskog zrna	od aviona	od ručne bombe	čim drugim	da li je ranije ranjavan i od čega				
26	komesar čete IV bat.	Joco	Jošan Udbina Udbina	lakše	mitralaj.	.	.	.	.	.	1	.	.	
27	vodnik	Udaković Luka	Komle Udbina	teže	.	.	.	.	.	.	1	.	.	4. bataljon
28	partizan	Dukić Ilja	Tomingaj Gračac	lakše	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
29	.	Manojlović Mane	Gubavčevo Polje Gračac	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
30	.	Japundžić Mane	Rudopolje, Bruvno, Gračac	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
31	.	Bursać Nove	Pavlovac Medak Gospić	.	.	.	.	od bacata	.	.	više	.	.	.
32	.	Banjeglav Iso	Ploča, Lovinac Gračac	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polikomesar
si. odsutan

Komandant
Đ.³ Jovanić

(M. P.)⁴

³ Đoko

• Okrugli pečat: Štab Šeste divizije NOV Hrvatske

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 2 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA U TOKU NEPRIJATELJSKE OFANZIVE NA ZUMBERAK¹

STAB II OPERATIVNE ZONE
N. O. V. i P. O. HRVATSKE

10.VIII.1943²

Oper. br. 535/43
2 jula 1943

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

i

Vojnička situacija: Neprijatelj je vršio ofanzivu na oslobođeni teritorij Zumberka od 18.Vi. do 29.VI.1943. Ofanziva je razbijena i neprijatelj je otstupio u svoje baze.³ Za vrijeme ofanzive jedna ustaška satnija iz XIII Bojne zaposjela je Plešivicu, tu se utvrdila i zadržala za sada na tom položaju. Cilj zaposjedanja Plešivice je da nam onemogućí redovitu vezu preko Okića sa Pokupjem. Jačina neprijateljskih garnizona poslije ofanzive ista je kao i prije. Za ovu ofanzivu neprijatelj upotrebio je snage koje se nalaze redovno u garnizonima oko oslobođenog teritorija. Nove jedinice nisu zapažene. U ovoj ofanzivi neprijatelj nije upotrebio tešku artiljeriju već samo kal. 65 i 75 m/m. Teža artiljerija uglavnom odvučena je za Italiju.

Ofanzivna moć Italijana i ustaša i njihov moral vidno je opao. Jedino fašisti bili su kao uvijek uporni i žilavi.

Pored pješadije i artiljerije neprijatelj je u ofanzivi upotrebio 15 tenkova, 5 italijanskih bombardera i 2 ustaška bombardera.

Tok neprijateljske ofanzive:

Neprijatelj je krenuo u ofanzivu u jačini tri bataljona Italijana i jedan divizion artiljerije, jedna grupa od 15 tenkova i dvije ustaške bojne — X i XIII, pojačane sa jednom satnijom V Ustaške bojne i jednom satnijom opkopske bojne.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 32—1, k. 105 A.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.
³ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 171, 172, 177, 179 i 186.

Naš snage sastojale su se od XIII U. prolet. brigade »Rade Končara« i 2 slabija bataljona Zumberačko-pokupskog p. odreda (200 boraca).

Pravci neprijateljskog nadiranja: sa jednim bataljonom fašista, pojačan sa 300 bjelogardista i 7 tenkova, od pravca Metlike, preko s. Draščice, u pravcu Kašta. XIII Ustaška bojna pravcem Gornja Vas — Sošice — Jezernice. Dva bataljona Italijana i X. Ustaška bojna sa 8 tenkova pravcem Krašić — Prekrižje — Oštre — Sošice i Krašić — Bukovica — Vivodina.

Raspored naših jedinica: *XIII Prol. brigada*: I Bataljon: Lović Prekriški — Radinović, II Bataljon: u rezervi kod Plavaca i III Proleterski bataljon kod Kašta.

Zumberačko-pokupski p.[artizanski] odred: I Bataljon u pravcu Sošice — Gornja Vas, a II Bataljon na Oštrcu.

18.VI. — Neprijatelj je krenuo od pravca Krašića i Ozlja i skoro bez otpora zauzeo Prekrižje, Bukovicu i Lović Prekriški.

19.VI. — Krenula je kolona Italijana i bjelogardista iz Metlike za s. Draščice. III Bataljon Brigade, koji se nalazio u okolini Kašta, bio je na vrijeme izviješten o pokretu neprijatelja i istoga dočekao u zasjedi. Neprijatelju su naneseni osjetni gubitci u mrtvim i ranjenim, ali je uslijed velike brojčane nadmoćnosti naš bataljon bio potisnut i povukao se na položaje ispod Kašta, gdje se dobro utvrdio i spriječio neprijatelju daljne nadiranje. Neprijatelj je toga dana imao oko 80 ranjenih i mrtvih.

Istoga dana glavna kolona neprijatelja zauzela je Begovo Brdo, Reliće i zaposjela Oštre, bez da je pretrpjela kakve gubitke.

20.VI. — Sa kolonom jačine jednog bataljona krenuo je neprijatelj od Bukovice i Lovića Prekriškog u pravcu Radinovića i Vivodine, I Proleterski bataljon, koji se nalazio na tom pravcu, odbio je neprijatelja, i nanio mu manje gubitke. Sa pravca Metlike neprijateljska kolona uz jaku artiljerisku i minobacačku pripremu izvršila je juriš na položaj III Prol. bataljona. III Prol. bataljon hladnokrvno je dočekao neprijatelja na bliskom otstojanju 10—20 m, nanio mu teške gubitke i prisilio ga da se povuče.

U toku dana neprijatelj nije kretao od Oštrca niti od Gornje Vasi.

20/21.VI. — Noću. II Prolet. bataljon i II Bataljon Zumberačko-pokupskog p. odreda, koji su bili na položajima kod Plavaca, dobili su zadatak da napadnu neprijatelja u Relićima. Napad nije uspio jer je neprijatelj u toku dana zauzeo Barone.⁴

21.VI. — Sa pravca Metlike neprijatelj je ponovno pokušao, u nekoliko navrata, da odbaci naš III Bataljon, ali svaki puta potučen je i odbijen. Istog dana glavna neprijateljska kolona krenula je od Oštrca i Barona u pravcu Plavaca. Razvila se ogorčena borba na položaju Ognjanovac i neprijatelju je uspjelo da potisne naše jedinice sa tog položaja. Neprijatelju je uspjelo da zauzme Plavce i Visoče i da potisne naše jedinice na položaje oko Kordića. Na tim položajima uspjele su naše jedinice da se srede i da zadrže neprijatelja. I Proleterski bataljon dobio je naređenje da udari neprijatelja u bok kod Visoča, a jednovremeno da naše snage od Kordića krenu u protivnapad. Oko 13 sati I Proleterski bataljon izvršio je svoj manevar i napao neprijatelja sa boka i pozadine, a snage sa Kordića izvršile su juriš na neprijatelja. U tom snažnom nalletu neprijatelj je u panici počeo da b*Ježi, a naše su ga jedinice u stopu pratile i tukle. U tom bijegu ustaše nisu uspjele da izvuku svoje previjalište, gdje je nađeno nekoliko ranjenih ustaša i izvjesna količina zavojnog materijala. Jednoj grupi Italijana u jačini od 200 uspjelo je da se zadrži na položajima Ognjanovca. I i II Prol. bataljon opkolili su tu grupu i u jednom nevezanom napadu izvršili juriš na neprijatelja, koji nije uspio. Opkoljenoj grupi Italijana došla je pomoć i prije noći uspjeli su da se uz teške gubitke izvuku. Naše jedinice progonile su ostupajućeg neprijatelja do Oštrca. U toj borbi neprijatelj je imao preko 150 mrtvih i ranjenih.

U toku te borbe naročito se istakao komandant XIII Prol. brigade drug Zeželj Milan i njegov zamjenik drug Pekić Dušan.

Istoga dana XIII Ustaška bojna prodrila je iz Gornje Vasi, odbacila I Zumberačko-pokupski bataljon i prodrila u Sošice. Odmah je naređeno II Prol. bataljonu da sa dvije čete zauzme položaje između Sošica i Jezernica, da zaštiti otvoreni bok naših jedinica na Ognjanovcu. Na tom položaju uspjelo je zadržati neprijateljsko nadiranje.

Jedna četa III Prol. bataljona prebačena je za zaštitu bolnice na Geru.

22.V. — Uslijed pretrpjelih gubitaka od prošlog dana neprijatelj nije pokušao ni na jednom pravcu da krene naprijed.

Zumberačko-pokupski p. odred i II Proleterski bataljon dobili su zadatak da u toku noći napadnu i protjeraju neprijatelja iz Sošica. Napad je započeo u 23.30 s. uz pomoć topa i neprijatelj je u panici pobjegao prije nego što su borci izvršili juriš.

Sa tim uspjehom situacija je izmijenjena potpuno u našu korist.

23.V. — Nije bilo naročite aktivnosti, već samo manji ispadi naših i neprijateljskih patrola. II Prol. bataljon povučen je u rezervu.

24.V. — Neprijatelj je počeo da se povlači sa Oštrca u pravcu Relića i Begovog Brda. I Prol. bataljon slijedio je neprijatelja i vodio borbu sa njegovom zaštitnicom. Neprijatelj je otstupio na Begovo Brdo i tu se zadržao u jačini jednog bataljona, a ostale svoje snage rokirao je u pravcu Bukovice za napad na Vivodinu.

II Prol. bataljon smijenio je I Prol. bataljon, koji je povučen u rezervu u Visoče.

Kod Sošice i Kašta nije bilo promjena.

25.VI. — Neprijatelj i dalje pregrupiše svoje snage u pravcu Vivodine. Toga dana sa manjim snagama fingirani su napadi na neprijateljske položaje. Neprijatelj je bio svuda dobro utvrđen, tako da nije bilo izgleda da se potuče na njegovim položajima.

26.V. — Neprijatelj je pokušao na raznim pravcima od Relića, Prekrižja, Lovića Prekriškog i Draščica da napadne na naše položaje ali je svagdje dočekan na bliskom otstojanju, potučen i odbijen, uz osjetljive gubitke.

Na pravcu Sošica nije bilo nikakvih promjena.

27.V. — Neprijatelj ie vršio manje ispade i svagdje bio odbijen, očigledno ispitivao gdje se nalaze naše snage. Sa naše strane vršeni su patrolni ispadi do samih rovova neprijatelja. Tu su se istakli pojedini, borci, koji su bombama tukli po Italijanima.

28.VI. — Dva bataljona Cankarjeve brigade⁵ smijenili su III Proleterski bataljon koji je povučen u rezervu kod Visoča.

Toga dana neprijatelj prodire u pravcu Vivodine sa jakim snagama sa pravca Lović Prekriški preko Donjeg Lovića i od pravca Metlike preko Draščica i Krmačine, uz jaku artiljerisku pripremu i tenkovima. I Proleterski bataljon dočekaio je neprijatelja na bliskom otstojanju na položajima oko Vivodine i nanio mu teške gubitke i prisilio ga na povlačenje. Pošto je neprijatelj ostavio veći broj mrtvih, to je neprijatelj ponovno krenuo u napad sa novim pojačanjima i uspjelo mu je da potisne naš I Prolet. bataljon i da pokupi mrtve. I Prol. bataljon morao je otstupiti jer mu je nestalo municije. Borba je bila oštra i krvava i borci I Prol. bataljona držali su se primjerno. III Prol. bataljon dobio je naređenje da pomogne I Bataljonu i da zajednički napadnu na neprijatelja. Ovaj za-

⁵ Treća (slovenačka) NOU brigada »Ivan Cankar«

datak nije izvršen jer je neprijatelj odmah otstupio čim je pokupio svoje mrtve, a I Prol. bataljon produžio je odmah za neprijateljem i gonio ga do (Kupe i u pravcu Ozlja.

Toga dana počeo je neprijatelj da se povlači sa Begovog Brda, a II Prol. bataljon na vrijeme je to uočio i gonio neprijatelja sa dvije kolone od pravca Relići i Begovo Brdo i od pravca Baroni — Prvinići — Konjarić Vrh — Prekrižje — Krašić. Tako su ustaše i Italijani u paničnom bijegu otstupili ka Krašiću i Draganiću.

Tako je neprijatelj doživio slom svoje ofanzive i otstupio u svoje baze. Jedino se zadržao kod s. Draščice.

29.VI. — Neprijatelj je otstupio od s. Draščice.

Neprijatelj je u ovoj ofanzivi pretrpio velike gubitke. Prema prikupljenim podatcima sigurno je utvrđeno da je neprijatelj imao 476 vojnika i oficira mrtvih i ranjenih. Oboren je jedan dvomotorni bombarder tipa »Caproni«. Zaplijenjeno je 20 pušaka i 3.000 metaka.

Naši gubici: XIII Prol. brigada — 16 mrtvih, među kojima zamjenik politkomesara Brigade drug Miloš Kozlina i komesar III Bataljona drug Bendiković,⁸ i 47 ranjenih, od kojih se 7 vratilo u jedinice.

Zumberačko-pokupski p. odred imao je 6 mrtvih, 6 ranjenih i 4 nestala, koji su prešli u neprijateljske redove.

XIII Prol. brigada utrošila je 15.889 metaka.

Zumberačko-pokupski p. odred izgubio je u borbi 2 p. mitraljeza, od kojih jedan je izgorio u zapaljenoj zgradi od aviona, a jedan pao neprijatelju u ruke, i 6 pušaka. Utrošeno je 6.000 metaka.

Kritički osvrt:

Borci XIII Prol. brigade pokazali su u ovoj borbi odličan moral, visoku borbenu svijest i žilavost. Naročito u gonjenju bili [su] energični i brzi i nisu dali neprijatelju da se sredi, već su stalno prodirali naprijed. U borbi pravilno su koristili zaklone, a isto tako ukopavali su se i izdržavali i najžešću artiljerisku i minobacačku vatru na položaju.

Rukovodeći kadar u Brigadi uglavnom je zadovoljio. Ista kao se svojom upornošću i čvrstinom komandant III Bataljona drug Mamula Bogdan. Kod ostalih rukovodilaca štabova bataljona pokazala se izvjesna neodlučnost. Štabovi bataljona kao celina nisu surađivali. Povezanost između bataljona nije bila dovoljna. Nije se poklanjalo dovoljno pažnje izviđanju neprijatelja, a nije zadovoljila ni obavještajna — informativna služba. Štabovi bataljona još ne poklanjaju dovoljno pažnje izvi-

danju. Veza između štabova bataljona i četa nije bila dobra. Veza između štabova bataljona i Štaba brigade bila je nešto bolja ali nije zadovoljila. Između štabova bataljona i Štaba brigade gotovo svuda bila je telefonska. Korišćeni su i signalni barjačiči, ali nisu donijeli mnogo koristi.

Štab brigade kao cjelina nije se potpuno snašao. Za vrijeme od 10 dana svega tri puta uspjeli su da se nađu na okupu članovi štaba, tako da nije bilo prave suglasnosti i poznavanja situacije. Svojom odlučnošću i hrabrošću i brzim donošenjem odluka istakli su se komandant Brigade drug Zeželj Milan i zamjenik komandanta drug Pekić Dušan. Kod druga Pekića zapaža se velika dinamika i obećava jednog odličnog komandanta brigade. Nema još dovoljno pregleda, što će tokom akcija svakako postići. Prebrz je u donošenju odluka.

Zumberačko-pokupski odred kao cjelina nije zadovoljio. Borci II Bataljona bolji su i borbeniji od I Bataljona ...

Sa rukovodećim kadrom štabova bataljona XIII P.[roleverske] brigade i komandama četa, štabovima bataljona Zumber.-pok. p.fartizanskog] odreda održana je kritika i date su pouke od strane našeg štaba na stečena iskustva u protekloj ofanzivi.

U toku ofanzive poslije pobjede kod Ognjanovca izdata je od strane ovog štaba pohvalna naredba borcima XIII Proleterske brigade i Zumberačko-pokupskog odreda, koja se ovdje prilaze.⁷

Ivještaje iz Moslavačkog i KaLničkog p.[artizanskog] odreda nismo primili.⁸

Plan akcija:

XIII Proleterska brigada vršit će akcije u Pokupju i na prugama Zagreb — Karlovac i Zagreb — Sisak.

Zumberačko-pokupski odred sa jednim bataljonom vršit će kontrolu oslobođenog teritorija, a sa drugim akcije u Pokupju.

Naš štab odlazi na sektor Moslavine i Kalnika sa zadatcima koji su već ranije pred nas postavljeni.⁹

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.¹⁰ Belinić

(M. P.)¹¹

V. d. komandanta:

Vlado Matetić

⁷ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 87.

⁸ Odredi su poslali izvještaje ali su oni, zbog velike udaljenosti, stizali sa zakašnjenjem. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 59 i 98.

⁹ Vidi dok. br. 86 i tom V, knj. 15, dok. br. 7 i tom V, knj. 16, dok. br. 99.

¹⁰ Marko

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**PISMO NAČELNIKA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE
OD 3 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU ZONE O DOLASKU DVA-
NAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE NA PODRUČJE
KALNIKA¹**

14/VII — Op. br. 547*

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Dragi drugovi!

Kao što sam vam javio u zadnjem pismu, krenuo sam sa Odredom³ za Zagorje, ali nije došlo do izvršenja predviđene akcije uslijed pokidanih veza sa dotičnim garnizonom.⁴ Ista će se akcija konačno izvršiti ovih dana.⁵ 30.VI Odred je zarobio 24 konjanika (bez konja) zaplijenivši 1 puškomitraljez i karabine vojnika sa odgovarajućom municijom.

29.VI dobio sam obavijest od Štaba III Oper, zone da krenem sa komesarom Kalničkog odreda⁶ do njihovog štaba po naređenju komandanta Hrvatske⁷ koji je stigao u Slavoniju. Bio sam krenuo ali sam na putu kod sela Kalnika naletio na ustaše na blizini od 15—50 m, ipak sam se uspio spasti ne zadobivši rane, ali sam kod povlačenja pao s jednog brda u jarak sa visine 20—30 m i pri tom zadobio teže povrede i uganuće desne noge, tako da za jedno 5—10 dana neću biti sposoban za pokret. Komesar odreda jučer je krenuo na put za Slavoniju. Danas mi je jasno zašto me komandant zvao. Stvar je u sljedećem: 12 Slavonska divizija nalazi se već u blizini Kalnika. Ona ima zadatak ostati izvjesno vrijeme na ovom sektoru i izvršiti neke akcije itd.⁸ Za sada ništa konkretnije o njezinom zadatku ne znam," ali ću se još danas ili najkasnije sutra [sastati] sa načelnikom Štaba korpusa.¹⁰ Imajući ovu činjenicu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/4, k. 1472.

* Datum i broj pod kojim je izvještaj zaveden u štabu Druge operativne zone.

* Odnosi se na Kalnički NOP odred.

⁴ i ¹ Riječ je o Jalkovcu. O predaji jedinice ovog garnizona našim jedinicama vidi dok. br. 76, 84, 86, 87, 95 i 96.

* Josip Horvat

⁷ Ivo Rukavina

⁸ Vidi dok. br. 31, 33, 71, 75, 83, 86, 94.

⁹ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

¹⁰ Mato Jerković

u vidu odlučio sam da izvršim formiranje brigada u Kalniku¹¹ ovih dana, stoga sam izdao naređenje Štabu Moslavačkog odreda da odmah uputi jedan bataljon sa mobiliziranim ljudstvom za formiranje brigade, na terenu treba ostaviti jedan bataljon jačine od 150 boraca sa 5 puškomitraljeza. Mislim da je u ovom momentu ta odluka pravilna, jer će brigada operišući sa iskusnijim jedinicama ojačati, a nadam se i naoružati teškim oružjem. Štab brigade trebao bi od prilike izgledati ovako: komandant Štok,¹² komesar Horvat, načelnik štaba — operativni oficir Kalničkog odreda,¹³ zamjenik komandanta — pomoćnik komandanta Moslavačkog odreda¹⁴ itd. Problem je zamjenik komesara brigade zato sam odlučio obratiti se na Okružni komitet Čazmu¹⁵ da on da jednog svog člana inače vrlo sposobnog druga, za sekretara i da stvar riješi sa Povjerenstvom.¹⁶

Toliko za sada, a nadam se da ću uskoro imati više da pišem o borbi i akcijama. Kako je završila ofanziva?¹⁷ Cuo sam da ste uhvatili 2 haubice, pa sve mislim da ste već stigli do Samobora.

Uz borbeni pozdrav:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Rade¹

Kalnik 3.VII. 1943.

¹¹ Na Kalniku je naredbom Štaba Druge operativne zone od 4 rujna 1943 god. formirana Druga NO brigada Druge operativne zone. Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 21 rujna ona je dobila naziv NO brigada »Braće Radić«. (Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/5 i 45/5, k. 724.)

¹² Izidor

¹³ Miloš Manojlović

¹⁴ Ilija Strika

¹⁵ Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug

Čazmu

¹⁶ Povjerenstvo CK KPH za sjevernu Hrvatsku

Riječ je o neprijateljskoj ofanzivi na Zumberak. Vidi dok. br. 8.

¹⁷ Bulat

**ZAPOVIJEST ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD
3 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA
RUŠENJE KOMUNIKACIJE LIPIK — BANOVA JARUGA¹**

**STAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Broj 347—43

Dana 3-VII-1943 10,5^h

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA

Na položaju

Izvršavajući zadatke koje su pred nas postavili naši rukovodioci, nakon uspješno završenog napada na glavnu prugu Zagreb — Beograd,² u kome smo našem neprijatelju zadali težak udarac, to jest ogromnu štetu, uništivši oko 30 vagona — cisterna nafte, benzina i petroleuma. a isto tako obustavivši glavni saobraćaj na pruzi gdje se svakodnevno voze mnogi neprijateljski transporti u ljudstvu i ratnom materijalu, upe-
reni protiv naših saveznika ili nas samih, mi danas polazimo da izvršimo naš sljedeći zadatak. Treba da porušimo prugu Lipik — Banova Jaruga³ i da tako onemogućimo neprijatelju barem za jedno izvjesno vrijeme da se istom prugom služi. Diverzije na prugama i napadi na željezničke stanice i vozove danas najviše pogađaju neprijatelja, jer ne može da se služi tim komunikacionim vezama i kroz to mnogo šteti njegov front, kao i pozadina, jer ne može uredno i na vrijeme da se snabdijeva i ne može da prevozi ratni materijal u onoj količini koja mu je potrebna. Zato treba akciji rušenja pruge Lipik — Banova Jaruga prići sa punom ozbiljnošću, jer je to važan i značajan zadatak.

U cilju izvršenja toga zadatka Štab XVII Brigade Izdaje slijedeće

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 40/1, k. 1129.

⁴ Vidi dok. br. 19 i 113.

^a Vidi dok. br. 19.

N A R E Đ E N J E

(Sekcija Pakrac 1 : 100.000)

I Bataljon. Ovaj bataljon kreće putem prema Jagmi gdje sa jednom četom postavlja zasjedu na cesti i pruži ispred sela Dobrovca. Sa ostale dvije čete ruši prugu prema Poljani.

IV Bataljon. Ovaj bataljon krenuće iz sela Livadana šumskim putem prema selu Korita, gdje se spušta putem prema željezničkoj stanici Kukunjevac. Kod željezničke stanice Kukunjevac raspoređuje svoje snage lijevo i desno od stanice i ruši prugu.

III Bataljon. Ovaj bataljon ide preko sela Lovske, Bujavice i spušta se pored tvornice plina do željezničke stanice Bujavica — Brezine. Čete ovog bataljona raspoređiće se tako da će dvije čete rušiti prugu desno od željezničke stanice prema Lipiku, a jedna četa lijevo prema Poljani.

II Bataljon. Ovaj bataljon kreće iz sela Lovske preko Bujavice i dalje putem pored Janje Lipe, prelazi preko rijeke Pakre kroz Brezinski Lug i dolazi na prugu. Svoje će snage raspoređiti tako da jedna četa bude u zasjedi prema Poljani i to na ivici Brezinskog Luga kod mosta koji prelazi rijeku Bjelu. Ostale dvije čete rušiće prugu od zasjede prema željezničkoj stanici Bujavica — Brezine.

Svi bataljoni treba da održavaju tijesnu vezu između sebe.

Zadatak je da se poruši čim više pruge, s tim onesposobi saobraćaj za duže vrijeme. Bataljon će se postarati da se postavljeni zadatak izvrši do kraja i poruši čitava dužina pruge od mosta Bjela do sela Dobrovca.

Da bi se to moglo uspješno izvršiti, taj zadatak, u tu svrhu treba mobilisati što više seljaka sa potrebnim alatom za rušenje pruge.

II Bataljon poći će nešto ranije i mobilisati ljude iz sela Bujavice, što će isto tako učiniti i IV Bataljon, mobilisući ljude iz sela Korita. •

Svi bataljoni krenuće iz dosadanjeg mjesta boravka tako da u prvi sumrak budu već na pruži. Pri tome treba voditi računa da ne budu primjećeni od neprijatelja. To naročito važi za I Bataljon koji u prvi sumrak treba da dođe u Jagmu.

Poslije izvršene diverzije ta brigada izdaće znak povlačenja pismenim naređenjem. U slučaju nečega da se ne bi moglo izdati pismeno naređenje, znak za povlačenje biće jedna crvena raketa ispaljena pravo u zrak. Povlačenje jedinica izvršiće se u najvećem redu i na vrijeme u sljedećem pravcu:

*I Bataljon krene*ce prugom do željezničke stanice Bujavica-Brezine i putem kroz selo Brezine do crkve, odakle skreće lijevo na put koji vodi za Gaj, u kome će mjestu i ostati.

III i IV Bataljon idu istim putem do sela Brezine, odakle kreću lijevo do sela Gaja i dalje putem za selo Antunovac gdje i ostaju.

II Bataljon povlači se kroz selo Gaj za selo Brekinsku gdje i ostaje.

Ovo povlačenje imade da se izvrši vrlo organizovano, tako da jedinice u samu zoru stignu u svoje novo mjesto boravka.

Po dolasku u nova mjesta boravka bataljoni će se postarati da svoja sela blokiraju tako da iz njih ne može izići ni živa duša.

Isto tako potrebno je da se na ivicama sela postave izvidnice sa dalekozorima, koje će unaokolo posmatrati i kontrolisati teren od eventualnog dolaska neprijatelja. To je potrebno zato, jer je teren potpuno ravan, gdje bi se neprijatelj mogao privući neopaženo.

Protivtenkovski top kretaće se sa II Bataljonom koji se nalazi u Brezovcu, što znači da u određeno vrijeme to odjeljenje mora biti u sastavu III Bataljona u selu Brezovcu.

Štab brigade biće u željezničkoj stanici *Bujavica-Brezine*, odakle će dalje kretati sa III i IV Bataljonom do sela Antunovca.

NAROČITE NAPOMENE

Sanitetsko previjalište biće uz Štab brigade.

Znakovi raspoznavanja za noć između 3 i 4 o.mj.: Odziv: Banda. Lozinka: Bježi.

Znakovi za dan 4 o. mj.: Poziv: Obje ruke podići iznad glave. Odgovor: Kapom kružno mahati iznad glave u lijevoj ruci.

Za pomoć bataljonima, dodjeljuje se I Bataljonu član Štaba brigade drug Dušan Ćorković. Za pomoć II bataljonu dodjeljuje se član Štaba brigade drug Milan Joka.

Vežu sa Štabom brigade treba da bataljoni održavaju redovito.

Po dolasku u nova mjesta boravka, štabovi bataljona postaraće se da se drugovi obriju, očiste i okrpe, kako bi u tim selima narod dobio što bolji utisak o nama. Nadalje će bataljoni izvršiti mjere predostrožnosti od eventualnog napada iz zraka.

U svakom selu štabovi bataljona treba da održe miting u vidu usmenih novina, i izvršiti mobilizaciju. O vršenju mobilizacije dobiće štabovi bataljona upute na licu mjesta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Ivan A. Šibi

(M. P.)⁵

Komandant:
Demonja J. Nikola⁴

BR. 11

**NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
6 SRPNJA 1943 GOD. ZA FORMIRANJE DRUGE NO BRI-
GADE UNSKE OPERATIVNE GRUPE¹**

N A R E D B A BR. 17

Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske od 6. VII. 1943.

I. Formira se II brigada Unske operativne grupe, od bataljona Kordunaškog partizanskog odreda, bataljona IV Banijske N.O. brigade i bataljona koji će se popuniti od Banijskog partizanskog odreda.²

IV. Banijska N.O. brigada dobiva naziv: I.N.O. brigade Unske operativne grupe.

II. Za komandanta II N.O. brigade Unske operativne grupe postavljamo Maljković Petra, dosadašnjeg komandanta Banijskog partizanskog odreda, a za političkog komesara Jandrića Dušana, dosadašnjeg političkog komesara Banijskog partizanskog odreda.

III. Za komandanta Banijskog partizanskog odreda postavljamo Tintora Gojka, dosadašnjeg komandanta bataljona IV. Banijske N.O. brigade.

* Narodni heroj. Poginuo prilikom napada na Slavonsku Požegu rujna 1944 god. kao komandant Dvanaeste divizije.

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 35-1, k. 106.

¹ Druga NO brigada formirana je u selu Obijaj (u zaseoku Komanda) 30 lipnja 1943 god. U sastav Brigade ušle su sljedeće jedinice: jedan bataljon Kordunaškog NOP odreda, Drugi bataljon Prve brigade Unske operativne grupe, četa »Matija Gubec« i tri voda iz Banijskog NOP odreda. (Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 46-1, k. 106.)

IV. Štab Banijskog partizanskog odreda uputit će nam odmah prijedlog za postavljanje političkog komesara Banijskog partizanskog odreda.

V. Za načelnika štaba XIII N.O. divizije postavljamo Vučkelića Savu, dosadašnjeg komandanta I.N.O. brigade iste divizije.

VI. Za komandanta I N.O. udarne brigade XIII N.O. divizije postavljamo Dasovića Martina, dosadašnjeg načelnika štaba XIII N.O. divizije.

VII. Za zamenika komandanta I N.O. udarne brigade XIII N.O. divizije postavljamo Trbovića f>uru.³

VIII. Razrješavamo dužnosti v. d. političkog komesara I N.O. udarne brigade XIII N.O. divizije Munižabu Milana i stavljamo ga na raspolaganje Štabu Kninskog sektora.

IX. Štab XIII N.O. divizije uputit će nam prijedlog za postavljanje političkog komesara I N.O. udarne brigade XIII N.O. divizije.

Svi postavljeni drugovi primit će odmah novu dužnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

V.⁴ Bakarić

(M. P.)⁵

Komandant:

Ivo Rukavina

DOSTAVLJENO:

Na znanje:

Vrhovnom štabu Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije

Štabu II Korpusa NOVH

Štabu Grupe prim. gor. part. odreda

Štabu Grupe dalm. part. odreda

Štabu II Operativne zone

Štabu Karlovačkog odreda

Štabu Bataljona P.P.K.

Komandama područja

Oficirskoj školi NOVH

Na znanje i postupak:

Štabu Banijskog i Kordunaškog part. odreda

Štabu XIII N.O. divizije

Štabu Kninskog sektora

Štabu I Korpusa NOVH

³ Narodni heroj Đuro Trbović. Poginuo u Lici 1944 god. kao komandant brigade.

* Vladimir

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 6 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NA- PADU NA SMILJAN I PAZARIŠTE¹

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

O. br. 101/43
Dne 6 jula 1943

7.VII.1943²

Dostavlja operativni izvještaj
o operacijama na Smiljan i Pa-
zarište 28-VI-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Zadatak. Neprijatelj koji se raširio iz Gospića uzeo je kao svoje baze Smiljan i Pazarište,³ u kojima je pristupio mobilizaciji tamošnjeg ljudstva. Ove baze imale su da mu posluže kao oslonac za daljnje prodiranje na oslobođeni teritorij.

Jačina neprijatelja na označenom prostoru iznosila je dvije do tri bojne pojačane sa novomobilisanim ljudstvom. Neprijatelj je raspolagao sa nekoliko teških bacača i sa dosta automatskog oružja, dok mu je teško oružje bilo u Gospiću.

Štab VI divizije uzeo je zadatak da sa svojim snagama jačine sedam bataljona, pojačane sa artiljerijom i bacačima, razbije neprijateljske snage na označenom prostoru, bacivši ih natrag u njihovu bazu, i time spriječi daljnje mogućnosti njihovog prodiranja na oslobođeni teritorij.⁴ Prema predviđenom planu raspored snaga bio je slijedeći:

III brigada, pojačana sa jednim bataljonom I brigade sa jednim bacačem, protukolnim topom i protukolnim mitraljezom, imala je zadatak da sa jednim bataljonom osigura liniju Budak — Mušaluk — Grobsko Polje, a sa tri bataljona da se prebaci preko rijeke Like i da zauzme položaj oko Smiljana, gdje će ostaviti za osiguranje od jednog bataljona prema Gospiću, a sa dva bataljona krenuti prema Otešu. Cilj ovakovog

¹ Original, pisan na mašini, latinicopi, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6—1, k. 105 A.

- Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 6.

⁴ Vidi dok. br. 6 i tom V, knj. 16, dok. br. 101 i 102.

je rasporeda da se neprijateljske snage na Otešu i Klanцу u zajednici sa I brigadom opkole i što više unište.

I brigada sa dva bataljona, pojačana sa jednim teškim bacačem, brdskim topom 75 i poljskim topom 75, imala je zadatak da napadne Klanac i Oteš sa sjeverne strane u momentu kad otpočne borba na položajima oko Smiljana.

Opis borbe. Našim snagama nije bio poznat raspored neprijatelja, tako da su Bogdanić (k. 654) i Rasovača (k. 620) bili zaposjednuti od naših snaga bez sudara sa neprijateljem. Snage III bataljona koje su imale zadatak zauzimanje Krčmara (k. 774] bile su raspoređene tako da je jedna četa napadala od pravca sela Smiljana dok je druga od pravca Pejnovića. Četa koja je napadala od Smiljana prošla je selo i u streljačkom stroju uspinjala se na kotu, ali prethodno nije očistila selo u kome su se nalazile ustaše. Ustaše su, čim su primjetile naše snage, brzo se sakupile i u streljačkom stroju pošle za našima, tako da je ta četa došla među dvije neprijateljske vatre i bila prisiljena da se povuče ivicom brijega iužno u pravcu Kovačevića. Četa koja je dolazila sa sjeverozapadne strane došla je do pod same stijene kote, ali je bila odbačena od neprijatelja koji je bio utvrđen na vrhovima kote.

II bataljon, koji je imao zadatak da preko Milkovića⁵ i Vaganca zaobide Krčmar sa sjeverne strane i u slučaju potrebe pruži pomoć III bataljonu, naišao je iznenada na neprijatelja koji se bio utvrdio na bezimenim koticama u selu Milkovićima. Snage bataljona bile su zaustavljene i ukočene. Jedna četa III bataljona izvršila je bočni napad na neprijatelja u selu Milkovićima da pomogne II bataljonu, ali je i ona bila odbačena.

Pošto je već bio dan, a snage III bataljona rasute, napad na kotu Krčmar nije se mogao ponoviti. Naše snage povukle su se djelonrčno na Miljaču, Rasovaču i Bogdanić, dok je jedna četa III bataljona oступila u pravcu Velebita.

Oko 15 sati neprijatelj je jačine jedne bojne krenuo niz Liku u pravcu Zitnika praćen tenkovima i minobacačima. Istodobno je jedna bojna krenula od Oteša prema Zitniku, gdje su se obje bojne sastale i u streljačkom stroju otpočele nastupanje u pravcu Smiljana, tj. položaja naših snaga. Snage II i III bataljona III brigade i III bataljona I brigade prešle su u protivnapad i uspjele da razbiju neprijatelja i time osiguraju pravac za povlačenje u pravcu Mušaluka.⁶ Nakon toga evakuisani su ranjenici, a poslije su se i naše snage prebacile u pravcu Mušaluka napadane sa jednog i drugog boka od neprijatelja.

⁵ Milkovića Varoš

* Vidi dok. br. 6.

Snage I brigade privukle su se na blisko otstojanje do neprijateljskih položaja i čekale momenat dok otpočne borba na položajima III brigade. Kako je borba otpočela sa zakašnjenjem, tj. u sami dan. to su snage I brigade bile prisiljene da zauzmu novi raspored i da izvrše sa pet četa napad na Klanac, a sa jednom napad na k. 572. Uslijed uporne odbrane i nadmoćnosti neprijatelja, kao i slabe prodornosti naših snaga, napad nije uspio. II bataljon uspio je da zauzme jednu kotu, ali je protunapadom neprijatelja bio prisiljen da se povuče. U 11 sati ponovljen je napad na Klanac nakon izvršene artiljerijske i bacačke vatre, ali ni taj nije uspio uslijed toga što je neprijatelj uspio da skoncentriše veće snage i što je vatra teškog oružja uslijed slabe preciznosti bila neefikasna.

Rezultat borbe. Gubici neprijatelja u ovim borbama iznose oko 90 mrtvih i više ranjenih.

Sopstveni gubici 18 mrtvih i 49 ranjenih.

Zaplijenjeno je: 92 mine za teški bacač, 5 pušaka, 2 konja i 3 vojničke kare.

Izgubljen je 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez i 10 pušaka.

Utrošak municije. U ovoj operaciji utrošeno je 11.945 Mauzer metaka, 3.618 talijanskih metaka, 1.170 metaka za teški mitraljez, 15 mina za t. bacač, 10 topovskih granata, 3 granate za protukolni top, 47 mina za male bacače i 12 ručnih bombi.

Imena boraca koji su se istakli nema.

Kritički osvrt. 1) Sam plan za ovu operaciju s obzirom na konkretnu situaciju nije bio realan. Zadatak je bio moguć za izvesti sa uspjehom ali sa pravilnijim rasporedom s obzirom na situaciju, sa mnogo više upornosti, te sa mnogo boljom pripremom.

2) Zapovijest divizijska⁷ stigla je u Stab brigade u 18 časova, dok je akcija imala početi u 1 sat poslije ponoći. S obzirom što je brigada imala da prelazi preko rijeke i da napravi put 10—15 km od baze do mjesta borbe, vrijeme je bilo prekratko i zakašnjenje neminovno.

3) U zapovijesti Štaba divizije dat je samo zadatak, dok ideja, tj. na koji način sprovesti plan u djelo, nije uopće data, što je dovelo do toga da su se brigade držale zadatka u najkrućem smislu ne nastojeći se poslužiti bilo kakvim manevrom.

4) Za prelaz III brigade predviđen je samo jedan prelaz preko Like i kada je taj bio uništen u samom pokretu, traženi su novi prelazi, što je dovelo do još većeg zakašnjenja.

⁷ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 101.

5) Na akciju se zakasnilo tri sata tako da je ista započela u dan, što je omogućilo neprijatelju da se lakše snađe i organizira odbranu. Zauzeće kote Krčmar po danu je vrlo teško ostvariti sa sredstvima sa kojima su raspolagale naše snage. Zakašnjenje je dovelo i I brigadu u mnogo teži položaj pošto je bila vezana za početak akcije kod III brigade.

6) Snage koje su bile prebačene u Smiljan nisu osigurale svoju oslonu tačku na rijeci Liki i time [su] omogućile neprijatelju da se spoji iz Gospića i iz Klanca i zajedničkim snagama iz pozadine napadne naše snage.

6) Štab I korpusa u ovcj akciji nije ukazao potrebnu pomoć Štabu divizije slučajnim propustom.

Osim ovih bilo je i ostalih osnovnih grešaka, kao na primjer slaba procjena situacije, slabo poznavanje raspoloženja vlastitih snaga, kao i nekoliko manjih taktičkih grešaka.

Na sve ove greške je ukazano i nastojeće se ukloniti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.& Holjevac

(M. P.)

Komandant:
si. otsutan

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 6 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA KOMUNIKACIJU BANOVA JARUGA — LIPIK¹

STAB
x DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJ. HRVATSKE

A. br. 77/1943

Dne 6.VII.1943—7 h—

ŠTABU II KORPUSA NOV HRVATSKE

Položaj

Noću 3/4 ov. mj. jedinice XVII brigade rušile su prugu Banova Jaruga — Lipik.² Pruga je rušena na sektoru Poljana — Dobrovac. Porušeno je 10 kim. pruge i uništene na dužini

" Većeslav

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 2/2, k. 1121.

¹ Vidi dok. br. 10 i 19.

od 10 kim. sve t.t. veze. Pored toga porušen je jedan most na pruži, a isto tako i jedan most na cesti.

Prema izvještaju koji su nam poslali izgleda da se prugom neće moći saobraćati za čitavih 15 dana.

Poslije ove akcije naše jedinice prebacile su se u Daruvarski srez radi mobilizacije. Na svom dosadašnjem putu neprijatelj ih nigdje nije napao. Prolazeći kroz sela »Trokuta«³ održani su mitinzi. Mobilizacija u tim selima provedena je davno prije tako, da se nije imalo ovom prilikom šta mobilisati.

Stab brigade namjeravao je da napadne uporište Poljanu u kojoj se nalazi jedna satnija Hercegovaca,⁴ ali zbog žrtava koje bi u tom uporištu imali drugovi su odustali od toga plana.

Dana 3 ov. mj. jedan avion je čitav dan kružio na mjestu gdje su uništeni vagoni cisterne sa naftom, te je tako štitio popravak pruge. Po mišljenju druga komandanta Pepea⁵ pruga se neće moći upotrebljavati za čitava 3 dana. O tome koliki je zastoj bio na toj pruži biće tačno provjereno i vi ćete naknadno dobiti tačan izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Zamj. komandanta:
Radojica M. Nenezić

P.S. Desetodnevni izvještaj kao i izvještaj o brojnom stanju i naoružanju ne možemo Vam poslati na vrijeme radi toga što se jedinice XVII brigade nalaze na putu i do danas nam nisu poslale svoje izvještaje. Molimo Stab korpusa da nam ovo opravdanje uzme u obzir.

³ U toku rata tako je nazivano područje između komunikacija Pakrac — Banova Jaruga — Novska — Okučani — Pakrac.

* U Poljani se nalazila Druga satnija Četvrte bojne Prvog gorskog zdruga Prve gorske divizije. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 157.

⁵ Vinko Antić-Pepe

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 6 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBI KOD BARILOVICA¹

STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

10. 7. 43.²

Br. si.

Dne 6.VII. 1943

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

O situaciji na položajima ove divizije podnosimo slijedeći izvještaj:

Dana 5 ovog mjeseca nepoznat broj neprijatelja³ iz Barilovića prebacio se preko rijeke Korane na dva mjesta, uzvodno od Barilovića, i napao s leđa jednu četu III bataljona III udarne brigade, koja je bila na položaju južno od Barilovića. U momentu kad je neprijatelj napao položaj ove čete s leđa, izvjestan broj ustaša potrčao je iz Barilovića preko mosta i ovim svojim lukavim manevrom skrenuo pažnju naših boraca na sebe. U ovom okršaju izgubili smo 1 mitraljez »Fijat« sa 300 metaka. Gubitaka ni sa jedne strane nije bilo.

Jedna grupa neprijatelja iz Cetingrada kosila je žito i travu u dolini rijeke Strmačke oko ceste Cetingrad — Slunj, osiguravajući se sa izvjesnim snagama. Poslije sukoba sa našom jedinicom II udarne brigade neprijatelj je utekao sa polja u Cetingrad.

Dana 6 ovog mjeseca oko 11 sati krenuo je iz Barilovića neprijatelj⁴ nepoznate snage u pravcu položaja III bataljona III udarne brigade. Poslije sukoba sa ovim bataljonom, neprijatelj je otstupio u Barilović za znatnim gubitcima u mrtvim i ranjenim. U naše ruke pala su dva poginula ustaše sa oružjem. Gubitci na našoj strani 1 mrtav i 1 ranjen. Poslije toga sukoba neprijatelj je tukao iste položaje minobacačkom vatrom iz Barilovića.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11-6, k. 421 B.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

* Jedna ustaška satnija i žandarmi iz Barilovića. Vidi dok. br. 115.

⁴ Vidi dok. br. 118.

Danas 5 ovog mjeseca smjestilo se u selo Skakavac 70 ustaša koji su došli iz Popović Brda. Naoružanje 1 mali bacač, 1 teški mitraljez, a ostalo nepoznato. Utvrđuju se oko škole, kuće Mike Šoštarića i oko crkve. Namjere: osiguranje žetve koju bi vršili ustaše. Također su pojačali osim ove posade posadu u Cerovcu i Vukmaniću sa 10 karlovačkom ustaškom bojnom, u toku 6.VII. 1943.

Radi ofanzive koju neprijatelj vodi u Zumberku³ oslabljeni su neki neprijateljski garnizoni, kao na primjer Pisarovina, čija je posada smanjena za 70 ustaša, koji su poslani u Zumberak, kao pojačanje.

Ostalih novosti nema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

s. o.

Komandant:

V.^B Cetković

BR. 15

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 6 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O FORMIRANJU DRUGE NO BRIGADE¹

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE i P. O.
HRVATSKE
Br. 48
Dne 6/VII 1943

13.7.43.²

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Rad na formiranju naše II brigade teče normalno.³ Sva 3 bataljona te brigade oformili su se, te otpočela obuka.

I brigada nalazi se u Borojevićima. Premjestit ćemo i II brigadu u Gradac i Tremušnjak, da bi bili na okupu.

⁵ Neprijatelj tada nije preduzimaof ofanzivu na Zumberak. Vjerojatno se misli na ofanzivu u drugoj polovini lipnja. Vidi dok. br. 8.
• Vlado

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22-4, k, 421 B.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa Hrvatske.

³ Opširnije o formiranju ove brigade vidi dok. br. 11.

Danas smo poslali 180 granata za top 65 mm u Komandu područja Kordun i pisali Komandi područja da tu municiju pošalje u vaš štab.

U naš štab javio se je drug Bučan Mile, koji je još ranije od strane Glavnog štaba bio stavljen nama na raspoloženje. Kako je on međutim bio bolestan, javio se je tek sad. Mi ćemo ga zadržati za sada u našem štabu kao oficira pri štabu i zdužit ćemo ga u prvo vrijeme poglavito sa organizacijom kurseva za desetare i vodnike. Drug Bučan bio je do sada operativni oficir I K.P.O.⁴ sa oznakom komandanta bataljona.

Šaljemo vam: operativni izvještaj za akciju na Blinjski Kut⁵ sa listama gubitaka, pregled brojnog stanja i naoružanja naše Grupe i informativni izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. otsutan

Komandant:
Pet.⁶ Kleut

(M. P.)⁷

P.S. Danas smo dobili vaše naređenje da vam dostavimo operativni izvještaj o akciji na Kladuši, te vam prilažemo i taj izvještaj.⁸
Ovaj izvještaj poslali smo poslije akcije Glavnom štabu Hrvatske.

¹ Prvi kordunaški NOP odred

⁵ Vidi dok. br. 17.

⁶ Petar

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

⁸ Vidi dok. br. 16.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 6
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA CETINGRAD, SLUNJ I VELIKU
KLADUŠU¹**

**STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE i P. O.
HRVATSKE
Br. op. 38/43.**

Dne 6.VII.1943 godine

Operativni izvještaj.—

ŠTABU I KORPUSA N.O.V.H.

Po povratku sa sektora oko Slunja² u Baniju bile su snage naše Grupe 12 i 13 juna na odmoru i to: IV brigada u Klasniću, VIII krajiška brigada u Žirovcu i Kordunaški bataljon u Katinovcu (radi osiguranja transporta sa Banije na Kordun).

Kordunaški bataljon postavio je 13 juna zasjedu neprijatelju u selu Vorkapić. Neprijatelj je saznao za zasjedu te nije naišao, već je naše položaje tukao iz bacača. Bataljon se povukao bez žrtava.

14 juna dobio je Štab grupe poziv od načelnika Štaba I korpusa³ da istoga dana u podne dođe na sastanak u Pernu radi dogovora za zajedničke akcije sa VIII divizijom. Sastanak je održan 15 juna do 0.3 sata.⁴ Zaključili smo da se na akciju protiv 11 puka krene 16 juna naveče.⁵ Ne znajući za pretstojećju akciju otišao je zamjenik kom. Grupe⁶ sa 3 bataljonom VIII krajiške brigade 15 juna izjutra u blizinu Dvora da postavi neprijatelju zasjedu. Neprijatelj nije naišao i bataljoni su se povratili u Žirovac 15 juna u 23 sata.

Po povratku komandanta i politkomesara Grupe⁷ sa konferencije u Perni sastao se je Štab grupe da bi donio odluke

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 3/1-2, k. 1616.

² Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 17 i 26.

³ Milan Kuprešanin

⁴ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 49.

⁵ Riječ je o napadu na dijelove Jedanaeste pješačke pukovnije u Cetinguadu. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 62 i 64.

⁶ Hamdija Omanović

⁷ Politički komesar Unske operativne grupe bio je Ranko Mitić.

u vezi sa pretstojećom akcijom. Zamjenik kom. Grupe drug Hamdija izjavio je da se ne slaže sa planom po kome bi se napao prvo Cetingrad pa onda Kladuša i da je mišljenja da se Stab VIII brigade neće također složiti sa tim planom, te da iz toga i iz drugih razloga (zamorenost bataljona koji su išli u zasjedu kod Dvora i naređenje štaba njihove divizije⁸ da se brigada odmah vrati u Krajinu³) neće pristati da brigada uopće ide u ovu akciju. O svemu ovome odmah je izviješten Stab VIII divizije, te je traženo da se akcija odgodi za 24 sata. Napomenuto je da ćemo ako odgovor ne dobijemo krenuti u ugovoreno vrijeme u akciju bez VIII brigade. Poslije razgovora sa još nekim članovima Štaba VIII brigade pristali su ovi na to da njihova brigada dade osiguranje na Kamenskom Mostu i da operišući sa dva bataljona u Bužimu — osigura taj pravac u toku akcije na Kladušu.

Kordunaški bataljon, koji je određen u rezervu Grupe, bio je na Kamenom Mostu presretnut od neprijatelja te nije do početka akcije došao na mjesto koncentracije (Bos. Bojna).

Zapovijest za akciju¹⁰ od Štaba VIII divizije nije primljena do početka akcije, već istom 17 juna po podne.

Snage IV banijske brigade napale su neprijatelja u Kladuši u rasporedu i po planu koji se može vidjeti iz priložene zapovijesti za akciju.¹¹ Napad je izvršen u 2 sata 17 juna. Baterija je, gađajući po karti izbacila 10 granata i postigla nekoliko dobrih pogodaka.

3 i 4 bataljon IV brigade uspjeli su da u prvome naletu zauzmu Tuk i neke rovove pred Gradinom, ali su u zoru vatrom bacača i protivnapadom iz Gradine bili odbačeni u Nepeke. Prvi i Drugi bataljon bili su zaustavljeni pred rovovima u visini linije Miljković Selo — Trnovi. Vodič je izveo Stab grupe u Trnove umjesto na Alatušu. Kad je svanulo, Stab se je grupe, nemajući veze ni s kim, a osmotrivši povlačenje 3 i 4 bataljona iz Nepeka prema Podzvizdu i dobivši vatru od zasjede izbliza, povukao prema Bos. Bojni. Po raketlama bacanim u Cetingradu vidjelo se je da tamošnja posada nije u toku noći likvidirana. Zbog ovog povlačenja Stab grupe ostao je bez veze sa jedinicama sve do pred noć, kada je Stab grupe došao u Nepeke i uspostavio vezu sa 3 i 4 bataljonom, koji su se po podne povratili na svoje položaje i posjeli Tuk. U toku noći

⁸ Odnosi se na Četvrtu diviziju (krajlišku).

⁹ Brigada je vraćena u Bosnu po naređenju Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 94.

¹⁰ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 62.

¹¹ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 64.

uspostavljena je veza i sa Štabom divizije, a učvršćene veze sa jedinicama Grupe.

Nemajući veze sa našim štabom u toku 17 juna. Štab divizije promijenio je plan i po likvidaciji Cetingrada poslao snage prema Slunju.¹²

Dva bataljona VIII brigade u toku 17 juna protjerali su neprijatelja iz Bužima, gdje je bilo oko 60 domobrana i žandara. Zaplijenili su 7 pušaka pa se preko Todorova uputili u Malu Kladušu, gdje su stigli u 20 sati. Istog dana stigao je Kordunaški bataljon u Podzvizd. U toku 18 juna držali su bataljoni IV brigade posadu u Kladuši blokiranu. U 14 sati napravio je neprijatelj ispad prema Tuku te je postigavši iznenađenje odbacio naš 3 bataljon do Nepeka. Neprijatelj se potom povukao, a 3 bataljon zauzeo prijašnji položaj. U toku 19 i 20 juna držala je IV brigada i Kordunaški bataljon blokiranu Kladušu sa sjeverne, istočne i južne strane. Štab divizije naredio je da napad na Kladušu počne sa artiljeriskom pripremom 20 juna u 20.30 sati.¹³ Naša baterija zauzela je položaj Trnovi i dosta preciznom vatrom tukla do 21 sat objekte u Kladuši.

Napad je otpočeo u 21.30 sati, poslije artiljerijske pripreme. Prvi bataljon IV brigade uspio je da zauzme rovove ispred mjesta i prve zgrade u samome mjestu, ali je protivnapadom bio prinuđen da se povuče. Ovaj bataljon prodirao je još u dva maha u grad ali se je uspio održati tek treći put. U toku noći 3 i 4 bataljon IV brigade uspjeli su ovladati položajem istočno od Gradine do samoga grada, dok su snage VIII divizije zauzele i držale Gradinu. Pošto neprijatelj nije bio savladan u toku noći, borba je produžena 21 juna preko dana.

21 juna oko podne dobili smo izvještaj da se jača neprijateljska motorizovana kolona kreće cestom Bužim — Vranograč — Podzvizd. Malo poslije toga čula se vatra prema Vranograču i kod Kamenog Mosta, gdje je također naišla neprijateljska kolona sa tenkovima od Topuskog. Prema neprijatelju koji je nastupao iz Vranograča bila je na osiguranju 3 brigada VIII divizije, a odmah su na taj pravac poslata i dva bataljona VIII krajiške brigade iz Male Kladuše. Neprijatelj je sa toga pravca ipak dosta brzo i bez većih borbi uspio da prodre sa tenkovima i kamionima i spojio se sa posadom u Kladuši u 17 sati. Naše snage bile su prinuđene da se povuku. Neprijatelj

¹¹ Napad na Slunj izvršen je 18 lipnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 62, 75, 77, 89, 94 i 104.

¹³ O napadu na Veliku Kladušu vidi tom V, knj. 16, dok. br. 62, 64, 73, 77, 80, 81, 89, 94, 96 i 104.

sa pravca Topusko prodro je također bez veće borbe i ušao u Kladušu u 21 sat.

Za sve vrijeme od 17 do 21 juna bila je neprijateljska avijacija vrlo aktivna. U borbi oko Kladuše učestvovala su dva bombardera, 6 »štuka« i jedan izviđački avion.

Neprijatelj je po podacima koje smo naknadno dobili imao u Kladuši 100 mrtvih i 150 ranjenih. Jedinice naše grupe zarobile su 150 domobrana. Zaplijenjeno je oko 120 pušaka sa oko 10.000 metaka, 2 mitraljeza, 5 puškomitraljeza te nešto druge opreme. Od oružja mi smo izgubili jedno postolje mitraljeza. 1 ranac sa municijom. 9 pušaka i 5 kim. telefonskog kabla. U toku borbe utrošeno je 32.000 metaka, 78 granata za top 75 mm, 8 granata za protivkolski top i 80 ručnih bombi.

Naši gubici iznose 26 mrtvih, 86 ranjenih (od kojih 32 teže ranjeni) i 10 nestalih. Među poginulim je i komandant 2. bataljona IV brigade drug Rajković Milan, te jedan komandir čete i jedan komesar.

Kritički osvrt na akciju:

Stab naše grupe sa načelnikom Štaba I korpusa 15 juna u Perni pogrešio je što je donio odluku da akcija počne 16 juna uveče, jer je tako ostalo premalo vremena za koncentraciju (Kordunaški bataljon bio je 15 juna kod Vrginmosta a tri bataljona VIII krajiške brigade u blizini Dvora). Zbog ovoga je Stab grupe krenuo u akciju bez rezerve te od manjih neprijateljskih zasjeda u selu Trnovi bio prinuđen da se povuče sa određenog mjesta i da tako ostanu bez veze sa jedinicama skoro čitav dan. Nedostatak veza sa Štabom divizije doveo je do promjene cijelog plana i do odlaganja napada na Kladušu za 4 dana, što je opet dalo vremena neprijatelju za intervenciju.

U toku borbe trpio je 1. bataljon IV brigade dok se nalazio u prvim kućama Kladuše neko vrijeme vatru od jedinice VIII divizije koja je držala gradinu, jer nije bio predviđen znak koji bi dala jedinica koja prva prodre u grad.

VIII krajiška brigada držala se je pred akciju neodlučno, a u toku akcije na osiguranjima nije dala neprijatelju otpor kojim bi ga zadržala za neko vrijeme i tako omogućila dovršenje akcije na Kladušu u kojoj je posada 21 juna po podne bila skoro pred kapitulacijom. To se vidi i po tome, što u toku svih ovih borbi ova brigada nije imala ni jednog ranjenog.

Borci i starješine IV banijske brigade držali su se u ovim borbama vrlo dobro. 3 bataljon te brigade bio je u par mahova neoprezan te je pretrpio najveće gubitke (polovina ukupnih gubitaka otpada na ovaj bataljon).

Vod za vezu nije ispunio svoj zadatak. Krivicom vodnika ostao je telefonski kabl nepokupljen, te je vodnik skinut odmah s tog položaja i upućen u svoju (VIII) brigadu.

U borbi se je naročito istakao I bataljon IV brigade, koji je već dva puta pohvaljen od strane štaba svoje brigade i štaba ove grupe. Mišljenja smo da bi ovaj bataljon trebao biti pohvaljen i od strane Glavnog štaba. Poginuli komandant bataljona drug Rajković isticao se je također u svim dosadašnjim borbama kao vrlo hrabar i Narodnoj borbi odan borac i dobar starješina. U naredbi našeg štaba br. 6 odali smo priznanje pok. drugu Rajkoviću.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. otsutan

(M. P.)¹⁵

Komandant:
Pet.¹⁴ **Kleut**

BR. 17

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 6 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA BLINJSKI KUT¹

**STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE i P. O.
HRVATSKE
Op. br. 47
Dne 6/VII 1943**

Operativni izvještaj

**ŠTABU I KORPUSA NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE**

Noću 2/3 ov. mj. naša II brigada izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Blinjskom Kutu.²

Jačina neprijatelja 63 domobrana i 60 Nijemaca, kao posada i osiguranje željezničke stanice. Neprijatelj je naoružan

" Petar

¹⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 13-6, k. 421 B.

² Vidi dok. br. 100 i 110.

•ja: 2 **teška** bacača mina, 2 teška mitraljeza, 7 puškomitraljeza, 5 šmajsera i puškama.

Za sam napad bio je određen III bataljon, dok su druga dva bataljona vršila osiguranje, jedan prema Petrinji, a jedan prema Sunji.

Napad je otpočeo u 2 sata. Dočim je bio predviđen u li sati. Do zakašnjenja je došlo zbog toga što se je u akciju pošlo iz dalekih baza i što su vođići daleko zavodili bataljone. U prvom naletu na neprijateljske bunkere i bodljikavu žicu pretrpljeni su gubitci. Neke čete bile su pocijepane u borbi tako da je jedinstvo komande bilo otežano. Pokušano je ponovno vršenje juriša ali bez uspjeha.

Naši gubitci u ovoj borbi bili su: 2 mrtva i 17 ranjenih drugova, većinom lako ranjenih, od puščanih mitraljeskih metaka. Prilažemo pregled gubitaka i listu ranjenih. Gubitci neprijatelja nisu poznati, dočim je nađeno nekoliko mrtvih vojnika.

Od plijena dobivena su 2 karabina, a izgubljeno nije ništa. U toku borbe utrošeno je 2500 puščanih i mitraljeskih metaka i 15 komada ručnih bombi.

Osvrt na akciju: Oko 2 sata počela je borba u Blinjskom Kutu. Posadi je pošao u pomoć oklopni voz iz Sunje, te je naišao na našu zasjedu gdje je bila podminata pruga, gdje je lokomotiva dignuta u vazduh.

Akcija nije izvedena po predviđenom planu. 1. Sam napad nije počeo u označeno vrijeme, tj. u 23 sata, nego u 2 sata 3 o. mj. Tako da je bilo malo vremena do dana voditi borbu. Borbu voditi po danu na stanici ili držati blokadu bilo je nemoguće. Komandno osoblje i sami borci nisu se snašli u ovoj akciji, u prvom naletu došlo je do cijepanja jedinica, te nije bilo pregleda niti se više moglo komandovati. 2. Kad su partizani 3. bataljona primjetili da ide oklopljeni voz i da je otpočela borba s njima, računali su da će voz proći pored zasjede i njih ugroziti na pruzi i to ih je omelo.

Pruga je eksplozivom presječena više Komareva. Saobraćaj nije radio cijeli dan 3 ovog mj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

Komandant:
Pet.³ Kleut

(M. P.)⁴

Petar
Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVAT- SKE OD 7 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA LASINJU I SKAKAVAC¹

STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. 38/43
7.VII.1943 g.

21.7.43"

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Karlovac — Petrinja — Zagreb — Samobor 1 : 100.000)

Prema prikupljenim podacima neprijatelj se nalazi u Pisarovini, Lasinji, Skakavcu, Kupskom Mostu, Popović Brdu.

Pisarovina: Jačina neprijatelja 200 ustaša, 40 žandara, naoružani su sa puškama i puškomitraljezima čiji broj nije poznat.

Lasinja: Jačina ovog neprijateljskog garnizona je oko 380 ustaša. Naoružani su sa 2 mala bacača, 2 teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza i ostalo karabini. Teški mitraljezi smješteni su na tornju crkve, a puškomitraljezi po bunkerima. Neprijatelj je utvrđen bunkerima koje su gradili djelimično od cig.'e, a djelimično od drveta i zemlje.

Skakavac: Jačina ove posade je oko 70 ustaša i domobrana, naoružanje je nepoznato, pošto su došli tek 5 ovog mjeseca. Tek su počeli sada da se utvrđuju oko crkve i škole.

Popović Brdo: Jačina ove posade je oko 130 ustaša i domobrana, pripadaju V karlovačkoj bojni. Naoružani su 1 teškim mitraljezom, 4 puškomitraljeza, 1 malim bacačem, a ostalo karabini.

Kupski Most: Jačina ove posade 80 ustaša. Naoružani sa 2 teška mitraljeza i 5—6 puškomitraljeza i ostalo karabini.

Razvojem situacije u svijetu, koja se povoljno razvija za naše saveznike, moral kod sila osovine kao i njihovih pomagača je znatno opao, pošto vide neopravdanost i propast stvari za koju se oni bore.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 11/4, k. 826 A.

² Datum prijema zapovijesti u Štabu Prvog korpusa Hrvatske. Ovaj primjerak dostavljen je Štabu korpusa na uvid.

U duhu sadanje situacije stavili smo sebi u zadatak likvidirati neprijateljska-ustaška uporišta u selu Skakavcu i Lasinji.

Za izvršenje ovoga zadatka, —

NAREĐUJEMO:

I Udarne brigada sa pridatom brdskom baterijom, 2 protukulska topa i 1 teškim bacačem.

Zadatak:

Likvidirat će neprijateljsko uporište u selu Lasinja, brzim i energičnim napadom.³

Plan napada: Sa dva bataljona izvršiti glavni napad obuhvatom uporišta sa svih strana, s tim što glavni pravci napada da budu putem duž sela sa jedne i druge strane istoga.

Na glavnim pravcima napada da bude na svakom po 1 protukolski top, a sa pravca Sredičko Desno — Lasinja i teški bacač. Sa ovoga pravca zona širenja u desno da bude do rijeke Kupe, te da se spriječi eventualno bjegstvo neprijatelja duž obale rijeke. Ovi bataljoni plasirat će na najpodesnijim mjestima teške mitraljeze, te pod njihovom zaštitom i zaštitom ostalog teškog oruđa vršiti prilaženje neprijatelju i potiskivanje istoga. Sa teškim mitraljezima održavati tijesnu vezu ugovorenim znacima, radi zauzimanja drugog vatrenog položaja.

Sa jednim bataljonom postaviti zasjedu ispod k. 123 pa kroz selo oslanjajući se lijevom krilom na Kupu. Od ovoga bataljona 1 teški mitraljez postaviti na najzgodnijem mjestu kod k. 123 radi tučenja neprijateljske posade u Gradcu. Ova za-

* Vidi dok. br. 45 i 46.

sjeda ima zadatak da spriječi bještvo neprijateljskoj posadi u ovome pravcu.

Jedan bataljon zadržati u rezervi na ivici Rožica Š., gdje da se utvrdi i štiti eventualno povlačenje naših dijelova.

Brdsku bateriju plasirati kod grupe kuća sela Mihalići, sa zadatkom da tuče neprijatelja u crkvi, popovu stanu, školi i žandarmerijskoj stanici. Prvenstveno da tuče toranj crkve gdje su plasirana dva teška mitraljeza.

Stab brigade bit će na sjevernom glavnom pravcu napada i neposredno rukovoditi borbom.

III Udarne brigada, ojačana s 1 teškim bacačem i 1 topom (bez jednog bataljona) i konjičkim vodom.

Likvidirat će neprijateljsko uporište u s. Skakavac brzim i energičnim napadom.

Plan napada: Sa jednim bataljonom izvršiti glavni napad obuhvatom uporišta sa svih strana, s tim što glavni pravci napada da budu putem duž sela sa jedne i druge strane istoga.

Na glavnim pravcima napada da bude na jednom protukolski top, a na drugom teški bacač. Ovaj unutarjni obruč da bude dobro povezan te da spriječi pokušaj bještva neprijateljske posade.

Ovaj bataljon da plasira na najpogodnijm mjestima teške mitraljeze i ostala teška oruda, te pod zaštitom istih krene u napad pješadija, a dalje prema situaciji pomjerati teška

Pješadiska oruđa za pješadijom te da joj krče put do potpune likvidacije neprijatelja. Zbog čega teškim oruđima dati precizne zadatke i sa njima održavati tijesnu vezu ugovorenim znacima.

Sa jednim bataljonom i dvije mitraljeske čete postaviti zasjedu i to: jednom četom ojačanom sa 2 teška mitraljeza na k. 219; jednom četom ojačanom sa dva teška mitraljeza na ivici šume između puteva u zaselku od k. 174 i 210; jednu četvu sa 2 teška mitraljeza na k. 210.

Sa Drugim bataljonom postaviti zasjedu na k. 193 (jedna četa sa dva teška mitraljeza) i jedna četa sa 2 teška mitraljeza desno od k. 193 do željezničke pruge. Jednu četvu sa 2 teška mitraljeza postaviti u zasjedu na padinama k. 134 (ivica šume Brežani), s tim da ova četa posjedne k. 153 (Glavica). Ova četa ima zadatak da spriječi neprijatelju bjegstvo u pravcima koje zatvara. Pored ovoga, da uputi dvije patrole koje da i kontrolišu obalu Kupe, a naročito mostove i blagovremeno iave eventualni dolazak pojačanja sa toga pravca.

Sve ostale posade imaju zadatak da spriječe dolazak eventualnog pojačanja neprijatelju s pravca Vukmanića i Karlovca, radi čega u pravcu Vukmanića, Kneževe Gorice, Trebnja i Popović Brda, odmah po posjedanju položaja, uputiti patrole.

Štab brigade kretat će se na južnom glavnom pravcu napada.

Utvrđivanje:

Odmah po zauzetom rasporedu na određenim položajima, sve jedinice pristupit će hitnom utvrđivanju.

Odmah u početku borbe nastojati da se dobije vatrena nadmoćnost i ovu podržavati do kraja borbe. Dok se unese i najmanja zabuna kod neprijatelja (što će se primjetiti napuštanjem pojedinih uporišta i pretrčavanjem i slabom vatrom) ovo stanje brzo i energično koristiti, gonjenjem i upadom u drugo uporište. Kod ulične borbe, najumjesnije koristiti protukolske topove i bacač, koji da pripreme povoljne uslove za nadiranje pješadije.

V e z a :

III Udarne brigade održavat će vezu sa ovim Štabom pomoću konjičkog voda, kojim obrazovati relejne stanice.

I Udarne brigade uspostaviti će telefonsku vezu sa ovim Štabom i brdskom baterijom.

Brigada sa svojim jedinicama uspostaviti će tijesnu vezu sa svojim jedinicama svim sredstvima sa kojim raspolažu.

Sanitetska služba:

Divizijsko previjalište i hirurška grupa smjestiti će se u Lasinjskom Sjeničaku, odakle bolesnike po ukazanoj pomoći upućivati u prihvatnu-relejnu bolnicu u Zagorje.

Brigadna previjališta bit će na najpogodnijem mjestu u blizini štabova brigada, koje će štabovi brigada odrediti.

Referenti saniteta brigada obezbijedit će se sa dovoljnim brojem kola radi brzog prebacivanja ranjenika do divizijskog previjališta, a referent saniteta Divizije prikupit će što veći broj kola radi prebacivanja ranjenika za Zagorje. Ukoliko ne prikupi dovoljan broj kola, koristiti kola koja dovoze ranjenike do divizijskog previjališta.

Ishrana:

Intendanti i sve ostale starješine nastojat će da vojnici dobiju što bolju večeru i da sa sobom ponesu najmanje jedan suvi obrok hrane. Hranom se snabdijevati preko odbora iz svih okolnih-obližnjih sela, koju predvidjeti — ukoliko se borba produži preko dana — i iznošenjem na položaj.

N A P O M E N A :

Početak napada na obadva uporišta bit će 9.VII. 1943 u 3.30 časova, a znak za početak napada bit će prvi plotun artiljerijski.

Znaci raspoznavanja za 9.VII. 1943 **Moskva — Mololov**, a ugovoreni znaci dva dugačka zvižduka, a odgovor tri udara dlanom o dlan, a preko dana dizanje puške u vis, a odgovor u stranu (jedanput). Znakove raspoznavanja i ugovorene znakove koristiti pravilno, zbog čega upoznati sa istima svakoga vojnika te da ne dođe do zabune.

Po likvidaciji neprijateljskih uporišta odrediti po jedan bataljon za izvlačenje plijena, a ostale jedinice povući u bližnje zaselke u pravcu svojih baza, nahraniti ih i potom produžiti pokret za svoju staru bazu.

Zarobljenike i ratni plijen upućivati odmah u Lasinjski Sjeničak, te ratni plijen predavati intendantu, a ratne zarobljenike obav. oficiru, koji su dobili upute za dalji posao. Zarobljenike odmah nakon zarobljavanja vezati i vezane pod jakom pratnjom sprovoditi — ne presvlačeći ih i zabraniti im da skidaju sa sebe znake.

Po likvidaciji uporišta odmah spaliti sve zgrade iz kojih je davan otpor.

Štab divizije nalazit će se u kući ispod Vlašića (Crna Draga), gdje nam slati izvještaje.

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁴ Šumonja

(M. P.)⁶

Komandant:
V.^r Cetković

Dostavljeno: Štabu I korpusa na znanje,
I i II Udarnoj brigadi,
Pratećem bataljonu i brd-
skoj bateriji, te referentu
saniteta VIII Divizije na izvršenje.

Dostavljeno po kuririma u 24 sata.

BR. 19

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 7
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA KOMUNIKACIJE BEOGRAD
— ZAGREB I LIPIK — BANOVA JARUGA¹**

**STAB XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Broj : 348—43

Dana 7.VII. 1943 g.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU X DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Na položaju

1. RAD NAŠIH JEDINICA

Jedinice ove brigade bile su na odmoru u selima Ožegovci, Branešci i Popovci od 22.VI.1943. Za to vrijeme radile su sli-

* Miloš

" Vlado

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 3/2, k. 1121.

jedeće: Dana 22.VI. 1943 opis puške i puškomitraljeza, kao i teškog oružja, poslije podne pješadijski egzercir, kao i ratna obuka.

Dana 23.VI. 1943 radili su kao i 22.VI. 1943.

Dana 24.VI. 1943 jedinice ove brigade čistile su svoje oružje i parile odijela.

Dana 25.VI. 1943 jedinice ove brigade imale su zanimanje, kao i uzbunu 25. VI. 1943. Dana 26. VI. 1943 učili su rukovanje sa teškim oružjem kao i sa puškomitraljezima i izvršena je smotra nad oružjem sa strane ovoga štaba. Dana 27.VI. 1943 cijela Brigada odmarala se cijeli dan, dok je naš II i I bataljon bio na mitingu u selu Bučju, gdje je prisustvovao narod iz okolnih sela. Dana 28.VI. 1943 jedinice ove brigade do podne imale su pješadijski egzercir, a poslije podne išle su na kupanje. Dana 29.VI. 1943 također jedinice ove brigade vršile su pješadijski egzercir, dok je Stab I bataljona održao sastanak sa svojim nižim rukovodećim kadrom. Dana 30.VI. 1943 jedinice ove Brigade izvršile su pokret preko Psunja (Brezovog Polja), gdje smo se smjestili u selima Čaprginci i Trnakovac. U ovim selima ostali smo do 1.VII. 1943, gdje smo izvršili pokret na noć 1. na 2.VII. 1943 u pravcu željezničke pruge Beograd — Zagreb,² gdje je izvršena akcija na njemački transport u kome se je vozilo 30 vagona nafte i benzina. Naš I bataljon imao je zadatak da postavi zasjede na pruži i cesti Beograd — Zagreb, prema neprijateljskom uporištu Okučani. II bataljon imao je zadatak da uz pomoć diverzantske'grupe napadne transport koji bude prolazio. Naš III bataljon imao je zadatak da postavi zasjedu na istoj cesti i pruži, prema neprijateljskom uporištu Rajić. Tačno u 21.55 sati naleteo je voz na minu, gdje je dignut u vazduh. U toj akciji izgorjelo je 30 vagona nafte i benzina, dok je zarobljeno: jedan laki njemački mitraljez, jedan šmajser i nekoliko pušaka, jedan domobranski satnik, 5 željezničara. U toj akciji neprijatelj je imao jednog mrtvog i nepoznat broj ranjenih. Naš I bataljon, koji je bio u zasjedi prema Okučanima, imao je borbu sa pancermom, t.j. sa posadom koja se je nalazila u panceru. Isti pancerni, koji je naišao od Okučana, naletio je na minu i dignut u vazduh, ali nije bilo velike štete, pošto je pancerni pred sobom gurao dva vagona sa peskom, tako da su ti vagoni koji su išli pred njim dignuti u zrak, ali je bio spriječen da ne može da dođe do spaljenog voza. U toj akciji mi smo imali dva mrtva, 6 lakše ranjenih. Naš III bataljon, koji je bio u zasjedi prema Rajiću, na njegove položaje neprijatelj uopšte nije nailazio. Poslije izvršene akcije

naše jedinice izvršile su povlačenje organizovano i prema naređenju u sela Subotsku, Livađane, Brezovac i Lovsku. U tim selima ostali smo 2.VII. 1943 i 3.VII. 1943 na odmaranju. 3.VII. 1943 krenuli smo na rušenje pruge Banova Jaruga — Lipik, gdje je porušeno oko 10 km pruge.³ Rušenje pruge izvršili su partizani uz malu pomoć civila. Poslije rušenja pruge naše jedinice krenule su u sela Gaj, Antunovac i okolna sela.

Za vrijeme odmora, dok smo bili u selima Branešci, Popovci i Ožegovci, dobili smo naređenje⁴ od Štaba X divizije da pošaljemo rukovodeće drugove za Požeški odred, kao i za Bilo Goru, također smo poslali komandanta⁵ i komesara⁶ III bataljona za komandanta i komesara Požeškog odreda dok smo dali dva komandira četa i jednog komandanta bataljona⁷ za Bilogorski odred. Isto tako izvršili smo reorganizaciju II i III bataljona, t.j. poslali smo 3. četu II bataljona u sastav III bataljona, dok je 3. četa III bataljona došla u sastav II bataljona. Također postavili smo nove rukovodeće drugove, i poslali smo za Bilogorski odred jedan puškomitraljez sa potrebnom poslugom. Također smo poslali 20 boraca sa karabinima, dok smo za Požeški odred poslali 50 boraca sa karabinima i potrebnim brojem municije. Također smo poslali dvije askerice⁸ sa potrebnim brojem municije za diverzantske grupe. Odvajanje boraca iz Brigade za Odred vršili smo prisilno, dok se dobre volje nije javio niko. Borci su govorili: zašto baš ja da idem, je li to po kazni? Mi smo im objašnjavali da nije i da su danas od velike važnosti odredi...

Borbenost i moral naših drugova je na visini. Za vrijeme bivakovanja kao i za vrijeme akcija veza sa Štabom divizije kao i sa štabovima bataljona održavana redovito.

Pošto je načelnik štaba ove brigade⁹ otišao od nas na novu dužnost, a kod nas se nalazi drug Corković Dušan, koji je određen za zamjenika komandanta nove brigade,¹⁰ i mi smo odlučili da postavimo za vršioca dužnosti načelnika štaba zamjenika komandanta ove brigade, a za vršioca dužnosti zamjenika komandanta ove brigade određen je drug Corković Dušan.

³ Vidi dok. br. 10.

⁴ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 95.

⁶ Matija Rajdl. Poginuo 1944 god. kao politički komesar Požeškog NOP odreda.

⁷ Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

⁸ Riječ je o automatima.

* Mihajlo Mišćević

¹⁰ Prilikom formiranja Prvog korpusa (slavonskog) bilo je u planu formiranje Dvadeset druge brigade, ali se od toga odustalo. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 13.

2. IZVEDENE AKCIJE

Na noć 1. na 2.VII. 1943 jedinice ove brigade izvršile su akciju na pruzi Zagreb — Beograd na njemački transport nafte i benzina. U toj akciji naši borci i rukovodioci pokazali su se dobro. To možemo zato reći, što su borci II bataljona, kada su otvorili paljbu na voz, izvršili odmah juriš. Tako isto borci I bataljona vršili su juriš na pancera. Također jedinice ove brigade izvršile su diverziju na prugu Lipik — Banova Jaruga, gdje je porušeno 10 km. U tim akcijama imali smo dva mrtva i 6 lakše ranjenih. O mrtvim i ranjenim drugovima dostavit ćemo u listi poginulih i ranjenih. Drug koji je pao kod pancera bio je u blizini pancera, nije se mogao izvući, tako da j» ostao. Pokušavalo se je da se izvuče. U tom pokušaju imali smo 3 ranjena druga. Ranjeni drugovi iz te akcije otpremljeni su u bolnicu broj dva.¹¹

3. STEČENO ISKUSTVO

U ovoj akciji vidjeli smo da je najbolje poslije jake paljbe izvršiti juriš i da imamo mnogo manje izbačenih iz stroja nego kada se oklijeva i pripuckava na neprijatelja. Također to su uvidjeli i sami borci. Tako isto uvidjeli smo da kod našeg protivtenkovskog topa nije posluga onakva kakova bi trebala da bude. To možemo reći zato, što je sam vođa odjeljenja ostavio nišanske sprave od protivtenkovskog topa, tako da smo mogli lako da ostanemo bez njih. Nišanske sprave naknadno su pro-nađene, te stoga ćemo odmah postaviti najbolje naše drugove kod toga oružja.

4. DALJNJE OPERACIJE

Kako svim operacijama rukovodi Štab divizije, stoga mi za sada nemamo nikakvih operativnih namjera, naročito na sektoru na kojemu se sada nalazimo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomešar,
Ivan A. Šibi

Komandant,
Demonja J. Nikola

(M. P.)¹²

¹¹ Ova bolnica bila je na Psunju.

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREDBA ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 7 SRPNJA 1943 GOD. O POHVALI JEDINICA I FORMI- RANJU PROTIVA VIONSКИH MITRALJESКИH VODOVA¹

NAREDBA BR. 16

Štaba VIII Divizije I Korpusa N.O.V. Hrvatske za dan
7 juli 1943.

I. '

Štab I Korpusa N.O.V. i P.O. Hrvatske, naredbom² svo-
jom broj 13 od 29 juna 1943 g., dostavio je slijedeće:

Pohvala:

»Za junaštvo i upornost koju su po-
kazali borci i komandni kadar II U-
darne brigade VIII Divizije prilikom
oslobođenja Cetingrada,³ odbivši tri
uzastopna neprijateljska juriša i skr-
šivši njegov otpor, Štab I Korpusa
pohvaljuje sve borce i rukovodioce
junačke II Udarne brigade i stavlja
ih za primjer upornosti, prodornosti
i požrtvovnosti pri uništavanju ne-
prijatelja našega naroda svim jedi-
nicama korpusa«.

II.

Glavni štab N.O.V. i P.O. Hrvatske, naredbom⁴ svojom
broj 15 od 21.VI. 1943, dostavio je slijedeće:

Pohvale:

»Pohvaljujemo Štab i partizane Ba-
nijskog partizanskog odreda za nji-
hovu uspješnu djelatnost, a naročito
akciju izvedenu 29 maja 1943 g. iz-
među Gline i Gređana, kojom prili-
kod su zarobljena dva neprijatelj-
ska pukovnika.⁵

Napose pohvaljujemo Štab Banijskog
partizanskog odreda za snalaženje u

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 6/1-3, k. 420.

² Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 106.

³ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 62 i 64.

⁴ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 82.

⁵ Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 104.

rukovođenju odredom i savjesno izvršavanje dužnosti.«

III.

Primjećeno je, a naročito u posljednje vrijeme, da se o konjima vodi slabo računa kod svih jedinica, a naročito jahaćim konjima, koji se upravo dušmanski gone: galopiranje je kao normalna pojava kretanja kod jahača i to po tvrdom putu, pa i niz brdo. Sve ovo većinom bez službene potrebe. Zasedlavanje je nestručno, ponekad i bez ćebeta pod sedlom, u nedostatku propisnog kolana upotrebljava se uže ili uski remen. Često se jaši bez sedla na ćebetu preko koga se stavi štrik za uzengije.

Zaprežni konji također se bez potrebe gone po tvrdom putu najvećom brzinom, dok se tovarna grla nestručno zasamaruju i nestručno postavlja tovar na iste.

Sve ove pojave prouzrokuju onesposobljavanje konja, a za dužu i kraću upotrebu.

Kada se ima u vidu od kakove je koristi jahača, tegleća i tovarna stoka za našu Naro#. -oslob. vojsku i način snabdijevanja sa istom, onda su gornji postupci upravo nevjerovatni i nerazumljivi, ali nažalost istiniti.

Da bi se u buduće spriječio ovakav postupak sa stokom, te da ista bude mogla i dalje se upotrebljavati za vojne potrebe,—

N a r e đ u j e m o :

Sve starješine koje imaju na upotrebi stoku, snosit će odgovornost za istu, tj. biti odgovorni ako koje grlo bude onesposobljeno za upotrebu nesavjesnim postupkom sa istom.

Po tvrdom i kamenitom terenu konji se ne smiju goniti galopom niti kasom, osim slučajeva naročite hitnosti.

Svaki starješina koji uputi pojedino lice sa jahaćom ili zaprežnom stokom, naredit će mu, prema hitnosti posla, kojom se brzinom ima kretati' i to: za konjanika — kurira, ako nosi pismenö naređenje, na koverti staviti:

jedan krst u desnom uglu koverta, što znači da pismo nije hitno, dva kada je hitno i tri kada je vrlo hitno.

Za pismo koje nije hitno jahač da se kreće hodom, a za pismo koje je hitno, naizmjenično hodom i kasom. dok vrlo hitno pismo treba prenositi najvećom mogućom brzinom. Voditi računa pri stavljanju ovih oznaka da iste odgovaraju stvarnosti u duhu situacije.

Svima starješinama stavljam u zadatak, da svagdje i na svakom mjestu nastoje sprečavati zloupotrebu stoke.

Za svako odstupanje od ove naredbe činit ćemo odgovornim nadležne štabove iz čijih su sastava konji, jahači i tjeraoci.

IV.

Čestitamo borcima i komandnom kadru pohvalu dobivenu od I Korpusa NOV i PO Hrvatske sa uvjerenjem da će II Udarne brigada i u buduće biti dostojna ove pohvale, tj. i dalje uništavati našeg neprijatelja sa istim elanom, izdržljivosti i silinom prodora kao i kod Cetin-grada. Pošto samo tako, junaci, utjerat ćemo pamet u glavu neprijatelju koji prihvati oružanu borbu sa nama, i sa takvim udarima bit će nam osigurana i zadnja bitka-pobjeda.

Formiranje protivavionskih mitratjeskih vodova:

Sve brigade odmah će formirati protivavionske mitraljeske vodove, koji će biti naoružani sa najmanje 3 mitraljeza, prvenstveno »SENTETIEN«, u pomanjkanju mitraljeza sa puškomitraljezima. Za ovaj vod upotrebiti ljudstvo — prvenstveno od onog koje je vično upotrebi automatskog oruđa pri gađanju aviona. Obuci ovoga ljudstva pokloniti što veću pažnju, tako da se što prije usposobe za upotrebu tehničku i taktičku svoga oružja.

Po formiranju ovoga voda izvijestiti.

VI.

Nazivi bataljona:

Da bi sačuvali trajnu uspomenu na najhrabrije među našim hrabrim borcima, koji su neustrašivo kroz borbu vodili svoje jedinice i na čelu istih, lično se zalažući, dali i svoje živote pri neustrašivim jurišima na morskog okupatora i podle njihove sluge (ustaše i četnike), slijedeći bataljoni nosit će njihova imena: I bataljon III Udarne brigade nosit će naziv »Milisava Dakića«.⁶

IV bataljon II Udarne brigade nosit će naziv »Pere Hrkmana«.⁷

II bataljon I Udarne brigade nosit će naziv »Rade Dobrosavljevića«.⁸

Jedinice će (bataljoni i čete) posediti prema ovom svoje zvanične štambilje i prijepiske.

Štabovi brigada saopštiti će ovu tačku naredbe pomenutim bataljoni-

⁶ Narodni heroj. Poginuo ožujka 1943 god. kao zamjenik komandanta Petnaeste NO brigade.

⁷ Pero Rkman. Poginuo u Topličkim Kosama 1943 god. u borbi protiv ustaša, kao komandant Drugog bataljona Pete NOU brigade.

⁸ Poginuo .aprila 1943 god. u borbi protiv Talijana i četnika, kao komandant bataljona.

ma prigodnim borom,⁰ u kome izni-
jeti rad. i zasluge lica čije nazive no-
se bataljoni.

Ovu naredbu pročitati pred strojem i sa potrebnom poukom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar : Komandant :
M.¹⁰ Šumonja (M. P.)¹ **V.¹¹ Cetković**

Dostavljeno: Štabu I Korpusa N.O.V.H. na znanje.
Štabu I, II i III Udarne brigade.
Štabu pratećeg bataljona VIII Divizije i
Komandi brdske baterije.
Na znanje i postupak.

BR. 21

**NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HR-
VATSKE OD 8 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVI-
ZIJE ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA KOJI NASTUPA OD
TRENKOVA¹**

**STAB
II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Op. br
8 srpnja 1943 u 20 sati

ŠTABU X DIVIZIJE

Položaj

Prema izvještaju Požeškog partizanskog odreda banda se prebacila kamionima iz Trenkova u pravcu Stražemana.² Prema istom izvještaju ista nastupa u 3 kolone na naš Odred koji se nalazi sa svojim dijelovima na Tlašnjici (sjeverno od piramide koja se nalazi kod Poljanske³) i na Kršu.

⁰ Vjerovatno: govorom.

¹⁰ Miloš

¹¹ Vlado

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom nalazi se a arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1-1/I, k. 470.

² Vidi dok. br. 126, 137 i 149.

³ Poljakovci

Jačina bande nepoznata.

Jednom kolonom nastupa u pravcu Poljanske, drugom na Tlašnjicu i trećem preko Stražemana da im zađe, kako Odred izvještava, za leđa.

Prema istom izvještaju dijelovi XXI Brigade nalaze se u Tornju i Bratuljevcima.

Da bi lupili bandu po njušci i da bi je okanili od šetnji uznemiravanja po našoj teritoriji

N a r e đ u j e m :

Komandu nad Požeškim odredom uzeće XXI Brigada, dok se bude nalazila na tom sektoru.

X Divizija odgovorna je za sigurnost ovoga sektora i u tom cilju može da pomjeri svoje snage (XVII Brigadu) istočnije.

Tačan smještaj snaga XXI Brigade nije poznat ovom štabu,⁴ ali ako se njezini dijelovi nalaze u gore navedenim mjestima, udarite ih s leđa i to sa jednom kolonom pravcem Toranj — Biškupci — Doljanci, a drugom pravcem Bratuljevci — Odžakovci — Poljanska.

Uхватite vezu sa Odredom i izvijestite ga o vašim namjerama da bi se akcija izvela u saglasnosti.

Ukoliko su vaše snage drugačije raspoređene, podesite vaše držanje i akciju prema njihovom rasporedu.

Izvijestite nas o rasporedu snaga vaše XXI Brigade da se znamo ravnati.

Prednje naređenje uzeti odmah u postupak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

Ps. Sad nam je stigao izvještaj preko požeškog područja⁶ da se Odred povukao na Visoko Drvo, a banda da se nalazi na Laništu.

Također nam je stigao izvještaj iz XXI Brigade da se banda u svom kretanju zaustavila, te ćete provjeriti da li se ona nalazi još u Biškupcima. Izvještaj je potpisao Zeko.¹¹ Gdje se nalazi istina-nije nam poznato.

Javite što ste poduzeli, kao i sve što doznate.

* O rasporedu i dejstvima ove brigade u toku neprijateljske ofanzive vidi tom V, knj. 18; izvještaj Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 kolovoza 1943 god.

⁰ Riječ je o Komandi požeškog područja.

* Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE I KALNIČKOG ODREDA OD 8 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RAZMJEŠTAJ I POKRET¹

**OPERATIVNI STAB
ZA XII DIVIZIJU N.O.V.H. i KALNIŪKI**

N.O.P. ODRED

O. br. 120/1943

Dana 8 jula 1943 u 12 sati.

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE N.O.V. HRVATSKE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOZE VLAHOVIĆ«
ŠTABU XVIII BRIGADE N.O.V. HRVATSKE
ŠTABU KALNIČKOG N.O.P. ODREDA

Noćas su naše jedinice likvidirale neprijateljsko uporište u Jalkovecu.² Zaplijenjeno je: 2 topa 100 mm, 6 topova uništeno, 2 teška mitraljeza, oko 140 karabina i ostale ratne spreme. Divizion se predao bez borbe.³

Današnjim danom završena je akcija na Jalkovec i jedinice će se povući u baze kako slijedi:

XII Udar. brigada: Drenovec.

Omladinska brigada »Jože Vlahović« u Vojnovec — Vukovec — Gornja Rijeka, Sudovec. Štab brigade nalaziće se u Gor. Rijeki.

XVIII Brigada odmah će prijeći prugu između Križevaca i Zagreba i rasporediti snage na liniji Kalnik — Glogovnica — Apatovac.⁴ Spojiti se sa III Bataljonom Kalničkog odreda, koji ima bazu u Ribnjaku.

Kalnički N.O.P. odred u selo Margečan (sekc. Ptuj).

II Bataljon Kalničkog odreda, koji prati zarobljenike, raspoređiće se u selima: Kamešnica, Kalnik. Ceta istog bataljona

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 14/1, k. 892.

² Vidi dok. br. 76, 84, 87, 95 i 96.

³ Predaju je pripremio Demetar Varda, koji je tada bio komandant ovog divizona. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 13, dok. br. 31.

⁴ Brigada nije uspjela preći prugu, jer je ovu neprijatelj blokirao. Ona je na Bilo Gori vodila žestoke borbe i pod pritiskom daleko nadmoćnijih neprijateljskih snaga povukla se u Slavoniju. Vidi dok. br. 48, 84, 85 i tom V, knj. 18, izvještaj Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 2 kolovoza 1943 godine.

OPERATIVNI STAB
ZA XII. DIVIZIJU N.O.V.H. i KALNIČKI
N.O.P. ODRED

O. Br. 100./1944.

Dana 8. jula 1944. u 12 sati.

Stabu XII. Udarne Brigade NOV. Hrvatske
Stabu Omladinske Brigade "Jozе Vlahović"
Stabu XVIII. Brigade N.O.V. Hrvatske
Stabu Kalničkog N.O.P. Odreda

Novos su naše jedinice likvidirale neprijateljsko uporište u Jalkovcu. Zaplijenjeno je: 2 topa 100 mm., 6 topova unisteno, teška mitraljeza, oko 140 karabina i ostale ratne spreme. Divizion se predao bez borbe.

Današnjim danom završena je akcija na Jalkovec i jedinice će se povući u baze kako sledi:

XII. Udar. Brigada Drenovac,

Omladinska Brigada "Jozе Vlahović" u Vojnovac-Vukovec-Gornja Rijeka, Suvovac. Stab brigade nalaziće se u Gor. Sijeki.

XVIII. Brigada odmah će prijeći prugu između Križevaca i Zagreba i rasporediti snage na liniji Kalnik-Glogovnica-Apatovac. Spojiti se sa III. bataljonom Kalničkog Odreda, koji ima bazu u Ribnjaku.

Kalnički N.O.P. Odred u selo Marječan/sekc. Ptuj

II. bataljon Kalničkog Odreda, koji prati zarobljenike rasporediće se u selima: Kamesnica, Kalnik. Četa istog bataljona koja se jučer otcjepila odmah će se povući u sastav bataljona, koja se sada nalazi u Apatovcu.

9. VII. 1944 izvršiće Omladinska brigada "Jozе Vlahović" iz svojih sudanjih baza pokret do sela Zajezda /sekcija Ptuj/.

XII. Udar. Brigada i II. bataljon Kalničkog Odreda u 14 sati istog dana t. j. 9. VII. 1944 sa Kozjeg vrha gde će biti koncentracija krenuće preko Ljubescice za Marječan /sekc. Ptuj/.

Treba voditi računa da se pred pokret borci dobro osmore i ishrane. Ishrana organizovati u selima gde su jedinice smestene, u koliko su ista siromasna onda izvršiti sakupljanje hrane po okolinu selima postojećih baza.

Operativni Stab nalaziće se do pokreta i za vreme pokreta sa XII. Udarne brigadom, a po završetku u nove baze u selu Marječan. Sve jedinice po svom smestaju u novim bazama neka pošalju izveštaj o smestaju i događajima na njihovom sektoru.

Smart fazizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar:

Zamjenik komandanta:

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

107

koja se jučer otcijepila odmah će se povući u sastav bataljona, koja se sada nalazi u Apatovcu.

9.VII. 1943 izvršice Omladinska brigada »Jože Vlahović« iz svojih sadanjih baza pokret do sela Zajezda (sekcija Ptuj).

XII Udar. brigada i II Bataljon Kainičkog odreda u 14 sati istog dana, t.j. 9.VII. 1943. sa Kozjeg Hrpta, gdje će biti koncentracija, krenuće preko Ljubeščice za Margečan (sekc. Ptuj).

Treba voditi računa da se pred pokret borci dobro odmore i ishrane. Ishranu organizovati u selima gdje su jedinice smještene; ukoliko su ista siromašna, onda izvršiti sakupljanje hrane po okolnim selima postojećih baza.

Operativni štab⁵ nalaziće se do pokreta i za vrijeme pokreta sa XII Udarnom brigadom, a po dolasku u nove baze u selu Margečan. Sve jedinice po svom smještaju u novim bazama neka pošalju izvještaj o smještaju i događajima na njihovom sektoru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar :
Marijan Cvetković

Zamjenik komandanta:
Mil. Stanivuković⁶

⁵ O sastavu operativnog štaba vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

⁶ Narodni heroj. Poginuo 28 prosinca 1944 god., u borbi protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaša, kao komandant Dvanaeste divizije.

**IZVJEŠTAJ ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE OD 8 SRPNJA 1943
GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA LIPOVO POLJE¹**

STAB VI DIVIZIJE N. O. V.

HRVATSKE

Op. broj 62—43

8 jula 1943

**Operativni izvještaj
o akciji na Lipovo
Polje 6-VII-1943 g.**

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

PRIPREME:

Prema usmenoj zapovijesti Štaba ove divizije, I Brigada sa svoja tri bataljona dobila je zadatak da se 3.VII. 1943 sa dva bataljona prebaci u Kruščicu, a jednim bataljonom u selo Studence, odakle će krenuti da likvidira četničko uporište u Lipovom Polju.

4-VII-1943 g. u 17 h. bataljoni su izvršili pokret u pravcu Lipovog Polja, a u 6 h. 6-VII ovg. pristupili samom čišćenju.

PODACI O NEPRIJATELJU:

U mjestu Lipovo Polje nalazilo se je 150 naoružanih četnika (seljaka). Predviđeno je bilo da u selu ima oko još 100 stranih četnika. Naoružanje neprijatelja je 3 teška i 6 p. mitraljeza, a ostalo puške. Ukupan broj je 250.

NASE SNAGE:

I Brigada bez jednog bataljona.

PLAN ZA AKCIJU:

Napasti, likvidirati i uništiti četničko uporište u Lipovom Polju.

RASPORED SNAGA:

I i II bataljon dobili su za zadatak da zaposjednu položaje iznad Lipovog Polja počev od Stakića sela pa sve do zaselka Kućišta i ponora Like. Ova dva bataljona sa svojim snagama trebali su se spustiti u streljačkom stroju prema selu L. Polje s ciljem da pohvataju i unište četničke bande.

III bataljon dobio je zadatak da sa dvije čete i sa dva voda pređe rijeku Liku i zauzme položaje više iste sve do po-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27/1-6, k. 419.

nora Like, sa zadatkom: ako četnička banda pokuša da se prebacuje preko rijeke, da ih pohvata. Jedan vod ovog bataljona imao je zadatak ući u Lipovo Polje počev od sela Stakića pa prema Glumcima, da potiskuje neprijatelja pred sobom i da mu ne dozvoli bježanje u pravcu Kosinja.

TOK: BORBE:

I i II bataljon, koji su imali zadatak za napad na selo Lipovo Polje, došli su i na vrijeme otpočeli sa čišćenjem šume prema selu i samog sela. Do sukoba nije došlo iz razloga što jedan dio četničkih bandi nije dao otpora, dok drugi dio uspio je da se izvuče iz obruča koristeći veliku šumu i kamenjar. Neprijatelj nije pokušao bjegstvo preko Like, tako da III bataljon nije imao nikakve borbe. Vod ovog bataljona koji je određen za čišćenje sela ušao je u selo bez otpora.

ISHOD BORBE:

Akcija u potpunosti nije uspjela iz razloga što je teren koji su zaposjele naše jedinice bio velik, šumovit, kamenit (teško prohodan) i zbog toga što su naše snage bile malobrojne u odnosu na teren.

Zarobljeno je 18 četnika. Zaplijenjeno je 16 pušaka francuskih i jedan p. mitraljez francuski sa 1000 metaka francuskih i 250 mauzer, 6 šatorskih krila, 2 tal. hlače, jedna bluza.

Neprijatelj nije imao mrtvih ni ranjenih jer nije bilo borbe.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

KRITIČKI OSVRT:

Akcija je izvedena po planu. Grešaka naročitih nije bilo, snalaženje štabova i starješina jedinica bilo je dobro. Veza nije funkcionisala najbolje zbog teško prolaznog terena.

UTROŠAK MUNICIJE I MATERIJALA:

Za vrijeme ove akcije utrošeno je svega 40 pušanih metaka.

NAROČITE NAPOMENE:

iKomandni kadar bataljona i četa te sami partizani bili su raspoloženi za akciju.

U ovoj akciji istakao se svojom vještinom i brzinom obavještajni oficir I bataljona drug Đurđević Nikola.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Žigić

(M. P.)³

Komandant,
D.- Jovanić

Đoko
Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 9 SRPNJA 1943 GOD. ZAMJENIKU KOMANDANTA DESETE DIVIZIJE DA SA SNAGAMA DIVIZIJE UNIŠTI NEPRIJATELJA KOJI SE POVLACI PREMA TRENKOVU¹

**STAB
II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA**

Op. br
9 srpnja 1943
Položaj

Predmet: naređenje za dalji rad
dostavlja

ZAMJENIKU KOMANDANTA X DIVIZIJE²

Položaj

Prema primljenom izvještaju Tvom od danas u 13,15 sati (ovdje stigao u 15.15 sati) dade se zaključiti da banda pokušava da se probije ka svom uporištu Trenkovo ili ka Požegi.³ (Sada se čuje borba na sektoru I bataljona XXI brigade).⁴ Prema prednjoj situaciji

N a r e đ u j e m o :

Dijelovi koji se nalaze sjeverno od Lučinaca, kao i sjevero-istočno, sužavat će obruč što brže, s tim da, ako se je banda uspjela probiti, ti dijelovi će formirati više kolona koje će paralelno nastaviti gonjenje. Krilne kolone nastojat će da se što brže izduže u pravcu neprijateljskog odstupanja tako da natkrile neprijatelja i da mu pritom nanesu što više gubitaka ako ne uzmognu da ga potpuno spriječe u bjegstvu.⁵

Ako je neprijatelj u obruču, istoga sužavati i od viška boraca koji se prilikom sužavanja dobiju obrazovati rezerve na

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2-1/1, k. 473.

² Radojica Nenezić

³ Riječ je o neprijateljskim snagama koje su krenule 8 srpnja iz Slavonske Požege. Vidi dok. br. 21, 126, 137 i 149.

* i ⁵ O ovoj borbi vidi tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 kolovoza 1943 godine.

zgodnim mjestima tako da se mogu upotrebiti brzo na mjesto proboja neprijatelja ili pak da mjesto pokušano proboja pojačaju tako da mu to vrlo teško uspije.

Izviditi koje se neprijateljske snage nalaze u Stražemanu. Vjerovatno je tamo samo artilerija sa potrebnom pratnjom — najviše jedna satnija, koja je sigurno demoralisana situacijom kod glavnine. Istodobno uputiti na njih III ili I bataljon XVII brigade sa jednim bataljonom Odreda (zavisi od toga koji je bataljon manje angažovan u borbi). Dijelom tih snaga presjeći im put za Veliku ili Trenkovo. Zatim ih napasti. II bat. Odreda prima zadatak Odreda.

Ovo smatrajte više kao uputstvo nego kao naredenje. Samoinicijativa u ovom slučaju treba da dođe do punog izražaja, jer se situacija mijenja časkom, a kamoli poslije 4—5 sati od situacije koja je bila prije toga.

Misao vodilja neka vam bude: Sto jače kazniti palikuće mirnog naroda tako da im to skoro ne dođe na pamet kao ni »šetnja« po našoj teritoriji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Komandant:

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 9 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NE-PRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA PODRUČJU KNINA¹

STAB
KNINSKOG SEKTORA

9.VII. 1943 g.

Op. br. 13/43

Prepis

Operativni izvještaj

od 1—4 jula 1943

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

PRIPREME:

Obavještajna služba dostavila je da će uslijediti na naš sektor neprijateljska ofenziva i na osnovu toga Štab II N.O.U. Brigade dobio je naređenje da sa svojim jedinicama zatvori sve pravce eventualnog neprijateljskog nadiranja od Knina istočno od ceste Prevjjes — Otrić, dok L.P. Odred² da zatvara sve pravce zapadno od ceste Prevjjes — Otrić uključivši i pravac preko Velebita.

PODACI O NEPRIJATELJU:

Neprijateljske snage koje su sudjelovale u ovoj ofenzivi: 4500—5000 četnika, to jest čitava četnička Dinarska divizija koja ima u sastavu četiri teška bacača.

2—2500 Talijana.³

250—300 antikomunističke milicije.

Neprijateljska koncentracija izvršena je: Vulina strana, Kninsko Polje, Mokro Polje i Ervenik. Također u ovoj ofenzivi na strani neprijatelja sudjelovalo je i 6 topova raznog kalibra, te više teških minobacača, te 6 tenkova.

RASPORED NAŠIH SNAGA:

Lički part. odred: Jedan bataljon u Palanci sa predstražama na Komu i Prevjjesu, jedan bataljon bez jedne čete na

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11-1, k. 105 A.

² Lički NOP odred

³ Odnosi se na dijelove 291 pješadiskog puka divizije »ZARA«. Vidi dok. br. 111, 114 i 117.

liniji Kom (1000) — Jagodnik (970) i jedan bataljon u rezervi kod Kabića stana. Jedan bataljon S.D.P. Odreda⁴ nalazio se je u Krupi.

II N.O.U. Brigada: Dva bataljona u Plavnu sa predstražama na Pleševici — Orlovici, jedan bataljon u Radijevcu sa predstražama na Marica Glavici — Rasulo — Kablari, jedan bataljon u Pađanima.

TOK BORBE:

I.VIL o.g. borba je počela najprvo na sektoru L.P. Odreda. Dvije četničke brigade napale su položaje prema Komu i Prevjesu, na Jagodniku. Zauzeli su ih i pod borbom su zauzimali Kom, kote 899, 1000, 990 i 830. IV Bataljon toga odreda dopustio je da ga neprijatelj iznenadi i povukao se, a da nije ni metka opalio na neprijatelja. Taj bataljon povukao se sa istočne strane ceste Prevjes — Otrić na položaj Kita (676). Borbu sa neprijateljem na Komu ostale su da vode dvije čete I U. Bataljona i to na liniji kota 980 i od Popovića stana do Rakine Glavice. Toga dana neprijatelj je pod zaštitom teških minobacača tri puta jurišao na Drugu četu toga bataljona na koti 980 i sva tri juriša odbila uz veće gubitke po neprijatelja. U 21 čas izvršen je i protivnapad na neprijatelja na koti 1000. Neprijatelj je sačekao naše borce na najbliže odstojanje i onda tek otvorio vatru. Borba je bila vrlo žestoka i trajala je do 20 minuta, nakon čega je neprijatelj bio odbačen. Tu je zarobljeno 8 pušaka, nešto municije, bombi, i drugog materijala. Na našoj strani toga dana imali smo tri ranjena, od toga jedan teže.

Sektor II N.O.U. Brigade: U noći između 30.VI. i I.VII. o.g. jedna četnička brigada jačine 450—500 bandita zaobišla je jedinice II N.O.U. Brigade preko Strmice i posjela kote Konjska Glava — Bobija, dok je jedan dio tih snaga odbacio predstražarske dijelove njihovog II Bataljona sa položaja Orlova — Gologlav i iste zaposjela. To je bilo u 10 sati.

Neprijateljska glavnina u 12 sati istoga dana napala je položaje II N.O.U. Brigade na liniji Pađene — Debelo Brdo — Marića Glavica. U takovoj situaciji Štab brigade donosi odluku da uništi neprijatelja na Bobiji i izdaje naređenje svojim jedinicama da se povuku sa linije Debelo Brdo — Marića Glavica na položaje Kita (676) — Šijanova Glava — i.Kita (676).

Plan za uništenje brigade na Bobiji nije uspio. Ta četnička brigada se je poslije dva sata borbe povukla preko Tromede,⁵ Gologlava i Orlovice u Strmicu.

⁴ Sjevernodalmatinski NOP odred

⁵ Riječ je o tromedi Like, Dalmacije i Bosne.

Istoga dana neprijatelj bez jače borbe izbija na liniju položaja Pleševica — Kita (676) — Šijanova Glava.

Dakle, prvog dana borbe neprijatelj je uspio da izbije na liniju Kom — Palanka — Šijanova Glava — Kita (676) — Pleševica — Orlovia.

2. VII. o. g.

Sektor II N.O.U. Brigade: jedinice II N.O.U. Brigade u protunapadu u dva sata zauzimaju položaje Kita (676) — Šijanova Glava. U 13 sati istog dana neprijatelj potpomognut jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom ponovo zauzima liniju položaja Kita (676) — Šijanova Glava, na istoj i zanoćava i utvrđuje se. Istog dana izbijaju na Tromeđu, Gologlav i Orlovicu dva bataljona X Krajiške N.O.U. Brigade.

Raspored II N.O.U. Brigade jest: Jedan bataljon u Prljevu, jedan bataljon na Vilinu Klancu, jedan bataljon na Crnom Vrhu i jedan bataljon na Bobiji. U 20 časova jedinice II N.O.U. Brigade vrše protivnapad na neprijatelja sa sjeverne i istočne strane, ali taj protivnapad nije uspio. Njihovi bataljoni još u početku podilaženja izgubili su međusobno vezu i napadali su odvojeno tako da napad nije bio jednovremen i neprijatelj je bataljon po bataljon odbacio. Tako se II N.O.U. Brigada povukla na svoje polazne položaje. U tom protunapadu gubici II Brigade jesu neznatni, ali samo su dvije mine zalutale i potrefile pasti u rezervu i tom prilikom su dva poginula i četiri ranjena partizana.

Sektor Ličkog part. odreda: U 15 časova L.P. Odred sa tri bataljona krenuo je u protivnapad na neprijatelja na liniji Jagodnik — Kom (kote južno od k. 1000). Pošto su jedinice uspjele da otsijeku neprijatelja od njegovih baza, neprijatelj je bio prinuđen da se povuče preko Palanke u Otonski Gaj i Bender. Toga dana, pošto su naši vladali Komom, nije bilo borbe na tome sektoru. »

3. VII. 1943 g.

Sektor II N.O.U. Brigade: Neprijatelj je cio dan pomalo tukao artiljeriskom vatrom i minobacačkom vatrom na položaj, slao slabija odjeljenja naprijed i oko 17 časova sa snagama oko 2000 četnika krenuo energično naprijed pravcima Šijanova Glava — Prijevo i Kita — Vilin ^Klanac. Na položaju su bili samo slabiji dijelovi II Brigade s obzirom da se brigada pripremala za operaciju prema zapovijesti našeg Štaba od 3.o.mj. U međuvremenu položaji su brzo posjednuti. Neprijatelj je pušten na blisko odstojanje, a potom otvorena je na nju žestoka vatra. Pod tom vatrom neprijatelj se počeo naglo povlačiti, a II Brigada sa svim snagama krenula u protivnapad. Pošto

smo pretpostavljali da će neprijatelj dati jak otpor na liniji Kita — Šijanova Glava iz razloga što je dobro utvrđen, to smo **naredili** da se obustavi gonjenje neprijatelja kad jedinice izbiju na liniju Torbice — k. 715 — Prljevo — Mijatovići — Čukovi.

Sektor Ličkog part. odreda: Jedinice L.P. Odreda vodile su toga dana borbu na Komu sa neprijateljem koji je nadirao od Prevjesa, u Palanci sa neprijateljem koji je nadirao Zrmanjskom dolinom. Neprijatelj je odbijen uz gubitke.

Sektor bataljona X Krajiške N.O.U. Brigade: bataljoni X Krajiške N.O.U. Brigade imali su zadatak da lome neprijateljevo desno krilo. Međutim Krajišnici nisu bili aktivni i borba na njihovom sektoru nije se čula.

Prema priloženoj zapovijesti našeg Štaba u noći između 3. i 4. omj. trebao je otpočeti opšti protivnapad na čitavu neprijateljsku kolonu od Debelog Brda do Bendera u cilju razbijanja iste i njezinog uništenja. Plan je bio slijedeći: dva bataljona **II** Brigade napadala bi neprijatelja frontalno pravcem Vilina Kosa — Kita (676) i Prljevo — Šijanova Glavica. Dva bataljona **II** Brigade, dva bataljona X Krajiške N.O.U. Brigade prethodno očistivši Pleševicu napadala bi neprijatelja na liniji Bender — Marića Glavica sa zadatkom odcjepljenja neprijatelja od Knina. Lički part. odred napadao bi neprijatelja na liniji Pribudić — Pađene. Operacija nije uspjela. Lički part. odred nije uspio da zbaci neprijatelja sa Prevjesa. Nije uspio zbog toga što nije dobro pripremio akciju i što je napadao sa malim snagama. Na Prevjesu, na koti 375, bilo je 3—400 Talijana, dobro utvrđenih, a napadao je samo I U. Bataljon. Neprijatelj je pustio naše jedinice na sasvim blisko odstojanje tako da su naši mislili da tu neprijatelja uopšte i nema. Tada se otvorila žestoka vatra sa bombama i prsa o prsa, gdje su naši bili odbaceni uz gubitke od 6 mrtvih i osam ranjenih. Također i neprijatelj je imao veći broj žrtava, između ostalih 3 mrtva oficira (tenente).⁶ Tako je L.P. Odred bio ukočen i nije mogao dalje. Dva bataljona **II** L. Brigade i dva Krajiške, koji su imali zadatak da napadnu desni bok neprijatelja, nisu uspjeli jer su bili ukočeni još ispred same Pleševice. Bataljoni **II** L. Brigade zauzeli su kotu 677, a Krajišnici Crni Vrh i Gredu. I i **IV** Bataljon **II** L. Brigade, koji su trebali napadati neprijatelja frontalno na Kiti i Šijanovoj Glavi, prešli su u napad tek kad je počelo svanjivati i to zbog toga što su očekivali naš pritisak na bokove. Njihove bojne patrole izvještavale su svoje štabove da neprijatelja nema ispred njih, da se povukao, čemu su ovi nasjeli i gurnuli su bataljone naprijed iako je već počelo sva-

⁶ Talijanski naziv za poručnika.

njivati. Neprijatelj je dočekao sa jakom vatrom i prisilio naše na povlačenje. Povlačenja je bilo pod vrlo teškim uslovima zbog brisanog terena, vidljivosti i jake koncentracije neprijateljske vatre. Pri tome povlačenju stradale su bojne patrole i dijelovi II čete I Bataljona. Tom prilikom naši gubici bili su 4 mrtva i 11 ranjenih.

4 jula o. g.

Usljed većih gubitaka koje je pretrpio, neprijatelj je odustao od namjeravane ofenzive i počeo sa neopaženim i postepenim izvlačenjem iz borbe tako da je u sumrak i prve sate noći napustio sve svoje položaje i vratio se u svoje baze.

ISHOD BORBE:

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Svakako broj ranjenih mora biti mnogo veći i to ćemo naknadno saznati i preko veza.

SOPSTVENI GUBICI:

II N.O.U. Brigada imala je u ovim borbama 11 mrtvih i 28 ranjenih, 1 dezertirao u neprijateljske redove i 1 ranjeni zarobljen.

Lički part. odred imao je u ovim borbama 6 mrtvih i 10 ranjenih.

UTROŠAK MUNICIJE:

U svim ovim akcijama utrošeno je 21.337 metaka za puške, puškomitraljeze i teške mitraljeze, 49 mina za mali minobacač i 23 granate teškog minobacača.

RATNI PLIJEN:

9 pušaka, 500 metaka, 15 bombi, jedan četnik živ zarobljen, i to sve zarobljeno na sektoru Ličkog part. odreda.

IZGUBLJENO ORUŽJE:

II N.O.U. Brigada izgubila 5 pušaka.

KRITIČKI OSVRT:

Kroz čitavo ovo vrijeme borba se vodila po planu i pod rukovodstvom našeg Štaba.

Nedostaci:

Netačnost i zakašnjavaње na zadatke u mnogome su uticali na rezultat borbe. Jedinice su pojedinačno napadale i pojedinačno bile odbacivane.

Slabo održavanje veze među jedinicama za vrijeme borbe i nekoordinirani rad.

Komandni kadar II N.O.U. Brigade, naročito vojnički, kroz sve borbe na ovome sektoru podbacio je. Osjeća se da svi rukovodioci u II Brigadi gledaju na četnike i njihove jedinice

sa podcjenjivanjem, i II N.O.U. Brigada mnogo puta zbog toga daje suviše žrtve. Može se reći da je u svim dosadašnjim borbama koje je II Brigada vodila na ovome sektoru 70% izbačenih iz stroja dala zbog toga i zbog premalo iskustva, neopreznosti i nesnalažljivosti. Većina žrtava koje ona daje bude na sektorma sporednog značaja.

Opaza se nevojnički rad pojedinaca i jedinica. Kretanje u koloni pod neprijateljskom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, otkrivanje položaja pre vremena kad neprijatelj nastupa, otkrivanje položaja avijaciji, to je sve uticalo na tok borbe i povećalo gubitke. Najveći broj žrtava koje II Brigada daje jesu od artiljerije, avijacije i minobacača.

Slaba koordinacija između Krajišnika i naših jedinica.

Osmatračko-izviđačkoj službi nije se poklonila puna pažnja, tako da se onda nije imala ni tačna slika neprijateljskog rasporeda, a nije se mogla tačno ocjenjivati ni jačina neprijatelja. I zbog toga se događalo da su jedinice izvještavale da po pojedinim položajima nema neprijatelja (Prevjes, Kita (676), Debelo Brdo), dok je on u stvari bio i na taj način priredivao iznenađenja našim jedinicama, a i naši planovi onda nijesu mogli obuhvatiti i te neprijateljske položaje.

Istaknuti u borbi:

U ovim borbama istakao se I U. Bataljon L.P. Odreda svojom borbenošću i udarništvom te energičnošću. Istaklo se teško bacačko odjeljenje našeg sektora, a naročito njen nišandžija koji je sa prvim granatama tukao neprijateljske grupacije na položajima sa punim pogodcima. Naročito se istakao komandir I čete I U. Bataljona u protivnapadu na kotu 1000. Čitav bataljon je jurišao na Prevjes i u dvočasovnoj borbi neposredno uz neprijateljske rovove nanio neprijatelju velike gubitke, a naročito se istakao vodnik II Voda II čete Milić Mirko koji je bacio bombe u rov i od bombe mu je odsječena lijeva ruka.

SADASNJI RASPORED NAŠIH JEDINICA:

II N.O.U. Brigada nalazi se na prostoru Plavno — Bender sa predstražama na Debelom Brdu i Pađenima, te Orlovici i Crnim Potocima.

Lički part. odred na prostoru Krupa — Kučević sa predstražama na <Komu, te prema Zegaru i Golubićima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić, v.r.

(M. P.)⁸

Komandant:
M.⁷ Sakić, v.r.

⁷ Mićun

" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

Da je prepis vjeran originalu potvrđuje po naređenju komandanta

Sef kancelarije:

(M. P.)

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OSME DIVIZIJE OD 9 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O ZASJEDAMA I BORBAMA NA PODRUČJU VELIKA KLADUŠA — TOPUSKO¹

**STAB
II UDARNE BRIGADE VIII
DIVIZIJE
9. VII. 1943 god.**

ŠTABU VIII DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Operativni izvještaj
od 25. VI do 8. VII.
1943 dostavlja —

Brigada koja je vodila od 22 do 24. VI borbu s neprijateljem oko V. Kladuše, Cetingrada i u Dugačkoj Kosi.² smjestila se 25. VI o.g. sa svojim bataljonima, četama i komorom ovako: I bataljon u selo Kusaja, II bataljon u Brusovaču, III bataljon u Klokoč, IV bataljon u (Klokoč, Ceta za vezu, Inžinjerska četa i Stab brigade u Prisjeku, a brigadna komora u selo Kusaja. Brigada je dobila zadatak da spriječi upade neprijatelja na naš oslobođeni teritorij. Prema tome bataljoni su dobili zadatak da kontroliraju i zatvore slijedeće sektore: I bataljon Maljevac — Deviči, II bataljon Celapov most i cestu V. Kladuša — Topusko, III bataljon Begovo Brdo i IV bataljon Repušnjak. Zatvaranje tih sektora vršilo se je patroliranjem, posjedanjem položaja i postavljanjem zasjeda.

25, 26, 27. VI bile su u istim mjestima i s istim zadatcima. Neprijatelj nije vršio ispade iz svojih garnizona.

28. VI vršene su pripreme za postavljanje zasjede neprijateljskom transportu iz Topuskog prema V. Kladuši. Zasjedu

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34/2, k. 831.

² O ovim borbama vidi tom V, knj. 16, dok. br. 88, 96, 97 i 109.

su imali postaviti tri bataljona. Kasno navečer, po naređenju Divizije, od zasjede se je odustalo, a bataljoni koji su već krenuli na mjesto koncentracije vraćeni su u baze.

29, 30 [VI], 1. VII i 2. VII nalazile su se u istim mjestima i s istim zadatcima. Neprijatelj nije izlazio.

3. VII III bataljon premješten je iz Klokoča u selo Keštenovac. Jedinice su osiguravale i kontrolirale svoje sektore.

4. VII III bataljon premješten je u selo Glinicu, a štab brigade na Gradinu iznad Klokoča. Ostale jedinice ostale su u starim bazama. Slabije neprijateljske patrole vršile su izviđanja iz V. Kladuše i Cetingrada. Do borbe s našim patrolama nije došlo.

5. VII neprijateljske patrole izašle su iz V. Kladuše i Cetingrada na izviđanje. Jedna je išla iz V. Kladuše u jačini od 50 domobrana u pravcu Buhače. Do sukoba s našim snagama nije došlo jer neprijatelj nije dalje kretao. Patrola iz Cetingrada bila je jačine 20 vojnika. Zasjeda III bataljona nije mogla ući u borbu s neprijateljem jer je on došao samo do Crkvišta kod Polojske Varoši. Naši su samo pripucali iz daljine, našto je neprijatelj pobjegao u Cetingrad. Neprijatelj nije imao gubitaka.

6. VII neprijatelj nije kretao iz garnizona.

7. VII bataljoni su postavili zasjede s ciljem da po mogućnosti uhvate neprijateljske vojnike radi podataka, s ovim rasporedom: I bataljon Maljevac — Deviči, III bataljon Begovo Brdo, IV bataljon u Dugačkoj Kosi, dok je II bataljon kontrolirao Celapov most. Oko 11 i pol sati izašla je iz Cetingrada I satnija domobrana i krenula prema zasjedi III bataljona, prema Begovom Brdu. Satnija je kretala s daleko naprijed isturenom patrolom. Kada je ta patrola podilazila prema groblju kod Kosijerskog Sela, jedan vod III bataljona napustio je bez naređenja položaj. Neprijateljska patrola počinje bježati, našto naši otvaraju vatru. Satnija se povlači prema Sancu, a neprijateljske snage na Šancu potpomažu povlačenje satnije. Gubitaka nije bilo kako kod neprijatelja tako i kod nas.

8. VII bataljoni su postavili zasjede s ovakvim rasporedom: I bataljon na Maljevcu — Deviči, III bataljon na Begovom Brdu, IV bataljon u Repušnjaku, dok je II bataljon postavio zasjedu na cesti V. Kladuša — Topusko kod Kozjaka. Iz Cetingrada neprijatelj nije izlazio.

Iz V. Kladuše prema Topuskom naišla je neprijateljska kolona od 300—400 domobrana s 2 topa i 2 bacača i s oko 60 kola s konjskom zapregom.³ Bataljon je pustio neprijateljsku kolonu blizu i onda je otvorio vatru, kojom su neprijatelju

³ O sukobu sa ovom neprijateljskom kolonom vidi dok. br. 128.

naneseni gubitci. Kako međutim neprijateljska kolona nije sva ušla u zasjedu, neprijatelj je odmah počeo zaobilaziti na desno krilo bataljona. Bataljon bio je prisiljen povući se ne mogavši pokupiti plijen. Neprijatelj je tukao jakom bacačkom vatrom a potpomagale su ga i izvjesne snage s Drmeljeva i ostalih kota s druge strane Gline, tako da je bataljonu uspjelo samo neprijatelju nanijeti gubitke. Neprijatelj se je kasnije povukao u V. Kladušu, a iz V. Kladuše su dolazili kamioni i odvozili mrtve i ranjene.

Ratni plijen: zarobljenika, oružja i sprema u ovim zasjedama nije bilo.

Gubitci neprijatelja: neprijatelj je imao gubitaka u zasjedi kod Kozjaka ali se broj mrtvih i ranjenih nije mogao ustanoviti.

Sopstveni gubitci: u svim borbama s neprijateljem naše jedinice nisu imale gubitaka niti je bilo ranjenih.

Boraca, starješina i jedinica koje bi trebalo pohvaliti i istaknuti nije bilo.

Utrošak municije: u ovim borbama utrošeno je 1.250 metaka. Oružja u borbama nije nestalo.

Kritički osvrt: Kod zasjede 7. VII. Zasjeda nije uspjela zbog toga što neprijatelj nije naišao na blisko odstojanje. Zasjedu je trebalo postaviti bliže. Vod koji je bio kod Kosijerskog groblja napustio je položaj bez naređenja i tako omogućio povlačenje, odnosno bježanje patrole koja je bila u predhodnici. Da vod nije napustio položaj uspio bi bio odlučnošću pohvatati neprijatelja. Tajnost je bila dobra. Veza je dobra. U ovoj zasjedi pokazalo se nesnalaženje komandnog kadra čete koja je držala položaj kod Kosijerskog Sela.

Kod zasjede 8. VII. Bataljon nije pustio da neprijateljska kolona čitava uđe u zasjedu, što je prouzrokovalo neprijateljsko zaobilaženje na desno krilo bataljona, koji se je uslijed toga morao povući s položaja. Potpunom uspjehu zasjede najviše je smetalo to što su u zasjedi bile male snage, dok je neprijatelj bio koliko brojčano toliko i po naoružanju jači. Sam raspored bataljona nije bio tako podešen da mu budu krila osigurana i da spriječi zaobilazak neprijateljskih snaga. Tajnost i prikrivenost, kao i veza između četa bila je dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
J.⁴

' Joco Tarabić

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 10 SRPNJA 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
PRVE NOU BRIGADE NA LIPOVO POLJE¹**

11. VII. 43²

**STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE**
O. br. 102/43
Dne 10 jula 1943

Operativni izvještaj o
akciji na Lipovo Polje
6. VII. 43

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Tri bataljona I brigade na dan 6 jula 1943 izvršili su napad na četničko uporište Lipovo Polje³ u kome se nalazilo 250 četnika naoružanih sa tri t. mitraljeza, 6 p. mitraljeza i puškama. Dva bataljona imala su zadatak da zaposjednu položaje iznad Lipovog Polja, od Štakić Sela pa do zaselka Kućišta i ponora Like. Ova dva bataljona trebala su se spuštati u streljačkom stroju prema selu Lipovom Polju sa ciljem da pohvataju i unište četnike. Jedan bataljon sa dvije čete i dva voda imao je da pređe rijeku Liku i zauzme položaje više rijeke sve do ponora Like sa zadatkom da pohvata četnike koji bi pokušali da bježe preko rijeke Like, a jedan vod imao je zadatak da uđe u Lipovo Polje i da potiskuje neprijatelja pred sobom od Štakića prema Glumcima, te da mu ne dozvoli bježanje u pravcu Kosinja.

Operacije su otpočele po predviđenom planu, ali do sukoba nije došlo, pošto su se četnici uspjeli da izvuku iz obruča koristeći veliku šumu i kamenjar, dok se jedan deo predao.

Ratni plijen: zarobljeno 18 četnika i zaplijenjeno 1 p. mitraljez, 16 pušaka, 1250 metaka, 6 šatorskih krila i nešto spreme.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14-1, k. 105 A.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 23.

Gubitaka ni na jednoj ni na drugoj strani nije bilo, pošto nije bilo ni borbe.

Kritički osvrt: Akcija je izvedena po planu. Naročitih grešaka nije bilo. Veza nije najbolje funkcionisala zbog teško prolaznog terena. Četnicima je uspjelo pobjeći zato što je teren bio velik, teško prohodan, šumovit i kamenit, a naše snage su bile malene da bi mogle zatvoriti sve prolaze.

Utrošeno je 40 puščanih metaka, zaplijenjeno 1250, višak 1210.

Napomena: Raspoloženje kod boraca i komandnog kadra za ovu akciju bilo je dobro. Svojom vještinom i brzinom istakao se ob. of. 1 bat. I brigade, drug Đurđević Nikola.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.⁴ Holjevac

Komandant,
Gošnjak⁵

(M. P.)³

¹ Većeslav

⁶ Ivan

• Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ŠTAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

MHO OMPA
11 11 11
11 11 11
11 11 11
11 11 11

11. VII. 1943

O. Br. 102/43

Dna, 10 jula 1943

Operativni izveštaj o
akciji na Lipovo Polje
6.VII.43

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Tri bataljona I brigade na dan 6 jula 1943 izvršili su napad na četničko uporište Lipovo Polje u kome se nalazilo 250 četnika naoružanih sa tri t.mitraljeza, 6 p.mitraljeza i puškama. Dva bataljona išla su zadatka da sa osjednu položaje iznad lipovog polja od Stakid sela, pa do zaseoka Kučista i ponora Like. Ova dva bataljona trebale su se zapošliti u stratišnim stropu prema selu Lipovo Polje sa ciljem da povlaštaju i unište četnike. Jedan bataljon sa ovim zadatkom išao je da pređe rijeku Liku i zauzme položaje više rijeke sve do ponora Like sa zadatkom da pohvata četnike, koji bi pokušali da bježe preko rijeke Like, a jedan vod išao je zadatka da udje u Lipovo Polje i da potlači kuće naprijetelja pred sobom od Stakida prema Gluvcima, te da su na dovolj bjezbu u pravca Kosića.

Operacije su otpočele po predviđenom planu, ali do sukoba nije došlo, pošto su se četnici kretali da izvuku iz obruđa koristeći veliku šumu i kamenjar, dok je jedan vod sa zadatkom.

Rezni plijen: zaplijeno 18 četnika i zaplijenjeno 1 p.mitraljez, 14 pušaka, 1250 metaka, 6 estorskih krila i nešto sprema.

Gubitaka ni sa jedne ni sa drugoj strani nije bilo, pošto nije bilo ni borbe.

Kritički osvrt: akcija je izvedena po planu. naročitim grafska nije bilo, nije ni najbolje funkcionisala zbog teško prolaznog terena. Četnici nisu je napjelo pobjedi zato, što je teren bio velik, teško prohodan, sumovit i neravn, a naše snage su bile uslene da bi mogle zatvoriti sve prolaze.

Utrošeno je 40 pušanih metaka, zaplijeno 1250, višak 1210.

Spomeni: Raspoloženje kod boraca i komandnog kadra za ovu akciju bilo je dobro. Svojom vještinom i brzinom istakao se ob. of. 1 bat. I brigade, drug. Džarijević Nikola.

Sart Fešić, narodni sluhobod naroda!

Politkoveser,

[Signature]

Tomendant,

[Signature]

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA DALMACIJE OD 10 SRPNJA 1943 GOD. O AKCIJAMA I BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA OD 20 LIPNJA DO 10 SRPNJA¹

Informativni izvještaj o akcijama partiz. odreda Dalmacije
za razdoblje od 20. VI. do 10. VII.

U ovom razdoblju okupator upire sve snage sa raznih pravaca da uništi partizanske odrede Dalmacije, da bi osigurao komunikacije neposredno uz obalu, a i da bi samu obalu imao u rukama. —

Međutim, ofenzivnim akcijama odreda na posade i važnije komunikacije i odbijanjem napada okupatora, isti ne samo da u tome nije uspio, nego su naše jedinice zauzele nova sela, među kojima i varošicu Trilj, jako • utvrđeno talijansko uporište, 14 km. udaljeno od Sinja.—

Južna Dalmacija. Neprijatelj neprestano pokušava, poštoto, da zauzme Biokovo — odnosno obalni pojas.—

21, 22 i 23, Talijani snagama od 4000 preduzimaju napad od Vrgorca u pravcu Bickova.² Jedinice Biokovskog odreda noćnim kontranapadima nanosile su neprijatelju jake gubitke 1 vraćale ga na polazna položaje i nanijevši mu 150 gubitaka u trodnevnoj borbi prisilile neprijatelja na povlačenje u pravcu Vrgorca.—

Odbivši napade na Biokovu, isti Odred usmjeruje svoje napade prema Imotskom. —

25. VI. U napadu na Grabovac zarobljeno je 8 domobrana, 2 ubijena. 1 ranjen, a zaplijenjeno 11 pušaka i 1500 metaka. —

3. VII. Poslije manjih akcija likvidirao je ustaško uporište Krstacije. Zarobljeno 19, ubijeno 5 domobrana, zaplijenjena 21 puška i 400 metaka. —

Srednja Dalmacija. Cetinski odred odbija stalne napade na Mosor i zauzima sva uporišta do Imotskog i Sinja. Smjeli udarci unose paniku među ustaše i Talijane. —

Dnevnim zasjedama u ckol'ni i napadima na bunkere u Omišu unosi zabunu među talijansko-ustašku posadu, tako da je okupator prisiljen skoncentrisati 5000 vojske u Omiš radi zauzimanja okolnih visova³. Podupirane jakom artiljeriskom

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta ped reg. br. 2-2. k. 766 A.

² Vidi dok. br. 77.

³ Vidi dok. br. 114 i 132.

vatrom, uz gubitke preko 30 mrtvih, ove snage zauzimaju visove oko Omiša i odmah ih počimaju utvrđivati. Međutim noćnim prepadom od 9. na 10. VII ponovo je istjeran sa položaja i zatvoren u žicu. —

U isto vrijeme jedinice Cetinskog partizanskog odreda usmjeruju akcije prema Imotskom i Sinju. 3. VII likvidiraju s. Vir, sjeverno-istočno od Imotskog, gdje su zarobili 9 milicionera, zaplijenili 9 pušaka sa 300 metaka. Zatim zauzimaju Imotska Poljica, gdje su zarobili i poručnika i 9 domobrana sa oružjem i municijom, a zatim čiste sva sela i upadaju do u samo predgrađe Imotskog, kojemu u zadnji čas 17 kamiona ustaša dolaze u pomoć, kada je posada već pred našim udarcima napuštala grad. —

Pod pritiskom stalnih napada na komunikacije i manje posade okupator je prisiljen napustiti jako utvrđenu varošicu Trilj, koju zaposjedaju naše jedinice⁴, te je time neposredno zagospodareno nad Sinjskim Poljem, koje je služilo i kao pomoćni aerodrom neprijatelju. —

Pored toga snage okupatora iz Splita stalno se zalijeću prema Mosoru preko Zrnovnice, ali uvijek bivaju odbačene. —

Splitski odred svoje akcije, zajedno sa Šibenskim bataljonom, usmjerio je na potpuno rušenje pruge između Splita i Knina, Perkovića, Labina. Između Drniša i Knina srušena su dva propusta, tako da se promet odvija prelaženjem iz vlaka u vlak. —

U Labinskim dragama postavljena je potezna mina, napravljena od avionske bombe, težine 200 kg. Patrola je otkrila minu. Zasjeđa je pustila da ih se skupi 20 sa 2 oficira iz obližnjih bunkera, aktivirala minu, te su se samo 2 od 22 spasili, ostali su bili razneseni i srušeno 12 m. škarpe. —

Između 5 i 10 o. mj. srušeno je oko 1500 m. pruge, s tim što su sa minama od 1/2 kg šine po sredini rastrgane i nisu za upotrebu, tako da je potpuno prekinut saobraćaj i na tom dijelu pruge. —

Preduzet je jedan prepad na Trogir, a da okupator nije smio izići iz grada. —

U samim Kaštelama stalno se ruši telefonska linija na pruzi Split — Trogir. —

Pored toga dnevne zaszjede i manje akcije, naprijed navedene, drže u pripravnosti sve snage okupatora i domaćih izroda, nanose im stalne udare, troše i demorališu. —

⁴ Trilj su, 7 srpnja zaposjele jedinice Cetinskog NOP odreda. Vidi dok. br. 77.

Partizani Dalmacije sve jačim vezivanjem snaga okupatora i sve većim udarcima i nanošenjem gubitaka neprijatelju prinose svoj obol. za slobodu svog naroda. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

BR. 29

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 11 SRPNJA 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ORGA-
NIZACIJI INFORMATIVNE SLUŽBE I JAČINI NEKIH NE-
PRIJATELJSKIH GARNIZONA¹

I KORPUS
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
I. br. 39/43
Dne 11 jula 1943

13-VII-43²

Informativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE
(Informativni odsjek)

U duhu naređenja toga Štaba pristupljeno je organizaciji informativne službe po jedinicama ovoga Korpusa. U pogledu organizacije informativne službe predvidili smo jednoobrazan način po slijedećem:

STAB KORPUSA:

Informativnu službu povjerili smo operativnom oficiru ovog Štaba, drugu Jošići Lončar, pored redovne dužnosti. Svima našim podređenim štabovima izdata su uputstva za organizaciju informativne službe po njihovim jedinicama. Pored uputa koje smo dobili od vašeg Štaba, izdali smo posebne upute, kao nadopunu od vas primljenih uputa prilagođavajući ih našim prilikama. Predvidili smo i sproveli organizaciju informativne službe po divizijama na jednoobrazan način, tako da će svaki štab divizije, obzirom da ima mali broj članova štaba, imati

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31-6, k. 107.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu Hrvatske.

posebno lice za informativnog oficira. Po brigadama i bataljonima predviđeni su operativni oficiri koji će vršiti pored svojih redovnih dužnosti i informativnu službu. Ovo smo učinili zato, što u brigadama i bataljonima postoje zamjenici komandanata i komesara, tako da će operativni oficiri moći s vremena na vrijeme udaljiti se iz jedin'ce po dužnosti informativne prirode, a da se neće osjetiti neka praznina u dotičnim štabovima.

Glavno težište informativne službe pada na informativne oficire divizije i njima je baš na to ukazano, da se prime posla sa svim žarom, kako bi divizije kao krupnije operativne jedinice bile na vrijeme upoznate sa stanjem i namjerama kod neprijatelja.

U našim uputama koje smo poslali jedinicama, pored iznijetog, izmijenili smo jedan dio uputa vašeg Štaba utoliko što smo postupak sa zarobljenicima uprostiti na taj način, da divizije zadrže sve one domobrane ili silom mobilisane i naoružane ustaše i četnike koji izjave želju da ostanu u našoj vojsci, a ne da ih šalju ovom Štabu na raspored kako je to vašim uputama bilo predviđeno. Ovo smo učinili zato, da se izbjegne nepotrebno lutanje ovakvih zarobljenika od jedinica do jedinica i ponovno povraćanje natrag u jedinicu koja ih je zarobila, kao što je to često do sada bio slučaj. Znači, za ovo smo bili rukovođeni čisto praktičnim razlozima. Isto tako odobrili smo našim divizijama da pri zarobljavanju oficira mogu zadržati jedan dio onih koji se dobrovoljno jave da ostaju u našoj vojsci ako su im momentalno nužno potrebni, a inače ovakve oficire načelno će raspoređivati Stab korpusa. Naročito smo strogu pažnju skrenuli jedinicama, da se zarobljenici ne smiju skidati dok se ne izvrši informativni postupak, kako bi uspjeli što više domobrana pridobiti za našu borbu. Do sada je često bio slučaj da se sa njih skine odijelo i tako nerado ostaju i oni koji bi zbilja željeli. U svemu ostalom vaši uputi ostali su nepromijenjeni.

Informativni oficir ovog Kbrpusa još za sada nema svoje posebne informativne mreže, ali je povezan sa informativnim oficirima divizija, komandi područja i odreda, te od njih dobija podatke. Provjeravanja podataka o neprijatelju vrši se jedino na taj način, da se primaju izvještaji od potčinjenih jedinica, a zatim i od komandi područja i odreda i tako se uspoređuju, pa se traži neka sredina koja najviše odgovara stvarnosti.

VI DIVIZIJA:

Informativnu službu za račun Štaba VI divizije sada vrši drug Šnajder Boško lično i preko svojih povjerenika, koje ima

većinom među našim simpatizerima u redovima civilnog stanovništva, dok neke veze sa vojnim licima u redovima neprijatelja za sada nema. On je povezan sa svima našim organizacijama, terenskim radnicima, te raznim vojnim komandama. Ima dosta slučajeva prebjegavanja neprijatelja na našu stranu iz Gospića i tako se primljeni izvještaji dopunjuju i provjeravaju. Do sada smo od njega dobijali dosta točne podatke o jačini, snazi i rasporedu neprijatelja. Operativni oficiri po brigadama i bataljonima, kako je već gore rečeno, vrše i informativnu službu, a koriste iste veze na terenu, kao i informativni oficir divizije, naravno u granicama svojih mogućnosti.

VIII DIVIZIJA:

Informativnu službu obavlja drug Molek Franjo. U radu se pokazao vrlo dobar. Koristi se informacijama koje dobiva od naših vojnih ustanova i ostalih organizacija na terenu. Do sada je uspio da uhvati vezu i održi nekoliko sastanaka. Ima uslova, tj. izgleda da će se njegova mreža moći proširiti i na ostale nenrijateljske garnizone, gdje ima naših simpatizera. Na sastanku sa domobranskim oficirima postavljani su im zadaci da dostave tačan nacrt utvrđenja i rasporeda snaga: D. Dubrave, kao i nacrt bunkera na pruzi Karlovac — Generalski Stol, te izvještavanje o pokretu i koncentraciji neprijatelja. Prema rezultatima izvršenja dobivenih zadataka i njihovom daljnjem držanju prema našoj NOB utvrdiće se njihova odanost i istinsko saradivanje s nama. Informativna služba po brigadama i bataljonima još nije potpuno organizovana na način kako smo to predvidili, ali se radi na tome da se to što prije sredi.

UNSKA OPERATIVNA GRUPA:

Za informativnu službu odredili smo druga Jožu Kovačića, koji je do sada vršio ove poslove kod Komande banijskog područja. Prema podacima koje smo za njega dobili prilikom bavljenja na Baniji izgleda da će zadovoljiti. Informativna služba po brigadama i bataljonima, obzirom da su brigade skoro formirane³ još nije riješena, tj. postavljena kako se to predviđa. Da li postoje veze sa našim simpatizerima u redovima neprijateljske vojske još nam nije poznato, pošto nismo dobili po tome nikakvog izvještaja. Inače povezanost informativnog oficira s našim ostalim vojnim komandama i organizacijama na terenu ostvarena je, kao i kod ostalih divizija.

³ O formiranju Prve i Druge NO brigade Unske operativne grupe vidi dok. br. 15 i tom V, knj. 15, dok. br. 23 i 30 .

PODACI O NEPRIJATELJU:

Lika:

Veća koncentracija neprijatelja osjeća se na južnom dijelu Like tako, da su baš ovih dana vršili ofanzivne pokrete prema Bender⁴. Četnička aktivnost osjeća se oko Metka, ali oni pobjegnu čim se pojavi tamo neka naša jedinica. Na sektoru Gospića neprijatelj stalno vrši ispade i ovih dana zauzeli su Pazarište, Klanac⁵, dok su njihovi pokušaji za nadiranje prema Perušiću bili odbijeni. Aktivnost avijacije osjeća se najviše na gospićkom sektoru, gdje svakodnevno dovoze razni ratni materijal i vrše bombardovanje i mitraljiranje naših položaja.

Gospić: Odbranbena bojna, oko 5—600 ljudi. Jedna stožerna satnija — oko 130 ljudi, pomoćna satnija — 60 ljudi, stožerna satnija zdruga — 220 ljudi, obrtna satnija — 105 ljudi, oklopne jedinice (6 tenkova dobrih i 4 neupotrebiva). Od težeg naoružanja imaju 3 topa 65 mm, nešto teretnih automobila, dok ostalo nije tačno poznato. Također se nalazi oko 200 žandara.

2elj. stanica Gospić: Jedna satnija IX ustaške bojne, oko 183 vojnika, sa naoružanjem: 5 p. mitraljeza i 1 t. mitraljez.

Lički Novi: Dvije satnije IX ustaške bojne, svega oko 380 ljudi. Naoružanje: 1 t. bacač, 3 t. mitraljeza, oko 9 p. mitraljeza, nešto šmajsera i puške.

Rizvanuša: 150 domobrana sa naoružanjem: 2 t. mitraljeza, 14 p. mitraljeza, 4 m. bacača. Položaj drže na Poldinoj Glavici i Paljevini (k. 626).

Oštra: 120 novomobilisanih ustaša, naoružanih samo puškama. Moral za borbu slab.

Brušane: oko 300 domobrana. Nalaze se na kotama iznad Brušana i na Guštoj sa naoružanjem: 2 t. mitraljeza, 14 p. mitraljeza i 2 t. bacača, te puške.

Debelo Brdo: Jedna satnija ustaša sa naoružanjem: 1 t. bacač, ostalo nepoznato.

Bužim: 40 žandara i 70 novomobilisanih ustaša. Naoružanje nepoznato.

Karlobag: Iz Crikvenice stiglo 150 četnika. Ostali podaci o neprijatelju nisu se mogli dobiti.

Bilaj: 140 ustaša IX bojne. Naoružanje: 1 t. bacač, 7 p. mitraljeza, 7 šmajsera i puške. Moral dosta slab. Položaj drže na kotama iznad Bilaja.

Smiljan: 32 ustaška bojna sa oko 475 vojnika, sa naoružanjem: 1 t. bacač, 4 t. mitraljeza, 30 p. mitraljeza i puške. Imaju radio-stanicu.

⁴ Vidi dok. br. 25.

⁵ Vidi dok. br. 6 i 12.

Pazarište-Kalinovaca: XXXI ustaška bojna. Zapovjednik: bojnik Mesić. Brojno stanje 496 vojnika, sa naoružanjem: 1 t. bacač, 6 m. bacača, 3 t. mitraljeza, 31 p. mitraljez i puške.

Oštarije: Jedna domobranska bojna sa oko 300 vojnika. Naoružanje: 20 puškomitraljeza i 3 šmajsera, te puške.

Obrovac: 400 Talijana, među njima 70 artiljeraca i 150 ljudi u radničkom bataljonu, 18 karabinjera, 20 pontonera i 14 finanaca. Kod baraka su 3 topa i 11 bunkera sa po jednim teškim mitraljezom i pored toga ima 6 puškomitraljeza na barakama. U Obrovcu na tornju su 4 bunkera sa po jednim teškim mitraljezom.

Sektor Bihać: U Bihaću se nalazi jedna njemačka divizija koja broji 8—10.000 vojnika i 3500 ustaša gorskog zdruga koji su također obučeni u njemačke uniforme. Naoružani su sa 16 haubica i 32 pješadijska topa. Ostalo naoružanje nije poznato. U zadnje vrijeme stalno pristižu neki glasovi koje izgleda i neprijatelj protura: da namjeravaju vršiti napade prema Lapcu i Korenici.

Izačić: 80 domobrana naoružanih sa jednim teškim bacačem, 3 puškomitraljeza i puškama. Stanuju po samom mjestu i u školi.

Zavalje: 45 domobrana i 12 žandara. Stanuju kod crkve u oružničkoj postaji. Težeg naoružanja nemaju.

Vrsta: 20 oružnika, kao civili sa vrpcom oko ruke.

Tržac: 25 do 30 domobrana naoružanih jednim lakim mitraljezom i puškama.

KORDUN:

Opće stanje: Povratkom VIII divizije na sektor Korduna te zauzimanjem neprijateljskih uporišta Slunj, Cetingrad⁰ i razbijanjem neprijateljske 11. domobranske pukovnije situacija se je znatno popravila. Prije toga vremena neprijatelj je vršio česte ispade na naš oslobođeni teritorij i ugrožavao naše stanovništvo. Prema prikupljenim podacima od ukupnog broja ove neprijateljske pukovnije ostalo je svega 600 vojnika, dok je sve ostmo što pobijeno što zarobljeno i ranjeno u borbama kod Slunja, Cetingrada i Kladuše.⁷ Neke veće koncentracije u Karlovcu i ostalim većim garnizonima za sada nema. Neprijatelj stalno protura glasove o ofanzivi i sakupljanju žetve sa našeg oslobođenog teritorija, što kod našeg stanovništva stvara

⁰ i ⁷ Ova uporišta oslobodile su jedinice Osme divizije i Unske operativne grupe. Vidi dok. br. 2 i tom V, knj. 16. dok. br. 62, 64, 73, 75, 77, 80, 81, 88, 89, 92, 94, 96, 97 i 104.

psihozu nesigurnosti. Osjeća se u hrvatskim selima rad izdajničkog vodstva HSS-a, dok četnička aktivnost osjeća se oko Ogulina i Donjih Dubrava. Neprijateljska avijacija za vrijeme borbe oko gore navedenih mjesta bila je aktivna a kasnije su vršili većinom izviđačke djelatnosti.

Podaci o neprijatelju:

Cetingrad: 800—950 neprijateljskih vojnika gorskog zdru⁸ga. Naoružanje: 4 topa od kojih 2 brdska i 2 protukolska, 1 protukolski mitraljez, par teških bacača, dok ostalo naoružanje nije poznato.

Kladuša: 450 vojnika gorskog zdruga⁹ pomiješanih sa nešto domaćih ustaša. Naoružanje nepoznato. Sljedovanje dobijaju od Topuskog i saobraćaj vrše cestom Kladuša — Topusko sa jakim osiguranjem u pratnji tenkova.

Topusko: 8—900 neprijateljskih vojnika, ustaša, žandara i domobrana. Među domobranima nalaze se i oni koji su bili razbijeni u borbama kod Slunja, Cetingrada i Kladuše. Tačno naoružanje nije poznato. Dobro su utvrđeni u 26 bunkera. Moral je vrlo slab. naročito kod pnih domobrana 11. pukovnije koji su došli iz Kladuše. Ovi domobrani (njih oko 600) kad im je bilo naređeno da se vrate natrag u Kladušu otkazali su poslušnost zajedno sa oficirima.

Skakavac: Stiglo je 80 ustaša od posada koje brane Karlovac. Namjera im je osiguranje žetve u Skakavcu i okolini.

Ostali podaci o neprijatelju ostaju nepromijenjeni, tj. onakvi su kako vas je to izvijestio i Kordunaški odred, pošto i mi za sva ta mjesta raspoložemo samo njihovim podacima.

Prema nekim nepotvrđenim vijestima u Karlovac je stiglo iz borbi koje su Talijani vodili u Zumberku¹⁰ oko 600 mrtvih i ranjenih Talijana. Isto tako ima dosta mrtvih i ranjenih ustaša i dosta rana potiče od vojničkog noža, što znači da je bilo borbi prsa o prsa. U Karlovac su stigle dvije razoružane bojne III pješачke pukovnije. Ove bojne došle su, prema nekim podacima, u gaćama a njihovo razoružanje izvršeno je na sektoru Brčko — Bijeljina — Tuzla. Iz talijanskih izvora lansira se vijest da engleski kralj Đorđe na svom putu za Afriku sastao se na Malti sa talijanskim prestolonasljednikom Umbertom. Također je primljena vijest koja još nije potvrđena: da su u Zagreb stigle četiri njemačke divizije i da će Nijemci preuzeti svu vlast u NDH.

⁸ i ¹ U Cetingradu i Velikoj Kladuši nalazili su se dijelovi Jedanaeste pješачke pukovnije.

¹⁰ Riječ je o borbama koje su vodene u toku neprijateljske ofanzive u drugoj polovini lipnja. Vidi dok. br. 8.

Sa zarobljenim 321 domobranom kod Cetingrada, Slunja i Kladuše, među kojima je bilo 2 oficira i 8 podoficira, postupljeno je ovako:

Upućeno Sudskom odsjeku GŠH 14. Javilo se u našu vojsku 27. Ranjeno od aviona i u borbi koji su zarobljeni kao ranjeni: 23. Poginulo od aviona i pri hvatanju 9. Otpremljen na liječenje u bolnicu Zbjeg 1 oficir i predano Komandi kordunaškog područja 220. Ukupno 321

BANIJA:

Informativne podatke sa Banije nismo primili od informativnog oficira Unske operativne grupe pošto isti još nije postojao. Prema tome nismo u stanju dati opći prikaz stanja na Baniji, pa čim ovo dobijemo poslaćemo vam.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

Informativni oficir,
Jovo Lončar

Komandant,
Gošnjak¹¹

(M. P.)¹²

¹¹ Ivan

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 11 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO U TOKU NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹

ŠTAB
II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Op. broj. . . . . /43

Dana 11 jula 1943 godine. 19.25

ŠTABU X DIVIZIJE I ŠTABU XXI BRIGADE

Na položaju

Danas je već treći dan neprijateljske ofanzive na naš oslobođeni teritorij². Ovaj put neprijatelj je primjenio novu taktiku, tako da se od prvog dana nije moglo primjetiti da se radi o općoj ofanzivi³. Juče a pogotovo danas to se već očito vidi. Neprijatelj je krenuo na naš oslobođeni teritorij sa svih strana, osim sa istoka i jugoistoka. Narednih dana sigurno će se pojaviti i [na] tim sektorima.

Danas je neprijatelj uspio da prodre od Bučja u pravcu Orljavca i Striježevice. Sa tenkovima se pojavio u Poljanskoj, napao Bijelu i Borke kao i Ceralije. Psunj je napadnut sa više strana.

Prema prednjoj situaciji izdajem mu slijedeću

Z A P O V I J E S T :

(Sekcija Požega — Slatina 1 : 100.000)

1. U toku noći 11/12 jula I i III bataljon XVII Brigade prebacice se preko ceste Kamensko — Voćin i posjesti liniju Mrkoplje — Mijajlije, tako da prije zore budu na određenom položaju. Obratiti pažnju na svoje desno krilo i održavati vezu sa ostala dva bataljona iste brigade koji se nalaze na k. 856.

Sa pomenutim jedinicama preći će i drug zamjenik komandanta Divizije drug Radojica⁴ i zamjenik komandanta Brigade drug Joka Milan.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3-1/1. k. 470.

² i * Vidi dok. br. 21 i 24.

⁴ Nenezić

2. XXI Brigada povući će se na liniju Vrhovci — Kruševo. Obratiti pažnju na svoje desno i lijevo krilo. Borbu primati samo u krajnjem slučaju, t.j. kad bi brigada bila opkoljena. Prema nastupanju neprijatelja povlačiti se u redu u pravcu Papuka. Istoj brigadi priključiće se komandant X Divizije drug Vinko Antić, kad dobije usmeno ili pismeno naređenje od ovoga štaba.

XXI Brigada ima da održava vezu sa Štabom X Divizije pomoću radio-stanice i kurira.

3. Štab Požeškog partizanskog odreda obavjesticće komandant XXI Brigade⁵ da se pridržava i upravlja prema već ranije izdatim uputstvima za slučaj ofanzive⁶.

Štab korpusa nalaziće se od sutra ujutru sa Štabom X Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant:

⁵ Dušan Puač

⁶ Vidi dok. br. 21.

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE I KALNICKOG NOP ODREDA OD 11 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA LEPOGLAVU¹

OPERATIVNI STAB²
ZA XII DIVIZIJU NOVH I KALNICKI
NOP ODRED

O. broj 126/1943
Dana 11 jula 1943 u 16 sati

Zapoved za napad na neprijateljsko
uporište Lepoglava — dostavlja

ŠTABU XII UDARNE BRIGADE NOV HRVATSKE
ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE »JOZA VLAHOVIĆ«
ŠTABU KALNICKOG PARTIZANSKOG ODREDA

Operativni štab za XII diviziju i Kalnički partizanski odred doneo je odluku da likvidira neprijateljsko uporište Lepoglavu i da oslobodi iz zatvora naše drugove političke kažnjениke*.

U tom uporištu ima 150 neprijateljskih vojnika (8 žandara, oko 80 kaznioničkih čuvara i ostalo domobrani). Moral tih vojnika je slab, a ima među njima i naših simpatizera. Naoružani su sa 3 mitraljeza teška i ostalo karabini. Razmešteni su po noći: najveći deo u staroj kaznioni (1), manji deo u novoj kaznioni (2), desetak u žandarmerijskoj stanici (3) i 3—4 vojnika u kaznioničkim štalama (4). Teški mitraljezi nalaze se: 2 tm u staroj kaznioni na ulazu i na jednom uglu kako je na skici naznačeno, 1 tm u novoj kaznioni na ulazu.

U bližim neprijateljskim uporištima nalaze se sledeće posade: Varaždin — 450 vojnika sa artiljerijom, Ivanec — oko 100 domobrana i žandara, Cret — 25 vojnika, koji čuvaju državno dobro, Golubovec — 50 vojnika i Krapina — oko 300 vojnika.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 33/1, k. 881.

² Riječ je o Operativnom štabu koji je formiran radi rukovođenja operacijama Dvanaeste divizije i Kalničkog NOP odreda. Stab su sačinjavali: komandant Mato Jerković, politički komesar Marijan Cvetković, zamjenik komandanta Milan Stanivuković i načelnik Štaba Rade Bulat.

³ Vidi dok. br. 33, 86, 94, 96 i 137.

U cilju likvidacije toga uporišta ovaj štab

NAREĐUJE:

(sekcija Ptuj 1 : 100.000)

1.) XII udarnoj brigadi:

a) Jedan bataljon sa dva teška minobacača ima zadatak da likvidira uporište u Lepoglavi. Tom bataljonu dodeljuje se brdska haubica 100 m/m.

b) Jedan bataljon postavlja zasedu na cesti Lepoglava — Krapina kod Očura.

c) Jedan bataljon postavlja zasedu na cesti Lepoglava — Bednja između Benkovca i Vrhovca.

d) Jedan bataljon bez jedne čete ostaje u rezervi Operativnog štaba.

2.) Omladinskoj brigadi »Joža Vlahović«:

Sa sva tri bataljona, osim jedne čete, postavlja zasedu na cesti i pruži Lepoglava — Varaždin na liniji položaja Cerje Nebojse — Cerje — kota 267.

Jednom četom osigurava centar za evakuaciju ranjenika kod sela Osečka (kota 228).

3.) Kalničkom partizanskom odredu:

a) Jedan bataljon postavlja zasedu na putu Završje — Stražnjevec na liniji položaja Kamec — Cukovec, sa zadatkom da odbije neprijatelja ako bi pošao putem od Završja ka Ivancu.

b) Jedan bataljon blokira cestu Ivanec — Lepoglava, u samom zapadnom delu mesta Ivanec. Nastojati pregovorima prisiliti posadu na predaju u Ivancu. »

c) Jedan bataljon držati kao rezervu Operativnog štaba u Jerovcu.

Udarnoj četi dati zadatak da razoruža posadu u Cretu i da evakuiše imovinu iz državnog dobra u Cretu u pravcu Klenovika.

4) Operativni štab nalaziće se sa svojom rezervom u Zarovnici, na križu⁴ cesta Lepoglava — Zarovnica, Jerovec — Zarovnica i Sv. Jelena — Zarovnica. Rezervni bataljon krenuće sa Operativnim štabom i razmestiti se u selu Bedenec.

Štab XII udarne brigade nalaziće se u Purgama, na koti kod kapelice.

Štab omladinske brigade »Joža Vlahović« nalaziće se u Novom Cerju na cesti Novo Cerje — Ivanec.

' To jest: na raskršću.

Stab Kalničkog partizanskog odreda nalaziće se u Jerovcu sa rezervnim bataljonom.

5.) *Organizacija vatre i napad:*

Ukoliko se posada ne preda na naš ultimatum, napad će se izvršiti na sledeći način:

Brdska haubica postaviće se kod poslednje kuće sela Gornji Gečkovac (južni deo) sa zadatkom da tuče neposredno glavni i jedini ulaz u novu kaznionu. Isto tako tući će staru kaznionu. Sutrašnjim izviđanjem možda će se pronaći još podesniji položaj za brdsku haubicu.

Teške bacače postaviti u zaselku Gorice, istočno od Lepoglave, kod kapelice i tući zgrade i dvorišta stare i nove kaznionice. Nastup pešadije treba da je od Gorice ka novoj kaznionici i od Sestraneca ka staroj kaznionici. Pešadija treba da se poveže sa topom i bacačima telefonima i kako nastupa pod vatrom teškog oruđa, treba za sobom da razvije telefonsku liniju i kad dođe na jurišno odstojanje da telefonski obustavi vatru. Ukoliko ne budu funkcionirali telefoni, pešadija će dati sa tri crvene rakete, ispaljene jedna za drugom, znak za prekid vatre.

Pre početka vatre iz teških oružja privučići će se jedna patrola samim zgradama na najveću moguću blizinu i belim raketama stalno osvetljavati napadne zgrade, kako bi pogodci iz teških oruđa bili što precizniji.

Pešadija koja nastupa treba da ide u malim kolonicama što hitrije kako bi se utrošio što manji broj mina i granata. Za to su odgovorni komandiri četa koje napadaju objekte.

Juriš će se izvršiti na taj način što će prvi bombaši priletiti zidu kaznionice na raznim stranama i preko zida prebaciti određeni broj ručnih bombi. Iz njih nastupaju odmah kolonice sa jednim lestvama na čelu koje prislanjaju također na raznim mestima uza zid i preko lestava se prebacuju preko u dvorište. Prvi treba da se uspnu puškomitraljesci, koji će sa nekoliko rafala očistiti dvorište. Posle toga najhitnije treba da se prebaci u svako dvorište kaznionice najmanje 30 ljudi, koji će imati za zadatak da očiste dvorišta od neprijateljskih vojnika i otvore vrata za ulazak ostalih snaga u zgrade, odnosno u dvorište. Lestava (kolske lotre duge 3—4 metra) treba da bude što veći broj kako bi se borci što pre prebacili. Uz svake lestve treba da je privezano užo ili lanac 2—3 metra dug o kome će se borci spuštati u dvorište. Lestve i užad poneti iz sela u kome se nalazi bataljon pre pokreta za napad. Poslednji drugovi koji se prebacuju preko zida treba da prebace i lotru u dvorište. Sav taj posao prebacivanja treba obaviti najvećom brzinom, tako

da borci upadnu pre u dvorište nego se neprijatelj uspne u zgrade i organizira odanle vatru.

Ovu organizaciju vatre i napad uopće treba da zna svaki pojedini borac, a osobito desetari, koji će na licu mesta upućivati borce što znači pojedini raketni znak i što treba u tom momentu da rade borci. Vodnici i komandiri treba da znadu gde im se nalaze pojedine desetine odnosno vodovi i o tome stalno obavještavati ostale desetine i vodove kako ne bi došlo do zabune.

Kod brdske haubice nalaziće se jedan član operativnog štaba⁵ koji će voditi pregovore pre napada sa upraviteljem kaznionice, a ako pregovori ne uspeju, tada će taj član štaba dati znak za

6.) *početak napada*. Znak za početak napada biće četiri bele rakete ispaljene jedna za drugom. Na taj znak otvoriće teška oruđa što bržu vatru na zgrade koje će patrole osvetljavati stalno belim raketama.

7.) Centar za evakuaciju ranjenika i previjalište omladinske brigade biće kod sela Osečka (k. 228). U taj centar voziti samo teške ranjenike. Lake ranjenike ostavljati u jedinicama. Nakon završetka akcije osigurače jedan bataljon Omladinske brigade »Joža Vlahović« prevoz ranjenika do Oštrica, gde će ih primiti jedan bataljon XVIII brigade i prevesti ih do Kalničke bolnice. Ukoliko taj bataljon XVIII brigade ne stigne na vreme u Oštrice, produžiće bataljon omladinske brigade dalje sve do bolnice. Maršruta tog transporta jeste: Osečka — Završje — Podevčevo — Presečno — Oštrice — Petkovec — Kapela⁶ — Ljubeščica, te šumskom železnicom ka Kozjem Hrbtu. Tamo se povezati sa kalničkim bataljonom koji se nalazi negde oko Osijeka — Apatovca ili Ribnjaka i koji znade gde se nalazi bolnica.⁷

8. Centar za evakuaciju plena iz Lepoglave biće u Galičima, severno od Zarovnice.

Centar za evakuaciju plena iz Čreta biće u Klenoviku.

9. Naređenje za povlačenje izdaće ovaj štab. Osim toga ispaljuje ovaj štab tri bele i tri crvene rakete jednu za drugom kao znak za povlačenje. Štab XII udarne brigade dostaviće ovom štabu jedan ispravan raketni pištolj i potreban broj raketa.

⁵ Milan Stanivuković

* Kalnička Kapela

⁷ Bolnica Kalm'čkog NOP odreda nalazila se na Kalniku ispod kote Kozji Hrbet.

10. Pravci povlačenja nakon akcije:

a) XII udarna brigada krenuće u Zarovnicu, Kameničko Podgorje, Prebukovje i Meljane.

Stab brigade biće u Zarovnici kod mlina jugozapadno od kote 359.

b) Omladinska brigada »Joža Vlahović« posešće sela: Jakovčev Breg, Bahunsko i Donja Voća.

Stab brigade biće u Donjoj Voći.

c) Kalnički partizanski odred posešće sela Klenovik, Vukovoj i Plemenščinu.

Stab odreda biće u Cikačima.

Nakon dolaska u nove baze svi štabovi brigada i odreda treba da odmah izveste o tom ovaj štab.

Operativni štab nalaziće se nakon akcije u Vukovju.

11. *Veza i izveštaji za vreme akcije:*

Izveštaje ovom štabu treba da štabovi brigada i odreda šalju svaki sat redovno i bezuvetno. Izvanredne izveštaje slaće štabovima prema potrebama. Stab omladinske brigade slaće izveštaje preko Štaba Kalničkog odreda, koji će u Jerovecu organizirati relejnu stanicu od nekoliko pouzdanih kurira za prenošenje izveštaja od ovog štaba. Kuriri treba da se služe konjima i biciklima.

12. Početak napada biće 12. VII. 1943 u 22 časa. To znači da sve jedinice do tog vremena moraju biti na svojim mestima. Tada će početi tek pregovori, a samo otvaranje vatre daće se kako je gore rečeno.

13. *Znaci raspoznavanja:* za noć između 12 i 13. VII. 1943 biće: TOP-TITO, a za dan 13. ov. m. biće: poziv: kapom u levoj ruci kružno mahati iznad glave; odziv: Pušku u desnoj ruci u vertikalnom položaju tri puta isturiti u stranu.

Prilozi:

a) posebne maršrute

b) skica Lepoglave — Štabu XII udarne brigade.

Napomena:

Sve naše jedinice gde god nailazile na tt veze treba da ih odmah unište. Zato pionirski vodovi treba da idu odmah iza prethodnice.

Kamione koji se nađu u uporištima ne uništavati, nego iskoristiti za evakuaciju plena.

S. F. s. N.

Polit, komesar:
Marijan Cvetković, s.r.

Komandant:
Mate Jerković, s.r.

f UPUTSTVO ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVAT-
SKE OD 12 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE
U VEZI SA IZBOROM AKCIJA¹

si.

12 juli 1943

ŠTABU VI DIVIZIJE

U vezi vašega upita po pitanju akcija koje imate namjeru izvoditi mi vam ostavljamo slobodan izbor po pitanju akcija: da si sami odredite gdje možete najlakše da polučite uspjeh. Sada u ovakvoj situaciji treba da težite da ne izvodite akciju samo radi akcije, nego da vršite samo takove akcije gdje je uspjeh potpuno osiguran, gdje će se neprijatelju zadati osjetljiv udarac i pod uslovima minimalnih žrtava za naše snage.

r Sada se za nas ne postavlja pitanje čestih akcija, nego više-manje čuvanje snaga, što bolja prikupljenost i organizacija istih i izvođenje akcija kako je gore napomenuto. To ipak ne znači da se izbjegavaju akcije. Akcije treba tražiti bilo manje bilo veće, ali pod uslovima što manjih žrtava, a što većih udaraca za neprijatelja. Tu treba svakako dobro procijeniti situaciju prije nego što se odlučite na bilo koju akciju i izvršiti dobre i temeljite pripreme. Isto tako se mora paziti da su akcije popularne kod boraca i da podignu moral i borbenost naših jedinica. Kad sve ovo dobro uočite, tek onda se odlučite za akciju.

Mi smo mišljenja da akcija na Bilaj ne bi donijela neke naročite rezultate s razloga što imaju mogućnost da pobjegnu, a osim toga vjerovatno je da bismo imali nekoliko žrtava, što nam se ni u kom slučaju ne isplati dati za nekoliko pušaka, eventualno ustaša koje bismo uhvatili. Ukoliko postoje mogućnosti da bi se tamo moglo uhvatiti cijela satnija,² a da ne b'smo pretrpjeli više žrtava, onda bi se moglo odlučiti za tu akciju. Ovo svakako morate da ocjenite prema svestrano prikupljenim podacima o stanju kod neprijatelja.

Što se tiče situacije kod Brušana nama nije u tančine poznato, ali izgleda da su tamo snage prilično velike i tako raspoređene da snage jedne brigade ne bi bile dovoljne da ih obuhvate jednom akcijom i da poluče dobar uspjeh. One bi se

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1—2, k. 419.

² Iz sastava Devete ustaške bojne.

mogle razbiti odnosno rastjerati, ali rezultat vjerovatno ne bi mogao opravdati naše gubitke koje bismo imali. Možda bi bilo bolje pristupiti odvojenim akcijama, tj. najprije Rizvanušu, a onda Brušane. Svakako trebate imati u vidu da je akcija na ta mjesta već nekoliko puta vršena³ i da neprijatelj pozna već sve naše načine koje smo primjenjivali u tamošnjim borbama i koje možemo primijeniti, te je već u tome pogledu vjerojatno i osiguran. Ovdje jedino možete računati na iznenađenje, pa biste u tom smislu morali pripremiti i akciju ukoliko se odlučite na nju. Uopće na tome sektoru nema naročitih uslova za vršenje uspješnih akcija, pa vam se tim više nalaže što veća opreznost. Pogotovo se to nameće vašoj diviziji gdje se više ne smije dozvoliti niti jedan neuspjeh. Prema svemu izloženom akcijama treba pristupati vrlo oprezno.

II brigada ostaće na sektoru kninskom još neodređeno vrijeme pošto je važnost toga sektora pojačana. Bataljon pri XIII diviziji tražili smo već nekoliko puta od GSH⁴ ali odluka još nije donesena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. načelnika,

" Vidi tom V, knj. 14, dok. br. 1, 106, 115 i tom V, knj. 16 dok. br. 20, 21 i 22.

* Glavni štab NOV i PO Hrvatske

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 12
SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDNICAMA ZA NA-
PAD NA LEPOGLAVU¹

STAB
XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

O. broj: 154/1943
dana 12 jula 1943 u 11 sati.

Zapovjed za napad na neprija-
teljsko uporište Lepoglava-do-
stavlja

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA I PIONIRSKOJ CETI

Operativni štab za XII Diviziju i Kalnički partizanski
odred donio je odluku da likvidira neprijateljsko uporište Le-
poglavu i da oslobodi iz zatvora naše drugove političke ka-
žnjenike.²

U tom uporištu ima 150 neprijateljskih vojnika (8 žan-
dara, oko 80 kaznioničkih čuvara i ostalo domobrani). Moral
tih vojnika je slab, a ima i među njima naših simpatizera.
Naoružani su sa tri teška mitraljeza i ostalo karabini. Razmje-
šteni su po noći: najveći dio u staroj kaznioni, jedan manji dio
u novoj kaznioni, 10-setak u žandarmerijskoj stanici i 3—1
vojnika u kaznioničkim štalama. Teški mitraljezi nalaze se: u
staroj kaznioni jedan na ulazu, a jedan na jednom uglu, u no-
voj zgradi na ulazu se nalazi jedan teški mitraljez.

U cilju likvidacije toga uporišta Štab brigade

III bataljon:

Naređuje:

Sa jednom i pol četom napašće sa južne strane staru ka-
znionu i to: nastupaće ispod šume Košenica Gora, kroz zaselak
Sestranec, u pravcu stare kaznionice.

Sa jednom četom napašće zgradu nove kaznionice sa sje-
vero-istočne strane, na sam čošak zgrade: nastupaće prugom
Varaždin — Lepoglava do u blizinu same kaznionice, odakle će
nakon artiljerijske i bacačke pripreme izvršiti napad na zgradu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 13/1, k. 892.

² Vidi dok. br. 31, 76, 87, 95 i 96.

Sa jednim vodom napašće žandarmerijsku stanicu i štale kaznioničke sa južne strane: nastupaće ispod šume Košenica Gora za 500 metara zapadno od zaseoka Sestranec, te odatle skrenuti desno, t.j. okrenuti se u pravcu sjevera i tako nastupati prema žandarmerijskoj stanici i kaznioničkim štalama.

Ovom bataljonu za izvođenje postavljenog zadatka dodjeljuje se haubica 100 mm koju će postaviti kod posljednje kuće sela Gornji Gečkovec, t.j. na južnu stranu sela, sa zadatkom da tuče neposredno glavni i jedini ulaz u novu kaznionu. Isto tako dodjeljuju se dva teška bacača koje će postaviti u zaseoku Gorica, istočno od Lepoglave, kod kapelice i tući zgrade i dvorišta stare i nove kaznionice.

Pješadija treba da se poveže sa topom i bacačima telefoni, kako nastupa pod vatrom teških oruđa, treba da za sobom razvije telefonsku liniju i kad dođe na jurišno odstojanje da telefonski obustavi vatru. Ukoliko ne budu funkcionirali telefoni, pješadija će dati znak za prekid vatre sa tri crvene rakete ispaljene jedna za drugom.

Prije početka vatre iz teških oruđa mora da se privuče jedna dobra patrola što bliže samog uporišta, sa zadatkom da prije otvaranja vatre iz teških oruđa ispaljuje bijele rakete kako bi mogli što lakše gađati iz haubice i bacača. Ta patrola treba da se poveže sa poslugom kod tih teških oružja, te da osvjetljava napadne zgrade onda kad to posluga zahtijeva i omogućuje posluži da precizno gađa objekte.

Pješadija koja nastupa treba da ide u malim kolonicama što brže kako bi se utrošio što manji broj mina i granata, a za to su odgovorni komandiri četa koj^o napadaju objekte.

Juriš će se izvršiti na taj način što će prvi bombaši priletjeti zidu kaznionice na raznim stranama i preko zida prebaciti određeni broj ručnih bombi, a iza njih treba da nastupaju kolonice sa po jednim ljestvama na čelu, koje prislanjati također na raznim mjestima uza zid i preko ljestava se prebacivati prijeko u dvorište. Prvi treba da se uspnu na zid puškomitralješci, te da sa par rafala pročiste dvorište i uskaču u dvorište, te za njima velikom brzinom treba da se ubacuju strijelci. Poslije toga ubacivanja u pojedina dvorišta treba odmah prodirati u sva dvorišta kaznionice, u koja treba da dođu najboljih 30 ljudi koji će imati za zadatak da očiste dvorište od neprijateljskih snaga i otvore glavni ulaz za ulazak glavnih snaga u zgrade, odnosno u dvorište.

Da bi se prebacivanje preko zida izvršilo što lakše i brže potrebno je snabdijeti se sa što većim brojem ljestava (lojtri), makar i sa kola, dugačkih tri do četiri metara. Uz svake ljestve

treba da je privezano uže ili lanac dva do tri metra dugačak, po kome će se borci spuštati u dvorište, da ne bi skakali sa te visine. Ljestve i štrikove ponijeti iz sela u kome se nalazi bataljon. Posljednji drugovi koji se prebacuju preko zida u dvorište treba da prebace i lojtre preko zida te da ih namjeste da se može iznutra penjati van. Sav taj posao prebacivanja treba obaviti najvećom brzinom, tako da borci upadnu u dvorište prije nego što se neprijatelj uspne u zgrade i odande organizira odbranu. Ovu organizaciju vatre i napada uopšte treba da zna svaki pojedini borac, a osobito desetari koji će na licu mjesta upućivati borce što znači pojedini raketni znak i što treba u tom momentu da rade borci. Vodnici i komandiri treba da znaju gdje im se nalaze pojedine desetine, odnosno vodovi i o tome obavještavati ostale desetine i vodove kako ne bi došlo do zabune. Prije početka napada ponudiće se upravi kaznionice da se preda bez borbe, te ukoliko ne dode do sporazuma, sa mjesta gdje se nalazi haubica biće ispaljene 4 bijele rakete jedna za drugom. Na taj znak otvoriće teška oružja što bržu vatru na zgrade koje će patrola stalno osvjetljavati bijelim raketama. Stoga tu patrolu treba snabdijeti sa dva raketna pištolja i sa što većim brojem bijelih ili zelenih raketa.

I bataljon:

Postaviće zasjedu na cesti Bednja — Lepoglava, između sela Benkovec i Vrhovec, sa zadatkom da prekopa cestu, naruši što veći broj drveća na cestu i uništi što više t.t. veze.

II bataljon:

Postaviće zasjedu na pruzi i cesti Lepoglava — Krapina, kod mjesta Očura, sa zadatkom da poruši prugu, prekopa cestu i na istu naruši što više drveća.

IV bataljon:

Dodijeliće jednu četvu komandiru haubice za osiguranje iste, a ostale dvije čete imaju se prijaviti Operativnom štabu u selu Zarovnici, na križu cesta Lepoglava — Zarovnica. Iste dvije čete biće rezerva pri Operativnom štabu.

Pionirska četa:

Dodijeliće jedan vod pionira sa potrebnim alatom I bataljonu, a drugi vod II bataljonu.

Za vrijeme izvođenja ove akcije Stab brigade nalaziće se u zaseoku Purga, sa sjeverne strane Lepoglave, kod kapelice.

Centar za evakuaciju ranjenika nalaziće se u selu Osečka.

Pošto naš referent saniteta nije stigao na određeno mjesto, stoga će štabovi bataljona organizirati bataljonska previ-

jališta koja će samostalno evakuisati sve teže ranjene drugove do centra za evakuaciju ranjenika u selu Osečka.

Centar za evakuaciju plijena iz Lepoglave biće u selu Galičima, sjeverno od sela Zarovnice.

Pravac povlačenja nakon akcije:

I bataljon u selo Meljan.

II bataljon u selo Zarovnica.

III bataljon u selo Prebukovje.

IV bataljon u selo Kameničko Podgorje.

Stab brigade nalaziće se u sjevernom dijelu sela Zarovnice.

Naređenje za povlačenje izdaće se pismeno, osim toga Operativni štab iz sela Zarovnice ispaliće tri bijele i tri crvene rakete jednu za drugom, kao znak za povlačenje.

Veza i izvještaji za vrijeme akcije:

Veza će se održavati sa kuririma na konjima ili na biciklima. a izvještaje štabovi bataljona treba da šalju svaki sat, a bataljon koji upada u uporište — svako pol sata. Uz svakog kurira potrebno je dati još dva dobra druga.

Početak napada biće 12. VII. 1943 u 22 časa, što znači da sve jedinice do tog vremena moraju biti na svojim mjestima, te će tada početi pregovori,³ a samo otvaranje vatre počće na znak kako je gore rečeno.

Znaci raspoznavanja za noć između 12 i 13 o.mj. jesu: Top — Tito, a za dan 13 o.mj.: poziv: kapom u lijevoj ruci kružno mahati iznad glave, odziv: pušku u desnoj ruci u vertikalnom položaju tri puta isturiti u stranu.

Napomena:

Ukoliko su u uporištu kakva prevozna sredstva (kola, konji, automobili, kamioni) — ne uništavati nego iskoristiti u cilju evakuacije.

Bataljoni kojisu u zasjedi treba da nastoje da se borci dobro ukopaju i zamaskiraju, a isto tako gdje se prekopava cesta ne ostaviti materijal na cesti već ga baciti u stranu, ako neprijatelj ne bi mogao osmotriti iz daleka da je tu prepreka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Grbić Cedo

Komandant:
Antolović Josip

³ Riječ je o pregovorima za predaju sa posadom kaznionice. Vidi dok. br. 31.

IZVJEŠTAJ ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 12 SRPNJA 1943 GOD. OKRUŽNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE ZA OKRUG ZADAR O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI U SJEVERNOJ DALMACIJI¹

STAB
SJEV. DALM. PART. ODREDA
Br. služb.
12-VII 1943

Drugarskom

O.K.K.P.H. ZADAR²

Neprijateljska ofanziva koja je dobro pripremljena na sjev. dalmatinske partizane,³ koji se nalaze u južnim djelovima Sjev. Dalm., krenula je iz nekoliko pravaca, dana 9 jula. Jedna neprijateljska kolona krenula je iz Benkovca u jačini" oko 20 kamiona, praćena sa 5 tenkova, druga neprijateljska kolona kretala je iz pravca Bribirske Mostine — M. Čista, dok manje neprijateljske snage nalazile su se na sektoru Skradina, kod Prokljanskog Jezera i na sektoru Biograda, kod Vranskog Jezera.

Neprijatelj je počeo da detaljno pretresa teren u cilju nametanja borbe našim snagama.

Ova neprijateljska ofanziva je bila pripremljena tako, da je pored pješadije i artiljerije učestvovalo 4 aviona, koji su bombardirali i mitraljirali naše položaje.

U 5 sati ujutro 11 jula naše jedinice 1. i 2. bataljona prihvatile su borbu na liniji Sopalj — Gradina — Platno i Oštro, sa neprijateljem koji je došao iz pravca Mala Čista u jačini 4 tenka i 17 kamiona punih vojske.

Iza prvog sukoba, neprijatelj je uspio da stvori obruč oko naših snaga 1. bataljona, koji se nalazio na sektoru Sopalj — Gradina, s tim što je sa tenkovima uspio da se probije cestom između Gradine i Platna, koja vodi iz Male Čiste za Tijesno. Nakon četvorosatne borbe snagama našeg 1. bataljona je uspjelo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6/19, k. 1603 A.

" Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Zadar

* Odnosi se na Sjevernodalmatinski NOP odred.

na juriš razbiti neprijateljski obruč i razbiti neprijatelja na liniji Gradina — Platno, na samoj cesti, gdje je našim borcima uspjelo da unište 4 kamiona, u kojima se nalazilo dosta vojničke spreme, koja se uspjela sva da izvuče.

Iza pobijanja obruča, i natjerivanja neprijatelja u bjegstvo, neprijatelj se utvrdio u popaljenim zgradama (Matešića stanovi⁴) odakle se branio sa mitraljeskom i minobacačkom vatrom.

U toku borbe neprijatelju je stigla pomoć iz Zadra, Benkovca i Kistanja i na taj način neprijatelju je uspjelo da izvuče iz obruča opkoljenog neprijatelja u stanovima Matešića.

Jedna kolona neprijatelja krenula je iz pravca Pirovca prema Drašnicama, gdje se sukobila sa snagama našeg 2. bataljona.

Neprijatelj se je osjetio nesiguran na svim sektorima i ograničio se na defanzivni karakter borbe.

Borba je trajala do kasno u noć, a uglavnom je bila od neprijatelja jaka minobacačka i topovska vatra, popraćena sa bombardiranjem i mitraljiranjem položaja na kojima se vodila borba.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 35 mrtvih, od kojih je našim borcima uspjelo svlačiti jedan dio mrtvih, i oko 50 ranjenih.

Od materijala našim jedinicama je uspjelo da zarobe mnogo ranaca, u kojima se nalazile pečene kokoške, koje banda napljačkala od naroda, mnogo ćebadi, šatorskih krila, municije i nešto hrane i oružja, koje se prebrojava (10 pušaka, 1 pištolj i t.d.). Uništena su 4 kamiona na cesti zapadno od kuća Matešića.

U ovoj borbi na našoj strani ima 2 mrtva druga i 12 ranjenih, među kojima 2 teže i 10 lakše ranjenih, od kojih su četvorica ostali u jedinicama. Među ranjenima nalazi se i politkmesar 1. bataljona, drug Orlov Miroslav.

U ovoj borbi na našoj strani nije bilo gubitaka u materijalu, osim što je neprijatelju upala u ruke kuhinja 2. bataljona.

U ovoj neprijatelj[skoj ofanzivi, koliko se je moglo do sada utvrditi, sudjelovala je 1, 2, 3, 4⁵ i Čišćanska banda, sa oko 600 italijanskih vojnika u prvom momentu borbe. Ukupni broj bandita bio je oko 600. Pomoć koja je neprijatelju naknadno stigla: bilo je oko 600—1000 vojnika."

⁴ Matešići

⁵ Nije jasno na koje se jedinice misli.

" Iz sastava divizije »Zara«. Vidi dok. br. 132.

Nepriznateljska obrambiva koja je dobra pripremljena na Sjever, vlasitičke partizane koji se nalaze u tuđim djelovima Sjever, Dalmacija je iz nekoliko pravaca, dana 9. jula, jedna nepriznateljska kolona krenula je iz Bena u jedinici oko 30 kamiona predana sa 8 tenkova, druga nepriznateljska kolona, krenula je iz pravca Brijunske obale, isto, dok su je nepriznateljske snage nalazile se na sektoru Kračina, kod Trokijanske jezera i na sektoru Biograd, kod Vranjskog jezera.

Nepriznatelj je počeo da detaljno pretresu teren, u cilju nastavljanja borbe na dan 10. jula.

Ova nepriznateljska obrambiva je bila pripremljena tako, da je pod red pešadije i artiljerije učestvovala avijacija, koji su bombardirali i mitraljerski napad poligona.

U 3 sati u jutro 11. jula naše jedinice 1. i 2. bataljona prihvatili su borbu na liniji kopani - radina - latno i od strane nepriznatelja, koji je došao iz pravca Kraljeva lista i jedinici 4. tenkova 17 kamiona punila vojske.

Iza prvog sukoba, nepriznatelj je uspio da otvori obruč oko naših snaga 1. bataljona, koji se nalazio na sektoru kopani - radina, u tim što je sa tenkovima uspio da se probije cestom između Gradine i Platna, koja vodi iz sela čiste na sjever, nakon četiri sata borbenog napada 1. bataljona je uspjelo da jurši razbiti nepriznateljski obruč i razbiti nepriznatelja na liniji Gradina - Platna sa svojih 4. tenkove, koje je imao borbeno uspjelo da uništi 4 kamiona, u kojima se nalazilo dosta vojničke opreme, koja se uspjela ova sn. svuče.

Iza probijanja obruča, i razaranja nepriznatelja u njegovu, no ipak je se utvrdio u popaljenoj zgradi, na liniji stanov. odule se brzo sa mišovitom i minobacačkim vatrom.

U toku borbe nepriznatelju je stigla pomoć iz sela, Benkovca i Kistaja i na taj način nepriznatelju je uspjelo da izvede dva obruča, opkoljavajući nepriznatelja u stanovima istog sela.

Jedna kolona nepriznatelja krenula je iz pravca Zirova prema Trakici, gdje se sukobila sa snagama našeg 2. bataljona.

Nepriznatelj se je oćetio nezagruvan na svim sektorima i ograničeno se na detaljni inspektor borbe.

Borba je trajala do kasno u noć, u glavnom je se bila od nepriznatelja izika minobacačkim i topovskim vatra, poročena sa bombardiranjem i mitraljerskim paljnjem, na kojim se vodila borba.

U ovoj borbi nepriznatelj je imao oko 35. mrtvi, od kojih je našim borcima uspjelo svladati jedan dio mrtvih i oko 60 ranjenih.

Od materijala naših jedinica je uspjelo da se robe mnogo materijala, kojima se nalazile pecene kokove, koje bismo napredovala od naroda, mnogo čepci, storkah kralje, ranoije i nešto hrane i crujaja, koje se probrojajva, 10 pušaka, 10 pištolja i 4. u, u otom su 4 kamiona, na časti napadno od kasa atadica.

Ovo borbi na našoj strani ima 2. o, ova druga i 10 ranjenih naših jedinica, koje je 10 lakih ranjenih, od kojih su četvrtina ostali u jedinici.

Ovo borbi na našoj strani nije bilo gubitaka u materijalu.

Ova nepriznateljska obrambiva, koliko se je moglo do sada utvrditi, najviše je 1. i 2. bataljona, koji su oko 600 Italijanskih vojnika, u prvom momentu borbe, kamionima, krenuli i, od oko 600 vojnika, koje je nepriznatelj, koji je stigao sa svojim kamionima, koji su došli da vidi, ova nepriznateljska obrambiva, koji su bili u toku kamiona, koji su naši da pred utvrde, koje su snage u ovoj borbi.

Stjepan Kodrić

komandant,

Prema svim izgledima, koliko se do sada vidi, ova neprijateljska ofanziva je propala, jer neprijatelj u toku današnjeg dana samo može da prebroji mrtve koje je dobio u ovoj borbi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ilija Radaković

(M. P.)⁷

Komandant,
Šime Ivas

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 13 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DOLASKU ŠTABA ZONE U MOSLAVINU¹

STAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Broj: 545/43

13 jula 1943

KOMANDANTU GLAVNOG ŠTABA N.O.V. i P.O.
HRVATSKE²

Sa našim štabom stigli smo 12 ov. mj. prema naređenju GŠH³ na sektor Moslavačkog p.[artizanskog] odreda. Ovdje su trebale stići i neke jedinice iz Slavonije, za koje smo ovdje saznali da su stigle na Kalnik.⁴ Mi ćemo srediti prilike u Moslavačkom odredu i krenuti odmah za Kalnik.⁵

Iz Kalnika i Moslavine oduzeto je dosada za Slavonski korpus šest naoružanih bataljona i veliki broj (oko 1.500) mobilisanih boraca iz Zagreba.⁶ Time je pokret u Zagorju i Mo-

¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/4, k. 1472.

- Komandant Glavnog štaba bio je tada Ivan Rukavina.

³ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

¹ Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske na Kalnik je 5 srpnja 1943 god. stigla Dvanaesta divizija. Vidi dok. br. 9, 21, 84 i 86 i tom V, knj. 16, dok. br. 99.

⁵ Štab Druge operativne zone stigao je na Kalnik 26 srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 86.

⁴ U prosincu 1942 god. Kalnički NOP odred uputio je u Slavoniju dva bataljona a Moslavački NOP odred jedan bataljon. Ovi bata-

slavini pretrpio veliki udarac, koji se može povoljno riješiti vraćanjem oduzetih jedinica. Mogućnost razvoja NOB u Moslavini je mnogo lakša nego na Žumberku i prava je šteta što ovdje nemamo bar jedne brigade. Mi ćemo uložiti sve da što prije i ovdje formiramo brigadu, a uz nju da bude i mali odred.⁷

Na Kalniku sada postoje 4 bataljona. Čim stignemo, formirat ćemo jednu slabiju brigadu, a jedan bataljon ostaviti dalje u Odredu.* Zadaci koji stoje pred nama za Zagorje sigurno su ti poznati i mi ćemo ih sa jedinicama iz Slavonije sigurno i izvršiti. Ne znamo kako dugo će te jedinice ostati pod našim rukovodstvom." O tome molim te svakako nas obavijesti.

Prije odlaska iz Zumberka imali smo ofanzivu neprijatelja, koju smo sa uspjehom odbili i dobro potukli ustaše i Italijane.¹⁰ Neprijatelj je imao preko 500 mrtvih i ranjenih. XIII Proleterska brigada »Rade Končar« bila je odlična. Na žalost još je uvijek malobrojna jer su radnici iz Zagreba pogrešno upućivani za Moslavinu, a odatle za Slavoniju, pored svih naših nastojanja da ih šalju u Zumberak. Uredili smo stvari da od sada to više ne bude, nego da sve šalju za XIII Prol. brigadu, koja je ostala, prema naređenju GŠH, na Žumberku.

Iz GŠH javljeno nam je da će nas ovdje čekati radio-stanica i da našu ostavimo na Žumberku. Vjerojatno da je ta stanica sa jedinicama koje su otišle za Kalnik. Čim stignemo, javit ćemo se.

Prolazeći kroz Posavinu, hrvatskim selima, 15 — 20 km od Zagreba, vidjeli smo jedno divno raspoloženje naroda i njegovo učestvovanje u našoj borbi. Kada se Moslavina pojača i naše jedinice stignu do Dugog Sela, uslovi za mobilizaciju, koji su već sada dobri, bit će neiscrpiljivi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.^u Belinić

V. d. komandanta:
Vlado Matetić

Ijoni ušli su u sastav novoformirane Četvrte (Dvanaeste) divizije. Fočetkom ožujka 1943 god. poslao je Kalnički NOP odred jedan svoj bataljon u sastav Šesnaeste NO brigade Četvrte divizije. Polovinom svibnja iste godine ovi odredi poslali su po jedan bataljon u sastav novoformirane Desete divizije. Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 80, tom V, knj. 13, dok. br. 29 i tom V, knj. 15, dok. br. 80.

⁷ Moslavačka NO brigada formirana je 21 rujna 1943 god. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24/5, k. 1472.)

⁸ O formiranju ove brigade vidi dok. br. 9.

⁹ Vidi dok. br. 72, 85 i tom V, knj. 16, dok. br. 99.

¹⁰ Vidi dok. br. 8.

¹¹ Marko

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 13 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA MARTINCE I BRODSKI VAROŠ¹

STAB DILJSKOG N.O.P. ODREDA

Dne 13.VII. 1943.

Broj si.

Predmet: Vojne akcije.

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Izvještavamo Vas da su jedinice našega Odreda dana 4.VII. 43 izvršile akciju na neprijateljsko uporište Martinci. U neprijateljskom uporištu nalazilo se 12 naoružanih ustaša. Upadom naših jedinica u samo uporište ubijen je 1 ustaša i 2 uhvaćena živa. U istome selu konfiskovana je njihova imovina, kao hrana, roba i stoka, te predana u komandu ovoga područja.² Zarobljeno je: 3 puške mauzer, nešto municije i 3 para vojničkih odijela ... Na našoj strani nije bilo gubitaka.—

Dana 8.VII. 1943 ovaj Odred izvršio je akciju na neprijateljsko uporište Brodski Varoš.³ U uporištu se nalazilo oko 20 naoružanih ustaša nešto naoružanih domobrana i jedna vojna domobrana Srba.⁴ Isto večer kada smo ih napadali, prije samog upada stiglo je pojačanje iz Slav. Broda od 20 ustaša, ali to nije emelo akciju.

Borba je trajala 1 sat, ubijeno je 6 ustaša, zarobljeno 6 domobrana biciklista koji su takođe davali otpor i uhvaćeno 60 Srba domobrana koji se nalaze pri Komandi diljskog područja. Uhvaćen je krvavi bandit, ustaški poverenik za župu Posavlje, Ivan Pavelić i drugi krvavi bandit, organizator ustaške omladine, Marko Vrkljan, kao i još jedan policijski konfident-Antun Golub. Sva trojica predana su u Komandu diljskog područja na dalji postupak.

Zapljenjeno je: 1 puškomitraljez, 16 karabina, 10 civil, pušaka, 10 pištolja samokresa, nešto municije i ostale ratne

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 2/4, k. 1601.

² Riječ je o Komandi diljskog područja.

³ Vidi dok. br. 126.

* Riječ je o Srbima nasilno mobilisanim u domobranske radne jedinice.

spreme. Sav inventar općine, kao pisaća mašina it.d. — to je sve odneseno i nalazi se kod nas.

Na našoj strani bilo je 2 lakše ranjena.

Dana 9. VII. 43 g. jedinice 1. bataljona ovoga Odreda postavile su zasjedu na cesti Zagreb — Beograd i to na mjestu u šumi Dolci između sela Vranovci i Trnjani.

Oko 10 sati istoga dana naletio je jedan njemački kamion sa 2 njemačka oficira i jednim vojnikom. Obadva njemačka oficira kao i vojnik ubijeni su na licu mjesta, a kamion uništen.

Zarobljeno je: 2 karabina, 1 prsni mitraljez, 1 njemački pištolj, nešto municije, kao i njihova sprema: čizme i ostalo.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
Jergović Ivan

BR. 37

**PISMO ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 14 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O
UZROCIMA NEUSPJEHA U NEKIM AKCIJAMA¹**

**STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. br. 107/43
14 juli 1943**

ŠTABU VI i VIII DIVIZIJE i UNSKE OPERATIVNE GRUPE

Neuspjesi koje su doživjele naše jedinice u posljednjim akcijama takove su prirode da se moramo sa njima najozbiljnije pozabaviti. Ovi neuspjesi u posljednje su vrijeme toliko učestali, da nam se nužno nameće da ih najsavjesnije proučimo, uočimo i najenergičnijim mjerama uklonimo. Brušane,²

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 14—1/1, k. 424.

² Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 20, 21, 22 i 28.

Trnovac,³ Pazarište,⁴ Josipdol,⁵ Blinjski Kut® Lasinja⁷ itd. bile su akcije takove prirode, da smo mi sa vojničkog gledišta morali uspjeti da nije bilo propusta i nedostataka koje smo već davno trebali ukloniti.

Razmatrajući detaljno pojedine akcije mogu se uočiti slijedeći nedostaci koji se pojavljuju u pojedinim akcijama:

1) Vrlo površna, može se reći vrlo slaba procjena situacije. Pojedini štabovi pristupajući akciji ne trude se da do u detalje saznaju kakovo je stanje kod neprijatelja, kao i kakovo je stanje kod sopstvenih snaga, da li ima izgleda na uspjeh, koliko treba angažovati snaga za uspjeh itd. Ovaj nedostatak je takove prirode, da je svaka akcija manje-više osuđena na neuspjeh ako se procjena situacije ne postavi pravilno. Jasno je da je ocjena situacije osobina, odnosno sposobnost pojedinaca i da će netko moći da je bolje i pravilnije uoči, ali sa brižljivim prikupljanjem podataka i detaljnijim zalaganjem u stanje kod neprijatelja i sopstvenih snaga moći će se uvijek donijeti približno pravilna ocjena. Pred sve nas se postavlja da se ovim pitanjem najozbiljnije pozabavimo i da mu prije svake akcije pridajemo najveću važnost. Isto tako da mlađe starješine osposobljavamo u tome pravcu.

2) Mi smo dozvolili da pretrpimo neuspjehe na manjim akcijama, kao na pr. Trnovac, Lasinja, Blinjski Kut itd., samo zato što smo potcijenili neprijatelja i išli smo u akciju sa srazmjerno vrlo malim snagama, koje su takoreći bile jednake snagama neprijatelja. Mi danas raspoložemo sa tolikim brojem boraca i sa takovim oružjem da smo u stanju da skoncentrišemo toliko snaga i teškog oružja i da postignemo potpunu nadmoć nad neprijateljem i time osiguramo uspjeh. U gore navedenim akcijama nismo nastojali da postignemo apsolutnu nadmoć i time smo dozvolili da preživimo neuspjeh. Za nas se postavlja pitanje da li je bolje koncentracijom snaga i oružja postići nadmoć i osigurati uspjeh ili ići sa malim snagama i prepustiti uspjeh slučajnosti. Ako pravilno ocjenimo posljedice jednog neuspjeha, ma i najmanje akcije, onda nam je jasno da moramo sve moguće poduzimati da se postigne uspjeh.

3) Ima slučajeve gdje se akcije olako shvaćaju i ne vrše nikakve prethodne pripreme, dozvoljava se zakašnjenje itd. Tipični primjeri su za ovo Brušane, Trnovac, Smiljan itd. U ovim akcijama se očituje i vrlo površna ocjena situacije i

* Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 85.

⁴ Vidi dok. br. 6 i 12.

⁵ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 32 i 52.

⁶ Vidi dok. br. 17.

⁷ Vidi dok. br. 18, 45 i 46.

slaba grupacija snaga i slaba priprema itd. Akcije na Smiljan i na Trnovac bile su vezane za noć, a dozvolilo se po par sati zakašnjenja i time se akciju osudilo na neuspjeh, jer se nije u stanju osigurati da se postigne ono na čemu se zapravo zasniva uspjeh akcije, a to je izvođenje po noći. Iako mi naše borbe i jedinice moramo privikavati i na slučajne susretne borbe, manevarske borbe i borbe koje moraju brzo preduzmati bez naročitih priprema, ipak u ovakovim akcijama, gdje nismo vezani za rok i gdje nam je mnogo stalo do uspjeha, moramo naše borbe dobro pripremiti za vršenje akcije. Isto tako često puta slaba je organizaciona strana akcije, naime ne daju se tačni znakovi, tako da bi se jedinice kroz samu borbu mogle potpomagati, saradivati sa artiljerijom, znati gdje se nalaze ostale jedinice itd. Kao primjer možemo navesti kod V. Kladuše gdje je od naših snaga tučen jedan bataljon Unske grupe koji je ušao u grad, a nije bilo znakova po kojima bi se sve jedinice znale orijentisati.⁸

4) U zapovijestima pojedinih štabova opaža se ponekada manjkavost koja i te kako utječe na tok i ishod akcije. Osim manjih taktičkih nedostataka, u zapovijestima se rijetko daje ideja nižim jedinicama, tj. na koji način provesti plan u djelo. Kao primjer za ovo može se navesti zapovijest za akciju Smiljan — Pazarište,⁹ gdje uopće nije data ideja, kako i na koji nač'n će se provesti plan u djelo. Štab divizije svojom zapovješću odredio je takorekuć svakom bataljonu zadatak, što je u osnovi pogrešno jer se time oduzima mogućnost osposobljavanja i inicijative štabova brigada. Nije potrebno da se u divizijskim zapovijestima daje zadatak i bataljonima, odnosno brigadnim četama, izuzev iznimne slučajeve, jer ukoliko je pojedini niži štab nesposoban treba mu dati mogućnosti razvoja uz jaču kontrolu. Najvažnije je za svaku zapovijest da se da ideja provođenja plana u djelo. Ako zapovijest nije na svojoj visini, neće biti ni izvođenje akcije.

Osim ovih nedostataka ima još niz sitnijih taktičkih nedostataka, kao i nesnalaženje naših starješina, slaba upornost itd. Sve ovo skupa, tj. krupnije i sitnije greške i nedostaci s kojima se ne računa, a u toku akcija se pojavljuju, dovodi do neuspjeha.

Da bi se pravilno postavila stvar potrebno je uočiti i posljedice neuspjeha. Prvo što naročito upada u oči jesu nesrazmjerno veliki gubici naših jedinica. Slučaj kod VI divizije, gdje je u posljednje dvije, tri neuspjele akcije imalo jedan

⁸ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 62, 64, 80, 81 i 104.

• Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 101 i 102.

dobar bataljon izbačenih iz stroja. Kada znamo pred kakvim mogućnostima stojimo sa popunom naših jedinica, onda nam mora biti jasno što znače za nas ovakovi gubici. U svim akcijama mi konstatujemo gubitke ali rijetko kada istražujemo što dovodi do tolikih gubitaka i da li tu ima takovih uzroka koje bi mi mogli ukloniti. Jasno je da svaka borba zahtijeva žrtava, ali je jasno i to da ima i drugih momenata koji utječu na veličinu gubitaka, a to su uglavnom slaba vojnička naobrazba samih boraca kao i ponekih starješina. Mi nismo borce toliko osposobili da bi oni zbilja bili majstori svoga oružja, da bi znali iskorišćavati teren i pojedine povoljne momente u borbi, tj. da bi se u borbi potpuno snalazili. Isto tako ima starješina koji nisu u stanju da pravilno vode svoju jedinicu (slučaj kod jednog bataljona Unske grupe na Kladuši), što dovodi do neželjenih i nepotrebnih gubitaka.

Svaki neuspjeh osim gub'taka ima niz drugih posljedica koje se pojavljuju kao odraz neuspjeha, što naročito se očituje u opadanju borbenog morala, samopouzdanja itd. Ovo je također pojava takove vrste o kojoj mi moramo i te kako da vodimo računa ako želimo sačuvati borbenu sposobnost naših jedinica. Opadanje morala i borbene sposobnosti lako dovodi do postepene demoralizacije, gdje vojska prestaje biti vojska.

Dok ovakovi neuspjesi naše jedinice bacaju unazadak, dotle svaki naš neuspjeh podiže borbeni moral kod neprijatelja i osposobljava ga za što jaču i uporniju borbu. Neprijatelj uočava našu slabost i nema više straha pred udarom naših jedinica. Osim toga omjer jačanja žive snage ne mijenja se u korist našu nego u korist neprijatelja. Naši neuspjesi ne samo da imaju niz štednih posljedica u vojsci nego povlače za sobom i štetne posljedice na političkom polju u pozadini, kako u oslobođenoj tako i u neoslobođenoj, jer niz neuspjeha dovodi do sumnje kod masa u našu jačinu, našu snagu i odlučnost.

Kada sve ovo uočimo, pred nas se postavlja pitanje kako i na koji način u buduće izvoditi akcije, kakove akcije .to trebaju da budu i u kojoj mjeri su nam potrebne akcije. Prema današnjoj situaciji, kako kod nas tako i vani, pred nas se postavljaju izvjesne promjene. Naše jedinice do sada su već zasićene, može se reći, u prilično dovoljnoj mjeri sa oružjem, tako da i priliv novomobilisanih možemo bez teškoća snabdijevati sa oružjem. Dakle, pitanje akcija gdje možemo da dobijemo nešto oružja i da zadamo neprijatelju neosjetne gubitke ne postavlja se više pred nas u tolikoj mjeri kao do sada. Isto tako vanjska vojno-politička situacija nalaže nam da naše snage prikupljamo i čuvamo za odlučni momenat.

Ovo ne znači da ćemo mi izbjegavati akcije, u protivnom, što više, mi ćemo ih tražiti, ali akcije takvog karaktera koje će imati vojničko i političko značenje s obzirom na nas i neprijatelja koji se nalazi pred nama. Isto tako moramo težiti da izvodimo takove akcije gdje možemo dobiti teško oružje i municiju za isto. Birajući takove akcije mi moramo pod svaku cijenu izbjegavati neuspjeha i nastojati da neprijatelju zadamo što jače udarce i u vojničkom i u političkom značenju. Naročito su aktuelne akcije protiv četnika, koje su od velikog političkog značenja, kao i diverzije na saobraćajnim linijama.

Mi moramo da budnim okom pazimo na stanje kod neprijatelja prikupljajući temeljite i iscrpne podatke i da svaku priliku koja je povoljna za nas iskoristimo. Znači da ovu promjenu ne treba shvatiti bukvalno nego je prilagoditi prilikama, 7.nati se snači u konkretnoj situaciji, dobro ocijeniti što u kom momentu i kojom akcijom možemo dobiti, a što izgubiti i prema tome donositi odluke.

Isto se tako postavlja pred nas u najozbiljnijoj formi da i politički i vojnički kvalitet naših boraca podignemo na što veći stupanj da bi bili u stanju odgovoriti zadacima koji nas čekaju. Također da beskompromisno uklonimo sve nedostatke koji su se pojavljivali i koji su konstatovani u dosadašnjim akcijama da bi osigurali uspjeh budućim akcijama. Mi više ne smijemo doživjeti nijedan neuspjeh nijedne jedinice, jer bi nas to dovelo u vrlo težak položaj.

Olako prolaženje pokraj neuspjeha i gubitaka kao do sada neće se moći više trpjeti u našim redovima i snažanje odgovornosti postavljat će se u najoštrijoj formi pred sve štabove i pred odgovorne drugove.

Pitanju čuvanja municije za artiljeriju i bacače također se ne posvećuje pažnja iako je to već više puta od strane ovoga Štaba naglašeno. Kao primjer može se uzeti V. Kladaša gdje je utrošena velika količina. Samo dva topa pri Unskoj grupi izbacila su 78 granata. Moramo imati u vidu na koji način dolazimo do municije, tj. da istu možemo nabaviti samo u akcijama i platiti je vlastitom krvlju. Sa municijom teškog oružja moramo tako ekonomisati da ne dozvolimo da nam oružje ostane bez nje, tj. neupotrebljivo. Zato će se u buduće pribjegavati upotrebi artiljerije samo u najnužnijim slučajevima, o čemu će voditi računa štabovi divizija kojima je pridodala artiljerija. Također treba posvetiti veću pažnju i štednji artiljerijske municije, pošto su zalihe iste već pri kraju. Moramo stvar postaviti tako da se kroz akcije same jedinice snabdijevaju kao što je to do sada bilo, a ne da trošimo zalihe iz magacina, koje moramo štediti za izuzetne slučajeve.

Štabovi divizija najsavjesnije će proučiti ovaj dopis i nastojati da ga razrade i što detaljnije prouče sa podređenim štabovima i jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:

si. odsutan

(M. P.)^u

Komandant,

Gošnjak¹⁰

BR. 38

NAREDBA ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 14 SRPNJA 1943 GOD. O POSTAVLJENJU RUKOVODILACA I FORMIRANJU BATALJONA »MATIJA GUBEC«¹

NAREDBA BR. 12

Štaba VI Divizije NOV Hrvatske za dan 14 jula 1943 godine

I.

Naredba Štaba
I Korpusa br.
15:

Štab I Korpusa NOV Hrvatske naredbom svojom br. 15 od 11 jula 1943 g. postavio je:
za zamjenika komandanta II Udarne brigade ove divizije druga **Danu Damjanovića**, dosadašnjeg operativnog oficira iste brigade.

II

Postavljanja:

Za operativnog oficira II Udarne brigade ove divizije postavlja se drug Ljubomir Medić,² dosadašnji komandant I Bataljona III Brigade ove divizije.

Za v. d. komandanta I Bataljona III Brigade postavlja se drug Maljković Branko,³ dosadašnji zamjenik komandanta III Bataljona III Brigade

¹⁰ Ivan

^u Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1—3, k. 420.

* Poginuo 1945 god. na Sremskom frontu, kod Vrbanje, kao komandant Treće brigade Šeste divizije.

³ Poginuo 1944 god. kao komandant bataljona Treće brigade Šeste divizije.

III

Formiranje hrvatskog bataljona:

Prema usmenom naređenju Komandanta Hrvatske,⁴ u cilju što bolje mobilizacije hrvatskog naroda u Lici, formira se u VI Diviziji jedan hrvatski bataljon, koji će biti samostalan i pod direktnom komandom Štaba ove divizije, a nosiće ime bataljona »Matija Gubec« VI Divizije.⁵

IV

Promjena imena IV bataljona I brigade:

IV Bataljon I Udarne brigade ove divizije od sada će nositi ime »IV Bataljon I Udarne brigade VI Divizije«, a ne kao što je do sada nosio ime bataljon »Matija Gubec«.

V

Sve Hrvate iz jedinica ove divizije uputiti ovom štabu:

Sve jedinice ove divizije odmah će uputiti u Štab ove divizije sve druge Hrvate — partizane i komandni kadar, koji se nalaze u njihovim jedinicama. Ovo je u vezi sa formiranjem hrvatskog bataljona. Druge uputiti sa oružjem, njihovom spremom i karakteristikama.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
R. Zigić v.r.

Komandant,
Đ." Jovanić v.r.

{M. P)^T

Dostavljeno

na znanje:
Štabu I Korpusa NOVH,
na izvršenje:
Štabu I, II i III Brigade, prateće
i inženjerske čete ove divizije i
poslije i II brdske baterije I Korpusa NOV Hrvatske.

Tačnost prepisa ovjerava
Pom. načelnika

* Ivo Rukavina

⁵ Opširnije o formiranju ovog bataljona vidi tom V, knj. 15, dok. br. 41.

" Đoko

: Okrugli pečat: Štab Šeste divizije NOV Hrvatske

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE NOV J PO HRVATSKE OD 14 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KOMUNIKACIJU SISAK — SUNJA¹

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE
Op. br. 57
Dne 14-VII-1943

96.7.43.²

Z A P O V I J E S T

Štaba Unske operativne grupe za akciju na željezničkoj pruzi
Sisak — Sunja Hi 15 jula 1943 god.³

I. Podatci o neprijatelju:

Željezničku prugu Sisak — Sunja neprijatelj osigurava ovako: U Sunji se nalazi nešto preko 200 Nijemaca, ustaša, žandara i domobrana. U naoružanju imaju pored ostalog par bacača i brdski top. U Blinjskom Kutu ima 160 Nijemaca koji također imaju dva teška bacača. U Capragu ima 300 neprijateljskih vojnika. U Sisku se nalazi nepoznati ali¹ svakako veći broj vojnika. Prugu osigurava danju i noću jedan oklopni vlak naoružan mitraljezima, bacačima i po kojim topom. Baza oklopnog vlaka je u Sunji. Po danu prugu obilaze patrole od po 15 do 20 vojnika, a po noći neprijatelj postavlja na nekim mjestima pored pruge zasjedu.

Mjesta iz kojih bi neprijatelj prilikom naše akcije na prugu mogao pokušati da interveniše ili da nas udari sa boka jesu: Kostajnica u kojoj imaju ukupno do tri bojne domobrana i ustaša i nešto Nijemaca.⁴ Posada Kostajnice ovih dana stalno izlazi u pravcu Kukuruzara, gdje su naše snage sa njima u toku jučerašnjeg dana vodile borbu. U Petrinji ima 1.100 Nijemaca, V. gorski zdrug i još oko 1000 domobrana pješaka i artiljeraca. U Hrastovici ima 280 domobrana.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 30/1—2, k. 421.

* Datum prijema zapovijesti u Štabu Prvog korpusa Hrvatske. Zapovijest je dostavljena na uvid Štabu korpusa.

³ O rezultatima ove akcije vidi dok. br. 43.

* U Kostajnici se tada nalazila Dvanaesta pješačka pukovnija.

II. Naša Grupa dobila je zadatak da akcijom na željezničkoj pruži omete neprijateljski saobraćaj i spriječi prolazak tom prugom pojačanja koja neprijatelj šalje u Slavoniju radi ofanzive na oslobođeni teritorij Slavonije.⁵

Za izvršenje ovog zadatka,

n a r e đ u j e   s e :

1. I brigada. Zadatak: Sa jednim bataljonom napasti neprijateljski vlak kod sela Brđana. posadu vlaka razoružati, materijal koji se u vlaku nađe zaplijeniti, a lokomotivu i vagonu uništiti paljenjem. Jedan bataljon držati u rezervi i sa njime vršiti evakuaciju ukoliko plijen bude veći. Jedan bataljon postaviti na osiguranje prema Kostajnici, na liniji Prevršac — Babina Rijeka.
- Veze: Sa Štabom grupe telefonom i kuririma. Bataljon na osiguranju prema Kostajnici držaće vezu lijevo sa bataljonom iz II brigade koji će se nalaziti u Bjelovcu.
2. II brigada. Zadatak: Sa jednim bataljonom osigurava pravac Sunja — Brđani za vrijeme napada na vlak i evakuacije. Ovo osiguranje postaviti na položajima kod sela Petrinjci. Sa ovim bataljonom odjeljenje minera, koje će po izvršenom napadu na vlak prekinuti željezničku prugu i ispred mjesta prekida podminati prugu. Jedan bataljon postaviti na osiguranje prema Blinjskom Kutu, te na isti način osigurati nesmetan tok akcije sa toga pravca. Jedan bataljon postaviti na osiguranje prema Kostajnici, na liniji Bjelovac — Krčevo.
- Veze: Sa Štabom grupe kuririma. Sa svojim bataljonima držati što bolje vezu i po potrebi postaviti releje.

⁵ Vidi dok. br. 21, 24 i tom V, knj. 18, izvještaj Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 kolovoza 1943 godine.

- 3.3 bataljon B-P- Odreda.
Zadatak: Osigurati pravac Petrinja — Hrastovica na položajima više Deanovića i na Metli od intervencije neprijatelja sa toga pravca u leđa i bok naših snaga. Iz II brigade ojačati se sa dva mitraljeza.
- Veze: Sa Štabom grupe kuririma.
4. Brdska baterija:
Zadatak: Sa topovima 75 mm ostaje na današnjim položajima i izvodi vježbe. Protukolski top pridodati sa 6 granata I brigadi (bataljonu u rezervi).
5. Vod za vezu. Zadatak: Postaviće telefonsku i relejnu vezu između Štaba grupe i Štaba I brigade.
- III. Naređeni položaji zauzeće se 14 jula do 22.30 sati. Akcija će -odpočeti kad naiđe transportni vlak. Ukoliko naiđe oklopni vlak treba ga pustiti da prođe. Osiguranja će kidati prugu kad bude izvršen napad kod sela Brđani. U slučaju da preko noći ne naiđe nijedan vlak, ostaće na položajima 15 jula do 10 sati.
- Ukoliko nijedan vlak ne bi naišao, pri povlačenju vod минера izvršiće rušenje obližnjih mostova i propusta na pruži kod mjesta gdje se bude vlak čekao.
- IV. Sve jedinice odmah po zauzimanju položaja utvrdiće se i maskirati.
- V. Unutarnjim vezama u jedinicama posvetiti najveću pažnju te da ne bi došlo do razdvajanja i gubljenja jedinica.
- VI. Povlačenje sa položaja biće naređeno. Ukoliko ne bude ništa naređeno, jedinice će se povući 15 jula u 10 sati i razmjestiti se ovako: I brigada u Severovac, Gradusu i Knezovljane, II brigada u Jošavicu, Pastušu i Borojeviće.
- VII. Pošto Grupa nema referenta saniteta, postaraće se svaka brigada za sebe da pitanje previjanja i evakuacije ranjenika riješi na naipodesniji način.
- VIII. Na vrijeme se postarati za prevozna sredstva kako za ranjenike tako i za evakuaciju eventualnog plijena. Plijen evakuisati u Tremušnjak.
- IX. Stab grupe nalaziće se 14 jula do 19 sati u selu Bijelnik, od 19 do 22 sata na putu Bijelnik — Staro Selo — Čakalska Kosa — Vukoševac, a od 22 sata do završetka akcije u selu Vukoševcu.

X. Znaci raspoznavanja za noć 14/15 jula biće: Vagon — Vinkovci. A ugovoreni znaci za tu noć biće: 7—9. Ugovoreni znak za dan 15 jula biće iznošenje puške pravo u stranu, a odgovor: mahanje kapom iznad glave u krugu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ranko Mitić

Komandant:
Pet.⁶ Kleut

(M. P)^T

P.S. U posljednjem momentu dobili smo podatke da vlakovi prolaze od 21—22 časa, te smo utoliko izmijenili zapovijest: da sve jedinice za ovu akciju imaju biti na svojim određenim mjestima u 21 čas.

**'STAB I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
- HRVATSKE
O. broj 110/43
25.VII. 1943**

" Petar

^T Okrugli pečat: Štab Unske operative grupe NOV Hrvatske.
" Četvrtasti pečat Štaba Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 15 SRPNJA 1943
GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O BORBAMA DRUGE NOU BRIGADE NA PODRUČJU
KNINA¹

STAB VI DIVIZIJE N.O.V.

— HRVATSKE —

Op. broj 359/43.

15 jula 1943.

Operativni izvještaj

za 11, 14, 15, 25 i

26 jun 1943 i 1[^]1 jul

1943 god.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

Dva bataljona (I i III) II Udarne brigade na dan 11 juna ov. g. nalazili su se pod komandom Štaba Kninskog sektora. I bataljon bio je smješten u Pađene sa zadatkom da zatvara pravac od Knina prema Pađenima i od Radučića i Mokrog Polja prema Pađenima. III bataljon bio je smješten u selo Palanku sa zadatkom da drži položaj na Prevjesu i na Otriću, a jedan dio snaga kao rezerva u Palanki.

Istog dana neprijatelj u jačini od 500—600 Talijana² krenuo je u pravcu Pađena s namjerom da zauzmu iste. Pored pješadiskog naoružanja bili su naoružani još sa četiri topa 75 mm i 2 teška minobacača. U isto vrijeme četnička banda u jačini od 150—200 bandita zauzela je kotu Kitu,³ Bender, Oton i Otonski Gaj i sa svojim lijevim krilom spustila se do lijeve obale rijeke Zrmanje s namjerom da potpomogne nadiranje Talijana u pravcu Pađena, time što bi našem I bataljonu »S.M.«* udarila s leđa.

Jedna četa I bataljona koja se nalazila u rezervi odmah je upućena u pravcu desnog krila četničkog. Pravac nastupanja ove čete bio je Otonski Gaj — Gradina — Bender. Neprijatelj se bio zatajio u Otonskom Gaju, ali je ova četa izvršila protujuriš na istoga koji se u paničnom bijegu povukao u pravcu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11/1—5, k. 419.

² Iz sastava divizije »Zara«. Vidi tom V, knj. 16. dok. br. 155

* Kita (k. 676)

* »Stojan Matić«

Bendera. Ova četa zauzela je položaj linijom Otonska Gradina — Otonski Gaj, zaključno sa lijevom obalom Zrmanje, sa zadatkom da štiti povlačenje ostalih dijelova I bataljona, ako bi do toga došlo.

Jedna četa bataljona »Mićo Radaković« izvršila je juriš na kotu Kitu i neprijatelja natjerala u bijeg.

Talijani koji su nastupali prema Pađenima uspjeli su približiti se snagama I bataljona koje su držale položaje na k. Debelo Drdo i želj. stanici Pađene na 500 metara. Ovaj bataljon nije otvarao vatru na neprijatelja, jer je imao namjeru Dustiti ga na što bliskije odstojanje i zadati mu što veći udarac. Ali je neprijatelj obasipao sa žestokom artiljeriskom i minobacačkom vatrom k. D. Brdo i stanicu i naše snage su se povukle 200 metara iza stanice, dok one na D. Brdu i dalje su ostale na istoj koti. Neprijatelj je ušao u stanicu, gdje je ostao do pred noć i tada se povukao na svoje polazne položaje. Jedna četa I bataljona gonila je neprijatelja prilikom njegovog povlačenja, ali se isti povukao pod jakom artiljeriskom vatrom.

Nakon neprijateljskog povlačenja snage ovih dvaju bataljona zauzele su iste položaje kao i ranije.

U ovoj akciji zarobljeno je 5 živih četnika, 9 pušaka, 812 metaka, 6 bombi, 2 opasača, 2 šatorska krila, jedan šinjel, jedna bluza i jedan par cipela. Izgubljeno nije ništa.

Naši gubici su jedan mrtav i pet ranjenih, a na strani neprijatelja nađena su mrtva tri četnička bandita.

Utrošeno je 600 mauzer metaka, 100 talijanskih za puške i 200 tal. za »Bredu«.

U ovoj akciji istakli su se: vodnik iz I bataljona drug Rašeta Nikola, Đukić Pejo, p. mitraljezac, koji je ranjen, Duraković Nikola, Baić Miloš i Kukić Nikola kao hrabri i odani borci.

Dana 13 juna ov. g. prema naređenju Štaba Kninskog sektora izvršena je koncentracija snaga II Brigade (pošto su već tada stigli i II i IV bataljon II Brigade na taj sektor sa sektora Gospić) na liniji Pađene —• Oton.

Prema prikupljenim podacima od strane Štaba Kninskog sektora neprijateljske snage bile su: u Kninu 1200 Talijana, 1500 ustaša i domobrana i 3500 četnika, sa nepoznatim naoružanjem; u Radučiću 150 talijanskih vojnika naoružanih sa dva topa; u Kistanju 300 talijanskih vojnika; u Mokrom Polju 200 talijanskih vojnika; u Erveniku 200—250 talijanskih vojnika; u Zegaru 300—400 talijanskih vojnika i 900 četnika. Svi neprijateljski garnizoni bili su dobro utvrđeni sa bodljikavom žicom i fortifikaciskim utvrđenjima, sa nepoznatim brojem topova i bacača.

II Brigada ove Divizije, bez jedne čete, pojačana sa jednim bataljonom Ličkog partizanskog odreda i sa jednim teškim minobacačem 81 mm, imala je zadatak da napadne neprijateljski garnizon u Radučiću i Mokrom Polju,⁵ da osigura izvođenje akcije na Radučić i postavi osiguranje od pravca Knin — Radučić.

Raspored snaga II Brigade bio je sljedeći:

I bataljon »S.M.«, pojačan sa jednim t. minobacačem, imao je zadatak napasti i likvidirati neprijateljski garnizon u Radučiću.

II bataljon »O.P.«⁶, pojačan jednim minerskim poluodjeljenjem, imao je zadatak postaviti osiguranje prema (Kistanju na liniji korita rijeke Krke, zaselak Ivoševci, gdje bi se vezao sa III bataljonom Sjevernodalmatinskog odreda. U zajednici sa istim imao je zadatak vršiti pritisak na neprijateljski garnizon u Kistanju, te u povoljnom isti zauzeti.

III bataljon »M.R.«⁷ imao je zadatak blokirati neprijateljski garnizon Mokro Polje i u povoljnom isti zauzeti.

IV bataljon »S.O.«⁸ imao je zadatak da postavi osiguranje na liniji kote 356 u visini rijeke Krke, gdje bi se vezao sa II Udarnim bataljonom L.⁹ partizanskog odreda.

II Udarni bataljon L.P. Odreda imao je zadatak da postavi osiguranje na liniji uključno Marića Glavica — Kablari — Golubić, radi osiguranja lijevog boka postaviti jednu desetu sa p. mitraljezom na koti Greda — 413.

Štab brigade nalazio se u selu Pađenima, a brigadno sanitetsko previjalište nalazilo se u Palanki.

Veza sa bataljonima bila je kurirska, a sa I bataljonom telefonska.

Uz Štab brigade nalazio se i Štab Kninskog sektora.

Napad je trebao otpočeti prema zapovijesti 13 juna ov.g. u 23 h., ali isti nije u to vrijeme otpočeo uslijed zakašnjenja svih jedinica, zbog nedostatka vodiča (daljine puta).

Tok borbe: I bataljon »S.M?« nastupao je prema mjestu Radučiću sa dvije čete, sa južne i sjeverne strane, dok druga četa istog bataljona bila je na zasjedi put Radučić — Kistanje, u kojem pravcu neprijatelju je otvoren izlaz, sa ciljem da sačeka neprijatelja kojeg bi naše snage istjerale iz žice, te bi isti bježao u pravcu Kistanja.

⁵ Vidi dok. br. 161 i 162.

⁶ »Ognjen Priča«

⁷ »Mičo Radaković«

⁸ »Staniša Opsenica«

⁹ Ličkog

Cete koje su imale zadatak da vrše prodor uspjele su doći do same žice i istu počele sjeći. U taj mah neprijatelj ih je primjetio i na njih otvorio žestoku mitraljesku i pušчанu vatru. Naša automatska oruđa koja su bila skoncentrisana otvorila su žestoku vatru, tako da su neprijateljska oružja i puškarnice u prvom naletu bili paralisani, tj. postignuta je nadmoćnost vatre. Ali ipak žica se nije uspjela ukloniti, već su naše snage ponovno pristupile sječenju žice koja je bila postavljena u šest redi. što je išlo vrlo sporo. Neprijatelj je ponovno otvorio žestoku vatru i onemogućio daljnje prosijecanje žice. Uslijed potpunog brisanog prostora ove snage morale su se povući za nekoliko metara unazad i više nije bilo mogućnosti niti uslova da se prokrči put kroz žicu. Naš teški minobacač uspješno je gađao školu i fortifikacijski utvrđeno mjesto gdje se je nalazila neprijateljska artiljerija. Pogodci mina bili su vrlo dobri, ali uslijed [toga] što je neprijatelj bio dobro utvrđen dejstvo mina bilo je slabo.

Oko 4 h. ujutro, u svanuće, naše snage su se povukle malo unazad, tako da ne trpe žestoku mitraljesku i pušчанu vatru.

Između 8 i 9 h. neprijatelj u jačini jedne čete izvršio je dva ispada iz žice, pod zaštitom artiljerije, minobacača, dva bombardera i tri lovca, na položaje III čete ovog bataljona, ali je oba puta odbijen uz prilično velike gubitke. Uslijed brisanog terena, koji je neprijatelj obasipao minobacačkom, mitralješkom i pušчанom vatrom, do plijena se nije moglo doći. tj. isti se nije mogao pokupiti. Bataljon je ostao na tom položaju i dalje dok se bataljon »O.P.« nije izvukao.

II bataljon »O.P.« postavio je zasjedu — osiguranje prema datom mu zadatku. Oko 5 h. ujutro neprijatelj je krenuo *ii* Kistanja jičine dva bataljona, pojačan sa 4 tenka, 4 brdska topa i jednim minobacačem teškim.¹⁰ Kolona je bila osigurane sa manjim dijelovima. Snage ovog bataljona sačekale su neprijatelja na vrlo bliskom odstojanju, tj. tenkove koji su išli na čelu kolone, tako da je jedarf teš. mitraljez dočekao neprijateljski tenk kroz zid i ubio tenkistu u otvorenom tenku, ali je u tom momentu i mitraljezac ranjen. Mitraljezac tenka uspio je pobjeći natrag sa tenkom. U tome momentu otvorena je brza paljba iz svih raspoloživih oruđa na prednji dio neprijateljske kolone, koja je većim dijelom uništena, dok je zadnji dio neprijateljske kolone zauzeo položaje, razvio se za borbu i djelimično onemogućio našim borcima da pokupe plijen koji je ostao na bojnom polju. Snage ovog bataljona prihvatile su

¹⁰ i ¹¹ Vidi dok. br. 161 i 162.

borbu sa neprijateljem, ali je odmah neprijatelju stiglo pojačanje iz Đevrsaka u jačini od dva bataljona.¹¹ Neprijatelj je skoncentrisao artiljerisku i minobacačku vatru na položaj ovog bataljona. Borba je trajala jedan sat, tj. dok se pokupio plijen i tada su se naše snage povukle u pravcu Pađena. Prilikom povlačenja dva neprijateljska bombardera i dva lovca neprestano su pratili marševsku kolonu mitraljezima i avionskim bombama do samog mjesta Pađena.

III bataljon »M.R.« nastupao je prema Mokrom Polju u dva pravca, sa sjeverozapadne i sjeveroistočne strane. Ove snage uspjele su neprimjetno privući se samoj žici, istu prosjeći, prepreku ukloniti i prednji dijelovi tih snaga ubacili su se unutar žice. Bombaška odeljenja otpočela su bacanjem bombi na neprijateljske bunkere, ali dejstvo bombi nije bilo korisno, zato što je neprijatelj bio dobro utvrđen. Na prve bačene bombe neprijatelj je odgovorio žestokom mitraljeskom vatrom i puščanom iz daljnjih bunkera, dok iz prvih bunkera naši dijelovi su obasuti ručnim bombama, tako da su nasilno izbačeni iz žice uz veće gubitke. Poslije toga bataljon se povukao, ali je prilikom povlačenja primječen od strane neprijatelja koji je taj prostor obasipao minobacačkom i mitraljeskom vatrom, a kako je prostor kuda se ovaj bataljon povlačio bio ravan — brisan, to je isti pretrpio dosta velike gubitke. Bataljon se povukao u selo Prevjesu.

IV bataljon zaposio je položaje određene mu u zapovijesti. U toku noći neprijatelj nije kretao prema položajima ovog bataljona, već ujutro u 8 h. neprijateljska pješadija, 400 Talijana i 400 četnika, potpomognuti sa t. mitraljezima, minobacačima i artilerijom. Jakom neprijateljskom artilerijskom i minobacačkom vatrom neprijatelju je uspjelo odbaciti desno krilo ovog bataljona na Marića Glavicu i tako je otvorio put za intervenciju svojih snaga: Knin — Radučić. Snage ovog bataljona ostale su i dalje na ovim položajima, a neprijatelj se nesmetano kretao i saobraćao [putem] Knin — Radučić. Četnička banda u tom vremenu naišla je sa pravca Golubića, koja je privezala snage ovog bataljona i omogućila neprijatelju saobraćaj Knin — Radučić.

Ishod borbe: Akcija nije uspjela.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 350 izbačenih iz stroja, od kojih je ostalo na bojnopolju oko 60—70. među kojima i dva talijanska oficira.

Naši gubici (II Brigade): 19 mrtvih i 52 ranjena, od kojih su 22 teže, a ostalih 30 lakše. Od ranjenih drugova 8—10 ih je ostalo u jedinicama.

Najveći dio gubitaka bio je od neprijateljskih ručnih bomba, minobacača, topova i aviona, dok je manji dio ranjen od pješadiskih oruđa.

Zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza »Breda«, jedan p. mitraljez »Fiat«, 27 tal. pušaka, 2500 metaka za »Bredu«, 60 tal. ručnih bombi, 5 noževa tal., 7 šinjela, 1 bluza, 7 opasača i 7 fišeklja.

Od sopstvenog oružja izgubljene su 4 puške.

Po svim oruđima utrošeno je 4020 metaka, 66 ručnih bombi, 51 mina za mali minobacač i 8 mina za teški minobacač.

Kritički osvrt: Za neuspjeh i gubitke u ovoj borbi prvi je razlog: netačni podaci o neprijatelju, kako o njegovom brojnom stanju, tako i o njegovom moralu. U podacima stajalo je da je veći dio neprijateljskih snaga sastavljen iz novomobilisanih, neiskusnih mladića i starijeg elementa; da je neprijatelj utvrđen sa bunkerima slabijeg kvaliteta, tj. zidanim od sitnog kamena. Snage neprijatelja bile su u garnizonima skoro duplo jače nego što se cijenilo po podacima.

Drugi glavni razlog jest taj: što komandni kadar nije držao jedinice u svojim rukama, već su poneki išli na čelu svojih jedinica, što je slučaj i sa palim politkomesarom II bataljona drugom Zikom,¹² koji je bio na čelu svojih boraca kad je nailazila neprijateljska kolona i istu tukao sa svojim šmajserom.

Kod III bataljona komandni kadar kroz tok borbe nije poznao situaciju, kako bi na vrijeme izdavao naredjenja i donosio pravilne odluke, onakve kakve situacija zahtijeva. Jedinice (čete i vodovi) bile su u kolonama prilikom odstupanja, a u neposrednoj blizini neprijateljske žice. Pored toga u ovako okupljenim gomilama pojedinci su palili cigarete, što se desilo sa jednim vodnikom, koga je toga momenta ubio neprijateljski bacač sa još šest drugova.

Jedan terenski radnik,¹³ za koga smo obaviješteni da je član OK za Knin,¹⁴ sakupljao je vodiče i uglavnom dao podatke o neprijatelju. Prilikom sakupljanja vodiča u blizini neprijateljskih garnizona koji su napadani kazao je da trebaju ići za vodiče, da će naša vojska napadati na naprijed navedena mjesta. Na osnovu ovoga jasno je da je neprijatelj obaviješten blagovremeno o napadu, što svjedoči i njegov lukavi i krvnički doček i otpor prilikom napada.

Poslije akcije na Radučić I bataljon »S.M.« smjestio se u selo Pađene sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje

¹³ Zika Balač. Poginuo kod sela Pađene 1943 god., u borbi protiv Talijana i četnika.

¹³ Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

¹⁴ Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Knin

iz Knina i Mokrog Polja na oslobođeni teritorij, koji se spremao sa snagama od 8—10.000 okupatorskih i četničkih vojnika. IV bataljon »S.O.« smjestio se u selo Oton, s tim da drži položaje: k. 708 (Debelo Brdo), k. 740 (Medvedak), k. 659 i Gradina. Ovaj bataljon imao je također zadatak kao i I bataljon: da sprječujući neprijateljsko nadiranje na oslobođeni teritorij.

15 juna ov.g. u 8.30 h. neprijatelj u jačini 3500—4000 okupatorskih vojnika¹⁵ napao je na položaje ovih dvaju bataljona. Prethodno položaji ovih dvaju bataljona obasipani su artiljerijskom i minobacačkom vatrom. Neprijatelj je uspio zbaciti četvrtinu IV bataljona koja je držala k. D. Brdo, a zatim je počeo da zaobilazi snage koje su držale želj. stanicu Pađene, na što su se ove povukle za 300 metara unazad, tako da je neprijatelj zauzeo i stanicu i D. Brdo. Dalje je neprijatelj produžio sa napredovanjem prema koti 319 koju je držala jedna četa I bataljona. Pošto je neprijatelj počeo zaobilaziti snage ove čete, istoj je izdato naređenje da se povuče.

U 12 h. oba bataljona preuzeli su protivnapad na neprijatelja koji je zauzeo gore rečene kote. Napad nije uspio iz razloga što je neprijatelj sa jakim snagama držao želj. stanicu Pađene i udarao je naše snage koje su vršile protivnapad s boka, tako da su se iste povukle. IV bataljon uzeo je nove položaje linijom Kovačević Glavica — Oštra Glavica (k. 615), a I bataljon linijom Kom — Prevjes — Otonski Gaj. Neprijatelj je i te položaje obasipao artiljerijskom i minobacačkom vatrom, ali su ih naše snage i dalje zadržale.

16 juna jedna desetina fingirala je napad na neprijatelja u Mokrom Polju, time je skrenula sebi svu artiljerijsku i minobacačku vatru i tako je bilo olakšanje snagama ovih dvaju bataljona koje su držale gore rečene položaje. Istog dana u 18 h. neprijatelj se povukao na Pađene i tako je aktivnost između neprijatelja i naših snaga prestala.

17 juna ov.g. neprijatelj se povukao u pravcu Knina.

Zarobljeno nije ništa. Gubici neprijatelja, koliko se moglo vidjeti, jesu 5 mrtvih, dok broj ranjenih je veći.

Naši gubici su 2 mrtva i 7 ranjenih.

U ovoj akciji utrošeno je svega 2880 komada metaka.

Dana 23 juna ov.g. četnička banda u jačini od tri brigade krenula je u pravcu Dinare, dok se jedna četnička brigada nalazila u Golubiću. Pored pješadijskog naoružanja naoružani su sa dva t. minobacača i jednim brdskim topom.

Prema naređenju Štaba Kninskog sektora od 24 juna 1943 II Brigada dobila je zadatak da napadne i likvidira četničku

Odnosi se na dijelove divizije »Zara«. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 165.

bandu u Strmici i Golubiću, a ukoliko je ista krenula prema Grahovu,¹⁶ istu pratiti i prihvatiti otsudnu bitku negdje na Grahovu.

Plan za akciju: Prema naređenju Štaba Kninskog sektora II Brigada imala je zadatak da sa svoja tri bataljona napadne četničku bandu u Golubiću i Strmici, da koordinira rad sa X Krajiškom brigadom, koja se je nalazila sa dva bataljona na sektoru Donji Tiškovac — Stožište. Neprijateljske snage trebalo je napasti sa snagama II Brigade preko Crnog Vrha i Grede sa zapadne strane, a jednim dijelom snaga presjeći im odstupnicu preko sela Rasula i Kablari, te preko Šipadove pruge na zaselak Čukci u cilju sprečavanja bijega neprijatelja prema Kninu. Pretpostavljalo se da će snage X Krajiške brigade, kako je Štab iste iznio mišljenje, vršiti pritisak na neprijatelja sa sjeverne strane, tj. dolinom Strmice i Golubića, zahvatajući lijevim krilom zapadne padine dinarskih ogranaka preko k. 789, Samogreda (k. 1040) prema Pleševici (k. 1125).

Raspored snaga: I bat. »S.M.« imao je zadatak presjeći neprijatelja na južnom dijelu Golubića, preko, sela Kablari, Čukci i desnim krilom se osloniti na k. Veljuv. Na istoj koti postaviti bočna osiguranja prema Dinari (Gaj k. 617).

II bat. »O.P.« imao je zadatak napasti neprijatelja na liniji Jerkovići — Drobac — Radinovići — Plavšići, gdje se povezati sa snagama X Krajiške brigade. Postaviti osiguranja sa jednom p. mitraljeskom desetinom na sjevernim padinama Bukovca više sela Momić.

III bat. »M.R.« imao je zadatak posjesti položaje na liniji Debelo Brdo — Medveđak — Marića Glavica. Jednom četom postaviti osiguranje u zaseoku Kablari i prema crkvi sv. Nikole i na taj način omogućiti I bat. slobodno izvođenje zadatka na južnom dijelu Golubića. Jednom desetinom ovaj bataljon trebao je kontrolirati selo Pađene.

IV bat. »S.O.« imao je zadatak uputiti jednu četvu u sastav II bataljona »O.P.«, jednu četvu držati na Otriću radi osiguranja saobraćaja i transporta iz pozadine prema II Brigadi. Ostale snage ovog bataljona ostale su u Pribudiću kao osiguranje trupne i bojne komore, a sa jednim vodom ovaj bataljon kontrolisao je Prevjes i prema Mokrom Polju.

Veza je bila, uslijed pokretnog manevra, sa kuririma.

Štab brigade za vrijeme akcije tyo je na Crnom Vrhu k. 659.

Tok borbe i početak napada: Početak napada trebao je otpočeti 25 juna ov.g. u 3 h., ali je isti zakasnio, tako da je

otpočeo kod I bataljona u 4.30 h., a kod II u 5.15 h. Razlog ovog zakašnjenja je: što se sumnjalo da prikupljeni podaci ne odgovaraju činjenici, što je u stvari i bilo, te se je teren morao ispitivati sa bojnim potrolama, bez vodiča kojih u onom kraju povjerljivih nema, a sami je teren ispresijecan dubokim i neprohodnim jarugama i strmim padinama. Putevi koji bi se mogli koristiti vode kroz sela neprijateljski raspoložena koja su se morala zaobilaziti.

Prednji dijelovi I bataljona uhvatili su kontakt sa neprijateljem kod škole u Golubiću, gdje je izgleda bio i Štab četničke brigade »Petra Mrkonjića«. II četa ovog bat. oko 5.30 h. na juriš zauzela je ovo neprijateljsko uporište koje je bilo utvrđeno sa iskopanim rovovima oko zgrada. Ova četa zauzela je školu i rovove i nanijela neprijatelju dosta velike gubitke, među kojima su nađena poginula i dva četnička oficira, jedan sa jugoslavenskim epoletama na kojima su tri zvjezdice. Neprijatelj je sa tri protunapada pokušao ovo uporište opet zauzeti, ali je svaki put bio odbijen uz prilične gubitke. I četa ovog bataljona, koja se probijala u pravcu zaseoka Cukci i prema k. Veljuv, bila je obasuta sa svih istočnih padina od žestoke neprijateljske vatre, tako da se morala povući prema II četi. III četa, koja je bila na lijevom krilu prema Drobocima, nije naišla na otpor neprijatelja. Ovako stvorenom situacijom ovaj bataljon ostao je na zauzetim položajima.

II bataljon »O.P.« sa dvije čete spustio se u zaselak Radinovići i Rončevići, jedna četa ostala je u rezervi kod kolibe na Gredi sjeverno od Radinovića, a jednom četom pokušao se probiti preko Plavšića na cestu, ali je ova četa zaustavljena od neprijateljske vatre sa zapadnih padina Betine i iz sela Dragaši i Vukovići.

Napredovanje i čišćenje sela Golubića bilo je besmisleno, pošto su se pokazale velike neprijateljske snage na Pleševici, Samogredu i Betini iz pravca Copinovca, Kraljevog Dola i Veljuva. Oko 9 h. krenule su četničko-talijanske snage sa tri tenka i nešto motorcikla, jačine od oko 4—500, cestom iz Knina prema Golubiću. Jednovremeno krenule su neprijateljske snage jačine 1000—1200 Talijana sa četiri brdska topa na kamionima prema Zagroviću, gdje su se razdvojile, odakle su jednim krakom nadirale poljskim putem prema selu Rasulu i Otonu, a drugim krakom prema želj. stanici Pađene.

Štab brigade ocijenivši situaciju sa Crnog Vrha izdao je u 10,30 h. hitno naređenje da se snage postepeno povlače, kako ne bi pretrpile gubitke od daleko nadmoćnijeg neprijatelja, i to: II bataljon da se povlači dubokim jarkom od sela Radinovići prema Plavnu; I bataljon preko Jerkovića i Drobaca, preko

južnog dijela Radljevca u pravcu Otona, a III bataljon da zadržava neprijatelja koji je imao namjeru zaobići snage II Brigade obuhvatnim manevrom na liniji Kablari — Marića Glavica — Debelo Brdo. Naređenje je stiglo na vrijeme, ali ljudstvo, naročito II bataljona »O.P.« koje je prevalilo duži put, usljed velike iscrpljenosti i iznemoglosti vrlo se je sporo povlačilo, tako da je povlačenje trajalo od 11 do 13.30 h. Za sve ovo vrijeme neprijateljska artiljerija (4 haubice i 4 brdska topa) tukla je šrapnelima naše položaje. I bataljon uspješno se izvukao, gdje je nastupila neprijateljska pješadija koja je trpila najžešću vatru sopstvene artiljerije. Neprijatelj je stigao tući II bataljon pri izvlačenju artilerijom 100 mm, šrapnelima, tako da je ovaj bataljon od te vatre pretrpio gubitke od jednog mrtvog, 13 ranjenih i 3 nestala. Trojica nestalih drugova ostali su sjeverno od crkve kod zaseoka Radinovići, koji se nisu usudili izvlačiti preko brisane kose od neprijateljskih šrapnela, a i usljed malaksalosti, tako da su ih izgleda četnici pohvatili žive.

Oko 10 h. neprijatelj se sukobio sa III bataljonom »M.R.« na liniji Marića Glavica — želj. stanica Pađene, gdje je istu borbu prihvatio i I bataljon »S.M.«, koja se vodila sve do 17 h. Naše su snage, iako pred daleko nadmoćnijim neprijateljem i pod žestokom vatrom artilerije, minobacača i jednog aviona, uspijevale na ovom sektoru potpuno hladnokrvno i vojnički povlačiti se, sačekivati neprijatelja na prihvatnim položajima i davati organizovani uzastopni otpor čitavog dana.

Do 17 h. neprijatelj je uspio zauzeti i D. Brdo, gdje se je zaustavio i borba je prekinuta. U samu noć, tj. prvi sumrak, pripremljen je protunapad, ali se je neprijatelj izgleda uslijed prilično velikih gubitaka povukao već oko 21 h. prema Staroj Straži i Kninu.

Ishod borbe: Akcija nije uspjela iz više razloga.

Naši gubici u ovoj akciji su: 3 mrtva, 3 nestala i 18 ranjenih. Od ranjenih drugova 13 ih je ranjeno lakše.

Neprijateljski gubici su oko 100 Talijana i 25 četnika izbačenih iz stroja, među kojima su poginula i dva četnička oficira, jedan kapetan II klase sa originalnim jugoslavenskim činom.

Zaplijenjena je svega jedna puška.

Izglubljeno je 3 p. mitraljeza i 6 pušaka.

Utrošeno je svega 3586 komada metaka i 3 mine za mali minobacač.

Kritički osvrt: Glavni razlog da se pristupilo ovoj akciji jest taj, što su povjerenici koji rade po ob. službi za Štab Kninskog sektora istakli u izvještajima da su dvije četničke bri-

gade, i to »Kosovska brigada« i brigada »Gavrilo Princip«, otišle preko Dinare u pravcu Bosne, a da se u Golubiću nalazi samo brigada »Petra Mrkonjića« koja je također nepotpuna. Međutim, neprijateljske brigade »Kosovska« i »Gavrilo Princip« nisu otišle za Grahovo, kako se mislilo, već su se zadržale iznad Golubića na liniji od kote Samogred, Betina (k. 804), Pleševica (1125) te preko Veljuva (462) sve do Vrpolja, a brigada »Petra Mrkonjića« nalazila se jednim dijelom u Kninskom Polju, a jednim dijelom u zaseocima Rašković, Zelenbaba i Kolundžija. Izgleda da je neprijatelj uzeo ovakvi raspored da bi izbjegao našem iznenadnom napadu, pošto je bio obaviješten da su naše snage jačine 4500 skoncentrisane na tom sektoru.

Glavni uzrok da je II bataljon »O.P.« imao ovakove gubitke jest: što se ljudstvo vrlo sporo izvlačilo poslije izdatog naređenja za povlačenje, a neprijatelj je preko špijunaže tačno doznao za naše položaje i za pravce odstupanja (kojih je utljud neprohodnosti vrlo malo (pa je skoncentrisao jaku artillerijsku i minobacačku vatru na te položaje.

Prema prikupljenim podacima neprijatelj — okupator i četnici u jačini od 5—6000 imali su ofanzivnu namjeru na naš oslobođeni teritorij, na sektoru Knin. Dana 1 jula ov. g. primjećena je koncentracija neprijateljskih snaga u Mokrom Polju i Staroj Straži.

II Brigada ove Divizije, prema naređenju Štaba Kninskog sektora, imala je zadatak zatvoriti pravac Plavno — Radijevac — Debelo Brdo — Oton — Pađene — Prevjes i spriječiti neprijateljsko nadiranje na oslobođeni teritorij.¹⁷

I bat. »S. M.« zatvarao je pravac Marića Glavica (k. 543), zaseoke Rasulo i Kablari; II bataljon »O. P.« nalazio se u Plavnu u zaseoku Durići, odakle je izbacivao svoju predstražu na Orlovicu (k. 1201); III bataljon »M. R.« nalazio se u zaseoku Bursaći sa predstražom na Plešivici (k. 725) i k. 536; IV bataljon »S. O.« nalazio se na predstraži u selu Pađene, zatvarajući pravac Prevjes, selo Pađene, Debelo Brdo, k. 708. U slučaju da naše jedinice budu primorane odstupiti, iste bi se povukle na prihvatne položaje i zatvorile pravac Šijanova Glava (k. 663), Kita (676), Crni Vrh (984) i Međugorje.

1 jula ov. g. četnička banda u jačini jedne brigade (450 vojnika) zaobišla je naše snage i zauzela Bobiju (k. 1248), a poslije toga odbacila jedan vod naših snaga sa Orlovice i istu zaposjela. Oko 10 h. neprijatelj je napao naše položaje u pravcu Prevjes — Pađene — Debelo Brdo — Marića Glavica i potpo-

¹⁷ Vidi dok. br. 25.

mognut artileriskom i minobacačkom vatrom uspijeva odbaciti naše snage na predviđeni položaje, s izmjenom što II bataljon zaposjeda Crni Vrh i vrši napad na neprijatelja na Bobiji. Odmah je izdato naređenje I i IV bataljonu da potpomognu II bataljon, a IV bataljon da odstupa pravcem Pribudić — Prljevo, osiguravajući lijevo krilo ovih snaga, kontrolišući korito rijeke Zrmanje kojim neprijatelj nastupa u jačini jednog bataljona. I i III bataljon zajedno sa II bataljonom nakon borbe od dva sata protjerali su neprijatelja, koji je odstupio preko Tromeđe — Gologlavca — Orlovice za Strmicu. U 18 h. neprijatelj zaposjeda Kom, Palanku, Bendersku Kitu i Pleševicu.

2 jula ov.g. dvije čete vrše napad na neprijatelja na Kiti i istu u 2 h. zauzimaju, koju zaposjeda jedna četa. U 6.30 h. neprijatelj u jačini od 50 vojnika izbija iz Palanke na zapadnu ivicu sela Pribudić, sa kojim najpre dvije čete, a poslije jedna vodi borbu, dok je jedna povučena u rezervu. U 9 h. neprijatelj jačine dva bataljona izbija iz Palanke u Pribudić. U 13 h. neprijatelj potpomognut artiljerijom i minobacačima vrši napad na Kitu i potiskuje četu IV bataljona sa Kite, koja pod borbom odstupa u pravcu Vilina Klanca. Neprijatelj iz Pribudića vrši napad na Šijanovu Gredu (k. 633) i nakon žestoke odbrane od jednog sata neprijatelj uspijeva istu zauzeti. Snage IV bataljona, koje su držale tu kotu, po dijelovima pod borbom povlače se u pravcu Prljeva, gdje zaposjedaju prihvatni položaj iznad Zrmanje, kotu zapadno od želj. stanice Prljeva, želj. stanicu Prljevo i Carigrad (k. 833). Ove snage povukle su se skoro bez gubitaka, a nanijevši neprijatelju osjetne gubitke. Neprijatelj na zauzetim položajima zanoćava i utvrđuje se.

Istog dana Stab brigade izdao je zapovijest bataljonima, tako da I. III i IV bataljon napadnu u 20 h. neprijatelja na njegovoj utvrđenoj liniji sa sjeverne strane, a II bataljon da firfgira napad na neprijatelja na Kiti (k. 676) sa istočne strane. Vrijeme da se izvrše najpotrebnije pripreme bilo je vrlo kratko.

U prvi sumrak jedinice su počele podilaziti, ali se već na putu veza izgubila. III bataljon prvi izbija na svoje određene položaje. Isti je uspio dosta dobro se podvući i sa bombama napasti neprijateljske rovove i zidane zaklone na Kiti (k. 676) koji su bili izvan neprijateljske glavne linije kao predstraža. Jakim naletom bataljon je uspio sa bombama izbaciti neprijatelja iz tih rovova i zaklona, ali je dat žestok otpor iz glavne linije, tako da je onemogućeno daljnje napredovanje ovom bataljonu i isti se morao povući sa gubicima od jednog lakše ranjenog, a nanijevši neprijatelju osjetne gubitke, među kojima su bila i tri oficira.

Kad su I i IV bataljon izbili na položaje na kojima su trebali napasti neprijatelja, istoga nije bilo, već je pobjegao čim je čuo žestoki napad III bataljona na Kitu.

Pošto je počeo dan, neprijatelj je obasuo položaje ove Brigade sa jednom brdskom i jednom poljskom baterijom, te su se ove snage povukle na polazne položaje.

3 jula ov.g. stvoren je plan zajedno sa Štabom Kninskog sektora da II i III bataljon ove Brigade zajedno sa snagama X Krajiške brigade napadnu neprijatelja na Plavanjskoj Gradini¹⁸ i Pleševici gdje se nalazio jedan četnički bataljon.

Poslije nego je zapovijest izdana i jedinice krenule u napad, neprijatelj u jačini 2000 četnika krenuo je u napad u pravcu Prljeva i Vilinog Klanca zahvativši desnim krilom čitavi prostor do zapadnog dijela Plavna, koje su položaje držali I i IV bataljon frontalno.

I i IV bataljon sačekali su neprijatelja na bliskom odstojanju od 600—700 metara i tada su prešli u protunapad. Protunapad je uspio i neprijatelj je protjeran preko Prljeva i 2-ujina Polja u njegove polazne položaje, koji su bili dosta dobro utvrđeni, i prema naređenju Štaba Kninskog sektora daljnje gonjenje neprijatelja obustavljeno je, pošto je isti zauzeo stare, dosta dobro utvrđene položaje. Naše jedinice zaustavile su se na liniji Torbice, k. 715, Prljevo, Mijatovići i Čukovi, tj. na liniji na koju su tada izbile.

Tek u noći između 3 i 4 ov.m. u 3 h. II i III bataljon napali su neprijatelja kod Plavanjske crkve i Gradine, odakle je neprijatelj odmah protjeran na Pleševicu (k. 725) gdje je pojačao snage koje su se tamo nalazile u jačini od jednog četničkog bataljona.

I i IV bataljon osjetivši da se vodi borba za odsijecanje neprijatelja odlučili su da napadnu neprijatelja frontalno na liniji Benderska Kita i Prljevska Kita. Bojne patrole I bataljona ne izvidjevši detaljno kosu zapadno od Kite (676) obavijestile su Štab I bataljona da se na kosi ne nalazi niko. Štab bataljona nije provjerio podatke već je sa cijelim bataljonom bez naređenja Štaba brigade krenuo naprijed sa isturenim bojnim patrolama. Neprijatelj je čekao spreman i kad su bojne patrole prišle na blisko odstojanje obasuo ih je iz svoje utvrđene linije žestokom vatrom, a zatim i same jedinice koje su bile na dosta otvorenom terenu, te su iste prisiljene n[^] povlačenje pod dosta teškim uslovima. Ipak su se jedinice pod zaštitom svoje vlastite vatre planski i organizovano povlačile i izvukle ispod domašaja neprijateljske vatre, s tim što su bojne patrole i II četa imale prilično velike gubitke.

" Gradina (kod Plavna)

4 jula ov. g. poslije podne neprijatelj vidjevši otpor i protunapade naših snaga, kao i vlastite prilično velike gubitke, počeo se pod zaštitom artiljerije povlačiti u pravcu Knina. Sa ovim je ova borba završena.

Ishod borbe: U ovim 'borbama neprijatelj je imao 108 mrtvih i nepoznat broj ranjenih, koji je morao biti veći nego mrtvih.

Naši gubici su 10 mrtvih, 28 ranjenih, jedan prebjegao neprijatelju i jedan ranjen pao neprijatelju u ruke — zarobljen.

Od plijena nije uhvaćeno ništa. Izgubljeno je 5 pušaka.

Utrošeno je 15.690 komada metaka, 19 mina za mali minobacač i 16 mina za teški minobacač.

Kritički osvrt: Kroz čitavo ovo vrijeme borba se vodila uglavnom po planu.

Usljed iznemoglosti i umora jedinice su obično mnogo zakašnjavale na izvršenje svojih zadataka. Usljed nepodesnog i neprohodnog terena jedinice su vrlo slabo održavale međusobnu vezu, uslijed čega nije bilo međusobne suradnje niti jedinstvenog udarca. Štabovi bataljona imali su vrlo malo iskustva u vođenju borbe sa četničkim bandama, koje neće nigdje da sačekaju bliski sudar, već ako je moguće napadaju naše s leđa. Borbu prihvataju jedino na utvrđenim linijama u zajednici sa Talijanima i pod zaštitom artiljerije i aviona od koje (vatre teškog oruđa i avijacije) smo imali skoro polovicu gubitaka, i to najviše izvan borbe. Svaki pokret naših snaga, bilo to po danu ili noći, neprijatelj je blagovremeno doznao, uslijed [toga] što je pučanstvo neprijateljski raspoloženo prema našoj N.O. borbi.

Snalaženje štabova bataljona bilo je dosta slabo, sem Štaba IV bataljona koji je prilično zadovoljio, a zato je i imao najbolje mogućnosti.

Upornost, borbenost i energičnost, pod dosta teškim uslovima, kod boraca i komandnog kadra bila je dosta dobra za čitavo vrijeme ove borbe kao i poslije nje, ali se ipak osjeći velika potreba za vojničkim vaspitanjem i uzdizanjem boraca, a naročito komandnog kadra kojem najviše nedostaje inicijative i samostalnosti.

Stab brigade dosta se dobro snalazio i rukovodio sa jedinicama, davao dosta dobru pomoć i gotovo uvijek imao uvida u situaciju, kao i pravilno ocjenjivao istu.

Za sve naprijed navedeno vrijeme, tj. u svim borbama, II brigada postigla je sljedeći rezultat:

naši gubici su: 35 mrtvih, 110 ranjenih, 3 nestala, jedan ranjen pao neprijatelju u ruke — živ, i jedan prebjegao na stranu neprijatelja;

gubici neprijatelja: oko 240—250 mrtvih, 460—480 ranjenih i 5 živih zarobljenih četnika. Među poginulim poginulo je i 7 neprijateljskih oficira;

zaplijenjeno je: 2 t. mitraljeza »Breda«, jedan p. mitraljez »Fiat«, 37 pušaka, 3312 komada metaka, 66 ručnih bombi, 5 noževa, 7 šinjela, 2 bluže, jedan par cipela, 9 opasača, 7 fišeklja i 2 šatorska krila;

izgubljeno je: 3 p. mitraljeza i 15 komada pušaka;

utrošeno je svega: 27.076 komada metaka, 66 ručnih bombi, 73 mine za mali minobacač i 24 mine za teški minobacač.

Prilažemo liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Zigić

Komandant,
Đ.¹⁸ Jovanić

(M. P.)²⁰

Doko
Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE PRIMORSKO-GORANSKIH
NOP ODREDA OD 15 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTA-
BU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA OD
5 DO 12 SRPNJA¹**

**STAB GRUPE
PRIMORSKO-GORANSKIH PARTIZANSKIH
ODREDA**

Op. br. 10/43
15.VII.1943

17.VII.1943²

**GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE
Operativnom odsjeku**

Operativni izvještaj

Obzirom na direktive koje smo dobili od vas za djelovanje naših snaga nakon formiranja našega štaba,³ mi smo izdali našim jedinicama potrebna naređenja u kome pravcu da usmjere svoje djelovanje. S tim naređenjem, koje smo uputili našim jedinicama, upoznali smo vas, iako ne u potpunosti, u našem dopisu od 5.VII. 1943. Op. br. 1/43.

U tom vremenu one su izvršile niz manjih akcija, koje odgovaraju kako lokalnim prilikama, tako i njihovom naoružanju. Naročito je I Odred pojačao svoju aktivnost u Primorju, dok jedinice II Odreda za ovo vrijeme nisu imale uspješnijih akcija, obzirom na ofenzivu koju je neprijatelj poduzimao na njihov teritorij. Inače, osim te ofenzive i borbi sa I Odredom, koje ćemo kasnije opisati, nije bilo za ovo proteklo vrijeme nekih značajnijih pokreta neprijatelja na našem sektoru. Njegovi se pokreti još uvijek uglavnom svode na izmjene njegovih jedinica u Vratniku i na promjene posada pojedinih garnizona.

Akcije I Odreda:

Dne 5.o.mj. postavljena je mina na pruzi između Plasa i Meje, na koju je naletio teretni vlak. Uništena je lokomotiva i tri vagona. Promet je bio obustavljen 60 sati.

Dne 7.o.mj. srušio je eksplozivom oko 2 vagona kamena na prugu između željezničke stanice Zlobin i Drivenik. Pro-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 19—1, k. 105 A.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu Hrvatske.

³ Vidi tom V, knj. 14, dok. br. 98.

met je bio obustavljen 8 sati.— Istoga je dana srušeno između Ogulina i Hreljina 100 m željezničke pruge. Promet je bio obustavljen 24 sata.

Dne 8.o.mj. postavljena je mina između željezničke stanice Vrata i Fužine, na koju je naletio teretni vlak. Uništena je lokomotiva. Promet je bio obustavljen 24 sata.— Istoga dana postavljena je zasjeda na cesti između Novoga i Bribira, koju su Talijani ranije otkrili i uspjeli da se iz nje izvuku. Ubijeno i ranjeno je 5 Talijana. Istovremeno postavljena je zasjeda na cesti Crikvenica — Tribalj, ali nije nitko naišao. Toga dana je također vršeno nekoliko fingiranih napada na Bribir, Grižane i Tribalj. U tim borbama ubijeno je i ranjeno 6 fašista.

Dne 9.o.mj. kontroliran je saobraćaj na cesti Plaše — Crikvenica, ali bez nekog značajnijeg uspjeha.

Dne 10.o.m. ustavljen je autobus u neposrednoj blizini Crikvenice. Tom prilikom razoružani su jedan žandarmerijski narednik i jedan četnik, koji je kasnije ubijen prilikom pokušaja bijega. U isto vrijeme naišla su 4 talijanska kamiona sa kojima je zasjeda stupila u borbu. Ubijeno je i ranjeno oko 10 Talijana, a dva su zarobljena. Zasjeda sa druge strane, koja je osiguravala i sprečavala neprijateljski nailazak iz Triblja, uspjela je da odbije pojačanje koje je Talijanima pošlo u pomoć.

Dne 11. o.m. krenulo je iz pravca Novoga preko Ledenica oko 60 Talijana, crne legije i žandara sa zadatkom da zaobiđu naše jedinice koje su toga dana pripucavale na Bribir i sprečavale, sa povoljnih kota, svaki saobraćaj sa tim mjestom. U isto vrijeme pošlo je 250 Talijana i četnika sa Plasa sa zadatkom da zaobiđu naše jedinice, koje su isto tako pripucavale na Grižane i sprečavale svaki saobraćaj s njim. Borba se je vodila čitavi dan. Za to vrijeme Talijani su nadirali u Bribir i Grižane sa blindiranim automobilima i tenkovima. U samom Bribiru spalili su 11 kuća. Na strani neprijatelja bilo je oko 40 mrtvih i ranjenih vojnika.

U svim ovim akcijama na našoj strani nije bilo gubitaka.

Ove akcije su u Primorju naišle na veliko oduševljenje naroda, koji je nosio našim borcima hranu na položaje i pored opasnosti kojoj se tom prilikom izlagao. Paljenje kuća imalo je obratnu reakciju nego što su Talijani željeli, jer se postiglo to, da je narod još više tražio da se tuče neprijatelj, ma bilo na kome mjestu, ne plašeći se represalija.

Osim ovih akcija jedinice I Odreda postavile su čitavi niz zasjeda četničkim bandama oko Modruša, ali bez uspjeha,

Akcije II Odreda:

Dne 1.VII postavljena je mina na željezničkoj pruzi između Delnica i Kupjaka, kod same stanice Kupjak. Tu minu otkrila je talijanska patrola, koja je na nju naišla, tako da su naši bili prisiljeni da je napale i dignu patrolu u zrak. Rezultat je bio 3 mrtva i nekoliko ranjenih. Promet je bio obustavljen 17 sati.

Dne 6.VII postavljena je zasjeda na željezničkoj pruzi između Skrada i Kupjaka Talijanima koji dolaze sjeći šumu pokraj pruge. Zasjeda je prije vremena otkrivena. Na strani neprijatelja bilo je oko 10 mrtvih, dok na našoj strani nije uopće bilo gubitaka.

Dne 7.VII poduzeli su Talijani ofenzivu na sektor II Odreda, t.j. na Drgomalj,⁴ gdje se uglavnom i nalaze logori tih jedinica. Krenuo je iz 4 pravca i to iz Delnica, Broda, Bosiljeve Loke i Crnog Luga u jačini od ukupno preko 2.000 vojnika. Istoga dana kretala je cestom Delnice — Brod na Kupi kolona Talijana, po prilici od jednog bataljona, koja je kasnije osigurala tu cestu, jer je njome prolazio neki general armate. Generala je pratilo 2 kamiona vojske, 4 luksuzna automobila, 2 mala tenka, jedan veći tenk sa topom i oko 7 motorbicikla. Nekako u isto vrijeme sve te kolone su se povukle u Delnice.

Prema izvještaju, koji smo dobili od Operativnog štaba za Gorski Kotar, vidi se da ih je ta ofenziva u potpunosti iznenadila i zbunila, tako da uopće nisu ništa poduzimali protiv Italijana, a niti su ih gdje napali... u toj ofanzivi Talijani su smrtno ranili jednog partizana, kurira, koji je, iako teško ranjen, uspio da ubije jednog talijanskog vojnika, a drugoga (podoficira) da teško rani.

Nastojat ćemo da i dalje s našim jedinicama vršimo pritisak na saobraćajne linije neprijatelja, a na svaki način ćemo pokušati da organiziramo i niz manjih diverzantskih akcija u samoj žici. Tom pitanju posvetili smo dosta pažnje, ali do sada bez nekog značajnijeg rezultata. Pokušat ćemo postići uspjehe na taj način što ćemo nastojati da organiziramo jedan manji minerski kurs, na kojem bi se te diverzantske grupe barem u najosnovnijim stvarima podučile u baratanju eksplozivom i ostalim mašinama, koje smo u posljednje vrijeme dobili od vas.

Prema vašem naređenju, za koje smo doznali preko Štaba XIII Divizije, da oni upute jedan jači bataljon u Primorje oko Novoga i Crikvenice, mi ćemo i postupiti, te smo već izdali naređenje Odredu, da izvedu 2—3 akcije zajedno sa tim bataljonom, a kasnije bi neke snage iz I odreda prebacili preko

⁴ Vidi dok. br. 124, 131 i 133.

pruge, u Gorski JCotar, da pojačaju tamo djelovanje onih jedinica, dok bi III bataljon I Odreda i dalje ostao u Primorju, na istom sektoru, gdje i inače djeluje, i produžio da vrši akcije u zajednici sa tim bataljonom XIII Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
s. o.

Komandant:
Nenad Drakulić

(M. P.)⁵

BR. 42

**NAREĐENJE ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD
15 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RA-
SPORED I SPREČAVANJE NEPRIJATELJSKOG PRODORA
NA OSLOBOĐENI TERITORIJ¹**

STAB
MOSLAVAČKOG N.O.P.O.H.
15.VII. 1943 g.

ŠTABU I i N BATALJONA

Prema dobivenim podacima neprijatelj ima zadatak da napadne naše snage na dan 15. ov. mes. (danas) i da nas uništi.⁸ Plan neprijateljskog napada je sledeći:

U cilju prednjeg nadire 15. u zoru IV bojna (iz Ludine) od Kutine u pravcu Slatine — Caire do M. Bršljanice i Kneževića Brda.³

Bojna iz Gojila preko V. Vukovja u pravcu V. Bršljanice i Kapelice.

Bojna iz Gračenice preko Mikleuške, V. Humke na šumu Batinovac.

Bojna iz Garešnice preko Dišnika do Prokopa.

Radi dočeka neprijatelja i proterivanja činim sledeći raspored:

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/1, k. 1472.

² Vidi dok. br. 56.

* Vidi dok. br. 146.

I Bataljon:

1 četu odmah uputiti na položaj iznad V. Prokopa, sa zadatkom da spreči neprijateljski dolazak od Popovca i G. Garešnice.

1 četu postaviti na položaj kod Kovačića Kleti i

1 četu postaviti na položaj u vrh sela Dišnika, na raskrsnici puteva koji vode za V. Bršljanicu — Prokop.

Pravac odstupanja poslednjih dveju četa, tj. sa Kovačića Kleti i raskrsnice puteva, jeste M. Prokop — Crkvište, gde će se primiti odsudna bitka.

II Bataljon:

1 četu odmah uputiti u M. Bršljanicu, sa zadatkom da spreči neprijateljsko nadiranje iz pravca Caira, ta četa u isto vreme osigurače bok naših snaga od Mikleuške — Selišta¹ — Kutinice.

1 četa ostaće na položaju u V. Bršljanici, sa zadatkom da spreči neprijateljsko nadiranje od V. Vukovje i Kapelice.

1 četa da se pošalje na položaj Crkvište, sa zadatkom da spreči neprijateljsko nadiranje od V. Humke (piramide), s tim što će poslati jednu desetinu prema G. Garešnici.

U slučaju povlačenja ostale dve čete iz V. i M. Bršljanice povuće se na Crkvište, gde će se primiti odsudna bitka.

Raspored snaga bataljona da se izvrši najdalje do 7 sati, kada mi dostaviti izveštaj o zauzimanju položaja.

Po zauzimanju položaja vršiti izviđanje patrolama u pravcu odakle bi neprijatelj mogao naići, s tim da se imaju u vidu gornji podaci od kuda će neprijatelj nadirati.

Štab odreda nalaziće se u M. Prokopu.]

Štabovi bataljona izveštavaće ovaj štab o svima promenama koje se dese kod njih na položaju.

Odredsko previjalište će se nalaziti pri Štabu odreda.-

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar,
Blaža Đuro

V. d. komandanta,
Strika Ilija

4 Srpsko Selišće

BR. 43

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 16 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA VLAK NA KOMUNIKACIJI SISAK — SUNJA¹

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE
Op. Br. 54/43
Dne 16.VII. 1943 god.

26.7.43.²

Dostavlja se operativni
izveštaj o akciji
na vlak.

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

I) Naša Grupa noću 14/15 jula 1943 god. izvršila je napad na neprijateljski vlak na pruzi Sisak — Sunja. Raspored jedinica ove Grupe za ovaj napad vidi se iz priložene vam Op. zapovijesti³ od 14.VII. 1943 g. Borba je vodena između dva bataljona Prve brigade sa naše strane, a sa strane neprijatelja s posadom blindiranih vagona i ostalim transportom Vojničkog vlaka. Jačina neprijatelja bila je oko 300 vojnika (Talijana).⁴ U vlaku se nalazilo 4 protuavionska topa i nekoliko vagona granata za iste topove, kao i ostale razne ratne opreme.

Vlak je naišao u vremenu oko 21—22 časa. U momentu nailaska vlaka jedan bataljon I brigade, koji je imao zadatak da napadne posadu, odmah je po izbacivanju vlaka iz šina otvorio jaku mitraljesku i puščanu vatru na sam vlak, na što je neprijatelj iz blindiranih vagona, kao i ostala njegova posada, odgovorio također sa jakom vatrom.

Naše jedinice koje su bile na osiguranju prema Sunji i Blinjskom Kutu odmah po izbacivanju vlaka iz šina prekinule su prugu da neprijatelj ne može ni sa jedne strane vozom doći u pomoć napadnutom transportu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15—6, k. 421B.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 39.

⁴ Vidi dok. br. 143 i 146.

Borba između naša dva bataljona I brigade i neprijatelja koji se nalazio unutra u vlaku trajala je oko 4 sata. Neprijatelj je iz 3 blindirana vagona davao ogorčen otpor, te našim jedinicama i poslije nekoliko uzastopnih juriša nije uspjelo da neprijatelja savladaju.

U samom početku borbe i od prvih naših metaka uspjelo je zapaliti jedan neprijateljski vagon u kome se nalazila artiljerijska i ostala municija, tako da je cijelo vrijeme i skoro do ujutru do 5 sati eksplozija od topovskih granata i ostale municije bila vrlo žestoka. Ova vrlo jaka eksplozija, a pri tome ogorčen otpor neprijatelja, ometala je prilazak našim borcima s jedne i s druge strane ka vozu. Ipak našim borcima uspjelo je da otkopčaju nekoliko zadnjih vagona pozadi vatre i da ih odguraju dalje, u kojima je nađeno nešto ratnog plijena.

Pored ovoga neprijatelju je uspjelo da se probije iz Sunje i dođe u pomoć napadnutom vlaku.⁵ Ovo mu je uspjelo iz razloga što je bataljon iz II brigade koji je bio na osiguranju prema Sunji neprijatelja propustio ne davši mu nikakav otpor, tako da je neprijatelj došao u pomoć iz Sunje sa jednim oklopljenim vlakom, a poslije toga sa jednim transportom vojnika.—

Pošto se je neprijatelj probio i samim time ugrozio naše jedinice koje su vršile napad, naredili smo da se iste povuku.

Jedinice koje su bile na osiguranju prema Blinjskom Kutu nisu imale borbe, jer neprijatelj sa ovoga pravca nije pokušavao dolaziti u pomoć napadnutom vlaku.

Pošto je neprijatelj uspio da prodre iz Sunje u pomoć, ka tome neprijatelj dajući vrlo žestok otpor, te eksplozija zapaljenih topovskih granata — prinudilo je naše borce na povlačenje. Povlačenje jedinica izvršeno je 15.VII. t.g. u 4 i 30 sati, koje je izvršeno u dosta dobrom redu. Izgorjelo je 7 vagona sa topovskom i pješ. municijom.

II) U ovoj akciji zarobljeno je 13 talijanskih vojnika. Zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza, 1 laki talijanski mitraljez (Vinta), 15 karabina i nešto municije, 80 litara benzina, 2 bicikla, 20 pari veša, par smotaka telef. kabla, 1500 metaka za talijanski laki mitraljez, jedna dinamomašina, dvije sprave za uzimanje elemenata i električno paljenje protuaeroplanskih topova, 20 komada granata za protuaeroplanski top 75 mm, 3 navlake za protuavinske topove, kao i nešto ostale spreme.

⁵ Ova pomoć, jačine jednog voda, iz sastava Prve opkoparske bojne bila je upućena iz Siska. Vidi dok. br. 143 i 146.

III) U toku borbe naši gubici su slijedeći: 5 mrtvih i 30 ranjenih drugova. Za mrtve i ranjene prilažu se liste gubitaka kao i pregled gubitaka.

IV) Gubitci neprijatelja jesu: 20 mrtvih i više ranjenih neprijateljskih vojnika.

V) Imena naknadno umrlih od rana nije bilo.

VI) Drugova koji su pali smrću heroja nije bilo. Također onih koje treba proglasiti narodnim herojima nije bilo. Starješina, pojedinih boraca i jedinica nije bilo koje treba pohvaliti.

VII) Kritički osvrt na akciju: Akcija je izvedena po unaprijed određenom planu. Greške su slijedeće: Kod II brigade: Jedinice koje su bile u zasjedi prema Sunji propustile su neprijatelja, a da mu nisu dale nikakav otpor, jer nisu stigle na mjesto niti pak pokušale da stupe sa istim u borbu. Također jedinice II brigade nisu na vrijeme stigle na svoje određene položaje, t.j. zakasnile su oko 45 minuta. Kod I brigade: Bataljoni koji su vršili napad nisu dali sve od sebe da akcija potpuno uspije, već po prodoru neprijatelja sa manjim snagama, t.j. prednjim njegovim djelovima, počeli su se povlačiti bez naređenja. Štab I brigade nije poslao na vrijeme minersku grupu u sastav II brigade, tako da je minerska grupa vršila prekid pruge na sektoru It brigade, a da o tome jedinice II brigade nisu uopšte bile obaviještene. Još manjih i neznatnijih grešaka bilo je u akciji, koje su u toku borbe i na vrijeme otklanjane. Snalaženje starješina jedinica bilo je dobro, sem kod Drugog bataljona II brigade koji je neprijatelja propustio bez borbe, t.j. nije se snašao prilikom neprijateljskog nastupanja. Štab I brigade u momentu kada je neprijatelj prodro također se nije u potpunosti snašao, jer nije preduzeo ništa da se neprijatelju koji je prodro stane na put, t.j. da u pravcu neprijatelja iz svoje rezerve uputi izvjesni dio snaga koje će neprijatelja zadržati. Ovo je učinio tek onda kada je neprijatelj potisnuo jedinice koje su bile u napadu na vlak, a po naređenju Štaba grupe.

Veza između Štaba grupe i štabova brigade bila je dobra. Između štabova I i II brigade veza nije bila onakova kakova treba, t.j. štabovi brigada nijesu predvidjeli sve da se između njihovih jedinica koje zajednički djeluju održi stalna i neprekidna veza, te je baš zbog toga i došlo da neprijatelj prođe na sektoru II brigade, a o tome nije obaviješten Štab I brigade.

VIII) U toku ove borbe utrošeno je municije i to: 6000 mitraljeskih i puščanih metaka i 3 granate protivkolskog topa. Manjak municije poslije akcije je 4500 metaka. Pokvarenog,

odnosno izgubljenog oružja nije bilo u borbi. Oružje poginulih <] i ranjenih drugova izneseno je iz borbe.

IX) Naročita napomena: Aktom ovoga štaba od 16. VII. t.g. izvijestili smo vas da je zarobljen samo jedan laki tali- •' janski mitraljez, međutim poslije izvršenog prebrojavanja plijena ustanovljeno je da su zarobljena još dva teška tali- •< janska mitraljeza.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

Ranko Mitić

(M. P.⁷

KOMANDANT

Pet.⁰ Kleut

«**ŠTAB I KORPUSA**
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
— **HRVATSKE** —
O. broj 110/43
25-VII-1943

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZUMBERACKO-POKUPSKOG NOP
ODREDA OD 16 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPE-
RATIVNE ZONE O RASPOREDU I DEJSTVU PODREĐE-
NIH JEDINICA OD 28 LIPNJA DO 14 SRPNJA¹

ŠTAB ZUMBERACKO-POKUPSKOG
N.O.P. ODREDA HRVATSKE

Broj

Dne 16.VII. 1943

Operativni izvještaj

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj za vrijeme od 28.VI—
14. VII. 1943.

Jedinice našega I bataljona i II-[og] bile su raspoređene
slijedećim redom. 28.VI dvije čete I bataljona nalazile su se

¹ Petar

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

* Četvrtasti pečat Štaba Prvog korpusa Hrvatske.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16/4, k. 1472.

na položaju Pleš, jedna se je četa nalazila u Sopotima i davala osiguranje prema Petričkom Selu. Po noći izvršila je fingirani napad na Gornju Vas. Jedinice II bataljona nalazile su se na položaju Višoševići, Stijići i Grubači. 29. VI jedna četa I bataljona nalazila se je na položaju Pleš. Jedna je bila na odmaranju u Sošicama i davala osiguranje patrolama. Jedna četa nalazila se je na položaju kod Željeznog, uveče vratila se je u Sošice, a jedna je ostala u Sopotima. II bataljon nalazio se je na starim položajima Višoševići — Grubači, od kuda je poslije podne krenuo prema Reštovu, gdje je stigao navečer. 30. VI dvije čete I bataljona nalazile su se u Sošicama i davale patrole. Jedna četa je bila u Sopotima i davala je patrole prema Petričkom Selu i Gornjoj [Vaši], Snage II bataljona nalazile su se u Reštovu, Cerniku i Kupčini i davale su patrole prema neprijatelju, i radilo se je sa drugovima po rasporedu rada. Poslije podne bilo je savjetovanje obadvaju bataljona i cjelokupnog komandnog kadra sa Štabom zone i Štabom odreda.

1. VII. Dvije čete nalazile su se u Sošicama i iskoristile dan za vojnički rad i za političko predavanje, krpanje odijela i obuće. Jedan vod čete I bataljona bio je upućen u Krašić za pratnju kože. Jedna četa I bataljona nalazila se je u Sopotima i davala patrole prema Tomaševcima i Petričkom Selu. Drugi bataljon radio je na vojničkoj i političkoj izobrazbi drugova: pješadijski egzercir, kretanje patrola, razvijanje u strijelce itd.

2. VII. Jedna četa I bataljona nalazila se je na položaju kod Balabana, na osiguranju telefonistima koji su skidali neprijateljsku telefonsku liniju i izolatore za potrebe naše telefonske linije. Ista četa imala je čas vojne obuke. Druga četa imala je čišćenje i krpanje odijela, a jedan vod bio je u Krašiću na osiguranju otpreme kože. Naš II bataljon krenuo je preko Čunkove Drage na teren Stijići, gdje je stigao navečer i ustašama postavio zasjedu.

3. VII. Jedna četa I bataljona, čiji se vod vratio iz Krašića, nalazila se je na odmaranju u Sopotima i davala je osiguranje i izviđanja na Pleš. Druga četa nalazila se na položaju kod Balabana i Željeznoga. Treća četa otišla je na sektor Radovice na osiguranje. II bataljon zauzeo je položaje na kotama iznad Grubača, Stijića i Višoševića; toga dana do sukoba između neprijatelja i našega II bataljona nije došlo.

4. VII. I bataljon držao je iste položaje kao i dan ranije. Snage II bataljona držale su iste položaje kao i dan ranije. Oko 11 sati na više strana počeo se je neprijatelj pokazivati, dok je jedna patrola neprijateljska u jačini od 30 ustaša nai-

šla na našu četvu koja se je nalazila nad Višoševićima. Borba je bila kratka. Uslijed slaboga terena četa se je povukla na bolji položaj, dok je neprijatelj također odstupio sa svojih položaja, u tome sukobu imao je dva ranjena ustaše, od toga jedan teže. Četa našega bataljona nakon kratkoga vremena zauzela je isti položaj.

5. VII. Jedna četa I bataljona bila je u Sopotima, davala osiguranje prema neprijatelju i vršila vojnu obuku. Jedna se je nalazila u Sošicama na odmaranju, a jedna se nalazi na sektoru Radovica, Bušinja Vas i Krmačina. Tamo je davala patrolna osiguranja i radila vojne vježbe po rasporedu rada. II bataljon držao je položaj iznad Grubača, Stijića i kote iznad Stijića prema Višoševićima. Toga dana nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

6. VII. Čete I bataljona nalazile su se na istim položajima kao i dan ranije, gdje su vršile vojnu obuku po rasporedu rada. Snage II bataljona držale su također iste položaje kao i dan ranije, gdje je došlo do sukoba između naših i neprijateljskih patrola.

7. VII. Jedna četa I bataljona nalazila se u Sopotima dajući potrebna obezbjeđenja i radeći po rasporedu rada. Druga četa nalazila se sa jednim vodom na obezbeđenju telefonistima kod skidanja žice na sektoru Željeznog, a jedan joj je vod bio na odmaranju u Sošicama. Treća četa bila je na položaju Radovica, Bušinja Vas i Krmačina dajući osiguranja i izviđanja prema neprijatelju. Snage II bataljona nalazile su se na istim položajima kao i dan ranije. Uveče je jedan vod izvršio fingirani napad na Gornju Vas i tom prilikom ispalio oko 100 metaka, dok je neprijatelj poslije toga pucao više od dva sata i bacio oko 10 mina iz teškog bacača.

8. VII. Čete I bataljona nalaze se kao i prošlih dana na sektoru Radovica, Sopote, gdje daju potrebne patrolne prema neprijatelju i rade prema rasporedu rada. Četa koja se je nalazila u Sošicama na odmaranju poslije podne krenula je u pravcu Višoševića na izvršenje dobivenog zadatka osiguranja leđa Drugom bataljonu, koji je u noći od 7. na 8. napadao sa snagama XIII P.U.B, neprijateljsku posadu na Plešivici. Sam napad je uslijedio u noći između 7. i 8. u 4 sata i 30 min. ujutro. Napad nije uspio. Pošto je neprijatelj dobio pojačanje, naše snage povukle su se u Sv. Janu i 10. VII naš II bataljon sa dva bataljona XIII P.U.B, krenuo je u doljnje krajeve na izvršenje zadatka. Od našega II bataljona daljnjih izvještaja nemamo, tok njegovih operacija javit ćemo naknadno u slijedećem izvještaju.

9. VII. Četa I bataljona koja se je nalazila u Sopotima dala je patrolu u jačini jedne desetine u Petričko Selo i jedno obezbjeđenje u jačini desetine intendantu Odreda prigodom konfiskacije imovine narodnih neprijatelja. II četa nalazi se kod Višoševića dajući jača obezbjeđenja u pravcu sela Golubići i Jelenići, mrtvim stražama i izvidnicama. Četa koja se nalazi na sektoru Radovice isturuje kao i do sada patrolu prema neprijatelju.

10. VII. Četa I bataljona u Radovici održala je vojni čas po rasporedu i sastanak komandnog kadra čete. II četa koja se nalazi u Sopotima daje potrebno obezbjeđenje isto kao i ona na sektoru Višoševića.

11. VII. Četa na sektoru Radovice davala je patrolu kod sela Božakova i osiguranje prilikom političkog sastanka u tom selu. Dvije druge čete nalaze se bez ikakvih promjena na svojim dosadašnjim položajima, jedna u Sopotima, a druga na Višoševićima.

12. VII. Četa u Radovici i dalje krstari po tome terenu, jedna u Sopotima održava vojne i političke časove, četa u Višoševićima daje i dalje potrebna izviđanja prema neprijatelju.

13. VII čete Prvog bataljona ostale su na istim položajima kao i do sada. 12. VII, prilikom neprijateljskog bombardovanja Sošica i Sopota, naše čete koje su se tamo nalazile pomagale su spasavati narodu njegovu imovinu.

14. VII. Promjena nije bilo nikakvih, čete daju patrolu, radi se vojnički i politički, a isto tako 15. i 16. promjena nema nikakvih. Rade na tome da se izdigne nivo naših boraca te se sa njima intenzivno radi u tom pravcu, a isto tako i sa komandnim kadrom. Koristi se vrijeme da bi se što više poboljšale prilike u našem Odredu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Komandant:
si. otsutan

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 17 SRPNJA 1943
GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA LASINJU I SKAKAVAC¹

STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

21. 7. 43

Op. br. 39/43
Dne 17.VII.1943 g.

Operativni izvještaj
dostavlja

!

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Kratak opis
borbe:

Noću 9 jula 1943 godine Divizija je napala neprijateljsko-ustašku posadu u Lasinji i Skakavcu.³ Napad je izvršen sa svima jedinicama Divizije osim II Udarne brigade. Neprijateljsku posadu u oba uporišta sačinjavale su: u Skakavcu oko 70 ustaša i domobrana, a u Lasinji oko 380 ustaša.

Cilj našeg napada i raspored snaga i sredstava vidi se iz naše zapovijesti koju vam prilažemo.⁴

I Brigada: Otpočela je napad u 4 časa, tj. sa zakašnjenjem 30 minuta (vidi kritički osvrt).

Raspored pri napadu bio je kod svih djelova po priloženoj zapovijesti.

Iznenadjenje nije postignuto, te se je naišlo na neprijatelja koji je spremno čekao u svojim uporištima, iz kojih je tukao svaki prilaz k istima sa vrlo preciznom vatrom, za koju je unaprijed izradio plan i rekognoscirao zemljište, određivši zone tučenja svakome oruđu, posadi i vojniku. Zbog rečenoga situacija

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 33/1—6, k. 419.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 18, 46, 122, 124 i 126.

⁴ Vidi dok. br. 18.

je diktirala da se napad pripremi dužom — po vremenu trajanja i jakom artileriskom vatom, no ta priprema uslovljavala je veću količinu artileriske municije i mina za bacače, koje mi nismo imali u dovoljnoj količini. Zbog izloženoga riješili smo da preko dana ne vršimo odsudni napad, već da držimo neprijatelja u blokadi, a pred noć da izvršimo glavni napad, što je i učinjeno i saopšteno jedinicama da koriste za posade blokade obližnje kuće i šume, te da imaju što bolji zaklon od neprijateljskog bombardovanja. Preko cijeloga dana neprijateljski avioni bombardovali su naše položaje sa 1—4 aviona, no ovo bombardovanje nije imalo željenog uspjeha od neprijatelja, pošto su naši svi djelovi bili na to pripremljeni, te preduzete potrebne mjere za zaštitu protiv bombardovanja.

U toku dana izdata su potrebna naređenja jedinicama radi pripreme napada u prvi sumrak.

Neprijatelj je oko 16 časova izvršio kontranapad, koji je odbijen.

Nakon svestrane pripreme u 21 čas otpočeo je glavni napad na neprijatelja, no dok je ovaj napad počeo, neprijatelju je krenulo pojačanje s pravca Sredičkog i energično produžilo pokret jurišajući u pravcu Lasinje. Ovaj neprijateljski prepad odbačen je jurišom naše rezerve, a nakon toga ponovo sređene jedinice i preduzet napad na Lasinju u 1 sat. Za ovaj napad artilerija i ostala teška oruđa privučeni su na najbliže odstojanje tako, da su pojedini topovi bili na 50—60 metara pred bunkerima, ali i ovaj napad nije uspio, pošto je i tada neprijatelj davao jak i ogorčen otpor, te likvidacija bila skopčana sa žrtvama, koje ne bi bile u srazmjeri sa uspjehom-likvidacijom uporišta. Zbog ovakove situacije odustali smo od daljeg napada i u 3.30 časova povukli brigadu na sektor: Lasinjski Sjeničak — Ostrožin — Kirin.

III Udarne brigada: Otpočela je napad na neprijateljsko uporište u Skakavcu u 3.25 časova (vidi kritički osvrt).

Bataljon određen za glavni napad na Skakavac kretao se i borio dobro sve do dolaska na jurišni položaj. Međutim došavši na jurišno odstojanje više nije bilo kod istoga odlučnosti, energije i prodorne snage, iako su ga teška oruđa dobro potpomagala, tukući preciznom vatrom posadu u crkvi, prinudivši, neprijatelja da se iz iste povuče, što je bio znatan uspjeh, pošto je neutralisan neprijateljski mitraljez, koji je tukao sa tornja crkve. U toku kraće borbe jedna četa odstupila je prema s. Jazba bez da je za to dobila naređenje i bez da je ma koga o tome izvijestila.

Oko 7 časova neprijatelj je pokušao sa oko 100 vojnika iz Vukmanića da se probije i da dođe u pomoć posadi napadnutoj i iz Blatnice sa oko 60 vojnika. Ove neprijateljske namjere i pokrete osujetile su naše zasjede, odbivši ih u kraćoj borbi.

Stab brigade, vidjevši slabu prodornost bataljona koji je napadao Skakavac i čuvši borbu na zasjedama, donio je odluku da odstane od napada na Skakavac, te povukao brigadu i rasporedio ovako: jedan bataljon između s. Jazbaca i Carevića u zasjedi radi sprečavanja eventualnog nadiranja neprijatelja prema Lasinji; jedan bataljon na Udbinu u brigadnu rezervu (po našem naređenju ovaj bataljon prebačen je kod Banskog Grahovca) sa zadatkom kao i gore rečeni bataljon. Sa istim zadatkom određen je jedan bataljon da osigurava i kontroliše teren u pravcu Vukmanića i Trebinja.

Teška oruđa upućena su u sastav I Brigade, dok je konjanički vod i dalje održavao relejnu vezu između Štaba brigade i Štaba divizije.

II Udarne brigade: Ostala je, a i sada se nalazi na položajima prema Cetingradu, sa zadatkom da zatvori pravac prema Kladuši i Cetingradu od neprijateljskog nadiranja na naš teritorij i na tome se pravcu i sada nalazi. Od kada je ova brigada na tome sektoru, neprijatelj je pokušavao u nekoliko navrata (većinom sa slabijim snagama) da prodre na naš teritorij, no

je svaki pokušaj bio bez veće borbe odbijen. Ova brigada takorekuć svakodnevno postavlja zasjede neprijatelju i ugrožava vezu — saobraćaj između Cetingrada i Velike Kladuše, no do sada nije bilo vidnih uspjeha u zasjedama. Jedino što su zarobljena dva Njemca u civilnom odijelu u blizini Cetingrada i upućeni su Sudskom odsjeku G.Š.H.³ Od njih se nisu mogli dobiti nikakovi konkretni — korisni podaci.

Ratni plijen: Ratnog plijena nije bilo. Jedino što su zarobljena gore navedena dva Njemca.

Gubitci neprijatelja: Ne mogu se tačno ustanoviti, ali iz informativne službe saznalo se da je neprijatelj imao gubitaka u mrtvim i ranjenim pri svima našim akcijama.

Sopstveni gubitci: **11** mrtvih i **40** ranjenih (vidi listu gubitaka), Od ranjenih naknadno je umro **1**.

Imena onih koji su se naročito istakli: Nema.

Utrošak municije: Pješadijske za sva oruđa 14.055 metaka, 16 mina za laki bacač. Za protutenkovske topove 15 granata (6 pancirnih i 9 udarnih). Za bacač 7 malih njemačkih mina. Za topove 75 m/m 21 granata i za topove 65 m/m 25 granata. Svega 46 granata.

Kritički osvrt na akcije: Ove zadnje operacije nisu uspjele, tj. dale željene rezultate iz ovih razloga:

Kod *III Udarne brigade*:

1.) Odmah po prijemu zapovijesti kod Štaba brigade osjetila se psihoza, da neće moći izvršiti zadatak. Ukazivali su (a naročito komandant): da je posada u Skakavcu mnogo jača; da su neprijateljski garnizoni iz kojih može doći pomoć u Skakavac dosta blizo; da nema izgleda da će moći u toku noći likvidirati uporište; da će ih preko dana tući avioni, stići pojačanje i si. — Da bi razbili ovu neosnovanu i negativnu psihozu uvjeravali smo Stab da je neprijateljska posada skoro došla u Skakavac, još dobro neutvrđena, neorijentisana, brojčano slaba, relativno slabo naoružana, te da sve ove činje-

⁶ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

nice ne idu u prilog njihovom pesimizmu, radi čega da postupe tačno po našoj zapovijesti i nastanu brzo i energično likvidirati neprijateljsko uporište i tako staviti pred svršen čin sve namjere neprijatelja glede pomoći ovoj posadi. Poslije ovoga Štab brigade je tražio da napad izvrši u 12 sati noći zbog toga da bi do dana bili gotovi i izbjegli intervenciji avijatike.

Primili smo ovaj predlog, no i pored toga napad nisu izvršili u 12 časova već u 3 i 15 časova. I ovaj podatak ide u prilog gore navedenome, tj. da je Štab brigade iz nepoznatih razloga bio pod psihozom da neće uspjeti u ovoj akciji, u cilju kome se pokazala i kod vremena napada slaba organizacija, neodlučnost i neagilnost pri koncentraciji jedinica na dodijeljenim položajima.

Da bi ovaj Štab podstrekli na veću zauzimaljivost i dali mu više inicijative, u tome cilju smo odobrili njihov predlog i dali im sugestiju da napad na uporište izvrše sa dva bataljona. Međutim, oni su izvršili sa jednim bataljonom. A u svome obrazloženju navode da su mislili da će uspjeti sa jednim bataljonom.

Štab brigade postavio se i suviše daleko od jedinice određene za napad i nije mogao pružiti pomoć istoj i uopšte je bio u slaboj vezi sa svojim jedinicama^{te} nije mogao pratiti razvoj situacije i uticati na istu. Izgleda da je pomenuta psihoza Štaba brigade na nespreatan način prenijeta i na niže štabove, pošto se samo time dade razumjeti slabo organizovanje i veza ove brigade pri pomenutoj akciji. Zato, na početak napada, tj. dovođenje jedinica na polazni položaj i zasjede uticale su i nepredviđene atmosferske prilike, ali ipak ne u tolikoj mjeri da se zakasni ovoliko vrijeme.

Činjenica da Štab brigade odustaje od izvršenja zadatka, zbog toga što je jedna četa odstupila i zbog toga što čuje slabije puškanje na zasjedama, ne preduzevši protiv ovoga ništa, ne naredivši ništa i ne provjerivši zamah borbe i razloge odstupanja, izvodi na zaključak da je Štab brigade u ovoj akciji bio u punom smislu neaktivan i nezainteresovan.

Kod I Brigade:

Štab brigade imao je u ovome slučaju neopravdano povjerenje u moć probojnosti svoje jedinice, te je ovo samo povjerenje imalo za posljedicu da se je Štab nedovoljno angažovao pri napadu na neprijateljsko uporište, tj. nije davao dovoljno pomoći djelovima koji su vršili glavni napad.

Bilo je i slabe budnosti kod osiguravajućih djelova, te su dozvolili da ih neprijatelj u najkritičnijem momentu i takorekuć odlučujućem iznenadi i ugrozi napadne snage sa leđa.

Napad je pripreman i vršen u nekoliko navrata, no ni jedanput nije se ispoljila vatrena nadmoćnost i silina udara i u nedostatku ovih bitnih dvaju preduslova nije stvorena breša u užem neprijateljskom odbraebenom pojasu i juriš bombama radi likvidacije uporišta. Ukratko, kod svakog napada osjećala se izvjesna mlitavost.

Kratko zakašnjenje u napady da se opravdati nepredviđenim atmosferskim prilikama (kišom i velikom pomrčinom), što je otežavalo pokrete, vezu i orijentaciju.

Iz predostrožnosti da ne bi bili otkriveni od neprijatelja, tj. da bi posadu istoga iznenadili, izvršili smo dosta daleku koncentraciju ove brigade, oko 20 km od Lasinje, sa koje je koncentracije preduzet napad iz marša, te su jedinice bile dosta zamorene, a ovo tim prije što su na pokret i pomejiute atmosferske prilike negativno uticale.

Pored ovoga ovaj Štab propustio je da odredi jednog člana kod Štaba III Brigade, koji bi podstrekao Štab brigade na veću zauzumljivost pri operaciji.

Veze brigada sa ovim Štabom bile su vrlo dobre i to telefonska sa I i relejna konjička sa III Brigadom.

Povodom gore navedenih propusta i nedostataka od strane štabova brigada, odmah po završenoj akciji sazvana je i održana konferencija sa štabovima brigada na kojoj je ukazano na navedene propuste i utvrđena od-

govorna lica, koja su upozorena da se ovakvi i slični propusti u buduće izbjegavaju i ni pod koju cijenu ne dozvole, pošto će se ovakvi postupci sa svom ozbiljnošću uzimati u postupak i primjenjivati najefikasnije mjere u cilju da se ove neželjene pojave iskorijene.

Kod Druge brigade, s obzirom na njihov zadatak markantnih propusta nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politikomesar:
M.⁶ Sumonja

Komandant:
V.¹ Cetković

(M. P)^s

Prilog: Liste gubitaka i
zapovijest.

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 17 SRPNJA
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU NA LASINJU¹

STAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE I KORPUSA
HRVATSKE
Op. br. /43
17.VII. 1943

17-VII-43²

Predmet: Operativni izvještaj dostavlja se

ŠTABU VIII DIVIZIJE I KORPUSA N.O.V.H.

Po operativnoj zapovijesti toga štaba od 8.VII. o.g. naša brigada dobila je naređenje da napadne i razoruža neprijateljsku posadu u Lasinji.³ Napad se imao izvršiti 9.VII. o.g. u 3.30

• Miloš

⁷ Vlado

" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/2, k. 830.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Osme divizije.

³ Vidi dok. br. 18 i 45.

sata ujutro i to glavni pravci napada bili su sa istočne strane putem kroz selo Lasinju i sa sjeverne strane putem kroz selo Lasinju.

Naš 1. bataljon, ojačan sa 1 protukol. topom i 1 tešk. bacačem, dobio je zadatak da napada sa istočne strane i da mu bude glavni pravac napada cesta kroz selo, t.j. da se sa jednom četom naslanja na rijeku Jaševicu, na mostu iste rijeke da uzdržava vezu sa našim 4. bataljonom, a sa lijeve strane jednom četom i da drži vezu sa našim 2. bataljonom na obali rijeke Kupe. Naš 4. bataljon, ojačan sa 1 protukol. topom, imao je zadatak da napadne neprijatelja sa sjevero-zapadne strane i da mu služi glavni pravac napada cesta kroz selo Lasinju, sa širenjem zone u desno do mosta na r. Jaševici, gdje da hvata vezu sa 1. bataljonom, a sa širenjem zone u lijevo do pod s. Zmajlovići da uzdržava vezu sa našim 2. bataljonom. 2 bataljon imao je zadatak da postavi zasjedu u s. Zmajlovići, t.j. u Donjoj Lasinji i da mu bude jedna četa raspoređena desno od sela naslanjajući svoje desno krilo na lijevo krilo našeg 4. bataljona, a jedna četa sa lijeve strane sela naslanjajući svoje lijevo krilo na obalu rijeke Kupe i održavati vezu sa našim 1. bataljonom. 3. bataljon imao je zadatak sa jednom četom da postavi osiguranje na obali rijeke Kupe i to sa jednim vodom na brodu¹ Gradac, a sa jednim vodom na obali prema Sredičkom, a sa jednom četom koja je bila pridodata 1. bataljonu da postavi osiguranje sa pravca Bučice, dok se jedna četa nalazila u rezervi kod Štaba briedade.

Istoga dana u 5.30 sati dobili smo naređenje od toga štaba preko telefona da postavimo osiguranje na brodu Peršić prema Kupčini, na Šišljavičkom brodu prema Kovačevcu i Prkosima. Po tome naređenju odmah smo postupili te poslali jedan vod inženjeriske čete sa jednim puškomitraljezom na brod Peršića, a jedan vod iste čete sa jednim puškomitraljezom na osiguranje prema Šišljavičkom brodu.

Sam napad na neprijatelja nije izvršen na vrijeme nego docnije 30 minuta uslijed toga što je bio težak i neprohodan teren uslijed velike pomrčine, tako da nam se artiljerija teško prebacila preko šume na svoje položaje. Napad je uslijedio u 4 sata.

Kratak opis borbe:

Kada su se patrole našeg 1. bataljona do-
vukle do neprijateljskih bunkera, neprija-
teljska straža zaustavila je iste i pitala ko
je tamo. Naše patrole odgovorile su u isto

⁴ Riječ je o mjestu prelaza preko rijeke.

vrijeme sa upitnikom ko je tamo. Neprijatelj je odgovorio da je tamo 4. bataljon IV brigade. Naše patrole upitale su ih tko im je komandant, na to nisu znali odgovoriti, i onda je počela puščana vatra između jednih i drugih slabijom žestinom i tako nastavljeno manje napucavanje sve do dana. Pošto su jedinice imale zakašnjenja, glavni napad nije mogao uslijediti po dolasku na položaje uslijed toga što je zahvatio dan.

U 7 časova istog dana dobili smo usmeno naređenje preko telefona da požurimo sa likvidiranjem toga uporišta jer da će nam kasnije biti mnogo teže uslijed neprijateljske intervencije. Izdali smo naređenje, bataljonima odmah za odlučujući napad i likvidaciju neprijateljskog ustaškog uporišta. Dok smo dobili izvještaje od bataljona da nije zgodno vršiti juriš na neprijatelja po danu, da ćemo pretrpiti mnogo osjetljivije gubitke nego ako to budemo vršili noću. Na osnovu izvještaja bataljona otišli smo na položaje da izvidimo i ustanovimo pravo stanje kako naših jedinica, tako i neprijateljski sistem odbrane i njegova utvrđenja kao i raspored njegovih oruđa. Kada smo izvidjeli neprijateljski sistem odbrane donijeli smo zaključak da je zbilja dosta teško i da bi se na daleko povoljniji način izveo juriš u noći, koji smo predlog i dali tome štabu.

Borba se produžila preko cijelog dana sa slabijim napucavanjem na neprijatelja. U 16 sati istoga dana neprijatelj je izvršio kontranapad na 3. četu 4. bataljona i tom prilikom odbacio [ju] je sa njezinih položaja na rub šume van sela. Po tome smo odmah istu četu ojačali sa rezervom i dali [joj] u zadatak da neprijatelja natjera nazad u bunke i da zauzme svoje stare položaje. Poslije podne neprijatelj je nastavio žešćim bombardovanjem iz vazduha naših položaja i bombardovanje je trajalo sve do noći. Isto tako neprijatelj je pokušao sa lijeve strane vode, t.j. od Gradca da se probije u pomoć

opsjednutoj posadi u Lasinji i sa uspjehom je bio odbijen.

Sama opsjednuta posada vidjevši da joj naša artiljerija ne može nanijeti osjetljive gubitke i da joj ne može ugroziti ostala je na dobrom moralu preko cijelog dana.

Preko dana izvršili smo pripremu za glavni, odlučujući napad i likvidaciju neprijateljske posade i izdali naređenje našim jedinicama. Glavni napad imao se izvesti u 21 čas. O tome napadu izdali smo naređenje i našem 2. bataljonu: da krene sa svojih položaja prema bunkerima i da se stegne što čvršći obruč u zajednici sa 1. i 4. bataljonom. Kada su bile sve pripreme izvršene i kada su bili dovučeni topovi u selo, u isto vrijeme neprijatelj se uspio probiti od Sredičkoga, jačine nepoznate, ali po ocjeni vatre-jačine jedna satnija ustaša. Isti su uspjeli doći mučki i tako da su se uspjeli brzinom prebaciti u selo Zmajloviće, t.j. u Donju Lasinju. S timjem smo bili prinuđeni da izmijenimo svoj plan za jedno izvjesno vrijeme, s timjem što smo morali angažovati 2. bataljon, koji je sa neprijateljem prihvatio borbu i nastavio proganjanje neprijatelja. Pošto u isto vrijeme nije bilo veze između 1. i 2. bataljona, to se nije moglo ni ustanoviti da li je neprijatelj uspio da se spoji sa opsjednutom posadom ili nije. Ali po svoj situaciji donijet je zaključak da se je neprijatelja jedan dio uspio ubaciti i spojiti sa opsjednutom posadom, dok je jedan dio bio odbačen nazad. Pošto je uslijedila noć, odbačeni djelovi neprijatelja izgubili su se tako da se nije znalo kuda. Raščišćavanje sa istim neprijateljem trajalo je sve do 24 časa.

Kada smo rasčistili našu pozadinu, opet smo organizovali glavni napad na neprijatelja, koji je uslijedio 10. VII u 1 sat. Za isti napad dovukli smo 1 protukolski top i 1 brdski top 65 mm pred neprijateljske bunke na otstojanje 50—60 metara i počeli da tučemo neprijateljsku zgradu odakle je da-

van žestok otpor. Napad je trajao 45 minuta i u tome vremenu nisu se postigli nikakvi željeni rezultati. Poslije toga napada naše jedinice povukle su se na položaje koje su držale i u toku dana.

U 3.30 sati dobili smo naređenje od toga štaba da se povučemo sa brigadom u selo Lasinjski Sjeniĉak, Ostrožin i Kirin.

- Ratni plijen: Nije ga bilo.
- Gubitci nepri.: Nepoznati, sem što znamo za 6 mrtvih neprijateljskih vojnika, a dok je bio i veći broj mrtvih i ranjenih.
- Sopstveni gubitci: 7 mrtvih i 29 ranjenih drugova, dok je poslije nekoliko sati podlegao ranama drug Vuĉković Dušan, za koje smo dostavili listu gubitaka.
- Imena onih koje treba pohvaliti: U ovoj borbi istakli su se sljedeći drugovi koje smo pohvalili i to: Simo Madžarović, zamjenik komandira, i Jajić Ilija, vodnik, oba iz 3. ĉete 2. bataljona.
- Kritiĉki osvrt na akciju: Akcija nije vođena po planu uslijed toga što su jedinice zakasnile na svoje položaje, te prema predviđenom planu nije glavni napad uslijedio u zoru nego istog dana naveĉer u 9 ĉasova. Međutim pravilno i potpuno izvođenje i ovoga napada izmijenilo se u tome što se je neprijatelj u isto vrijeme uspio probiti od Srediĉkoga u pomoć opsjednutoj posadi.
- Veze između Štaba divizije i Štaba brigade bile su dobre, također između Štaba brigade i svih jedinica bile su dobre, dok između samih bataljona nisu bile dobre.
- Utrošak municije: Po oružju i to: »Mauzer« municije 9.905 metaka, talijanske 575 metaka, za mitraljez »Breda« 245 metaka, za mitraljez »Švarcloze« 770 metaka, što znaĉi ispucano za sve vrste oružja sveukupno 11. 495 metaka, kao i 16 komada mina za laki bacaĉ je utrošeno.⁶

⁵ Redakcija ne raspolaže završnim dijelom izvještaja.

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE NOV I PO HRVATSKE OD 17 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA PREKOPU¹

ZAPOVIJEST (Sekcija Petrinja 1:50.000)

Štaba Unske operativne grupe NOV Hrvatske za dan 17.VII. 1943 g. za akciju na neprijateljsku posadu u Prekopi²

I. PODACI O NEPRIJATELJU:

Glina: I Bojna gorskog zdruga sa 3 satnije (380 vojnika). Naoružanje: 5 teških mitraljeza, 3 teška bacača, 19 p. mitraljeza i oko 100 šmajsera. Jedna baterija od V gorskog zdruga sa 4 topa kal. 100 mm. Posada broji oko 40 domobrana. Pored ovog u Glini nalazi se 70 žandara sa 2 p. mitraljeza i jednim lakim mitraljezom. Pored ostalog naoružanja u Glini se nalaze 3 tenka, od kojih je jedan neispravan. Moral posade je dosta slab.

Gora: 3 satnije V gorskog zdruga sa 2 teška i 3 laka bacača mina, 4 teška mitraljeza, 16 p. mitraljeza, 10 šmajsera. Također se nalazi 16 žandara sa dva p. mitraljeza. Most na Glini i Jukinački most čuvaju domobrani.

Maja: 150 ustaša, sa jednim teškim mitraljezom, jednim lakim bacačem i 12 p. mitraljeza, ostalo karabini.

Prekopa: Neprijateljska posada u ovom garnizonu broji oko 90 domobrana. Naoružanje: 1 teški i dva Jaka bacača, 2 teška mitraljeza, nekoliko p. mitraljeza, ostalo karabini. Preko noći nalaze se u dva bunkera i nekoliko nepokrivenih rovova oko samoga sela. Spavaju u dva šajera sa jedne i druge strane ceste. U bunkerima i rovovima noću ostaju udvojeni stražari, dok svi ostali spavaju. Oružje posade koja spava nalazi se na položaju, t.j. u rovovima, te u slučaju ma kog napada odmah zauzimaju svi položaj sa svojim oružjem. Baš zato napad mora uslijediti odmah poslije prve naše vatre, jer neprijatelj ako bi mu se dozvolilo da se pribere davao bi jak otpor.

U obzir za intervenciju prilikom napada na neprijateljsko uporište Prekopa dolaze Gora i Glina i prema tim mjestima bit će postavljene naše zasjele.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20-6, k. 421 B.

² O rezultatima ove akcije vidi dok. br. 59 i 165 .

II.) Naša Grupa noću 18/19. o.mj. izvršit će napad na neprijateljsku posadu u Prekopi i istu razoružati.

Za izvršenje ovog zadatka,

N A R E Đ U J E   S E :

1.) II brigada:

Zadatak: Sa dva bataljona napast će neprijateljsku posadu u Prekopi, istu razoružati, a sa jednim bataljonom osigurati se od neprijateljskog napada dolazeći u pomoć napadnutoj posadi.

Veza: vezu održavati sa Štabom grupe relejima i kuririma. Sa I brigadom koja će se nalaziti u zasjedi prema Glini kod Jukinca i u rezervi u selu M. Poljanama — kuririma.

2.) I brigada, bez jednog bataljona, ojačana sa protivkolskim topom:

Zadatak: Sa jednim bataljonom postaviti osiguranje prema Glini na liniji k. 119, most na kanalu Maja, cesta Glina — Prekopa na mjestu gdje se odvaja put za Faerfelov mlin. Sa jednim bataljonom nalaziti se u selu M. Poljane, koji će služiti za opštu rezervu i u slučaju jačeg neprijateljskog napada od pravca Gline angažovati u borbu i ovaj bataljon.

Veza: Vezu sa Štabom grupe održavati pomoću releja i kurira. Sa jedinicom II brigade vezu održavati pomoću kurira na prostoru između k. 106 i k. 105 kao i potoka Markovac sa jedne strane, a sa druge strane na prostoru, t.j. na putu koji se odvaja od glavne ceste prema Glini, Faerfelovom mlinu. Protivkolski top pridodati Štabu I brigade (bataljonu u opštoj rezervi). Zadatak ovog topa bit će da tuče neprijateljske tenkove koji bi eventualno prodrli cestom Glina— Jukinac u pomoć napadnutoj posadi. Ostatak baterije sa posadom ostat će u svojoj sadašnjoj bazi.

3.) I bataljon:
P.O. Banije:

Zadatak: Sa jednom četom postaviti zasjedu prema Maji na liniji k. 123, most na potoku Maja, a sa ostale dvije čete nalaziti se pri opštoj rezervi u selu M. Poljane

i u slučaju neprijateljskog pokreta iz Maje angažovati ih u borbu na određenom prostoru.

Veza: Sa Štabom grupe održavati vezu relejima i kuririma, a sa I brigadom koja će se nalaziti u M. Poljanama također kuririma.

Štab I brigade postaviti će nagazne mine na cesti Glina — Jukinac ispred bataljona koji bude u zasjedi prema Glini. Minirano polje mora biti tučeno jakim koncentrisanom vatrom teških mitraljeza i p. mitraljeza. Ukoliko brigada raspolaže sa probojnim metcima raspodijeliti po p. mitraljezima, koji će imati specijalni zadatak: tučenje miniranog polja, a u slučaju nailaska neprijateljske motorizacije napadnutoj posadi.

4.) Vod za vezu:

Zadatak: Postaviti relejnu liniju između Štaba grupe i Štaba II brigade, a s ostatkom nalaziti se u rezervi kod Štaba grupe.

III.) Početak napada na neprijateljsku posadu u Prekopi bit će 18 jula 1943 u 23 sata. Do ovoga vremena sve jedinice moraju biti na svojim određenim položajima u zasjedi, a jedinice II brigade tačno u određeno vrijeme moraju početi sa napadom. Jedinice koje budu u zasjedi na svojim položajima moraju se dobro utvrditi i maskirati. U slučaju nailaska neprijateljske motorizacije pustiti ih da što bliže priđu, a potom otvoriti jaku vatru kako na motorizaciju tako i na pješadiju koja bude nastupala. Ne smije se dogoditi slučaj da neprijatelj prodre na kome osiguranju i time omete cio plan akcije.

Napad mora biti energičan i odlučan, te neprijatelju ne dozvoliti da se pribere i zauzme svoje položaje.

IV.) Unutrašnje veze u jedinicama organizirati da su stalne i neprekidne. Štabovi brigada i ostale starješine pored ostalog poduzeće sve mjere da se u ovoj akciji održi neprekidna veza.

V.) Povlačenje jedinica sa položaja odredit će se naknadno; ukoliko se ništa ne naredi, povući će se jedinice sa položaja tačno u 4 sata. Mjesto za povlačenje odredit će se naknadno.

VI.) Štabovi brigada postarat će se da se svi ranjeni drugovi na vrijeme evakuišu za bolnicu. Za ovo unaprijed pripremiti preko N.O. Odbora potreban broj kola za prevoz ranjenih drugova.

Pošto Grupa nema svog referenta saniteta, to će štabovi brigada na najpogodnijem mjestu organizirati brigadno previjalište. Mjesto previjališta odrediti u blizini puta za kolni saobraćaj.

VII.) Evakuaciju eventualnog plijena vršiti u M. Poljane i dalje prema našim sadašnjim bazama. Za evakuaciju event. plijena pripremiti potreban broj kola preko N.O. Odbora.

VIII.) Štab grupe nalazit će se u M. Poljanama na cesti koja dolazi od Jukinca.

IX.) Znaci raspoznavanja bit će za noć 18/19. VII: top-Topčider, ugovoreni znaci za tu noć bit će: Dragan — Marko. Ugovoreni znaci za dan 19. VII bit će: mahanje bijelom maramom iznad glave, a odgovor: dizanje puške u vis.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
Ranko Mitić v.r.

(M. P.)⁴

KOMANDANT:
Pet.³ Kleut v.T.

Točnost prepisa ovjerava:

V. d. načelnika:
Mihajlo Vojnović

³ Petar

⁴ Okrugli pečat: Stab Unske operativne grupe NOV Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETE DIVIZIJE OD 18 SRPNJA 1943
GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
0 RAZMJESTAJU I DEJSTVIMA JEDINICA U TOKU NE-
PRIJATELJSKE OFANZIVE¹

STAB
X DIVIZIJE
N.O.V. I P.O.
HRVATSKE

Dne 18.VII. 1943 u 8 sati

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. i P.O.H.

Položaj

Dana 12 ov. mj. kada je Štab korpusa otišao sa XVII Brigadom sa kote 856, jedinice XXI Brigade bile su iznad Vrhovaca. Drugoga dana su se povukle na Jankovac, gdje sam ja sa Tehekom² došao, jer je neprijatelj zaposjeo Visoko drvo.

Drugoga dana, t.j. 14 ov. mj. neprijatelj³ je došao u Drenovac⁴ i Voćin te se tako spojio sa snagama iz Kamenske.⁵ Jedinice su i dalje ostale na Jankovcu i visovima oko njega. Kada smo vidjeli da situacija nije tako opasna na tom sektoru, a i da zavaramo neprijatelja, da popalimo vršaće mašine, i da se izvrši mobilizacija, uputili smo jedan bataljon sa drugom Đakom⁸ na Dilj i dalje pored Broda i Pleternice na Babje Gore i nazad za Požešku kotlinu. Taj se bataljon još do sada nije vratio.

Da bi mogli imati bolji pregled situacije, 16 ov. mj. prebacili smo se nad Vrhovce, gdje smo hvatali vezu sa Jeftom⁷ kao i sa Psunjom.⁶ Dana 17. ov. mj. neprijatelj je napustio položaj iznad Nježića, Visokog drveta, kao i cestu Kamenska — Voćin i prebacio se prema istoku i sjeveru. Došao je u Jankovac i zapalio ga, a potom se ponovno povukao. Jedan bataljon XXI Brigade sada se nalazi nad Vrhovcima, dok je drugi na Koprivnatom Brdu više Jankovca, a mi smo došli u zgrade

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 4/2, k. 1121.

² Antun Biber-Tehek

³ Vidi dok. br. 149, 153 i 162.

⁴ Slatinski Drenovac

⁵ Bučko Kamensko

⁶ Dušan Puač-Dako

⁷ Jefto Sašić

⁸ Vjerovatno se misli na vezu sa Komandom Psunjskog područja.

Štaba korpusa gdje smo se i smjestili. Drug Jefto, Stojan,® Stric,¹⁰ Momo¹¹ nalaze se zajedno s nama.

XIII Brigada vratila se 13. ov. mj. iz Bilo Gore i probila se preko pruge i ceste kod Klise, gdje je potukla dosta Njemaca i 21 zarobila. Poslije prebacivanja na Petlovu Nogu, a odatle se prebacila na Papuk, 15. ov. mj. imali smo sastanak sa Štabom XVIII i u slučaju veće gužve dali smo im pravac ili za vama ili za Moslavinu — već prema situaciji, jer ih za Bilo Goru nismo mogli uputiti zbog ofanzive pred kojom su se oni povukli.¹² Drugoga dana se nisu mogli probiti na Ravnu Goru, jer je bila blokirana cesta. Treći dan uputili su jedan bataljon za »Trokut«,¹³ drugi za Ravnu Goru, dok je jedan ostao na Papuku. Sa ovom brigadom došao je i načelnik Štaba XII Divizije.¹⁴ Sada smo im javili da bataljoni ostanu tamo gdje jesu i da ne napuštaju teren. Ova brigada vodila je velike borbe sa neprijateljem za vrijeme dok su XII i XVI vršile akciju na Varaždin.¹⁵ Izgubili su priličan broj nižeg kadra, jako su umorni i sa vrlo malo municije. Skoro 80% bosih. Bili su blokirani od ostalih svojih brigada, zbog čega i nisu otišli s njima, jer nisu imali niti veze.

Svi odredi nalaze se na svojim sektorima osim jednog bataljona Daruvarskog odreda koji se povukao na Psunj pred silnom reakcijom koja je bila na tom sektoru.

Podravski odred sa diverzantima digao je željeznički most na pruzi Osijek — Zagreb, između Slatine¹⁶ i Mikleuša, koji je dugačak 20 met. Saobraćaj ne radi. Dva dana poslije toga isti odred zapalio je drveni most na cesti kod Mikleuša. U toku prošlih nekoliko dana ovaj odred je po Podravini zapalio 25 vršalica.

Diljski odred izvršio je nekoliko akcija, što će se vidjeti iz priloženog izvještaja.

• Divić

¹⁰ Milan Pavlović

¹¹ Nikola Kosanović

¹³ Osamnaesta NO brigada krenula je krajem lipnja na Kalnik u sastavu Dvanaeste divizije, ali je njen prelaz preko komunikacije Križevci—Koprivnica bio onemogućen neprijateljskom blokadom. Poslije upornih borbi na Bilo Gori, Brigada se povukla u Slavoniju. Opširnije o tome vidi dok. br. 22, 48, 84, 85 i tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 2. kolovoza 1943. godine.

¹³ Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 13.

¹¹ Rade Knežević-Tihi. V'di tom V, knj. 15, dok. br. 13.

¹³ Riječ je o napadu na topnički sklop (divizion) u Jalkovcu. Vidi dok. br. 76, 84, 87, 95 i 96.

¹⁶ Podravska Slatina

Požeški odred popalio je također nekoliko vršalica i sada se sprema da dokrajči u Požeškoj kotlini, a potom na Babinu Goru.

Na rastanku dogovorili smo se da ćete nam se javljati preko radio-stanice, ali još do sada nismo ništa čuli od vas. Slušamo u 10 i 16 sati na valu na kojem je davan cirkular.

Dana 10 ov. mj. u 23.30 sati letio je jedan avion nad sektorom Zvečevo. Mi zaključujemo da je to bio »Liberator«. Došao je pravcem iz Požege do Zvečeva, odakle se vratio nad Bučje, i nazad nad Kamensku. Kada je tako napravio tri kruga, vratio se istočno nad Požešku kotlinu gdje je također nadlijetao pola sata i otišao. Zvuk motora bio je tih i bez ikakvog svjetla, samo je davao neke bijele signale ispod trupa. U to vrijeme neprijatelj se nalazio u Zvečevu, a mi nismo znali kakovu vatru treba ložiti.

Pred nama sada stoji žetva, koja je već na pragu. Sve jedinice koje imamo ovdje rasporedit ćemo po čitavom sektoru kako bi narod mogao da pokupi žetvu. XVIII Brigadu otputit ćemo u Podravinu, s tim da jedan bataljon ode u Bilo Goru, XXI Brig. nalazit će se u Požeškoj kotlini.

Mi se nadamo da ćete se vi vratiti odmah kad primite ovaj naš izvještaj i sa sobom ponijeti radio-stanicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
Vinko Antić

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 18 SRPNJA
1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NE-
PRIJATELJSKOJ OFANZIVI U SJEVERNOJ DALMACIJI¹

STAB
KNINSKOG SEKTORA
18.VII. 1943 g.
Br. si.

Prepis

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA

Situacija na sektoru nepromijenjena.

Ofenziva koja je trajala na S.D.P. Odred propala je.*
Neprijatelj nije polučio nikakav uspjeh, nego neuspjeh. Šal-
jemo operativni izvještaj o tim borbama.³ Jedinice S.D.P.
Odreda nalaze se na prostoru Medvide i tu spojile se sa ba-
taljonima L.P. Odreda⁴ koji su bili na prostoru između Ben-
kovca i Kistanja sa zadatkom da potpomognu S.D.P. Odredu
za vrijeme ofenzive. Izdali smo naređenje L.P. Odredu da od-
mah povuče svoje bataljone natrag. Vjerujemo da će u među-
vremenu zajednički izvršiti neku akciju.

II bataljon S.D.P. Odreda (Plavanjski) koji je još od
akcije na Dinaru odvojio se od sektora i otišao u južnu Dal-
maciju, pa poslije prešao u Bukovicu, vratio se na naš sektor
i sada se nalazi u Zrmanji na odmoru i sređivanju.

II N.O.U. Brigada izvršila je koncentraciju i 19. o. mj.
njezin IV bataljon pojačan sa još jednom četom I bataljona
kreće za Prominu.

Pošaljite nam što prije 5—600 kg eksploziva za rušenje
Bendera, jer se sve upornije tvrdi da će ga popravljati.

4 čete II Brigade 19 o. mj. polaze u Prominu na akcije.¹

Politkomesar:
P.° Babić, s.r.

(M.P.)⁸

Komandant:
M.⁷ Šakić, s.r.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 25-1, k. 105 A.

² Vidi dok. br. 34.

³ Redakcija ne raspolaže ovim izvještajem. Vidi dok. br. 34.

⁴ Lički NOP odred

⁵ Vidi dok. br. 63 i 100.

⁶ Petar

⁷ Mićun

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

P.S. Ovog momenta primili smo izvještaje od Štaba Ličkog , Sjev. dalm. p.[artizanskog] odreda iz kojih se vidi da su njihove jedinice u Sjevernoj Bukovici izvršile akciju na karabinjersku stanicu Kruševo i Antikomunističku miliciju.⁹ Sama akcija nije uspjela, ali je uspjeh bio kod zasjeda na cesti Obrovac — Kruševo i Kruševo — Benkovac gdje je zarobljeno pet talijanskih vojnika, dva Ijekara (jedan vojni i jedan civilni), jedan brigadier (karabinjerski) i neki civili. Uništena su dva kamiona i ubijeno 27 Talijana, među njima jedan oficir, dok je veći broj ranjenih. Zarobljeno je 10 pušaka, 4 pištolja i više druge spreme. Naši su gubici neznatni. Operativni izvještaj slijedi.¹⁰

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

P. Babić, s.r.

(M. P.)

Komandant:

M. Šakić, s.r.

Da je prepis vjeran originalu potvrđuje:

Po naređenju komandanta

Šef kancelarije:

(M. P.)

BR. 50

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 18 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O STANJU NA ŽUMBERKU¹

STAB

XIII PROLETERSKE BRIGADE

»RADE KONČAR«

18 jula 1943 godine.—

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Poslije napada na Plešivicu koji nije uspio,² odredili smo naš III Proleterski bataljon da ide sa II Bataljonom I 2.P.O.³ u Pokupje i s njime u zajednici, ako postoji mogućnost, izvrši

¹ i ¹⁰ Vidi dok. br. 55.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14/4, k. 1472.

^a Vidi dok. br. 51.

* Prvi Zumberačko-pokupski NOP odred

neku akciju i dopremi ranije zaplijenjeni materijal.⁴ Jedan dan nakon njegovog odlaska dobili smo naređenje od Glavnog štaba Hrvatske da se Brigada prebaci na sektor Pokupje i odmah počne djelovati na pruzi Zagreb — Sisak i Zagreb — Karlovac. Stupili smo odmah u vezu sa I Operativnom zonom Slovenije i tražili da ona baci jednu brigadu na naš sektor i da zajedno sa nama operiše na pruzi Zagreb — Karlovac. Zaključili smo bili II i III Proleterski bataljon poslati u Pokupje, kao što smo to i učinili, gdje se nalazio i II Bataljon 1.2.P.O. Ta tri bataljona operisali bi u Pokupju i na pruzi Zagreb — Sisak. I Proleterski bataljon i jedan bataljon iz slovenske brigade mislili smo baciti na prugu Zagreb — Karlovac. Ali Slovenci su kasnije javili da radi pretstojećih akcija ne mogu baciti brigadu na ovaj sektor. Tako je I Proleterski bataljon ostao san^ oko Plešivice i ugrožava prugu Zagreb — Karlovac. Neprijatelj se, tj. dvije satnije ustaša, još uvijek nalazi u Plešivici. U Pokupju sa II i III Proleterskim bataljonom nalazi se drug Božo⁵ i Zeželj,⁸ a na Žumberku i Svetoj Jani Mato⁷ i Pekić.⁸ 1 četa III Proleterskog bataljona dopremila je sav onaj materijal iz Pokupja⁹ u Zumberak, kao i jednu količinu hrane za bolnicu, i sada se nalazi na ovome sektoru. O akcijama iz Pokupja nemamo podataka,¹⁰ dok na ovom sektoru vidite iz operativnog izvještaja.¹¹ Ali nije navedena u operativnom izvještaju akcija koja je izvršena između 17 i 18 jula tek. godine na pruzi Karlovac — Metlika. Sa 5 drugova iz naše Brigade, jednom desetinom iz Odreda i minerskim odjeljenjem dignut je u zrak most dug 5 metara na željezničkoj pruzi između Kamanja i Ozlja. Razoružali 6 domobrana iz tri bunkera. Zaplijenjeno je: 1 p. mitraljez, 6 karabina i 2.000 metaka. Neki domobrani nisu spavali u bunkeru već kod kuće. U toj borbi nismo imali gubitaka. Telefonsku liniju uspostavljamo sa Dragama. Omladinci koji su 11 ov. mjeseca stigli iz Zagreba nalaze se na omladinskom kursu. 17 ov. mjeseca poslali smo prema naređenju Glavnog štaba Hrvatske 10 drugova na oficirski kurs. Vivodina je formirala svoju čet; evo baš danas, pod zastavom, sa omladinkama, manifestuju sa parolama za izbore kroz Zumberak, ovog momenta su baš na Prekrižju. U Krašiću se tako-

* i • Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 70.

⁵ Spaček

⁶ Milan

⁷ Horvatić

⁸ Dušan

¹⁰ Vidi dok. br. 52, 59 i 64.

¹¹ Vidi dok. br. 51.

der formira udarna grupa. Politička situacija se sve više **popravlja** i u općini Krašić, pa čak i u samom Krašiću. Naši drugovi zajedno sa političkim radnicima održavaju skupštine i **zborove** svakodnevno, naročito u ovim selima oko Krašića i Prekrižja.

Zamjenici komesara održavaju partijski kurs. Malo ih ometa vojnička situacija i razbacanost naših jedinica. Svi politički radnici u Brigadi angažovani su na izbornoj kampanji i mobilizaciji. Izgleda da ćemo u najkraćem vremenu imati u okolici Krašića jednu četu.

Sa drugovima iz Okružnog komiteta¹² u najtješnjoj smo vezi i saradujemo sa njima. Sa Odredom također slažemo se dobro i saradujemo. Slovenci su formirali dvije divizije.¹³ Njihove dvije brigade¹⁴ nalaze se na sektoru Bela Krajina (Suhor — Jugorje), sa njima održavamo najtješnju vezu. Dok stignu izvještaji iz Pokupja javit ćemo vam opširnije o svemu.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara,
Horvatić Mato

Zamjenik komandanta,
Dušan Pekić

¹² Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za Pokupje

¹³ Riječ je o Četrnaestoj i Petnaestoj diviziji NOV i PO Slovenije. Vidi tom VI, knj. 6.

¹⁴ Odnosi se na NO brigadu »Ljubo Sercer« iz sastava Četrnaeste divizije i NO brigadu »Ivan Cankar« iz sastava Petnaeste divizije.

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 18 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA I BORBAMA OD 1 DO 14 SRPNJA¹

STAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«
Dana 18 VII 1943

Operativni izvještaj ...

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE I ŠTABU
II OPERATIVNE ZONE

Od 1. VII do 7. VII tek. godine, poslije razbijanja neprijateljske ofanzive² na oslobođenoj teritoriji Zumberka, Brigada je bila smještena u sljedeće baze: Vivodina — Lović Prekriški, Krašić — Hrženik — Brlenić, Pribić — Hutin — Bukovica, Prekrižje i Radinović, i održavala vezu sa I Zumberačko-pokupskim odredom i Operativnim štabom II i IV Slovenske N.O. brigade.

U tim bazama Brigadi je bio posvećen oporavak i odmor, kao i vojnička i politička izgradnja boraca po predviđenom planu štabova bataljona (4 sata dnevno).

Za to vrijeme izrađen je program i plan kod Štaba brigade za izgradnju (kratki kurs) komandnog kadra u Brigadi kao i boraca (vojničkih i političkih).

7. VII ove godine prema dobivenim podacima neprijatelj se nalazio u selu Plešivici u jačini 2 satnije ustaša (160 vojnika), naoružanih jednim teškim bacačem, dva laka bacača, dva teška mitraljeza i 8 p. mitraljeza.

Naša Brigada sa dva bataljona i jednim bataljonom I Z.P.O. krenula je istoga dana navečer da likvidiraju neprijateljsko uporište u gore pomenutom garnizonu.

Na izvršenje zadatka krenuli smo 7. VII* 43 godine iz Crkvenog Pribića, gdje je bila koncentracija snaga tačno u 19 časova, a izvršen je pokret u 19.30 časova. Naše snage koje

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/4, k. 1472.

* Vidi dok. br. 1 i 8.

[kreću na izvršenje zadatka bile su naoružane i to: jednim teškim bacačem, dva mala bacača, dva teška mitraljeza i 26 p. mitraljeza.

Snage za napad bile su raspoređene i to: III Proleterski bataljon dobio je glavni zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u selu Plešivici, sa jednom četom nastupati od Kupreš Dola — kota 406 (sekcija Samobor 1:100.000), očistiti kotu 661 i nastupati sa sjevera prema samom neprijateljskom uporištu u selu Plešivici. Sa 2 četom nastupati preko Vran Dola, čistiti Prilipje i energično čistiti sve otkrivene zasjede neprijatelja, i preko Prilipja nastupati sa zapada prema neprijateljskom garnizonu, dok jednu četvu držati u rezervi i upotrebiti gdje bude najpotrebnije.

II Proleterski bataljon dobio je zadatak da osigurava od Jaska i sa jednom četom napada, sa zadatkom da zabarikadira cestu Jaska — Plešivica i na istoj sa jednom četom postavi zasjedu, dok sa 2 četom da vrši napad u zajednici sa III Proleterskim bataljonom sa jugoistočne strane na neprijateljski garnizon, i to nastupati: Novoseli — Lokošin Dol, kota 171, Sveti Ksaver (kota 342) — kota 381 (sekcija Samobor). Sa 3 četom biti u rezervi i u slučaju potrebe osigurati cestu Sveta Jana — Jaska.

II Bataljon I 2.P.O. dobio je zadatak da postavi osiguranje na cesti Samobor — Plešivica kod Prekrižja, sa zadatkom da zabarikadira cestu i sa jednom četom postavi osiguranje i kod sela Kotari, na putu kroz šumu, i onemogućiti nadiranje neprijatelja od Samobora na čitavom tom sektoru prema Plešivici.

Plan koji je bio sastavljen za napad nije sproveden u život, jer su jedinice sporo nastupale, nejednako išle, radi nejednakog i jako lošeg zemljišta, terena koji su trebale da pređu, tako da se nije uspjelo za vrijeme noći, kako je bilo predviđeno, u 2 sata zajednički jedinstveno početi sa napadom. Manjkali su i dobri vodiči.

Na položaj neke čete stigle su ranije, a neke kasnije, ali sve kasnije od predviđenog sata napada, radi gore navedenih razloga. Tako su prilazile, napadale i hvatale vezu između sebe. Napad je predviđen u 2 sata poslije pola noći, ali je otpočeo u 4.30 časova, kada je svanulo. Jedna četa III Proleterskog bataljona uspjela je privući se 20 metara blizu neprijateljskog garnizona, a da neprijatelj nije na nju otvarao jaku vatru, ali kada je vidio da se ona nalazi u neposrednoj blizini, otvorio je jaku mitraljesku i minobacačku vatru po njoj. Koncentrisao snage i vrši kontra-napad na njen položaj.

Usljedi slabije veze sa drugim snagama koje su vršile napad sa drugih strana, a koje uslijedi slabog terena nisu imale pregled niti mogućnost da pridu bliže pošto je bio dan, ta četa nije bila potpomognuta uzajamnom vatrom od tih drugih djelova, i neprijatelj je uspio jakim kontra-jurišem, gdje je pretrpio i gubitke, zbaciti je sa tog položaja odakle se je povukla na novi.—

U povlačenju sa toga položaja imali smo 5 ranjenih i jednog mrtvog druga, dok u samom napadu 2 ranjena druga. Borba na prvim položajima trajala je 2 sata. Naš teški bacač također nije bio efikasno iskorišćen, pošto se nije moglo vidjeti selo niti znati gdje je dok nismo prišli na 20 metara. Bacio je svega 1 minu.

Zauzeti su novi položaji, veza se dobro uspostavila i neprijatelj je ponovo povraćen u garnizon i opkoljen. Preostalo mu je u daljnjem našem napadu boriti se na život i smrt ili se predati, što se od njega nije moglo očekivati, a mogućnosti za povlačenje nije imao jer bi u tom slučaju bio uništen.

Ali uslijedi toga neprijatelj bi davao ogorčen otpor u samome mjestu koje je samo po sebi utvrđeno velikim zidanim zgradama, crkvom kao i fortifikacijama, i obnoviti napad i likvidirati neprijatelja zahtijevalo bi dosta žrtava i zbog toga se od ponovnog napada odustalo.

Snage koje su bile na osiguranju drže svoj položaj. Ali uslijedi dana i kompromitovanja do 12 sati, neprijatelj ih je ugrožavao bacačkom i mitraljeskom vatrom iz Plešivice, odakle su se prema naređenju ovoga Štaba povukle na nove položaje.

Na svim prvim položajima, koji su držani u neposrednoj blizini neprijatelja, bilo je nemoguće dopremiti hranu na položaj radi teškog prilaza do njega. Istoga dana u 15 sati zauzeti su ti novi položaji, koji su bili podesniji za držanje i sa manjim snagama, da bi se druge snage mogle odmarati, a bila je moguća i doprema hrane.

Sve nove položaje preuzima naš II Proleterski bataljon, dok ostale snage idu na odmaranje u Svetu Janu i Prodin Dol.

Neprijatelj dalje ne pokušava van. Predvečer stiže neprijatelju iz Jaske pomoć: 4 tenka i 13 kamiona talijanske vojske, ali se nisu vozili u kamionima nego su išli pješke, ali se odmah iste večeri vraćaju nazad.

U toku noći nema nikakvih promjena.

8. VII sa II Proleterskim bataljonom držimo stare položaje. Neprijatelj ne pokušava nikuda van iz garnizona, a po-

moć mu ne stiže ni s jedne strane. Toga dana neprijateljski avion bombardovao je naše položaje, ali su bombe padale iznad položaja i nismo imali gubitaka. Istoga dana neprijateljski avioni bacali su letke »Odmetnicima XIII Brigade« i po našim položajima po Žumberku, Okiću, Draganićima i ostalim selima.

U toku noći nema nikakvih promjena.

9. VII II Proleterski bataljon drži svoj položaj oko Plešivice. Neprijatelj pokušava patrolama da ispituje naše položaje, ali se patrole sa gubicima povlače bez podataka. Istoga dana u 20 sati kreće iz Svete Jane II Bataljon I Z.P.O. i naš III Proleterski bataljon preko Okića za Pokupje, kako je bilo predviđeno još prije akcije. III Proleterski bataljon ide radi otvaranja kanala između Plešivice i Jaske za Okić, kojim ujedno treba da dopremi iz Pokupja i Okića zaplijenjeni materijal (municiju i oružje koje zaplijenila udarna grupa Pokupja u Turopolju, kao i drugi materijal koji je Brigada zarobila prilikom boravka u Pokupju, ali uslijed nemogućnosti transporta za vrijeme neprijateljske ofanzive na Zumberak ostavila tamo³). Kao i dopremu novih drugova koji su krenuli na našu Brigadu i tamo se zadržali.—

Put je izveden bez ikakvih smetnji. U toku noći na položaju nema nikakvih promjena.

10. VII II Proleterski bataljon drži svoj položaj oko Plešivice. Neprijatelj iz Jaske tuče artiljerijom položaje, od koje nije bilo gubitaka. Neprijatelj se ne kreće nikuda, samo patrole iz Plešivice, ali ih dočekuju naše patrole, nanose gubitke i protjeruju natrag. Toga dana III Proleterski bataljon nalazio se je u Okiću, odakle je iste večeri produžio preko pruge za Pokupje.

U toku noći na položaju nema nikakvih promjena.

Iste noći između 10 i 11 ov. mjeseca stiglo je 45 novih drugova za tiasu Brigadu iz Pokupja.

11. VII na položaju kod Plešivice nema nikakvih promjena. Neprijatelj tuče položaje topovima i bacačima, od kojih nismo imali gubitaka.

Za vrijeme ove akcije i čitavog perioda ovog vremena od početka napada naš I Proleterski bataljon drži položaje Lović Prekriški — Bukovica, Hrzenik — Krašić — Pribić, sa ciljem da onemogući prodiranje neprijatelja na oslobođeni teritorij na tome sektoru za vrijeme izvođenja akcije. IV Proleterski bataljon je za to vrijeme pridodao mitraljesku četvu po pješadiskim bataljonima, a sa inženjerskom četom postavljao telefonske stu-

³ Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 11.

bove po liniji koja je predviđena od strane ovoga Štaba, dok je sa pratećom četom bio u rezervi.

12. VII u 20 sati II Proleterski bataljon kreće iz Svete Jane preko Okića za Pokupje. Istoga dana i u isto vrijeme smjenjuje ga na položaju, tj. zauzima njegove položaje Sveta Jana — Prodin Dol — Kupeč Dol naš I Proleterski bataljon. Na položaje Lović Prekriški dolazi jedna četa I Bataljona I 2.P.O. Položaje Bukovica i Prekrižje preuzima naš IV Proleterski bataljon sa dva odjeljenja mitraljeske čete.

13. VII II i III Proleterski bataljon nalazili su se i to: II Proleterski bataljon u Okiću na putu za Pokupje, a III Proleterski u Pokupju. I Proleterski bataljon drži svoj položaj kod Plešivice, toga dana došlo je do manjih borbi sa ustašama iz Plešivice, gdje je jedan ubijen, a jedan ranjen ustaša. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

14. VII u toku noći između 13 i 14 ov. mjeseca 1 četa III Proleterskog bataljona prebacila je ranije zaplijenjeni materijal iz Pokupja na Zumberak, gdje je i ostala na tome sektoru zauzevši položaj kod Krašića. Istoga dana I Proleterski bataljon dobio je zadatak da razruši prugu i digne mostić na Volavici između Domagovića i Lazine, te po mogućnosti likvidira dva bunkera u kojima, su se nalazili domobrani. Taj zadatak izvršavala je jedna četa I Prol. bat. sa jednim odjeljenjem minera, noću između 14 i 15 ov. mjeseca. Ista četa nije uspjela likvidirati bunkere kraj pruge, jer su se domobrani žilavo borili, a sami bunker bili su tvrdo građeni. Miniran je mostić i dignut u zrak i razrušeno 20 metara pruge, uništeno je 8 telefonskih stubova. Na povratku iz ove akcije uništena je jedna vršalica koja je radila pod kontrolom Talijana u selu Novaki, a u selu Volavje također je jedna vršalica zaplijenjena i odvezena na slobodni teritorij, jer je ista u prvom mjestu radila 50% za N.D.H. Poslije ove akcije neprijatelj je reagirao jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom, dok se nje kretao iz glavnih garnizona. Prilikom ove akcije na našoj strani nije bilo gubitaka, a ni na strani neprijatelja.

Za vrijeme od 1. VII do 14. VII nije se moglo mnogo raditi i postići na izgradnji boraca i rukovodilaca, pošto je Brigada bila više u pokretu i na položajima, ali sve slobodno vrijeme iskorištava se na tome.

Zdravstveno stanje boraca naše Brigade jeste dosta dobro. U periodu ovoga vremena Brigada se je cijepila i dobivala injekcije i serum protiv tifusa.

U periodu vremena od 7. VII do 14. VII neprijatelj je imao 40 mrtvih i ranjenih vojnika. Na našoj strani bilo je 7 ranjenih i 1 mrtav drug.

. Za vrijeme ovih borbi utrošeno je 820 komada puščanih i mitraljeskih metaka, dvije mine od malog bacača i jedna od velikog.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara,
Horvatić Mato

Zamjenik komandanta,
Pekić Dušan

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG PROLETERSKOG BATALJONA OD 18 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« O NAPADU NA LEKENIK¹

**STAB
II PROLETERSKOG BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR
dana 18 jula 1943 godine**

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČARA«

Operativni izvještaj

Dostavljamo redoviti osmodnevni izvještaj o pokretu i akcijama, koje je tokom tog vremena imao ovaj bataljon.

11 i 12 jula ov. god. naš bataljon držao je počaj Sv. Jana — Predin Dol i Kupreč Dol, kroz to vrijeme sa neprijateljem nismo imali borbe, jedino u par navrata pripucali smo na ustaše koji se nalaze u selu Plešivici. Sam neprijatelj nije pokušavao da izvrši ma bilo kakav prepad na naše položaje, jedino nekoliko puta Talijani su tukli topovima iz Jaske oko naših položaja. Od te artiljerijske vatre nismo imali nikakovih gubitaka.

13 i 14 jula ov. god. nalazili smo se u selu Beter (Okić) i to na proputovanju za Okić, za Pokupje.

15 jula ov. god. stigli smo u mjesto Dubranec. Naš bataljon smjestio se u sela Vukomerić i Pavletić na hranu i spavanje.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38/7, k. 726.

16 jula ov. god. put preko Kravarskog prema Lekeniku i u noći između 16 i 17 ovog mjes. akcija na neprijateljski garnizon na stanici Lekenik i na žandarmerijsku stanicu u samome mjestu.

Prema zapovijesti toga Štaba od 16 jula ov. god. naš bataljon dobio je glavni zadatak da razoruža spomenuti garnizon 1 žandarmerijsku stanicu.² Za izvršenje tog zadatka, sa našom 2 i 3 četom napali smo neprijateljski garnizon na stanici Lekenik i to nešto iza 12 sati u noći. Sam napad bio je brz i dosta snažan tako da do pola jedan neprijatelj je bio likvidiran. Neprijatelj, iako je kod prvog našeg naleta dao dosta snažan otpor, ali videći da ga se iz više pravaca napada i pri tom poziva na predaju, jamčeći mu za živote, neprijatelj se je odmah počeo predavati i tako u nepunih pola sata svi domobrani položili su oružje ne pokušavajući praviti nikakova bjegstva.

Njemačkog oficira Šmita i neke domobranske oficire koji su se nalazili u tom garnizonu nije nam uspjelo pronaći i uhvatiti . . . Tačno je to da je kod ovoga hvatanja plijena napravljen jedan propust, tj. trebalo je temeljitiji pretres čitavog terena. Za izvršenje toga pretresa potrebna je bila veća količina boraca radi toga što smo morali rasporediti odmah neke borce za vođenje i čuvanje domobrana, ostale za iznošenje i prenošenje plijena, pretres svih zgrada i bunkera i rovova, te potom paljenje državnih zgrada na stanici.

U ovoj akciji zarobili smo na stanici 84 domobrana i naš jedan vod 1. čete koji je napadao žandarmerijsku stanicu zarobio je 18 žandara, a bataljon »Kljuka« zarobio je 9 domobrana, tako da sve ukupno je bilo zarobljenika 111. U naše ruke palo je od oružja 5 puškomitraljeza, 6 šmajsera. Puške, municija i ostali plijen još je na prebrojavanju. Zaplijenjeni su i dva pištolja od 9 milimetara.

Prilikom ove akcije gubitaka nismo imali, jedino nam je jedan drug teže ranjen i to od bombe prilikom napada na žandarmerijsku stanicu.

Utrošili smo 300 pušćanih metaka i mitraljeske municije, 20 komada ručnih bombi i 20 komada mina od malog bacača.

Prilikom razoružanja ovih postaja možemo reći da su se borci držali odlično; iako je neprijatelj kod prvog naleta »šurio« dosta snažnom pušćanom i mitraljeskom vatrom, naše borce to nije smetalo, već su jurili snažnim naletom na neprijateljske bunkere i rovove.

¹ Opširnije o napadu na neprijateljsku posadu u Lekeniku vidi dok. br. 151.

Zapaljeno je 6 državnih zgrada, koje su bile oko stanice, također zapaljena je i žandarmerijska stanica i uništeni su bunker i koji se nalazili oko pomenute zgrade.

Sama akcija izvršena je po predviđenom planu u cjelosti.

Poslije izvršene akcije povukli smo se sa bataljonom u pravcu Cerja, te u 10 sati 17. VII. 43 produžili smo put za Kravarsko, gdje smo ostali poslije podne i preko noći na odmaranju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

**POLITKOMESAR:
Vujić Dragan**

**KOMANDANT;
Marko Rapo**

BR. 53

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 19 SRPNJA 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA
DRUGE NO BRIGADE ŠESTE DIVIZIJE NA PODRUČJU KNINA¹**

**I KORPUS
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
O. br. 108/43
Dne 19 juli 1943**

21.VII. 1943²

Operativni izvještaj o borbama
II brigade VI divizije od 11 do
26-VI i od 1 do 4-VII-1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

11-VI-1943 I i III bataljon II brigade VI divizije nalazili su se pod komandom Štaba kninskog sektora na položajima Pađene — Radučić — Prevjes — Palanka — Otrić. Toga dana 5—600 Talijana krenulo je u pravcu Pađena s namjerom da ih zauzme.³ U svom sastavu Talijani su imali 4 topa 75 mm i 2 teška minobacača. 150 do 200 četnika zauzeli su k.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 28—1. k. 105 A.

* Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu Hrvatske.

" i ' Opširnije o tome vidi dok. br. 40.

Kita, Bender, Oton i Otonski Gaj i spustili se do lijeve obale rijeke Zrmanje s namjerom da potpomognu Talijane i da zađu našim snagama za leđa.

Uz pomoć jake artiljerijske i minobacačke vatre Talijani su uspjeli da zauzmu stanicu Pađene, dok Debelo Brdo ostalo je u našim rukama. Jedna četa Bataljona »M.R.«⁴ izvršila je juriš na kotu Kita i neprijatelja natjerala u bijeg, a jedna četa Prvog bataljona koja se nalazila u rezervi napala je neprijatelja u Otonskom Gaju i natjerala ga u bijeg prema Benderu. Pred noć neprijatelj se počeo povlačiti i sa stanice Pađene, a naše snage prešle su u gonjenje, tako da su zauzeti opet svi položaji koje smo i prije imali, a neprijatelj se povukao na polazne položaje.

Ratni plijen: Zarobljeno je 5 živih četnika i zaplijenjeno 9 pušaka, 812 metaka, 6 bombi, 2 šatorska krila, 1 par cipela i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja: Nisu tačno poznati. Nađena su 3 mrtva četnička bandita.

Naši gubici: 1 mrtav i 5 ranjenih. Od oružja nije izgubljeno ništa.

Istakli su se svojom hrabrošću: vodnik iz I bataljona drug Rašeta Nikola, Đukić Pero, puškomitraljezac, koji je ranjen, Duraković Nikola, Bajić Miloš i Kukić Nikola kao hrabri i odani borci.

Utrošeno je 600 »Mauzer« metaka i 300 talijanskih pušanih i mitraljeskih metaka.

13-VI-1943 II brigada VI divizije, bez jedne čete, pojačana sa jednim bataljonom Ličkog P.O. i jednim teškim minobacačem, dobila je od Štaba kninskog sektora zadatak da napadne neprijateljski garnizon u Radučiću i Mokrom Polju, te da postavi osiguranje od pravca Knin — Radučić/

Podaci o neprijatelju: Knin: 1200 Talijana, 1500 ustaša i domobrana i 3500 četnika sa nepoznatim naoružanjem. Radučić: 150 talijanskih vojnika naoružanih sa 2 topa. Kistanje: 300 talijanskih vojnika. Mokro Polje: 200 talijanskih vojnika. Ervenik: 200—250 talijanskih vojnika. Zegar: 300—400 talijanskih vojnika i 900 četnika. Svi neprijateljski garnizoni dobro utvrđeni fortifikaciskim uređajima i ograđeni bodljikavom žicom. Tačno naoružanje nije se znalo.

Raspored snaga II brigade za ovaj zadatak bio je: I bataljon »S.M.«, pojačan sa 1 teškim bacačem, imao je da na-

* »Mičo Radaković«

⁰ »Stojan Matić«

padne neprijateljski garnizon Radučić. II bataljon »O.P.⁷«, pojačan sa jednim minerskim poluodjeljenjem, imao je postaviti osiguranje prema Kistanju na liniji korito rijeke Krke — zaselak Ivoševci, gdje je imao da uhvati vezu sa III bataljonom Sjevernodalmatinskog odreda i u zajednici sa njim vršiti pritisak na neprijateljski garnizon u Kistanju, te u povoljnoj prilici isti zauzeti. III bataljon »M.R.« imao je zadatak blokirati neprijateljski garnizon Mokro Polje i u povoljnom momentu ga zauzeti. IV bataljon »S.O.«⁸ imao je zadatak da postavi osiguranje na liniji k. 356 u visini rijeke Krke, gdje bi se vezao sa II udarnim bataljonom L.P.O." koji je imao zadatak da postavi osiguranje na liniji Marića Glavica — Kablari — Golubić, uključno, kao i osiguranje lijevog boka: jednu desetinu na k. 413 — Greda. Štab brigade nalazio se u Padanima.

Tok borbe: I bataljon »S.M.« sa dvije čete došao je do samo žice u Radučiću i počeo je sjeći. Neprijatelj ih je primjetio i na njih otvorio žestoku mitraljesku i pušчанu vatru, na što je i sa naše strane odgovoreno sa žestokom vatrom i dobijena momentalna nadmoćnost u vatri. Ali pored toga žica se morala i dalje uklanjati jer je bilo 6 redi, što je išlo sporo. Neprijatelj je ponovo otvorio žestoku vatru i onemogućio daljnje presijecanje žice. Naš teški minobacač uspješno je gađao školu i samo mjesto gdje je bila neprijateljska artiljerija, ali dejstvo mina ipak nije moglo naškoditi utvrđenjima. Oko 4 sata izjutra naše snage su se povukle malo unazad da bi izbjegle jaku neprijateljsku vatru, a između 8 i 9 sati neprijatelj u jačini jedne čete izvršio je dva ispada iz žice pod zaštitom artiljerije, minobacača, 2 bombardera i 3 lovca, ali je uvijek odbijen uz dosta velike gubitke. Do plijena se nije moglo doći. Jedna četa ovog bataljona bila je u zasjedi na putu Radučić — Kistanje da bi nanijela neprijatelju gubitke ako bi pokušao bježati. II bataljon »O.P.« na zasjedi sačekao ja neprijatelja oko 5 sati, koji je krenuo iz Kistanja u jačini dva bataljona sa 4 tenka, 4 brdska topa i 1 minobacačem, otvorio na neprijatelja brzu paljbu iz svih oruđa i oružja sa bliskog otstojanja te mu nanio velike gubitke. Jedan mitraljezac ubio je tenkistu u otvorenom tenku ali je i sam u tom momentu bio ranjen. Neprijatelj se razvio za borbu i došlo mu je pojačanje u jačini od dva bataljona iz Đevrsaka. Borba se je vodila jedan sat i naše snage, pošto su pokupile nešto plijena, pod pritiskom jačeg neprijatelja povukle su se prema Pađe-

⁷ »Ognjen Priča«

⁸ »Staniša Opsenica«

⁹ Lički partizanski odred

nima. III bataljon »M.B.« otstupio je prema Mokrom Polju od sjeverozapadne i sjeveroistočne strane, neprimjetno se privukao do žice, uklonio prepreku i sa prednjim dijelovima ušao u mjesto. Bombaška odjeljenja bacila su bombe na neprijateljske bunkere, na što je neprijatelj odgovorio sa žestokom mitraljeskom i puščanom vatrom iz daljnjih bunkera, a sa ručnim bombama iz prvih bunkera, tako da su naši dijelovi izbačeni iz žice uz veće gubitke. Poslije toga bataljon se povukao i pri povlačenju [bio je] primječen od neprijatelja, tako da je ovaj bataljon pretrpio dosta velike gubitke pošto je imao preči brisani prostor. IV bataljon »S.O.« zaposjeo je svoje određene položaje. Oko 8 sati 400 Talijana i 400 četnika sa artiljerijom i minobacačima napali su naše položaje i uspjeli odbaciti desno krilo ovog bataljona sa Marića Glavice, i tako je neprijatelju otvoren put Knin — Radučić, a četnička banda koja je naišla od Golubića privezala je snage bataljona većim dijelom za sebe.

Napad ni na jednom sektoru nije uspio.

Ratni plijen: 2 teška mitraljeza »Breda«, 1 puškomitraljez, 27 pušaka, 2500 mitraljeskih talijanskih metaka, 60 ručnih bombi, 7 šinjela i ostale spreme.

Gubici neprijatelja: Oko 350 izbačenih iz stroja, od kojih je na bojnopolju ostalo 60—70 mrtvih, među njima 2 talijanska oficira.

Naši gubici (II brigada): 19 mrtvih i 52 ranjena, od kojih 22 teže i 30 lakše. Od ranjenih drugova 8—10 ih je ostalo nakon previjanja u jedinicama.

Od oružja izgubljene su 4 puške.

Kritički osvrt: Glavni razlozi neuspjeha su slijedeći: Netočni podaci o neprijatelju. U podacima stajalo je da je veći dio neprijateljskih snaga sastavljen od novomobilisanih, neiskusnih mladića i starijeg elementa, da je neprijatelj utvrđen u slabijim bunkerima i neprijateljske snage bile su duplo jače nego što se cijenilo po podacima. Komandni kadar nije držao svoje jedinice u rukama, već su neki išli na čelu svojih jedinica te nisu imali pregled nad situacijom. Vodiče je sakupljao jedan terenski radnik iz blizine neprijateljskih garnizona i kazao im da će se vršiti napad na navedena mjesta, tako da je i neprijatelj doznao i pripremio se dobro za odbranu. Komandni kadar III bataljona nije se znao snaći, otstupalo se u kolonama, palile se cigarete pred neprijateljem, tako da je to neprijatelj znao iskoristiti da nam nanese veće gubitke. Otpor neprijatelja bio je vrlo žestok, a utvrđsnja solidna, nije se raspolagalo težim naoružanjem koje bi bilo u stanju razbiti njihove utvrde.

Utrošak municije: 4020 puščanih i mitraljeskih metaka, 66 ručnih bombi, 8 mina za teški bacač i 51 mina za mali bacač.

Napomena: Najveće gubitke pretrpjeli smo od neprijateljskih minobacača, topova i aviona te ručnih bombi, dok je manji dio gubitaka bio od pješadijskog naoružanja, tj. pušaka i mitraljeza.

15-VI-1943 u 8.30 sati neprijatelj u jačini 3500—4000 Talijana napao je snage I i IV bataljona II brigade u Pađenima — k. 708 (Debelo Brdo) — k. 740 (Medvedak) i k. 659 (Gradina). Jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom neprijatelj je uspio da satjera naše snage sa Debelog Brda i stanice Pađene i produžio napredovati prema k. 319, odakle je satjerao našu jednu četu. U 12 sati naša obadva bataljona prešla su u protivnapad na izgubljene položaje. Napad nije uspio jer je neprijatelj davao jak otpor i imao jače snage, a naše snage su se povukle na liniju Kovačević Glavica — Oštra Glavica — k. 615 i na liniju Kom — Prevjes — Otonski Gaj. Neprijatelj je i te položaje obasipao jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, ali naše snage se nisu povukle.

16-VI-1943 jedna desetina fingirala je napad na Mokro Polje i time privukla na sebe svu artiljerijsku i minobacačku vatru neprijatelja i time olakšala držanje položaja našim ostalim snagama. Istog dana u 18 časova neprijatelj se povukao na Pađene.

17-VI-1943 neprijatelj se povukao u pravcu Knina i tako je aktivnost naših i neprijateljskih snaga prestala.

Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa.

Gubici neprijatelja: 5 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva i 7 ranjenih.

Utrošeno je 2880 puščanih i mitraljeskih metaka.

25-VI-1943 II brigada VI divizije od Štaba kninskog sektora dobila je zadatak da napadne četnike u Strmici i Golubiću, a u koliko su četnici krenuli prema Grahovu da ih prati i prihvati odsudnu bitku negdje na Grahovu.¹⁰

Prema podacima koji su bili dobijeni u Golubiću se nalazila jedna četnička brigada, dok su tri brigade krenule u pravcu Dinare.

Raspored snaga: I bataljon »S.M.« imao je presjeći neprijatelja na južnom dijelu Golubića preko sela Kablari, Cukci i desnim krilom se osloniti na kotu Veljuv i na istoj koti postaviti bočna osiguranja prema Dinari i k. 617 (Gaj). II bataljon »O.P.« imao je napasti neprijatelja na liniji Jerkovići

¹⁰ Vidi dok. br. 40.

— Drobac — Radinovići — Plavšići, gdje se povezati sa snagama X krajiške brigade. Postaviti osiguranje sa jednom desetinom više sela Momići, na sjevernim padinama Bukovca. III bataljon »M.R.« imao je posjesti položaje na liniji Debelo Brdo — Marica Glavica. Sa jednom četom postaviti osiguranje u zaseoku Kablari i prema crkvi Sv. Nikole. IV bataljon »S.O.« sa dvije čete služio je za osiguranje saobraćaja, kao osiguranje trupne i bojne komore i kontrole Prevjesa i Mokrog Polja, a jednu četvu daje za pojačanje II bataljona.

Napad je trebao početi 25 juna u 3 sata ali je zakasnio i otpočeo kod I bataljona u 4.30, kod II bataljona u 5.15 sati. I bataljon sa svojim dijelovima na juriš je zauzeo selo Golubić, protjerao četnike i nanio im dosta velike gubitke, te ubio između ostalih i 2 četnička oficira. Jedna četa ovog bataljona pri napredovanju prema Čukcima i Veljuvu napadnuta je jakom neprijateljskom vatrom i morala se je povući u sastav bataljona. II bataljon »O.P.« sa dvije čete zauzeo je zaselak Radinovići i Rončevići, a jedna četa pokušala se probiti preko Plavšića na cestu ali je zaustavljena od jake neprijateljske vatre iz sela Dragaši i Vukovići.

U isto vrijeme jake neprijateljske snage od oko 1000—1200 Talijana sa 4 brdska topa krenule su prema Zagroviću. odakle su počele napredovanje prema selu Rasulu i Otonu i želj. stanici Pađene. Štab brigade ocijenivši situaciju izdao je naređenje za povlačenje, da bi se izbjegli gubici od nadmoćnijeg neprijatelja. Naše jedinice u povlačenju tukla je žestoka neprijateljska artiljerijska vatra i nanijela nam veće gubitke, a naši borci uslijed iscrpljenosti sporo su se povlačili. Oko 10 sati I i III bataljon vodili su borbu sa jakim neprijateljskim snagama na liniji Marića Glavica, želj. stanice Pađeni i borili se sve do 17 časova, a zatim se pod pritiskom morali povući na slijedeće položaje. Neprijatelj je uspio zauzeti i Debelo Brdo. U sumrak je pripremljen protunapad, ali se neprijatelj, uslijed pretrpljenih gubitaka preko dana, povukao prema Staroj Straži i Kninu. Akcija nije uspjela.

Ratni plijen: 1 puška.

Gubici neprijatelja: 100 ubijenih Talijana i 25 četnika, među kojima i 1 kapetan II klase i još 1 oficir.

Naši gubici: 3 mrtva, 18 ranjenih i 3 nestala. Od ranjenih 13 je lakše ranjeno.

Izgubljena su 3 puškomitraljeza i 6 pušaka.

Kritički osvrt: Razlog da se je pristupilo ovoj akciji je taj što su povjerenici koji rade po Ob.¹¹ službi za Kninski

¹¹ Obavještajnoj

sektor izvijestili da su dvije četničke brigade otišle preko Dinare u pravcu Bosne, a da se u Golubiću nalazi samo jedna brigada, što nije bilo tačno jer one dvije četničke brigade nisu otišle već su se zadržale iznad Golubića i u Kninskom Polju odakle su ometale naše planove. Iznenadenje nije postignuto, jer ga je neprijatelj parirao i skoncentrisao snage na tom sektoru. Razlog za velike gubitke je taj što se sporo povlačilo i što je neprijatelj znao tačno naše položaje te je tukao prolaz kuda su naši oступali jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom. Utrošak municije: 3586 puščanih i mitraljeskih metaka i 3 mine za mali bacač.

1-VII-1943 jedna četnička brigada (450 vojnika) zauzela jŽ Bobiju (k. 1248), a zatim odbacila jedan vod sa Orlovice i istu zauzela, gdje su se nalazile snage II bataljona II brigade. Ovaj bataljon uz pomoć I i IV bataljona iste brigade vodio je borbu sa neprijateljem ali je morao oступiti. Istog dana I i III bataljon u zajednici sa II bataljonom protjerali su neprijatelja preko tromede Gologlav i Orlovice za Strmicu.

2-VII-1943 dvije čete II brigade protjerale su neprijatelja sa Kite, ali istog dana jače neprijateljske snage iz Palanke i Pribudića ponovo zauzimaju ovaj položaj. IV bataljon II brigade vodio je jednosatnu žestoku borbu sa neprijateljem koji je napao Šijanovu Gredu (k. 633) i morao se povući prema Prljevu nanijevši neprijatelju velike gubitke. I. III i IV bataljon II brigade oko 20 časova imali su zadatak napasti neprijatelja na njegovoj utvrđenoj liniji Šijanova Greda — Pribudić — Kita. II bataljon iste brigade fingirao je napad na Kitu sa istočne strane. III bataljon prvi je izbio na određene položaje, podvukao se pod neprijateljske rovove na Kitu (k. 676) i sa bombama izbacio neprijatelja. Ostala dva bataljona zauzeli su položaje bez otpora, jer je neprijatelj pobjegao čim je Kita bila zauzeta. Nastupom dana neprijatelj je sa dvije brdske baterije satjerao naše snage sa zauzetih položaja i morale su se povući natrag.

3-VII-1943 II i III bataljon II brigade zajedno sa snagama X krajiške brigade imali su da napadnu jedan četnički bataljon koji se nalazio na Plavanjskoj Gradini¹² i Pleševici. Kada su ova dva bataljona krenula u napad po izdatku zapovijesti, krenulo je 2000 četnika u napad u pravcu Prljeva i Vilihog Klanca zahvatajući prostor do zapadnog dijela Plavna. Ove položaje držali su I i IV bataljon frontalno. Oni su sačekali neprijatelja na bliskom otstojanju, otvorili na njega jaku

¹² Gradina (kod Plavna)

vatru i prešli u protunapad. Neprijatelj je protjeran preko Prljeva i Zujina Polja, a dalje gonjenje je obustavljeno i naše jedinice zaustavile su se na liniji Torbice — k. 715 — Prijevo — Mijatovići i Čukovi. II i III bataljon tek u noći između 3 i 4-VII napali su neprijatelja kod plavanjske crkve i Gradine i protjerali ga na Pleševicu (k. 725). I i IV bataljon napali su neprijatelja frontalno na liniji Benderska Kita — Prljevska Kita. I bataljon išao je neoprezno na jednu kosu zapadno od Kite (k. 676) i došao u domet neprijateljske vatre, pa se morao povući. Išlo se dosta neoprezno i nije se znalo da li na toj koti ima neprijatelja jer se nije provjerio izvještaj patrole koja je javila da tamo nema neprijatelja, tako da su se pretrpjeli gubici. Idućeg dana, tj. 4 jula, neprijatelj iz straha od naših napada, a pošto je pretrpio gubitke počeo se povlačiti pod zaštitom artiljerije, u pravcu Knina i time su ove borbe dovršene.

Plijena i zarobljenika nije bilo.

Gubici neprijatelja: 108 mrtvih i veći broj ranjenih.

Naši gubici: 10 mrtvih, 28 ranjenih, 1 prebjegao neprijatelju i 1 ranjen zarobljen po neprijatelju. Izdubljeno je 5 pušaka.

Kritički osvrt: Kroz čitavo vrijeme borba se vodila uglavnom po planu. Uslijed iznemoglosti i umora jedinice su obično zakašnjavale na izvršenje svojih zadataka. Zbog teško prolaznog i nepodesnog terena veza i međusobna saradnja bila je slaba. Štabovi bataljona nisu imali iskustva u vođenju borbe sa četnicima, koji ne žele bliskog sudara već vrše napade s leđa, a borbu prihvaćaju jedino na utvrđenim linijama u zajednici s Talijanima i pod zaštitom artiljerije i aviona. Svaki naš pokret neprijatelj je blagovremeno otkrivao zahvaljujući svojoj dobroj špijunaži. Upornost, borbenost i energičnost pod dosta teškim uslovima kod boraca i komandnog kadra bila je dobra za čitavo vrijeme ove borbe kao i poslije nje, ali se ipak osjeća potreba za vježbanjem kako boraca tako i komandnog kadra radi sticanja inicijative i samostalnosti. Stab brigade dobro se snalazio, imao je uvid u situaciju i davao pomoć svojim jedinicama.

Utrošak municije: 15690 puščanih i mitraljeskih metaka, 16 mina za teški bacač i 19 mina za mali bacač.

Ukupno: Ratni plijen: 5 zarobljenih četnika, zaplijenjeno 2 teška mitraljeza »Breda«, 1 puškomitraljez, 37 pušaka, 3312 metaka. 66 ručnih bombi, 7 šinjela, 2 šatorska krila i ostale ratne sprave.

Gubici neprijatelja: oko 240—250 ubijenih, 460—480 ranjenih. Među poginulim bilo je 7 neprijateljski oficira.

Naši gubici: 35 mrtvih, 110 ranjenih, 3 nestala, 1 prebjegao na stranu neprijatelja i 1 ranjen zarobljen po neprijatelju.

Izgubljeno 3 puškomitraljeza i 15 pušaka.

Utrošeno municije: 27076 puščanih i mitraljeskih metaka, 66 ručnih bombi, 73 mine za mali bacač i 24 mine za teški bacač.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU:

Politkomesar:
si. otsutan

(M. P.)¹⁴

Komandant,
Gošnjak¹³

Prilog: pregled gubitaka.

BR. 54

NAREDBA ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 19 SRPNJA 1943 GOD. O POSTAVLJENJU RUKOVODILACA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA¹

NAREDBA BR. 23

Štaba II Operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske od dne
19'jula 1943

1. Za komandanta Moslavačkog p.fartizanskog] odreda određujemo druga Nikolu Kličkovića, dosada komandanta bataljona Kalničkog p. odreda.

2. Za zamjenika komandanta Moslavačkog p. odreda određujemo druga Iliju Striku, dosada na istoj dužnosti.

3. Za operativnog oficira Moslavačkog p. odreda određujemo druga Miloša Subotića, dosada oficir pri Štabu odreda.

4. Za politkomesara Moslavačkog p. odreda određujemo druga Duru Blaha, dosada zamjenika politkomesara istog odreda.

5. Za politkomesara I Bataljona Moslavačkog p. odreda određujemo druga Knežević Josipa, dosada politkomesara I. čete II Bataljona istog odreda.

" Ivan

" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 57/5, k. 1471.

6. Za zamjenika komandanta I Bataljona Moslavačkog p. odreda određujemo druga Đuričić Valenta, dosada komandira čete istog odreda.

7. Na službu u Stab II Operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske određujemo druga Janića² — Capa, dosada komesara Moslavačkog p. odreda.

Imenovani drugovi primit će svoje nove dužnosti odmah. Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.³ Belinić

V. d. komandanta:

Vlado Matetić

(M.P.)⁴

Na znanje:

Glavnom štabu N.O.V. i P.O. Hrvatske
Štabu XIII Proleterske N.O.U. Brigade »Rade Končara«.
Štabu Zumberačko-pokupskog p. odreda

Na znanje i postupak:

Štabu Moslavačkog p. odreda
Štabu Kalničkog p. odreda

² Vjekoslav Janić-Capo

* Marko

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA SJEVERNODALMATINSKOG NOP ODREDA OD 19 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU GRUPE NOP ODREDA DALMACIJE O NAPADU NA KRUŠEVO¹

STAB
SJEV. DALM. PART. ODREDA
Br. službeno
19 jula 1943

ŠTABU GRUPE PARTIZANSKIH ODREDA DALMACIJE

1 i 4 bataljon S.D.P. Odreda² i 2 i 4 bataljon Ličkog p.fartizanskog] odreda izvršili su dana 16 jula čišćenje sela Kruševa od neprijatelja.

U selu Kruševu nalazi se karabinjerska kasarna u jačini od 20 karabinjera. Neprijatelj je u spomenutom selu organizovao seosku miliciju, koja ima zadatak da obezbjeđuje kasarnu.

Pošto je neprijatelj naslutio da bi mogao uslijediti napad, pojačao je budnost i pojačao garnizon sa izvjesnim brojem vojnika.

4. bataljon našega odreda sa 2. bataljonom L.P.O. izvršio je čišćenje sela, gdje su uspjeli da neprijatelja prisile da se skoncentriše samo u školu, odakle je davao otpor.

1. bataljon našega odreda postavio je zasjedu³ na cesti Karin — Kruševo, sa ciljem sačekanja neprijatelja i bočnog obezbjeđenja snagama koje se nalaze u Kruševu.

4. bataljon L.P.O. postavio je zasjedu na cesti Obrovac — Zegar i vršio obezbjeđenje od strane Obrovca.

U 9 sati jutra jedan bolnički auto, koji je kretao iz Zadra za Obrovac, upao je u zasjedu našeg 1. bataljona i nakon kratke borbe neprijatelj je bio svladan. U ovoj akciji našim snagama je uspjelo zarobiti 2 italijanska doktora (među njima jednog oficira), 1 vicebrigadijera, 1 vojnika i 1 italijanskog cestara.

Od materijala zarobljena su 4 bolesnička nosila, 1 puška, 4 pištolja, oko 10.000 cigareta. Auto je zapaljen. Od mrtvih neprijatelj je imao 1 karabinjera i 1 vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15—19, k. 1603 a.

² Sjevernodalmatinskog partizanskog odreda

* Na zasjedu su naišli dijelovi 292 pješadijskog puka divizije »Zara«. Vidi dok. br. 154.

U 9.30 jedan kamion na cesti Obrovac — Zegar upao je u zasjedu snaga 4 bataljona L.P.O. i isti je nakon kratke borbe bio uništen.⁴ U ovoj akciji ubijen je 1 oficir i 3 vojnika, dok su 4 vojnika zarobljena. Kamion je spaljen. Od materijala našima je palo u ruke 7 pušaka, 1 pištolj i mnogo druge spreme. Na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu i materijalu.

Kod čišćenja sela naši su zapalili 1 zgradu u kojoj je stajao neprijatelj, u kojoj je zarobljeno 15 vojničkih i 1 oficirsko odijelo i mnogo druge spreme. Ovdje je poginuo jedan borac 2. bataljona L.P.O. i 2 su ranjena. Neprijatelj je ovdje imao 14 mrtvih i 6 ranjenih.

U ovoj akciji ukupan broj neprijateljskih gubitaka: mrtvi: 1 oficir, 1 karabinjer, 18 vojnika; zarobljeno: 2 doktora (među njima 1 oficir), 5 vojnika, 1 vicebrigadijer karabinjera i 1 cestar.

Naši gubici u ovoj kombinovanoj akciji bili su: mrtav 1 drug i 2 ranjena.

Od materijala ukupno je zarobljeno 8 pušaka, 5 pištolja, 4 bolnička nosila i mnogo druge spreme.

Zarobljenici su upućeni za Stab kninskog sektora, odakle će doktori biti upućeni za G.S.H.⁵

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ilija Radaković

Komandant,
Šime Ivas

(M. P.)⁶

* Opširnije o tome vidi dok. br. 154.

⁴ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 19 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O AKCIJAMA I BORBAMA OD 12 LIPNJA DO 17 SRPNJA¹ *

STAB MOSLAVAČKOG N.O.P.
ODREDA HRVATSKE
19.VII. 1943

26/VII. — Op. br. 551²

Izvještaj o akcijama

Vojni izvještaj za vrijeme od 12. VI do 17. VII. 1943

Stanje neprijateljskih snaga u uporištima koja se nalaze na sektoru Moslavačkog N.O.P.O.H. dostavlja se redovno od strane našeg informativnog oficira.

13. VI. Bataljon se nalazio u zasjedi do 12 sati, neprijatelj nije naišao, poslije podne odmaranje.

14. VI. Do podne odmor, poslije podne pokret u Selišće.

15. VI. Sa cijelim Odredom postavljena zasjeda na pruzi Zagreb — Novska, mineri minirali prugu, ali vlak nije naišao.

16. VI. Čete se odmarale.

17. VI. Krenuli u kotar Čazma, stigli u Gornju Jelensku, postavili zasjedu prema Popovači, neprijatelj nije naišao.

18. VI. Krenuli i stigli u Vrtlinsku, postavili zasjedu prema Čazmi, neprijatelj nije naišao.

19. VI. Krenuli i stigli u selo Marču.

20. VI. Održali miting u selu Cerini kod Čazme.

21. VI. Odred krenuo na akciju i to: jedan bataljon prema Božjakovini, a jedan prema Dugom Selu. Odred je došao cjelokupan u neposrednu blizinu Božjakovine. Bataljoni su krenuli svaki u svome pravcu, akcija nije uspjela zbog toga što vođiči nisu doveli blagovremeno bataljone na određeno mjesto, te se moralo odustati od akcije.

22. VI. Odmor u Obreškoj.

23. VI. Postavljena zasjeda Ivanić — Čazma. Zarobljen jedan teretni auto sa prikolicom i spaljen, 2 autobusa zaustavljena, u njima zarobljeno 11 pari cipela i 2 vojna odijela. Za-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 8/4, k. 1472.

* Datum prijema i broj pod kojim je izvještaj zaveden u Štabu Druge operative zone.

robljen jedan luksuzni auto i u njemu 4 agenta U.N.S.³ Zarobljen i pištolj.

24. VI. Zasjeda kod Čazme, neprijatelj nije naišao.

25. VI. Zasjeda kod Čazme, neprijatelj nije naišao. Poslije podne bataljoni se razdvojili: jedan krenuo prema Ivaniću, a jedan prema Popovači.

26. VI. I bataljon: zasjeda na putu Zagreb — Čazma, zarobljeno 4 para čizama, 4 para odijela, 3 [para] cipela, 2 paketa manufakture.

II bataljon napadnut iznenada u Ludinici. Naši gubitci 2 mrtva, kod neprijatelja se ne zna.

26. 27. VI. II bataljon vrši akciju na stanicu Popovača, akcija nije u potpunosti uspjela, zarobljeno 14 ruskih pušaka, 400 metaka, 10 odijela. Utrošeno 250 metaka, mi nismo imali žrtava, neprijatelj — jednog mrtvog i jednog ranjenog.

I bataljon izvršio napad na stanicu Ivanić Grad, koji nije u potpunosti uspio. Zarobljeno 18 domobrana, 18 pari odijela i obuće, 18 ruskih pušaka, 540 metaka, uređaji na stanici slupani i onesposobljeni za rad.

27. VI. Bataljoni se odmarali.

27—28. VI. I bataljon: napad na stanicu Širinec, stanica slupana i onesposobljena za rad, zarobljen jedan manji sanduk lijekova.

28. VI. II bataljon na zasjedi prema Garešnici, neprijatelj nije naišao. I bataljon: zasjeda na cesti Zagreb — Križ, neprijatelj nije naišao.

29. VI. I bataljon: napad na prugu kod stanice Sirinec, pruga minirana i vlak izbačen iz šina.

II bataljon: odmor.

30. VI. Neprijatelj u jačini 3 satnije napao II bataljon. Borba trajala 1 sat, naš jedan mrtav. Kod neprijatelja 4 ranjena.

I bataljon na zasjedi na cesti koja vodi Sisak — Popovača, neprijatelj nije naišao.

1. VII. I bataljon održao miting u Okolima.

2. VII. I bataljon održao miting u Osekovu.

3. VII. Bataljoni se sastali u Velikoj Bršljanici.

4. VII. Snage Odreda odmarale se.

5. VII. Nastupila reakcija. Neprijatelj jačine 20.000.'

Odred krenuo u Posavinu.

³ Ustaške nadzorne službe

' Odnosi se na neprijateljsku ofanzivu pod nazivom »pothvat Ivan«. Vidi dok. br. 106, 113, 115, 118, 122 i 124.

9. VII. Bili u Osekovu gdje nas je neprijatelj napao u jačini jedne satnije.⁵ Primljena je borba koja je bila kratka. Naši su izvršili juriš, gdje smo 7 zarobili, a ostali su pobjegli. Ranjen zastavnik i 2 domobrana. Naš jedan ranjen. Plijen: 6 karabina, 2 pištolja, oko 400 komada municije.

15. VII. Prisilna izviđanja neprijatelja u naša sela. Borbu smo prihvatili. Usljed jačeg neprijatelja mi smo se povukli u šumu, gdje neprijatelj nije došao. Utrošeno je 500 komada municije. Neprijatelj je imao 3 ranjena, na našoj strani 2 lako ranjena.

Sada raspoložemo sa 2 bataljona na licu, 479 partizana, 12 puškomitraljeza, 9 šmajsera, 337 pušaka, 37 revolvera. Imamo u vidu ovdje par akcija da izvršimo, da formiramo još jedan bataljon u najkraće vrijeme. Mi želimo sa našim diverzantima da prvenstveno pristupimo rušenju pruge Zagreb — Novska koja im je glavna pruga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(Komesar:
s. o.

Komandant:
Kličković⁸

BR. 57

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 20 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA I KOMANDAMA PODRUČJA ZA DEJSTVO U TOKU 2ETVE¹

**STAB
II KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE**

Broj: službeno
Dana 20.VII. 1943 g.

**ŠTABU XVIII I XXI BRIGADE
ŠTABOVIMA ODREDA (SVIMA)**

Dani žetve su tu. Naš se narod mora koristiti plodovima svoga truda i znoja, a nikako okupatori i narodni izrodi, koji se već nedjeljama pripremaju da opljačkaju naš narod i da po-

⁵ Vidi dok. br. 124.

⁸ Nikola

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivu Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30—1/I, k. 470.

žanju plod za koji se je on mučio. Borba za žetvu biće krvava, u kojoj će naš narod morati pokazati ratnu brzinu i napore, izvršiti temeljite pripreme za žetvu i dragocjeni plod brižljivo spremi.

Da bi to naš narod uspješno izveo, da bi se izbjegle prošlogodišnje greške i spriječilo svim silama i sredstvima neprijatelju da ne dobije ni jedno zrno, mi moramo izvršiti svetu dužnost koju domovina pred nas postavlja, a to je:

1. — Osigurati sve prilaze neprijatelja na naš oslobođeni teritorij prema rasporedu jedinica kako je to niže navedeno.

2. — Sve jedinice na svojim sektorima trebaju se povezati sa NOO-ima² i ostalim ustanovama i organizacijama, kako bi im pružili pomoć radnih ruku gdje je to potrebno, a kako je to predviđeno ranijim uputstvima i naredbama ovog Korpusa. To isto treba učiniti i sa komandama područja, koje će u tu svrhu upotrebiti sve raspoloživo ljudstvo.

3. — Sva stručna lica koja znaju raditi sa vršaćim mašinama treba staviti na raspoloženje Oblasnom NOO-u, kako bi ih on mogao pravilno rasporediti na onim sektorima gdje se oskudijeva u takvim licima. Pomenuti drugovi vratiće se u svoje jedinice odmah poslije vršidbe.

4. — Sve vršaće mašine sa neoslobođenog teritorija, koje se mogu, treba dovući na oslobođeni teritorij. Ima svega 3, trebaju nama.®

5. — Sav rad treba organizirati u skladu ratnog tempa, kako bi se žetva i vršidba čim prije dokrajčile. Ako iziskuje potreba — što će na nekim sektorima sigurno biti — onda treba da se radi i noću. Naročito će se iziskivati potreba noćnog rada pri izvlačenju žita sa terena koji još stoji pod kontrolom neprijatelja kao na pr. Požeška kotlina, neki dijelovi Bilo Gore, Daruvarskog sreza i Posavine.

6. — Izvršiti rekviziciju tegleće marve, konja i kola, od narodnih izdajnika za potrebe intendature Korpusa, komande područja i seljaka.

7. — Štabovi brigada i odreda u sporazumu sa komandama područja nastojće da se što više žita izvuče iz neprijateljskih salaša i majura na oslobođeni teritorij za potrebe naše vojske. Isto tako da se konfiskuje sva ljetina narodnih izdajnika, koji su izbjegli iz svojih sela pred narodnim sudom. Ukoliko se takva imanja ne mogu izvesti, a neprijatelj ima istu namjeru, onda ih treba spaliti.

¹ narodnooslobodilačkim odborima
² Dopisano mastilom.

Da bi se taj posao mogao izvršiti, štabovi brigada i odreda raspoređiće svoje bataljone kako slijedi:

XVIII brigada:

Jedan bataljon ove brigade kontrolisaće teren istočno od Duzluka prema Našicama.

Drugi bataljon sjeverno od Duzluka prema Miklešu.

Jedan će bataljon uputiti na Bilo Goru, koji će u zajednici sa Bilogorskim odredom i Komandom područja⁴ izvršiti raspored i kontrolisati teren Bilogorskog područja.

XXI brigada:

Dva bataljona ove brigade kontrolisaće teren Požeške kotline od Velike, Biskupaca, Lučinaca do Orljavca.

Jedan bataljon uputiće u selo Branežce, koji će držati vrata na cesti prema Pakracu. Istovremeno onesposobiće cestu za svaki saobraćaj od Branežaca prema Pakracu. Cestu treba prekopati na nekoliko mjesta i porušiti sve mostove tako, da neprijatelj izgubi duže vremena za popravak.

Posavski odred:

Jedan bataljon ovog odreda kontrolisaće teren »Trokuta«,³ dok će drugi bataljon biti na Psunju, na sektoru gdje to bude najpotrebnije.

Bataljon u Trokutu treba da permanentno ruši prugu Banova Jaruga — Lipik i time prikovati neprijatelja da po danu popravlja i čuva, dok će se po noći ponovo rušiti.

Bataljon koji bude na Psunju onesposobiće cestu Okučani — Lipik za svaki saobraćaj.

Požeški odred:

Ovaj odred će kontrolisati teren na istočnim obroncima Psunja, to jest od Vilić Sela do Orljavca i na tom dijelu porušiti sve mostove i prekopati cestu na nekoliko mjesta i na taj način onesposobiti je za svaki saobraćaj. Također će porušiti most na cesti koja vodi od Pasikovaca preko Sloboštine za Toranj, most ispod Sloboštine na Orljavi.

Diljski odred:

Jedinice ovog odreda u sporazumu sa Komandom Diljskog područja kontrolisaće teren prema potrebi.

Podravski odred:

Jedinice ovog odreda u zajednici sa pozadinskim bataljonom kontrolisaće teren oko Mikleša prema Slatini i dalje

⁴ Riječ je o Komandi Bilogorskog područja.

⁵ Vidi dok. br. 13.

do Cabune. Ovi će bataljoni pomoći vršiti žito na sektoru Voćin. Cestu između Humljana i Pušine onemogućiti za normalan saobraćaj kao i cestu Voćin — Hum.

Bilogorski odred:

Ovaj će odred zajedno sa jednim bataljonom XVIII brigade, a u sporazumu sa Komandom Bilogorskog područja, kontrolisati teren prema potrebi i porušiti cestu Grubišno Polje — Daruvar.

Daruvarski odred:

Bataljoni ovog odreda kontrolisaće vrata na putu prema Daruvaru i Bastajima. Oni će stalno rušiti prugu Pakrac — Daruvar — Đulavec.- Jedan bataljon treba stalno da upada u Daruvarski srez, t.j. u sela zapadno od Bijejele i time uznemiravati neprijatelja.

Neka se ne shvati bukvalno čuvanje žita i kontrolisanje terena po sektorima kako je to gore navedeno, već će se najbolje kontrolisati teren, očuvati i pokupiti ovogodišnja žetva na taj način, što će se upadati u pozadinu neprijatelja, rušiti ceste i pruge, pripucavati na neprijateljske bunkere u uporištima i na taj ga način uznemiravati. Također će se vršiti i manje vojničke akcije gdje se to ukaže potreba i mogućnost. Telefonske i telegrafske veze kidati na svim mogućim linijama u pozadini neprijatelja.

Sa jedinicama trebaju uvijek da budu pojedini članovi brigada i odreda, koji će kontrolisati data naređenja, kako bi se rad i kontrola odvijali normalno.

Veze između pojedinih jedinica treba stalno održavati, kako bi u slučaju potrebe jedna drugoj mogle priskočiti u pomoć.

Agitpropi brigada i odreda trebaju češće organizirati kulturno-prosvjetne časove u jedinicama i permanentno izdavati radio-vijesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
si. otsutan

Za II korpus
komandant X divizije:
Vinko Antić

KOMANDAMA PODRUČJA

svima

Dostavlja vam se prednje naređenje Štaba korpusa na znanje i sprovođenje. U vezi već izdatog našeg rješenja pitanju žetve posvetiti najveću pažnju.

Komanda Papučko-krndiiskog područja imade uspostaviti hitnu vezu sa Diljskim područjem i poštu koja bude išla preko njega dostavljati bez zastoja Diljskom području.

Sa našim operativnim jedinicama treba se povezati u najtješnju saradnju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Šef ostsjeka:

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG PROLETERSKOG BATALJONA OD 20 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKO NOU BRIGADE »RADE KONČAR« O NAPADU NA ZAŽINU¹

**ŠTAB
II PROLETERSKOG BATALJONA
XIII PROLETERSKO BRIGADE
»RADE KONCARA«**

Dana 20 jula 1943 godine

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU XIII PROLETERSKO BRIGADE »RADE KONCARA«

Dostavljamo operativni izvještaj o akciji koju je ovaj bataljon izvršio zajedno sa II 2.P. bataljonom² i to na neprijateljsku posadu u selu Zažina, koja je brojila 57 vojnika sa dva puškomitraljeza. Od toga bilo je među domobranima 17 ustaša od Kvaternikove jurišne bojne, koji su bili preobučeni u domobranske uniforme.³

Akcija je izvršena u noći između 18 i 19 jula 1943 god., a raspored naših četa bio je sljedeći: Naša 1. četa vršila je napad i to od Kupe sa zapadne strane i imala je zadatak da likvidira bunkere od te strane, te potom da zauzme crkvu i popov stan, ukoliko bi se neprijatelj u istim nalazio.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi -se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39/7, k. 726.

² i * Drugi bataljon Zumberačko-pokupskog NOP odreda

³ Vidi dok. br. 156.

Naša 2. četa držala je zasjedu dok se ne otvori vatra i to od sjeverne strane. Kada se je otpočela borba, prešla i dna odmah u napad u pravcu crkve.

Naša 3. četa držala je osiguranje od istočne strane, tj. na cesti koja vodi iz Zagreba.

Jedna četa Z.P. bataljona⁴ vršila je napad sa južne strane sa zadatkom da likvidira bunkere pred sobom i da zauzme školu. Ostale dvije čete davale su osiguranje i zasjedu na raskrsnici Sisak — Pokupje.

Napad je počeo u 1 sat u noći i u roku od 30 minuta neprijatelj je bio razoružan. Na pojedinim bunkerima neprijatelj je pružio dosta snažan otpor, ali svaki njihov pokušaj bio je uzaludan, jer nalet naših boraca bio je na visini. Tako isto i ova četa Z.P. bataljona nije ništa zaostajala iza proletera.

Od naše strane imali smo dva ranjena i to: delegat Filipec Stjepan, od bombe i to srednje, i drug desetar Crnjak Ivan, od metka u nogu, srednje. Obojica otpremljeni za bolnicu u Baniju. Mrtvoga nismo imali ni jednoga.

Od strane neprijatelja našli smo na položaju jednoga teže ranjenog.

Zarobljeno je 30 domobrana i 8 ustaša, među kojima je bio i taj ranjeni. Domobrani preslušani su, svučeni i potom upućeni za Baniju da ih se pusti svojim kućama:

Zaplijenjeno je: 2 puškomitraljeza »Brno«, 40 pušaka (mauzer) sa 7300 komada mauzer metaka, nešto ručnih bombi 38 odijela nekompletnih, jer smo na domobranima nešto presvukli, a ostalo, koje su bile starije hlače, ostavili smo na njima, tako da ne idu goli, 38 pari cipela, 10 komada čebadi i ostale razne spreme.

Usput je konfiscirano kod jednog trgovca u Zažini, koji se je pred nama sakrio radi svojih djela: jedan par konja sa kolima, jedan radio, oko 300 kg pšenice, te i ostalih nekih raznih stvari.

Prilikom i ove akcije neprijatelj [iz] Siska, Zagreba itd. nije pokušao da pruži pomoć napadnutoj postaji.

Raspoloženje boraca, kao i borbeni moral je odličan. Drugovi borci osjećaju se kao da su negdje na ljetovanju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
Vujić Dragan

KOMANDANT:
Marko Rapo

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 21
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA PREKOPU¹

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE
Op. br. 63/43.
Dne 21.VII-1943.

30.7.43²

Operativni izvještaj o ak-
ciji na Prekopu dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE.—

1.) Naša Grupa noću 19/20. VII. t.g. sa dijelom svojih snaga izvršila je napad na neprijateljsku posadu u Prekopi kod Gline.³ Borbu je vodio sa naše strane jedan bataljon II brigade, a sa strane neprijatelja posada u Prekopi, jačine od oko 70—100 neprijateljskih vojnika. Raspored ostalih jedinica naše Grupe za vrijeme napada vidi se iz priložene operativne zapovijesti⁴ op. broj 59/1943 od 17.VII-1943.— U navedenoj zapovijesti napad je bio predviđen 18/19.VII. t.g., ali u međuvremenu dobili smo naređenje da sa Grupom krenemo u pomoć blokiranoj XVII brigadi u šumi Ilijina Greda.⁵ Na putu saznali smo da je XVII brigada neprijateljsku blokadu probila, prešla prugu i stigla na Baniju, te je tako napad na posadu u Prekopi uslijedio idućeg dana, t.j. 19/20. VII. t.g.

Tačno prema izdatoj zapovijesti sve jedinice određene za napad kao i za osiguranje stigle su na svoja određena mjesta i napad je počeo u 23 sata. Naši borci koji su vršili napad neopaženo su prišli u blizini neprijateljskih utvrđenja i otvorili vatru. Neprijatelj davao je dosta jak otpor. Cim je počela borba, neprijatelj je iz Gline⁶ krenuo u pomoć napadnutoj po-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi VojnQ-istoriskog instituta pod reg. br. 20—6, k. 421 B.

- Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa Hrvatske.

³ i ' Vidi dok. br. 47 i 165.

⁵ Riječ je o Sedamnaestoj NO brigadi Dvanaeste (slavonske) divizije. Opširnije o prelasku ove brigade na Baniju vidi dok. br. 65 i tom V, knj. 18. izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 kolovoza 1943 godine.

" i ⁷ Vidi dok. br. 165.

sadi u Prekopi sa dva tenka i došao je u neposrednu blizinu naše zasjede sa jednim tenkom, prešao minirano polje i otvorio jaku vatru iz svojih mitraljeza na naše borce koji su bili u zasjedi. Kada je naišao drugi tenk na nagazne mine, iste su eksplodirale i ovaj drugi tenk je bio oštećen. Poslije kraćeg vremena neprijateljski tenkovi vratili su se nazad u Glinu.

Kroz cijelo vrijeme napada neprijatelj je iz Gline tukao naše položaje sa artiljerijom.

Usljed dosta jakog otpora posade u Prekopi, a k tome dolazak i zujanje neprijateljskih tenkova, kao i jake artiljerijske vatre, naši borci nisu se u dovoljnoj mjeri snašli te su u momentu kada je trebalo vršiti najodlučniji napad i upadati u neprijateljske rovove pogubili vezu između sebe i raspršili se. Razlog da se borci nisu snašli baš onda kada je trebalo vršiti odlučan napad jeste u tome što u bataljonu koji je vršio napad nalazio se je veći broj novomobilisanih drugova, koji su prvi put učestvovali u napadu na neprijateljsko uporište.

Djelomičan uspjeh u ovom napadu postigla je III četa ovog bataljona zauzevši u prvom naletu jedan neprijateljski bunker i nekoliko rovova, ali usljed panike koju su stvorili novomobilisani drugovi ova četa nije mogla pristupiti potpunom likvidiranju posade jer je bila po raspršenju ostalih drugova brojčano slaba, i borci koji su išli naprijed našli su se usamljeni te su i oni morali se povući ispred neprijatelja. Dakle, pravi neuspjeh ove akcije sastoji se u tome što većina novih boraca još nije isprobana u borbi, te su od straha i jake neprijateljske vatre napustili svoja mjesta u streljačkom stroju i rasuli se u razne strane, te je bilo dosta poteškoća dok su se jedinice potpuno sakupile i sredile.

Jedinice koje su bile u zasjedi prema Glini odbile su pokušaj neprijatelja da prodre sa tenkovima i ostale i dalje na svojim položajima.⁷ Ostale jedinice u zasjedama borbe nijesu imale.

Po procjeni situacije vidjeli smo da napad neće uspjeti, te smo naredili štabovima brigada da jedinice povuku u svoje polazne baze u 2 sata. Sve su se jedinice povukle u određeno vrijeme u dosta dobrom redu, osim III bataljona II brigade koji se povukao u neredu.

2.) Iz razloga što akcija nije uspjela ratnog plijena: zarobljenika, oružja, municije i ostale spremne nije bilo.

3.) Gubitci kod neprijatelja u mrtvim i ranjenim nisu nam poznati.

4.) U toku borbe naši gubitci su slijedeći: jedan mrtav i 6 ranjenih drugova. Poimenično ne dostavljaju se jer se pri-

laže lista i pregled gubitaka. Pored poginulog i ranjenih drugova poginula su i dva druga civila koji su bili kao vođiči za ovu akciju.

5.) Naknadno umrlih od rana nije bilo.

6.) Drugova i starješina koji su pali smrću heroja nije bilo. Onih koje bi trebalo proglasiti narodnim herojima nije bilo. Pojedinih boraca i starješina jedinica koje treba pohvaliti nije bilo.

7.) Kritički osvrt na akciju: Akcija je izvođena po planu. Greške su slijedeće: Borci III bataljona II brigade za ovu akciju nisu dovoljno pripremljeni vojnički kao i politički. Štab III bataljona II brigade nije borce upoznao sa teškoćama koje su nastupile u toku borbe, zatim sa teškoćama i vještim kretanjem za vrijeme dejstva pješadijske i artiljerijske vatre. Sa druge strane borci koji prvi put dolaze u dosta žestoku borbu nisu se sami dovoljno snašli, te je rukovodiocima bilo teško održavati jedinice u rukama i voditi ih pravilno za izvršenje zadatka. Snalaženje starješina u ovoj borbi bilo je dosta dobro, osim Štaba 3. bataljona II brigade kao i ostalih starješina toga bataljona koji u momentu koji je bio kritičan nisu se mogli snaći i održati bataljon u rukama. Snalaženje ostalih jedinica bilo je dosta dobro. Veza sa jedinicama bila je zadovoljavajuća.

3.) U toku ove borbe utrošeno je 1900 mitraljeskih, p. mitraljeskih i puščanih metaka, i dvije granate za protukolski top 75 mm. Manjak municije poslije akcije iznosi 1900 metaka i dvije granate za protukolski top. Pokvarenog odnosno izgubljenog oružja u borbi nije bilo. Oružje poginulih i ranjenih drugova izneseno je.

9.) Naročita napomena: Akcija je bila priređena da se izvede dana 18/19 jula 1943 g., ali uslijed gore navedenih razloga izvedena je-19/20 jula 1943 god.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

Ranko Mitić

KOMANDANT:

Pet.⁸ Kleut

(M. P.)⁹

⁹ Petar

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**PISMO NAČELNIKA ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE OD 22 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU KORPUSA
O STANJU NA PODRUČJU GOSPIĆA¹**

ŠTABU I KORPUSA 22.7.43⁰ SBTI

Ukoliko se moglo do sada ocijeniti i prikupiti podatke izgleda da se stanje u Gospiću nije promijenilo sa nekom osjetnom razlikom. Nije se moglo provjeriti da li su one dvije bojne, za koje je već javljeno, zaista otišle ili nijesu. Isto tako raspored neprijateljskih snaga je otprilike isti kao i prije, sa možda izvjesnim promjenama. Informativna služba uglavnom se oslanja na terenske radnike, koji prikupljaju podatke vrlo mršavo i od nesavjesnih i neodgovornih lica, tako da se teško snaći. Također izgleda da neprijatelj vješto proturuje lažne vijesti o sebi tako da bi prikrrio svoje stanje.

Imali smo namjeru da nekako Medak očistimo, ali se i to onemogućilo jer se onaj bataljon³ koji se vraćao iz Gračaca svrnuo u Medak i htio izvršiti akciju ali nije uspio, pošto je vjerovatno bio prije otkriven. Ovo je došlo uslijed pogrešnog naređenja štabova Divizije⁴ i Brigade⁵ iako im je bila skrenuta pažnja na najveću konspiraciju i što veće udaljenje bataljona od Metka. Obavještajni oficir III brigade⁰ kojemu je bilo povjereno da ispita stanje u Metku također nije postupio konspirativno nego je otišao direktno u Medak i već samim tim upropastio konspirativnost. S ovim je ova akcija otpala. Četnici su pobjegli u Velebit, a bataljon će produžiti u Divo-selo da pomogne dizanje ljetine pošto su ustaše počele kositi žito i travu na oslobođenom teritoriju. Po potrebi on će se svakako povući.

Na ostalim položajima stanje je sljedeće. U Pazarištu i Klancu nalazi se po mom mišljenju oko 800 ustaša, domobrana i naoružanih seljaka.⁷ Među njima je i Delkova bojna. Oni nemaju jedno mjesto nego su raštrkani na dugačkom prostoru. Položaji su im vrlo pogodni za odbranu i sastoje se od samih čukica koje su povezane i uz dobar plan vatre mogu se dobro

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 27/1—15, Jc. 421 D.

¹ Datum prijema izvještaja u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

¹ Drugi bataljon Treće NOU brigade

⁴ Riječ je o Šestoj diviziji NOV i PO Hrvatske.

⁵ Odnosi se na Treću NO brigadu Šeste divizije.

⁰ Dane Vujnović

⁷ U ovom uporištu nalazili su se dijelovi Trideset prve ustaške bojne. Vidi dok. br. 29.

braniti. U Smiljanu ima oko dvije satnije.⁸ Na cesti prema Karlobagu do dvije bojne. Pazarište bi se moglo razbiti sa ovim snagama što ih ima, ali bi rezultat toga bio nikakav. Naime, uslijed rastrkanosti i dosta dobre povezanosti neprijatelja ne bi mu se bilo u stanju nanijeti većih gubitaka, a žrtava bi svakako bilo. Ova akcija uz ovakove naše snage ne bi nam se isplatila. Međutim, da je čitava Divizija na okupu, stvar bi izgledala sasvim drugačije.⁹ Sa tri brigade moglo bi se likvidirati Pazarište i Smiljan i sa dobrim planom nanijeti im vrlo osjetne gubitke. Zatim bi se sa svim snagama mogla očistiti cesta prema Karlobagu udarajući najprije na Oštarije gdje ima 400 domobrana¹⁰ sa kojima bi se vjerovatno brzo svršilo. Cijela Divizija mogla bi da tada drži uspješnu blokadu Gospića. Stanje koje se sada odražava u Gospiću uslijed invazije i koje bi se vjerovatno još pojačalo ako bi uspjeli sa uspjehom razbiti sva vanjska uporišta, može se pretpostavljati da bi bilo mnogo teže nego prije i da bi se moglo pripremiti uslove za konačnu likvidaciju, - pogotovu ako bi se situacija lokalna odvijala u našu korist.

Ja sam obišao neke bataljone I i III brigade i o tome ću podnijeti izvještaj kad se povratim. Danas će biti sastanak Štaba divizije, a sutra konferencija štabova brigada, pa ću još ostati istima.

Javite mi šta ima novoga na ostalim sektorima i ako eventualno imaju kakove direktive za ovaj sektor.

Sto se tiče Bilaja, tamo je neprijatelj¹¹ na nekoliko mjesta sa jedne i druge strane vode i mogao bi se protjerati uz izvjesne žrtve ali mu se ne bi mogli nanijeti gubitci i mogli bi postići samo to da držimo one nekolike glavice vezujući naše snage, što u stvari ne pretstavlja ništa. Cesta Gospić — Karlobag ne može se uspješno napadati bez većih snaga. [Na] cesti Gospić — Bilaj pokušaćemo koji put sačekati neprijatelja ako saobraća.

O ovome svemu mi javite ako stvorite možda druge zaključke pa ćemo pristupiti provođenju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

22.VII.943 g. u U^{h13}

V. d. načelnika:
M.¹² Kuprešanin

" Iz sastava Trideset druge ustaške bojne.

" Štab Šeste divizije imao je tada na raspoloženju Prvu i Treću NOU brigadu, dok je Druga NOU brigada dejstvovala na području Knina. Vidi dok. br. 40.

¹⁰ Vidi dok. br. 29.

¹¹ U Bilaju se nalazila jedna satnija Devete ustaške bojne. Vidi dok. br. 29.

¹² Milan

¹³ Dopisano mastilom.

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 22 SRPNJA 1943 GOD. MOSLAVAČKOM NOP ODREDU ZA NAPAD NA DUBRAVU I ČAZMU¹

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.V. I P.O. HRVATSKE

22.VII. 1943

oper. br. 550/43

ŠTABU MOSLAVAČKOG N.O. PARTIZANSKOG ODREDA

Prikupite točne podatke o neprijateljskim snagama u selu Dubrava.² Izvršite potrebne pripreme, napadnite neprijatelja i uništite ga.³ Za izvršenje akcije uzмите obadva bataljona. Sa jednom četom izvršite fingirani napad na Čazmu, koja će jednovremeno izvršiti osiguranje sa toga pravca. Sa napadom početi najkasnije u 24 sata noću. Napad treba da se izvrši bez otvaranja vatre: bombama, jurišem i paljenjem zgrade u kojoj se nalaze ustaše. Za paljenje zgrade, ako ne bude drugačije išlo, upotrebite kola sa natovarenom slamom koja dovcute do same zgrade i slamu zapalite, tako da se vatra prenese na krov kuće.

Akcija treba da se izvrši najkasnije do 24 ov. mj.

Prilike ovdje oko Česme su odlične i postoji velika mogućnost mobilizacije. Potrebno je da ovom sektoru posvetite pažnje i da povremeno upućujete ovamo bar po jedan bataljon.

Izvještaj o izvršenoj akciji pošaljite direktnim kurirom u naš štab. Morate voditi računa da ne date neprijatelju da pljačka ova sela i da odvozi žito. Četa koja se nalazi ovdje⁴ (udarna grupa) slaba je i nije dovoljna da zaštiti ova sela. Vaša aktivnost kroz mjesec dana mora biti u punom jeku radi sprečavanja oduzimanja žita.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:

M.⁵ Belinić

V. d. komandanta:

Vlado Matetić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/1, k. 1472.

² U Dubravi se nalazila Peta satnija središnje oružničke škole. Vidi dok. br. 177.

³ Vidi dok. br. 95 i 177.

* Riječ je o četi »Ivančani«, koja je formirana od mještana sela Ivanjska. Vidi dok. br. 85.

⁵ Marko

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 22 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA STRMICU¹

**STAB II UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Broj 232/42
22 jula 1943**

ZAPOVIJEST

Štaba II Udarne brigade VI Divizije NOV Hrvatske za
22. VII. 1943.

(Sekcija Knin — Drvar 1:100.000 jugosl. izrade)

**Vo.ino-politički
značaj operacije.**

Četničke bande popa Đujića koje operišu u pravcu našeg sektora nalaze se sada na prostoru Topolje — Knin — Kninsko Polje — Dinara — Podinarje — Strmica. Svojim operacijama upadaju na naš oslobođeni teritorij i ometaju pravilan političko-privredni rad naše pozadine. Da bismo spriječili to, potrebno je toj bandi zadati udarac i da ih napadnemo na njihovom isturenom položaju u Strmici.²

Podaci o neprijatelju.

Prema primljenim podacima jedna četnička brigada (Lička) nalazi se u Strmici. Njihova kuhinja izgleda da se nalazi u Borju. Glavnina četničkih snaga nalazi se u Podinarju i Dinari. Njihova ofanzivnost izgleda da je orijentisana prema Grahovu.³

Dvije četničke brigade nalaze se na položajima ispred Zegara i nemaju ofanzivnih namjera.

Naše snage.

II L.N.O.U. Brigada sa tri pješadijska bataljona i vodom teš. bacača (tri oruđa).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2—5, k. 801.

³ Vidi dok. br. 100

¹ Bosansko Grahovo

L.P. Odred⁴ koji ima u sastavu svoj jedan bataljon, jedan bataljon II N.O.U. Brigade i jedan bataljon S.D. Odreda.⁵

II Grupa bataljona L.P.O. sa dva pješadijska bataljona (jedan Ličkog i jedan Dalmatinskog part. odreda).

Jedan detašovani bataljon L.P.O. na sektoru Krupe.

Zadatak.

Napasti neprijateljsku brigadu u Strmici i pokušati je uništiti. Radi osiguranja te operacije vršiti jak pritisak prema Kninu i na Golubić.

U cilju izvršenja prednjeg,

N a r e đ u j e m o :

1) IV bataljon. Sastav: 3 pješ. i 1 mitr. četa.

Zadatak: Napasti neprijatelja u Strmici sa južne strane od pruge Knin — Drvar pa desno do k. 668 (Celinka). Postaviti osiguranje na k. 638 prema Golubiću jačine 2 pješ. voda pojačana jednim teš. mitraljezom. Vezu sa Ličkim p. odredom na k. 668 (Celinka) desno, a lijevo na pruži ispod Momića sa desnim krilom I bataljona »S.M.«⁶ održavati.

2) I bat. »S.M.« Sastav: 3 pješ. i 1 mitr. četa

Zadatak: Napasti neprijatelja u Strmici sa zapadne strane desno zaključno Momići do pruge, a lijevo Orašje. Postaviti osiguranje jačine jednog voda sa jednim teš. mitraljezom na jugo-istočnim padinama Bukovca. Vezu sa IV bataljonom uhvatiti desno kod pruge, a lijevo sa desnim krilom III bataljona »M.R.«⁷ kod sela Orašje.

3) III bat. »M.R.« Sastav: 2 pješ. i 1 mitr. četa.

Zadatak: Napasti neprijatelja u Strmici sa sjevero-zapadne strane, desno od sela Orašje pa lijevo zaključno najsjevernija okuka ceste Knin — Bos. Grahovo kod sela Zaselak. Vezu uhvatiti desno sa lijevim krilom I bataljona »S.M.« kod Orašja, a lijevo sa desnim krilom L.P. Odreda na najsjever-

⁴ Lički NOP odred

⁵ Sjevernodalmatinski NOP odred

⁶ »Stojan Matić«

⁷ »Mićo Radaković«

nijoj okuci ceste Knin — Bos. Grahovo kod sela Zaselka.

Jedna pješad. četa toga bataljona biće u rezervi Brigade.—

4) II bat. »O.P.«⁸   *Zadatak:* Biće u sastavu Ličkog part. Sastav: 3 pješ. i odreda od koga će dobiti i zadatak.

1 niitr. četa.

5) Lič. part. odred.   *Zadatak:* Napada na neprijatelja sa istočne strane sela Strmice i čisti sela Jelino Polje, šumu Risovac i zaseoke Strmice i to: Mali Mračaj, Njegić, Cerovac, Veliki Mračaj, Mizdrak, Rt i Podtočilo.

6) Mjesto štabova.   Stab brigade za vrijeme ove operacije biće na koti 1201 (Orlovica).

Stab IV bataljona za prvo vrijeme biće sjeverno od kote 638, a poslije prema Đakovićima.

Stab I bataljona za prvo vrijeme biće zapadno od sela Komaljići, a poslije prema situaciji.

Stab III bataljona biće na pruži Knin — Drvar kod sela Matijaša.

7) Vod bacača.   Vod bacača biće pod direktnom komandom Štaba brigade, a štabovi bataljona izvještavaće koja mjesta trebaju tući teški bacači.

8) Sanitet   Brigadno sanitetsko previjalište organiziraće referent saniteta ove brigade" u selu Plavnu kod crkve i na pruži Knin — Drvar kod zaseoka Matijaša. Za prvo vrijeme, dok se ne pročisti selo Mizdrakovac i Orašje, I i IV bataljon upućivaće svoje ranjenike za Plavno, a po pročišćenju ovih sela slaće ih zaoadno od pruge putem za Matijaš.

Štabovi bataljona regulisaće svoja bataljonska previjališta na najpogodnijim mjestima za prihvatanje ranjenika.

Ranjenike upućivati iz Plavna kao i iz Matijaša za sektorsko previjalište u selu Ponji Tiškovac.

* »Ognjen Priča«

' Ivan Lesić

III bataljon daće osiguranje kod brigadnog previjališta u selu Matijašu.

9) Veza

Vezu održavati najtješnje među svim jedinicama i na taj način potpuno osigurati saradnju i uzajamno potpomaganje jedinica.

Sve jedinice trebaju da pohvataju vezu još na polaznim položajima.

IV bataljon slaće svoje izvještaje preko I bataljona, a I bataljon preko relejnih stanica koje će uspostaviti četa za vezu do Štaba brigade.

III bataljon upotrebljavaće svoje kurire za održavanje veze.

I bataljon održavaće vezu sa snagama II Grupe Lič. p. odreda na k. 805—Bukovac.

Naročito obratiti pažnju na održavanje veze sa snagama L.P. Odreda koji operiše u zajednici sa našom brigadom.

10) Ishrana.

Baza za ishranu bataljona ove brigade biće selo Plavno. Intendant brigade¹⁰ zajedno sa intendantima bataljona organiziraće primanje hrane i njezino odašiljanje na položaj jedinicama. Štabovi bataljona uputiće odmah svoje intendante kod intendanta brigade radi organizacije što bolje ishrane.

Svi bataljoni uputiće svoje komore, sem kuhinje, u Pribudić kod crkve, odakle će zajedno sa brigadnom komorom biti upućeni u Prljevo, a po potrebi za Otrić.

11) Evakuacija zarobljenika i plijena.

Plijen i zarobljenike evakuisati (sprovoditi) i to: IV i I bataljon za Stab brigade, a III bataljon za Donji Tiškovac. Odjeljenja koja sprovode plijen i zarobljenike odmah po predaji istih moraju da se vrata u sastav svojih jedinica. Tražiti potvrdu na predati plijen i zarobljenike. U Donjem Tiškovcu primaće zarobljenike prihvatilište Kninskog sektora.

Sve jedinice prilikom zarobljavanja ne smiju ni u kom slučaju zlostavljati zarobljenike, niti im oduzimati njihove privatne stvari, kao satove, novac, isprave i ostalo, sem oružja.

¹⁰ Nikola Adžić

Sprovodna odjeljenja određivati jačine prema broju zarobljenika i količini plijena.

12) Rad po završenoj operaciji.

Po završetku operacija na Strmicu IV bataljon smjestiće se u selu Novkovići sa osiguranjem prema Golubiću.

I bataljon sa svim svojim snagama skoncentrisaće se kod Momića.

III bataljon smjestiće se u šumi kod Novkovića zajedno sa IV bataljonom.

13) Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci.

Za noć između 22 i 23. VII o.g. znaci raspoznavanja jesu: **Zatvarač — Zavnoh**,¹¹ a ugovoreni znaci: pozivni: **jedan kratki i jedan dugi zvižduk**, a odziv: **jedan kratki, jedan dugački i jedan kratki zvižduk**. Ugovoreni znaci za 23. VII o.g. jesu: **dizanje partizanke**¹² **na pušci u vis dva puta**, a odgovor: **tri puta**.

Za noć između 23 i 24 ov. mj. znaci raspoznavanja jesu: **avion — Avnoj**,¹³ a ugovoreni znaci: pozivni: **dva puta kratki znak kašlja**, a odzivni: **jedanput**.

14) Početak operacije.

Operacija mora da počne u noći između 22 i 23 ov. mj. tačno u 3,30 h. po srednjeevropskom vremenu, tj. po starom vremenu. U to vrijeme obruč oko neprijatelja mora biti sastavljen, veza među jedinicama pohvatana i otpočeti odsudan napad u cilju uništavanja i zarobljavanja neprijatelja.

Napomena: Ovoj operaciji treba pokloniti naročitu pažnju i temeljito je pripremiti kako vojnički tako i politički. To je prva etapa našim budućim operacijama, o kojima zavise budućí uspjesi, a iza koje neposredno pred istim jedinicama stoje drugi i teži zadaci. Važno je tačno i na vrijeme početi sa operacijom i ne smije biti zakašnjenja. Također, ako neprijatelja uhvatimo u obruč, onda treba energično napadati i nastojati pod svaku cijenu ga likvidirati.

Postupak sa zarobljenicima mora biti dostojan partizana, a prema civilnom stanovništvu više nego korektan. Taj narod iz toga sela i okolice je čvrsto i jako četnički nastrojen i do-

¹¹ Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

¹² Riječ je o kapi.

¹³ Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije

brim partizanskim nastupom treba da učinimo prvi korak do-
bijanja i vezivanja toga naroda uz sebe i našu N.O. Borbu.

Svaki bataljon organiziraće na svom sektoru protiv-
avionsku odbranu.

Naše jedinice obilježavaće svoje položaje dokle su došle
paljenjem po jedne bijele raketle u pravcu crkve u Strmici.

Pored pismenog izvještaja bataljoni će ispaliti zelenu ra-
ketu (jednu) na ono mjesto gdje treba da tuče teški bacač,
a jednu bijelu i jednu zelenu kada treba prestati minobacačka
vatra.

Konspiracija ove operacije, kao i budućih, mora ostati
do kraja potpuna. Ne može i ne smije da se dogodi da parti-
zani i komandni sastav bilo za vrijeme priprema ili odmaranja
prepričavaju te operacije i na taj način daju do znanja svojoj
okolini da se namjerava ići na operacije.

Ne može se i ne smije dogoditi da jedinice za vrijeme
čitave operacije ne budu imale neprekidnu međusobnu vezu
i da se ne bi međusobno potpomagale.

Svi štabovi bataljona će o svakoj promjeni na svom sek-
toru ili izmjeni situacije najhitnije izvještavati Stab brigade,
a također i svoju susjednu jedinicu.

Operativne izvještaje dostaviti u roku 18 časova poslije
završene operacije.

Na izvršenje.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:
S.¹⁴ Mrda

Komandant:
Duš.¹³ Dotlić

Dostavljeno: Na znanje: Štabu Kninskog sektora.
Na izvršenje: Štabu I, III i IV bataljona ove
Brigade.

(M. P.)¹⁶

Simo
Dušan
Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

STAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
"RADE KONCARA"

Dne 22 srpnja 1943

Štabu II. Operativne Zone

Upravo smo primili izvještaj o akciji na Remetinec. U noći između 18 i 19 o.mj. naš I. Bataljon izvršio je akciju na Remetinec u kojem se nalazilo 20 domobrana, vojno ekonomski magazin za N.D.H. sa 27 domobrana, 2 puškomitraljeza, zatim selo ~~Smilnica~~ Basin sa 5 Švaba i jedan kulturbundovac šef gestapo sa Posavinu i Pokuplje. Akcija je uspjela. Navedeni garnizoni likvidirani su. Zarobljen je 21 domobran, 1 Švabo, 1 policajac i navedeni gestapovac, zatim 2 puškomitraljeza ~~XXXXX~~ Brno, 22 puške, 3000 mauser metaka i druge sprema. Vojni magazin, u kojem se nalazilo 25 vagona pšenice, 10 vagona pekmeza i mnogo druge hrane, zapaljen je. Odm. plijena smo i ukli 2500 kg pšenice, 1500 kg ječma, 2450 kg sobi itd.

Iz Sv. Klare Švabe su pošli u pomoć u Basin i naišli na nagasne mine na pruzi od kojih je 10 poginulo, isto toliko ranjeno. Minereri su postavili minu na pruzi Zagreb-Sisak. Vlak je naišao tek ujutro i odletio u zrak.

Za vrijeme akcije pustili smo tri rafala iz puškomitraljeza preko Save na Građsko kupalište gdje se nalazi neprijatelj. Neprijatelj je odgovorio s one strane Save sa dva teška mitraljeza!!!

Plijen je već na putu za Žumberak - nalazi se oko Slavetića upravo.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zamjenik politkomesara:

Komandant:

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONCAR« OD 22 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O NAPADU NA REMETINEC¹

STAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONCAR«
Dne 22 srpnja 1943

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Upravo smo primili izvještaj o akciji na Remetinec. U noći između 18 i 19 o.mj. naš I Bataljon izvršio je akciju na Remetinec u kojem se nalazilo 20 domobrana, vojno-ekonomski magazin za N.D.H. sa 27 domobrana, 2 puškomitraljeza, zatim na selo Buzin sa 5 Švaba i jednim kulturbundovcem, šefom gestapoa za Posavinu i Pokuplje. Akcija je uspjela. Navedeni garnizoni likvidirani su. Zarobljen je 21 domobran, 1 Švabo, 1 policajac i navedeni gestapovac. zatim 2 puškomitraljeza Brno, 22 puške, 3000 mauzer metaka i druge spreme. Vojni magazin, u kojem se nalazilo 25 vagona pšenice, 10 vagona pekmeza i mnogo druge hrane, zapaljen je. Od plijena smo izvukli 2500 kg pšenice, 1500 kg ječma, 2450 kg zobi itd.

Iz Sv. Klare Švabe su pošli u pomoć u Buzin i naišli na nagazne mine na pruži, od kojih je 10 poginulo, isto toliko ranjeno. Minereri su postavili minu na pruži Zagreb — Sisak. Vlak je naišao tek ujutro i odletio u zrak.

Za vrijeme akcije pustili smo tri rafala iz puškomitraljeza preko Save na gradsko kupalište² gdje se nalazi neprijatelj. Neprijatelj je odgovorio s one strane Save sa dva teška mitraljeza!

Plijen je već na putu za Zumberak — nalazi se oko Slavetića upravo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara:
Horvatić Mato

Komandant:
žeželj Milan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/4, k. 1472.

* Riječ je o kupalištu u Zagrebu.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 22
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O BORBI KOD MRKOPLJA¹**

**STAB
XVII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

A. broj 368/43

Dana 22 jula 1943 godine, 11.20 časova

Izvještaj o borbi kod
sela Mrkoplja.—

ŠTABU X DIVIZIJE N.O.V.H.—

Na položaju

1. Dana 11 ov. m. naše jedinice bile su, to jest naš II i IV batajlon, u selu Mrkoplju, dok je I i III bataljon bio na položaju iznad sela Nježića i Poljanske.² II i IV bataljon, koji su bili u selu Mrkoplju, primili su borbu sa neprijateljem koji je nastupao od sela Bučja prema Kamenskoj.³ Neprijatelj je bio u jakosti oko osam do devet stotina vojnika sa osamnaest tenkova, to jest bilo je šest tenkova od 15 tona, dok su ostali bili manji. Naš II bataljon borio se je od 8 sati ujutro do 22 sata po podne, dok je IV bataljon bio na desnoj strani ceste, na koti 443, i kad je neprijatelj nastupao prema IV bataljonu, bataljon se je povukao bez da je opalio i jedan metak i niti je obavijestio Štab brigade niti Štab divizije koji je bio u neposrednoj blizini. Borci i rukovodioci II bataljona nisu dozvolili neprijatelju toga dana da prođe svojom pješadijom za Kamensku, dok su tenkovi uspjeli da prodru za Kamensku. Neprijatelj je par puta pokušavao na juriš da prođe ali naši izvršavali su kontra-juriše.

2. U toj borbi zarobljeno je: jedan laki njemački mitraljez i 13 karabina, 2.800 metaka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 7—2, k. 1130.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 21, 30 i tom V, knj. 18, izvještaj Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 kolovoza 1943 godine.

³ Bučko Kamensko

3. U toj borbi neprijatelj je imao oko 70 do 80 mrtvih i ranjenih vojnika, među kojima je poginuo i jedan njemački oficir, koji je svučen i razoružan.

4. U toj borbi mi smo imali dva mrtva druga i pet ranjenih. Mrtvi drugovi sahranjeni su u selu Mrkoplju, dok su ranjeni drugovi otpremljeni u bolnicu broj 7. Imena poginulih i ranjenih dostavićemo u spisku poginulih i ranjenih.

5. Naknadno umrlih od rana nije bilo.

6. U toj borbi istakla se I i II četa II bataljona.

7. Za to vrijeme borbe štabovi bataljona držali su svoje jedinice stalno u rukama, tako isto i niži rukovodeći kadar. Veza između štabova bataljona i Štaba brigade nije bila. Štab brigade imao je vezu samo sa II bataljonom, dok je IV bataljon imao vezu neposredno sa Štabom divizije. I i III bataljon bili su odvojeni i imali su neposrednu vezu sa Štabom korpusa.

8. U toj borbi utrošeno je 4.600 metaka.

9. *Naročita napomena:* Štabovi naših bataljona zadovoljavaju, dok Štab IV bataljona nije se snašao, što se vidi iz toga što se povukao bez naređenja premda je imao stalnu vezu sa Štabom brigade kao i sa Štabom divizije. Za to vrijeme borbe naši borci i rukovodioci očeličili su se još više, te se je vidjelo iz toga što je naš II bataljon vodio borbu cijeli dan sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem i mnogo bolje naoružanim. Štab brigade nije imao vezu sa Štabom divizije, ali Štab brigade povukao se sa svojim jedinicama na svoju ruku, bez ikakvog kolebanja, na kotu 856. Povlačenje je izvršeno u najvećem redu. Poslije našeg povlačenja imali smo vezu sa Štabom divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit-komesar:
si. otsutan

Komandant:
Demonja J. Nikola

(M. P)⁴

⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 22
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O BORBI NA ILIJINOJ GREDI¹

STAB
XVII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

A. broj 368/43

Dne 22. VII. 1943 10,45 sati

Izvještaj o borbi u šumi
Zeleniku

ŠTABU X DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE.—

Položaj

1.) Poslije prelaza Save jedinice ove Brigade imale su zadatak da se skoncentrišu u šumi Zelenik — k. 96 (Ilijina Greda) za daljni put.² Pošto su naše jedinice bile premorene, nisu sve došle na određeno vrijeme da bi se mogao put nastaviti dalje, nego je na određeno mjesto stigao naš III i IV bataljon tačno i na vrijeme, dok I i II bataljon ostali su u selu. Naš III i IV bataljon bili su na gore navedenoj koti napadnuti 18 o.mj. u 5,30 sati.³ Iako je bio iznenadan napad sa strane neprijatelja, naši borci i rukovodioci nisu se odmah snašli, ali ipak su uz pomoć I i II bataljona uspjeli da neprijatelja razbiju i da produče svoj put. Borba je trajala od 6 sati ujutro do 10 sati. Neprijatelja je bilo oko 6 do 700, tj. legije i Njemaca.

2.) U toj borbi zarobljeno je:

3 laka mitraljeza (Maksim)

1 puškomitraljez

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10—2, k. 1130.

² Po naredenju Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 12 srpnja 1943 god. Brigada je izvršila pokret sa Ravne Gore (Slavonija) u Baniju, gdje je stigla 18 srpnja. Na svom putu Brigada je probila neprijateljsku blokadu na cesti Pakrac — Buč, Pakrac — Oku-Sani i poslije razbijanja ustaških garnizona u Puški i Krapju forsirala r. Savu. Početkom kolovoza Brigada se vratila u Slavoniju. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 18, dok. br. 39 i Istorijat Dvadeset osme divizije NOV i PO Hrvatske (arhiva Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1125).

* Napad su izvršili dijelovi 114 njemačke lovačke divizije. Vidi - dok. br. 160.

IZVJEŠTAJ
XVII. Udarne brigade
"arodno-oslobodilačke vojske
Hrvatske

A. Broj, 568 / 43
Dne, 22. VII. 1943, 10,45 sati

1123

Izveštaj o borbi u šumi
Zeleniku.

Štabu X. Divizije N.O.V. Hrvatske.-

Poljski

1.) Poslije prelaza Save jedinice ove Brigade imale su zadatak da skoncentrišu u šumi Zelenik K. 96, Ilijina Greda, za daljnji put. Pošto su naše jedinice bile premorene nisu sve došle na određeno vrijeme da bi se mogao put nastaviti dalje, nego je na određeno mjesto stigao naš III. i IV. Bataljon tačno i na vrijeme, dok je I. i II. bataljon ostali su u selu. Naš III. i IV. Bataljon bili su na gore navedenoj K. napadnuti 18. o. ujutro 5,30 sati. I ako je bio iznenađen napadom sa strane neprijatelja naši borci i rukovodioci nisu se odmah smatili, ali ipak su uz pomoć I. i II. Bataljona uspjeli da neprijatelja razbiju i da produže svoj put. Borba je trajala od 6 sati u jutro do 10 sati. Neprijatelj je bilo oko 6 do 7 eo tj. legije i Nemaca.

- 2.) U toj borbi zarobljeno je,
  - 3 laka mitraljeza (Maksia)
  - 1 puškomitraljez
  - 5 pištolja
  - 28 karabina
  - 5 oco metaka
  - 40 uniformi

3.) U toj borbi neprijatelj je imao 60 artvih, koji su ostali na bojnou polju, dok je mnogo veći broj artvih i ranjenih uspio da ih izvuce ili negdje zakonspiriše. Neprijatelj je bio tako raspršen, da su čak i seljaci razurušavali tu bandu.

4.) U toj borbi mi smo imali 7 artvih i 6 ranjenih. Drugovi koji su poginuli sahranjeni su na licu mjesta, dok su drugi ranjenici odpremljeni u bolnicu, na Baniju. Podatke o poginulim i ranjenim drugovima dobiti ćete u listi poginulih i ranjenih.

5.) Naknadno od rata umro je drug Rade B. Trnanić, rođen 1917 Hranković (Slatinski Drenovac) Štatina) Srbin, seljak, član KP, došao u partiju ne 23. II. 1943, desetar. Isti drug umro je prilikom napuštanja šume K. 96, i tako na putu sahranjen.

6.) U ovoj borbi pokazao se naš II. Bataljon, kao i I. četa I. Bataljona.

7.) Za čitavo vrijeme borbe štabovi bataljona kao i niži rukovodioci imali su svoje jedinice u rukama.

8.) U ovoj borbi utrošeno je 3 oco metaka.

9. NAPOVEDI I NAPOMENE

Moral i borbenost naših boraca kao i rukovodioca za vrijeme ove akcije bio je na visini. Svako predjenje viših štabova izvršavalo se kako je to najbolje bilo moguće. Poslije ove borbe borcima i rukovodiocima podignut je moral više nego što je bio, i mislimo i to sigurno da svaki zadatak koji se pred nas postavi da ćemo izvršiti.

Sart fajšonu 080 Sloboda narodu!

Politkomesar,

St. Obreten

Komandant,

Dimitrije A. Kola

5 pištolja
28 karabina
5.000 metaka
40 uniformi

3.) U toj borbi neprijatelj je imao 60 mrtvih, koji su ostali na bojnopolju, dok je mnogo veći broj mrtvih i ranjenih uspio da izvuče ili negdje zakonspiriše. Neprijatelj je bio tako raspršen, da su čak i seljaci razoružavali tu bandu.

4.) U toj borbi mi smo imali 7 mrtvih i 6 ranjenih. Drugovi koji su poginuli sahranjeni su na licu mjesta, dok su drugovi ranjenici otpremljeni u bolnicu, na Baniju. Podatke o poginulim i ranjenim drugovima dobit ćete u listi poginulih i ranjenih.

5.) Naknadno od rane umro je drug Rade B. Trnanić, rođen 1917, Krasković (Slatinski Drenovac, Slatina), Srbin, seljak, član KP, došao u partizane 23.11. 1943, desetar. Isti drug umro je prilikom napuštanja šume k. 96, i tako na putu sahranjen.

6.) U ovoj borbi pokazao se naš II bataljon, kao i 1. četa I bataljona.

7.) Za čitavo vrijeme borbe štabovi bataljona kao i niži rukovodeći kadar imali su svoje jedinice u rukama.

8.) U ovoj borbi utrošeno je 3.000 metaka.

9.) Naročite napomene

Moral i borbenost naših boraca kao i rukovodilaca za vrijeme ove akcije bio je na visini. Svako naređenje viših štabova izvršavalo se kako je to najbolje bilo moguće. Poslije ove borbe borcima i rukovodiocima podignut je moral više nego što je bio, i mislimo, i to sigurno, da svaki zadatak koji se pred nas postavi da ćemo izvršiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. otsutan

Komandant,
Demonja J. Nikola

(M. P.)⁴

' Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 23 SRPNJA 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU
NA LASINJU I SKAKAVAC¹

O. br. 109/43
23 juli 1943

Operativni izvještaj o napadu
na Lasinju i Skakavac.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

9-VII-1943 I i III brigada VIII divizije izvršile su napad na neprijateljska uporišta u Lasinji i Skakavcu.² Jačina neprijatelja: U Lasinji 380 ustaša, a u Skakavcu 70 ustaša i domobrana.

I brigada imala je zadatak da sa dva bataljona izvrši napad na Lasinju sa svih strana, dok ostala dva bataljona vršila su osiguranje prema Gradcu i sačinjavali brigadnu rezervu. Od teškog naoružanja brigada je imala 2 protukolska topa, 1 brdsku bateriju i 1 teški bacač. Baterija je postavljena kod grupe kuća sela Mihalići, a protukolski topovi su bili u sastavu bataljona, isto i bacač mina.

III brigada ojačana sa 1 teškim bacačem i 1 topom imala je zadatak da s jednim bataljonom izvrši napad na Skakavac sa svih strana, sa jednim bataljonom i dve mitraljeske čete postaviti zasjedu na k. 219 i u zaselku kod k. 174 i 210, a ostale snage imale su zadatak da spriječe dolazak pojačanja neprijatelja od Vukmanića i Karlovca.

Početak napada za sve jedinice: u noći između 8 i 9-VII u 3.30 časova, a znak za početak: artiljerijski plotun.

Tok napada:

Kod I brigade napad je otpočeo u 4 časa, tj. sa zakašnjenjem od pola sata. Prvi nalet naših jedinica nije uspio jer je neprijatelj dao žestok otpor i dočekao napad spreman u svom uporištu, što znači da iznenađenje nije postignuto. U toku cijelog dana vršena je samo blokada, pošto se pretpostavilo da poslije prvog neuspjelog napada treba temeljitije izvršiti pri-

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34/1—6, k. 419.

² Vidi dok. br. 18, 122, 124 i 126.

preme za drugi napad koji ima da uslijedi prvim nastupom mraka. Oko 16 časova neprijatelj je izvršio protunapad koji je odbijen. U 21 sat otpočeo je glavni napad na neprijatelja, a u isto vrijeme neprijatelju je krenulo pojačanje s pravca Sredičkog i snažno nadiralo u pravcu Lasinje. Napad ovog pojačanja odbačen je jurišem naše rezerve, a zatim su naše snage prikupljene i sređene i oko 1 sat izvršen je ponovo napad uz pomoć artiljerije i bacača koji su privučeni na najbliže otstojanje, 50—60 metara, pred bunkere. Ni ovaj napad nije uspio i Stab divizije u 3.30 časova naredio je povlačenje jedinicama I brigade. Po danu je neprijateljska avijacija u jačini od 1 do 4 aviona neprekidno bombardirala i mitraljirala naše položaje ali nije imala naročito uspjeha.

Kod III brigade napad je otpočeo u 3.25 časova. Bataljon koji je napadao na Skakavac uspješno je nadirao sve do dolaska na jurišno otstojanje. Neprijatelj se je već bio pokolebao i izašao iz crkve, kao najvažnijeg uporišta, ali ovaj bataljon nije iskoristio ovaj povoljan momenat, već je daljnja borba postala labava, a jedna četa bez ičijeg naređenja je otstupila prema s. Jazbacu. Bacač i top su vrlo dobro gađali u neprijateljska uporišta. Oko 7 časova odbijen je napad 160 neprijateljskih vojnika koji su bili krenuli iz Vukmanića i Blatnice u pomoć napadnutim u Skakavcu. Štab brigade poslije ovog prvog neuspjelog naleta povukao je jedinicu i odustao od daljeg napada, s tim što je osiguran pravac prema Lasinji gdje je borba još trajala.

II udarna brigada, koja je ostala na sektoru Cetingrad — Kladuša radi osiguranja i sprečavanja neprijateljskog prodora prema oslobođenoj teritoriji, odbila je nekoliko napada slabijih neprijateljskih snaga nanijevši neprijatelju manjih gubitaka. Na zasjedama na cesti Cetingrad — Kladuša nije bilo naročitih uspjeha osim što su zarobljena 2 Nijemca u civilnom odijelu.

Ratnog plijena nije bilo.

Zarobljena 2 Nijemca (kod Cetingrada i Kladuše).

Gubici neprijatelja nisu poznati. Prema dobivenim podacima neprijatelj je imao i mrtvih i ranjenih na svima mjestima koja su se napadala.

Naši gubici 11 mrtvih i 40 ranjenih. Naknadno umro 1 ranjen drug.

Izgubljenog oružja nije bilo.

Naročito se istakao nije nitko.

Utrošak municije: 14.055 puščanih i mitraljeskih metaka, 15 protutenkovskih granata, 46 granata za topove 65 i 75 mm, 16 mina za laki bacač i 7 mina za teški bacač.

Kritički osvrt:

Glavni nedostaci u ovoj operaciji.

1) Nije postignuto iznenađenje kao važan uslov uspjeha, a pored toga napad je počeo malo kasnije nego što je bilo predviđeno i time nije iskorištena noć da se slomi neprijateljski otpor i umanjí značaj njegove vatre.

2) Neprijatelj u Lasinji bio je dosta dobro utvrđen i pružio je jak otpor. Svaki prilaz bio je tučen vatrom, a plan neprijateljske vatre bio je dobro postavljen, tako da je svako oruđe znalo svoje zadatke i prostor koji se ima tući.

3) Kolebljivost Štaba III brigade, koji još prije napada nije vjerovao u uspjeh, pod izgovorom da je posada u Skakavcu mnogo jača, da će neprijatelju doći pomoć, da će ih tući avioni itd. Ovaj Štab povukao je jedinice koje su napadale čim su se pojavile manje neprijateljske snage koje su pošle u pomoć, iako su ove neprijateljske snage bile male i odbijene su.

4) Štabovi brigada bili su daleko postavljeni od svojih jedhvca, sa njima bili u slaboj vezi, nisu uticali niti davali pomoći svojim jedinicama onoliko koliko bi to mogli i trebali.

5) Kod dijelova koji su bili na osiguranju nije bilo dovoljno budnosti i neprijatelj koji je dolazio u pomoć uspio je da ih napadne sa leđa.

6) Sami napadi bili su mlitavi, bez dovoljno prodornosti, teška oruđa nisu u početku borbe postavljena na takva mjesta odakle mogu uspješno tući, već su se u toku napada morala premještati, što je prouzrokovalo zakašnjenje i slabu pomoć onim dijelovima koji su napadnuti.

7) Na akciju se krenulo sa dosta velike daljine, tako da su borci prešli oko 20 km do mjesta koje je trebalo napasti, te su borci bili zamoreni, što je umanjilo njihovu pokretljivost i udarnu snagu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. otsutan

Komandant:

Prilog: pregled gubitaka.

ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE NOV
HRVATSKE OD 23 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JE-
DINICAMA ZA NAPAD NA PREKOPU¹

Op. br. 69/43²

ZAPOVIJEST
(Sekcija: Petrinja 1:50.000)

Štaba Unske operativne grupe NOV Hrvatske za dan 23.
VII. 1943 za akciju na neprijateljsku posadu u Prekopi.

I.) Podatci o neprijatelju:

Jačina, sastav i naoružanje neprijatelja u garnizonima
Glina, Gore, Prekopa i Maja isti su kao što je to navedeno u
op. zapovijesti ovog štaba broj 59/43 od 17.VII. t.g.³, sa sli-
jedećim izmjenama u Prekopi: Prilikom prve akcije na Pre-
kopu⁴ poginulo je 4, a ranjeno 8 neprijateljskih vojnika. Dakle
smanjena je posada u Prekopi za 12 vojnika sa njihovim nao-
ružanjem.

II.) Naša Grupa noću 23/24. o.mj. izvršit će ponovni napad na
neprijateljsku posadu u Prekopi i istu razoružati.⁵

Za izvršenje toga zadatka.

NAREĐUJE SE:

1.) II brigada:

Zadatak: Napasti i razoružati nepri-
jateljsku posadu u Prekopi. Osiguranje
postaviti prema Gorama.

Veza: Sa Štabom grupe vezu odr-
zavati kuririma.

2.) I brigada, bez
jednog bataljona, £
ojačana sa protiv-
kols. topom:

Zadatak: Sa jednim bataljonom po-
staviti osiguranje isto onako kako je to
bilo predviđeno u zapovijesti od 17. VII.
t.g. Sa jednim bataljonom nalaziti se u
rezervi u selu M. Poljane⁰ i u slučaju ja-
čeg nepr. nadiranja iz Gline i ovaj bata-
ljon angažovati u borbu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 3/1—1, k. 1616.

² Dopisano olovkom.

^a Vidi dok. br. 47.

* Vidi dok. br. 47 i 59.

" Vidi dok. br. 72 i 173.

' Majske Poljane

Veza: Sa Štabom grupe održavati vezu preko telefona i kurira. Sa jedinicama II brigade kuririma.

Protivkolski top pridodati bataljonu u rezervi s tim da tuče neprijateljske tenkove koji bi kretali cestom Glina-Jukinac — Prekopa. Pored ovoga I brigada iz bataljona u rezervi poslat će dva voda da kontrolišu put prema Maji (kota 123) i most na potoku Maja.

3.) Baterija brdskih topova: Zadatak: Pridodati protivkolski top I brigadi, a sa ostatkom ostati u sadašnjoj bazi.

4.) Vod za vezu: Zadatak: Postaviti telefonsku vezu između Štaba grupa i Štaba I brigade. Ukoliko ne bude dovoljno poljskoga kabla, četa za vezu I brigade postaviti će vezu od Štaba brigade prema Štabu grupe i ujedno će se sastati sa vodom za vezu ove Grupe.

Komandir čete za vezu I brigade nastojat će da pokupi neprijateljsku liniju koja je postavljena od Prekope za Glinu.

III.) Štab I brigade dobit će minersko odjeljenje koje ima zadatak miniranje ceste Glina — Jukinac — Prekopa ispred zasjede koju postavlja prema Glini. Minirano polje mora biti dobro tučeno našom mitraljeskom i puščanom vatrom.

IV.) Početak napada bit će 23 jula 1943 g. u 23 sata. Do ovoga vremena sve jedinice moraju biti na svojim određenim položajima.

V.) Štab grupe nalaziti će se na raskrsnici puteva M. Poljane — Jukinac — Prekopa i na liniji do k. 106.

VI.) Znaci raspoznavanja za noć 23/24. VII bit će: sat — Sarajevo, a ugovoreni znaci: dva-tri.

VII.) Previjalište Grupe nalaziti će se kod crkve u M. Poljanama, gdje će sve jedinice slati svoje ranjene drugove radi ukazivanja pomoći, koji će odavde biti upućivani u bolnicu.

VIII.) Svi ostali potrebni podatci za izvođenje ove akcije predviđeni su u op. zapovijesti ovog štaba br. 59 od 17.VII. t.g.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

Ranko Mitić

(M. P.)⁸

KOMANDANT:

Pet.⁷ Kleut

⁷ Petar

⁸ Okrugli pečat: Štab Unske operativne grupe NOV Hrvatske

NAREDBA OD 24 SRPNJA 1943 GOD. O FORMIRANJU
OPERATIVNOG ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU
BRIGADE »RADE KONCAR« I PRVOG ZUMBERACKO-
POKUPSKOG NOP ODREDA¹

OPERATIVNI ŠTAB
XIII BRIGADE i I 2.P.O.

24 jula 1943 godine

Broj 1.—

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE i 2.P.O.

Radi uspješnijeg operacionog rukovođenja sa jedinicama na sektoru Zumberak — Pokupje, formira se privremeno operativni štab, koji će nositi naziv: Operativni štab XIII Brigade i I 2.P.O. Hrvatske.² Komandant Milan Zeželj.

Komesar Božo Spaček.

Zamjenik komandanta Boris Balaš.

Operativni oficir Milutin Mraović — Simić.³

Intendant Dragutin Bogdanić — Picek.

Referent saniteta Aralica Rade.

Dužnost komandanta XIII ProleTERSke brigade vršit će dosadašnji zamjenik komandanta drug Dušan Pekić.

Dužnost komesara XIII ProleTERSke brigade vršit će drug Mato Horvatić, dosadašnji zamjenik komesara Brigade.

Dužnost zamjenika komandanta I 2.P.O. vršit će drug Škriner Feodor.

Štab brigade i Štab I 2.P.O. slat će sve svoje izvještaje, kao i naređenja koja izdaje, u jednom primjerku Operativnom štabu.

Naročitu pažnju obraćamo svima jedinicama na pravilnu saradnju kako u borbi tako i u pokretu (odmoru).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar

Komandant
Milan Zeželj

Na znanje: Štabu II Operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske.— Na znanje i postupak svima jedinicama XIII ProleTERSke brigade i I 2.P.O.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 12/9, k. 1472 A.

² Prvi žumberačko-pokupski NOP odred

³ Narodni heroj Milan Mraović-Simić. Poginuo kod Donje Kupčine 22 kolovoza 1943 god. u borbi protiv ustaša, kao vršilac dužnosti komandanta Turopoljsko-posavskog NOP odreda.

**ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OSME DIVI-
ZIJE OD 25 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINI-
CAMA DA POSTAVE ZASJEDU I UNIŠTE NEPRIJATELJ-
SKU BOJNU KOD KRSTINJE¹**

»POČNIMO SA AKCIJAMA ZA TAKMIČENJE«

STAB
II UDARNE BRIGADE
25.VII. 943

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Karlovac — Petrinja 1:100.000)

Prema dobivenim podacima neprijatelj u jačini jedne bojne krenuće ujutro u nasilno izviđanje preko Celapova mosta, preko Svinice i kroz Široku Rijeku prema Krstinji.²—

Naša Brigada sa tri bataljona postaviće kombinovanu zasjedu i pokušati neprijatelja uništiti.—

U vezi gornjega

naređujemo:

1. I bataljon

Zadatak: Jedna pješadiska i mitraljevska četa zaposješće položaje na liniji Glavica, groblje ispred Gradine u Krstinji, te sa lijevim krilom produžiti do ispred Džaperovca, s tim, da ova četa dade naprijed izvidnice koje će kad neprijatelj bude nailazio otstupati i navlačiti ga za sobom. Sa dvije čete prikriti se ispred Madžareva mosta na putu i kad se dade ugovoreni znak krenuti za leđa neprijatelju.

2. II bataljon

Zadatak: Sa cijelim bataljonom otići u šumu iznad Svinice i Gejkovca i prikriveno čekati, na dati znak za napad krenuti sa bataljonom u bok neprijatelju prema koti 241 (groblje) i Celapovu mostu i neprijatelju ot-sjeći otstupnicu, krila osigurati i front sa izvidnicama i patrolama.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/1, k. 831.

² Vidi dok. br. 100.

3. IV bataljon

Zadatak: Sa dvije čete desno od Dević brda zauzeti položaj, ali da čete budu prikrivene u šumi i na dati znak za napad napredovati sa četama preko Dević brda do Gline kod Vergaševa mosta, gdje presjeći neprijatelju oštupanje preko Gline. S jednom pješadiskom i mitraljeskom četom postaviti osiguranje prema Cetingradu i to jedne snage da budu u Repušnjaku, Dugačkoj Kosi i Begovu Brdu, jer iz Cetingrada može da kreće jedna satnija, a najviše dvije.

4. Ceta za vezu

Zadatak: Postaviće kod svakog bataljona jednu signalnu ekipu koja će raditi brzom borbenom signalizacijom po ugovorenom ključu. Kod Štaba brigade signalnu centralu.

5. Na položaju da se bude najkasnije u 4 sata.

6. Štab brigade nalaziće se na koti 249, a kasnije prema situaciji, o čemu ćete biti izviješteni.

7. Znak za nalet neprijatelju za leđa biće dva dima zapaljena na k. 249.

8. Ugovoreni znaci biće: podignuta puška u vis vertikalno znači: ko je?, a odgovor da smo naši-dva puta izdići pušku u vis u horizontalnom (vodoravnom) položaju; a za noć: Stevo-3.

NAPOMENA: Kod ove zasjede tražimo od svih jedinica da ulože trud do maksimuma kako bi već jedanput uspjeli potući neprijatelja koji nas već toliko uznemiruje svaki dan.

Neprijatelj je domobrani, koji vrlo brzo bježe i potrebno je brzo nastupanje ako hoćemo da mu nanesimo žrtve i zadbijemo plijen.

Brigadno previjalište biće u Kusaji kod Štaba I bataljona.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Krajačić³

Komandant:
Joco⁴

Dostavljeno:

štabovima bataljona I — IV, četi
za vezu na izvršenje.

³ Đuro

* Tarabić

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 26 SRPNJA 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NA-
PADU NA VLAK NA KOMUNIKACIJI SISAK — SUNJA¹

NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

28.VII. 1943²

O. br. 110/43
Dne 26 juli 1943

Operativni izvještaj o akciji
Unske operativne grupe na vlak

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Noću 14/15-VII-1943 godine jedinice Unske operativne grupe izvršile su napad na neprijateljski vlak na pruzi Sisak — Sunja.³ Napad je izvođen sa dva bataljona, dok su ostale snage bile raspoređene za osiguranje prema Kostajnici i Sunji te okolnim neprijateljskim garnizonima. Ukupna jačina naših snaga: dvije brigade sa po tri bataljona, sa jednim protukol-
skim topom.

Oko 21 do 22 časa naišao je neprijateljski transportni vojni vlak natovaren sa ratnim materijalom, 4 protuavionska topa, artiljerijskom municijom za iste topove i oko 300 neprijateljskih vojnika koji su bili smješteni u blindiranim vagonima.⁴ Naša dva bataljona otvorili su vatru na neprijatelja i otpočela je borba sa neprijateljem koji je davao žestok otpor. Borba je trajala oko 4 sata i neprijatelju je uspjelo da odbije nekoliko juriša naših jedinica. Vatrom iz protutenkovskog topa zapaljena je artiljerijska municija u jednom vagonu i počela je eksplodirati. Naše jedinice uspjele su da otkopčaju nekoliko zadnjih vagona, odvuku ih dalje i izvade nešto plijena. Jedinice koje su bile na osiguranju prekinule su prugu da bi spriječile nailazak pomoći. Ipak je neprijatelju uspjelo da se od Sunje probije i pruži pomoć napadnutom vlaku,⁵ jer se jedan bataljon koji je bio tamo na osiguranju slabo držao i propustio neprijatelja bez borbe, tako da je došao jedan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 8—2, k. 105 A.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu Hrvatske.

³ i * Vidi dok. br. 39, 43, 143 i 146.

⁴ Napadnutom vlaku došao je u pomoć jedan vod Prve opkopske (pionirske) bojne. Vidi dok. br. 143.

oklopljeni vlak i jedan transportni pun vojnika u pomoć napadnutim. Oko 4.30 sati naše jedinice povukle su se i prekinule daljnju borbu.

Zarobljeno je 13 talijanskih vojnika.

Zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza, 1 laki talijanski mitraljez, 15 karabina sa nešto municije, 80 litara benzina, 2 bicikla, 20 pari veša, 1500 mitraljeskih metaka, 1 dinamominašina, 2 sprave za uzimanje elemenata i električno paljenje protuavionskih topova, 20 granata za protuavionski top 75 mm i nešto ostale spremne.

Gubici neprijatelja: 20 mrtvih i više ranjenih vojnika.

Izgorjelo je 7 vagona sa topovskom i pješačkom municijom.

Naši gubici: 5 mrtvih i 30 ranjenih.

Za pohvaliti pojedinaca niti jedinica nema.

Pokvarenog niti izgubljenog oružja nije bilo.

Utrošak municije: 6000 puščanih i mitraljeskih metaka i 3 granate protukolskog topa. Manjak municije poslije akcije: 4500 metaka.

Kritički osvrt: Akcija je izvedena po planu. Greške su se desile kod II brigade čiji je jedan bataljon u zasjedi prema Sunji zakasnio na svoje mjesto i time dao mogućnost da prođu neprijateljska pojačanja do mjesta gdje je vršen napad. I ostale jedinice II brigade zakasnile su na predviđene položaje za 45 minuta. Bataljoni I brigade koji su napadali nisu dali sve od sebe da akcija uspije, a pri nailasku neprijatelja od Sunje počeli su se povlačiti bez naređenja. Štab I brigade nije poslao na vrijeme minersku grupu u sastav II brigade, tako da je ova grupa prekidała prugu, a da o tome nisu bile obaviještene jedinice II brigade. Štab I brigade u momentu prodora pomoći napadnutom neprijatelju od Sunje nije se znao snaći da bi u pravcu neprijatelja koji je prodirao uputio nešto naših snaga da ga zadrže, već je ovo činjeno tek onda kada je neprijatelj potisnuo naše jedinice i po naređenju Štaba grupe, ali je već bilo dosta kasno. Veza između štabova brigada bila je dosta slaba, tako da je neprijatelj prodro na sektor brigade koja o tome nije bila obaviještena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Prilog: Pregled gubitaka.

Politkomesar,
V.^B Holjevac

(M. P.)⁸

Komandant,
Gošnjak⁷

* Većeslav

⁷ Ivan

" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**PISMO ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 26 SRP-
NJA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O POTREBI OSTANKA DIVIZIJE NA POD-
RUČJU MOSLAVINE I KALNIKA¹**

**STAB II OPERATIVNE ZONE
NOV I PO HRVATSKE
Op. br. 549
Dne 26. VII. 43 u 23.30 h**

ŠTABU XII DIVIZIJE NOV HRVATSKE

Vaše jedinice prema naređenju Glavnog štaba Hrvatske imale su se zadržati na sektoru Kalnika, odnosno Zagorja do izvršenja postavljenih zadataka, koje je dobio naš štab, a koji su poznati i Vama.² Ti zadaci nisu izvršeni. Zbog toga tražimo da XVI Brigada Vaše divizije ostane na sektoru Moslavine, s tim, da ostane pod našom komandom za izvršenje zadataka koji su pred nas postavljeni, a koje Vi niste izvršili.³ Ukoliko nam ne stavite tu brigadu na raspolaganje snosit ćete odgovornost pred Glavnim štabom Hrvatske za neizvršenje zadataka.

Za današnji politički momenat, kada se Italija nalazi pred krahom, a time fašistička osovina, veoma je važno širenje narodnog ustanka, pa makar i pod najtežim uslovima u krajevima Zagorja i ostalih dijelova sjeverne Hrvatske, te diktira da Vaše jedinice ostanu po mogućstvu sve na sektoru naše Zone. Razumljivo do daljnjeg naređenja Glavnog štaba, sa kojim Vi odmah preko radio-stanice stupite u vezu. XVI Brigadi ostavite radio-stanicu koja je bila namijenjena nama od strane Glavnog štaba. Hitno nam odgovorite na naše pismo.⁴

XVI Brigada treba da likvidira na Moslavačkom sektoru Čazmu i Ivansku. Nadalje, treba da prodire na pojasu Dugo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 18/1, k. 1472.

² Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

* Vidi dok. br. 84 i tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 2 kolovoza 1943 god., i pismo Štaba Drugog korpusa Štabu Dvanaeste i Desete divizije od 10 kolovoza 1943 god.

¹ Vidi dok. br. 84.

Selo — Križevci. Naredite istoj brigadi da smjesta stupi u vezu sa našim štabom, koji se nalazi na sektoru Kalničkog odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
Vlado Matetić

(M. P.)»

STAB II OPERATIVNE ZONE

NOV I PO HRVATSKE

Dne 26.VII. 43 u 23.30 h

**NAČELNIKU ŠTABA II OPERATIVNE ZONE NOV i PO
HRVATSKE⁶**

Primili smo tvoje pismo večeras. Vрати odmah dva bataljona koje si sobom poveo od Kalničkog odreda, a s njima dođi i ti. Put za Moslavinu obustavi. Formiranje brigade u Moslavini otpada.⁷ Pismo koje šalјemo XII Diviziji šalјi sa direktnim kuririma i najhitnije ga tamo direktno predajte i kuriri neka sačekaju odgovor⁸ i najhitnije da se vrate do našeg štaba, koji će se nalaziti na sektoru Kalničkog odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
Vlado Matetić

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

* Načelnik Štaba Druge operativne zone bio je tada Rade Bulat.

⁷ Formiranje Moslavačke NO brigade izvršeno je 21 rujna 1943 god. po naredbi Štaba Druge operativne zone. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44/5, k. 724.)

⁸ Vidi dok. br. 84.

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 26
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA PREKOPU¹

Broj 78/43
26.VII-943

Operativni izvještaj o
akciji na Prekopu dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE.—

1.) Naša Grupa sa dijelom svojih snaga noću 23/24. VII. t.g. izvršila je ponovni napad na neprijateljsku posadu u Prekopi.² Raspored i zadatci naših jedinica u ovoj akciji bili su isti kao što je to predviđeno u op. zapovijesti³ ovog štaba broj 59/43.

Borbu je vodio sa naše strane 3. bataljon II brigade, a od strane neprijatelja neprijateljska posada u Prekopi⁴, koja je prilikom napada pojačana sa 100 žandara koji su došli iz Gline.

Napad na neprijateljsku posadu u Prekopi počeo je u 0,30 sati. Borci 3. bataljona II brigade podišli su neopaženo k neprijatelju i otvorili jak plotun, na to je neprijatelj odgovorio također jakom vatrom. Poslije toga naši borci vršili su pritisak na neprijatelja i jurišali na njegova utvrđenja, ali ovaj juriš nije uslijedio na vrijeme, t.j. poslije opaljenog plotuna, nego su se borci zadržali na istim položajima skoro 2 sata i tek onda otpočeli jurišati. Čete međusobno nisu saradivale niti držale veze, te tako napad nije otpočeo zajednički kod svih četa nego pojedinačno. U ovome jurišu naši borci uspjeli su zauzeti nekoliko neprijateljskih rovova i likvidirati jednu kuću koju je držao neprijatelj. Poslije ovoga uspjeha vjerovatno bi bili pali i bunker i koje su držali žandari da međuvremeno nije neprijateljski tenk zaobišao našu zasjedu i probio se u pomoć

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/1—2, k. 1616.

² Prvi napad na Prekopu izvršen je 19/20 srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 47 i 59.

³ Vidi dok. br. 67.

⁴ U Prekopi se nalazila Druga satnija Treće bojne Petog gorskog zdruga. Vidi dok. br. 174.

napadnutoj posadi, te su naši borci, prepanuvši se tenka, morali da se povuku. Poslije ovoga neprijatelj se ponovo organizirao i dao još žešći otpor.

Cim je otpočeo napad, čulo se je zujanje neprijateljskih tenkova iz Gline, koji su pošli u pomoć napadnutoj posadi.³ Poslije kratkog vremena došao je jedan tenk ispred zasjede naših jedinica prema Jukincu i tom prilikom otvorio jaku vatru na našu zasjedu. Naši borci u zasjedi ostali su dalje ne otvarajući vatru. Poslije 15 minuta ovaj tenk vratio se je u Glinu. Ponovno tenk je krenuo iz Gline i ovoga puta nije išao cestom nego je zaobišao našu zasjedu i skrenuo prema rijeci Glini preko polja i tako je došao u pomoć napadnutoj posadi i tom prilikom razbio naše borce koji su djelomično već bili upali u neprijateljske rovove i oko 20 neprijateljskih vojnika zarobili. Po nailasku tenka naši borci nisu se snašli, počeli su u neredu povlačiti se i tom prilikom uspjelo je nekolicini neprijateljskih vojnika da im pobjegne.

Sve ostale naše jedinice, koje su bile na osiguranjima u toku ove akcije, nisu imale priliku da se bore sa neprijateljem pošto isti nije nastupio ni sa jednog pravca.

Prema naprijed izloženom ni ponovni napad naših jedinica na neprijateljsku posadu u Prekopi nije uspio. Kako se vidi, djelomičan uspjeh postigle su jedinice 3. bat. II brigade.

2.) U toku ove borbe zarobljeno je 20 domobrana, od kojih je 9 pobjeglo prilikom nailaska njihovog tenka. Zaplijenjeno je: 1 p. mitraljez, 4 karabina, 12 bombi, 500 metaka i oko 10 pari odijela i cipela.

3.) Gubici neprijatelja u toku borbe u mrtvim, ranjenim: nije nam poznato.

4.) U toku borbe naši gubitci su slijedeći: 1 mrtav i 34 ranjena druga, od kojih jedan nije izvučen iz borbe. Mjesto sahrane neizvučenog iz borbe nije nam poznato. Također sudbina ranjenog neizvučenog druga nije nam poznata. Poimenično se ne navode jer se dostavlja lista gubitaka.

5.) Naknadno umrlih od rana nije bilo.

6.) Drugova i starješina koji su pali smrću heroja nije bilo. Onih koje treba proglasiti narodnim herojima također nije bilo. Boraca, starješina jedinica koje bi trebalo naročito pohvaliti i istaknuti nije bilo.

7.) Kritički osvrt na akciju: Akcija je izvođena po planu. Greške u akciji su slijedeće: Cete bataljona koji je vršio napad nisu zajedno saradivale, te napad nije uslijedio kod cijelog

³ Vidi dok. br. 173

bataljona jednovremeno, kako je to bilo predviđeno, već su čete napad vršile pojedinačno svaka za sebe. Poslije prvog opaljenog plotuna borci nisu vršili juriš, već su poslije 2 sata počeli vršiti jači pritisak i jurišali na neprijatelja, te je dozvoljeno neprijatelju da se snađe, zauzme svoje položaje i daje mnogo jači otpor nego što bi to inače mogao dati da je bio napad odmah izvršen. Borci koji su upali i zarobili neprijatelja, na licu mjesta vršili su skidanje odijela, obuće i tome si., te je omogućeno bjegstvo izvjesnom broju neprijateljskih vojnika. Također sadržavanje naših boraca oko presvlačenja neprijateljskih vojnika na licu mjesta, spriječilo je u mnogome u potpunosti izvršenje i likvidiranje neprijateljske posade. ... Snalaženje starješina jedinica bilo je dobro, sem kod nižih starješina i njihovih jedinica 3. bataljona II brigade, koji su dozvolili da se vrši svlačenje zarobljenika, pri tom nisu vidjeli da je bilo potrebno vršiti dalje čišćenje neprijateljskih rovova za konačno likvidiranje cijele posade. Veza sa susjednim jedinicama, t.j. između Štaba grupe i II brigade za cijelo vrijeme borbe nije bila. Također u toku borbe veza nije uspostavljena između jedinica I i II brigade. Veza između Štaba grupe i štaba jedinica I brigade bila je dobra.

8.) U toku ove borbe utrošeno je 2.300 metaka za sve vrste pješad. naoružanja. Dobitak municije u ovoj borbi bio je 500 metaka. Manjak municije poslije akcije iznosi 1800 metaka. U toku borbe izgubljena su 2 karabina i to onih drugova koji nisu izvučeni iz borbe. Pokvarenog oružja nije bilo.

9.) Naročita napomena: Ponovni napad na neprijateljsku posadu u Prekopi izvršen je po traženju boraca, nižih starješina, kao i Štaba II brigade. Svi uslovi bili su da će akcija u potpunosti uspjeti, ali, kako je naprijed navedeno, snalaženje naših boraca u prvom prodoru nije bilo kako treba. Ovaj štab također je bio ubijeđen da će navedena akcija uspjeti i baš zato izdali smo ponovno naređenje za izvršenje ove akcije.

Moral borbenosti naših jedinica poslije ove akcije ostao je na dostojnoj visini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR: *

KOMANDANT:

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 26 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA OD 10 DO 25 SRPNJA¹

STAB
DILJSKOG N.O.P. ODREDA
dne 26.VII. 1943
Broj si.

Predmet: Izvještaj o akcijama
jedinica ovoga Odreda
od 10. VII. o.g. pa do
25. VII. 1943 g.

ŠTABU II KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Jedinice našeg Odreda od 10.VII. o.g. pa do danas popalile su 31 vršalicu i 4 vršalice ispravne dotjerale na naš oslobođeni teritorij za vršenje žita.

Spalili smo 60 jutara žita, vlasništvo nekoga Baugentnera, Švabe, t.j. njemačkog oficira, u blizini pruge Zagreb — Beograd kod sela Andrijevac.

Također smo zaplijenili izvjesne količine žita — od 40 do 50 metara—u zrnju kao i tegleće stoke: krava, svinja i t.d., što je sve predano u Komandu Diljskog područja.

Dana 16.VII. o.g. postavljena je zasjeda na cesti Zagreb — Beograd između sela Sibirj — Gromačnik. Cestom je nalletio jedan kamion sa 2 neprijat. vojnika. Obadva vojnika su poginula, dok je kamion spaljen i uništen. Dobili smo 2 karabina, na našoj strani gubitaka nije bilo.

Dana 17.VII. 1943 prekopali smo ceste Brod — Ruševa i Pleternica — Đakovo.

Dana 18.VII. o.g. neprijatelj je pokušao da spali jedno selo na našem oslobođenom teritoriju—selo Hrkanovce, ali je odbijen od naših jedinica.² Neprijatelj je imao 3 mrtva i nekoliko ranjenih. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Dana 20.VII. o.g. naše jedinice izvršile su akciju na selo Koška na cesti Osijek — Našice. Zapaljena je stanica Koška, pokidane telefonske veze i uhvaćena 4 ustaše živa koji su pre-

dani u Komandu područja.³ Zaplijenjeno oko 30 metara žita, manja količina masti, 1 motorbicikl, 200 litara nafte.

Istoga dana jedinice ovoga Odreda su prekopale cestu Našice — Đakovo kod sela Vukojevaca u pravcu Našica.

Dana 24.VII. o.g. naše jedinice zaplijenile su jedan kamion. kamion ispravan, vlasništvo Ante Berkovića, Slav. Brod, koji je vozio žito u snoplju iz obližnjih sela Broda da se vrše u samom Brodu. Kamion smo predali Komandi područja, kojima će dobro poslužiti za prevoz žita i t.d.

Dana 25.VII. o.g. naše jedinice napale su neprijateljsku posadu na pruzi Zagreb — Beograd između Broda i Slobodnice,⁴ koji su čuvali jedan pružni most. Zarobljeno je 8 domobrana sa 8 ruskih pušaka i 1 belgiskim puškomitraljezom. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Istoga dana naše jedinice pokidale su telefonske veze između Broda i Donje Vrbe, na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd, u dužini od 300 metara.

Pored svih akcija borci našeg Odreda svakoga dana pomažu narodu ovoga kraja na košenju žita i vršenju.

U našim jedinicama također radimo vojnički kad god imamo vremena, radi se ratna obuka, patrolne i stražarske službe, kao i rukovanje puškomitraljezima i bombama.

U posljednje vrijeme dezertirala su trojica.

Moral kod boraca je priličan, borbenost se takođe popravila, to se vidi po tome što borci sami traže da ih se vodi u vojničke akcije.

Disciplina zaostaje, pošto se do formiranja samog Odreda⁵ nije ništa radilo po tome.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Stjepan Domankušić

Komandant:
Jergović Ivan

* Odnosi se na Komandu Diljskog područja.

⁴ Vidi dok. br. 182.

**PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA I
POLITIČKE PRIPADNOSTI BORACA I RUKOVODILACA
PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 27 SRPNJA
1943 GODINE¹**

P. 9/43
27 jula 1943

**GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
(Personalni odsjek)**

U prilogu dostavljamo vam pregled socijalnog i nacionalnog sastava i političke pripadnosti komandnog kadra i partizana ovog Korpusa. U ovaj pregled nije unesena Unska operativna grupa, iz razloga, što ista nije dostavila pomenuti pregled. Čim pregled primimo, dostavićemo vam ga naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant,

SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV

Korpus N.O.V.H.

J E D I N I C A		Brojno stanje	S o c i j a l n i s a s t a v					
			radnika	seljaka	zanatlija	namještenika	vojna i policijska lica	Intelektualci
Štab Korpusa	komandni sastav	12 ; 2	1	-	3	5	1	
	partizani	71 ! 7	46	16	1	-	1	
VI Div.	komandni sasrav	889	56	672	39	15	72	35
	partizani	2184	33	2002	68	14	29	38
VIII Div.	komandni sastav	639	19	512	54	19	21	14
	partizani	2247	33	2132	51	10	5	16
Tenk. četa	komandni sastav	8	1	1	4	-	2	-
	partizani	28	6	14	7	-	1	-
Artiljerija	komandni sastav	14	1	8	1	-	2	2
	partizani	138	5	109	16	3	4	1
	komandni sastav							
	partizani							
	komandni sastav							
	partizani							
	komandni sastav							
	partizani							
S v e g a	komandni sastav	1562	79	1194	98	37	102	52
	partizani	4668	84	4303	158	28	39	56
	U K U P N O :	6230	163	5497	256	65	141	108

Politkomesar:

I POLITIČKA PRIPADNOST

Dana: 27-VII-43

Nacionalni sastav					Politička pripadnost				Prilmedba
	Crnogoraca	Hrvata	Talijana	Muslimana	Članova K. P.	vanpartijski komunisti	članovi ostalih partija	bepartijci	
8	-	4	-	-	11	1	-	-	
58	-	13	-	-	9	29	-	33	
857	-	31	-	1	508	301	-	80	
2075	-	108	1	-	130	949	-	1105	
599	4	30	-	6	468	111	-	60	
2141	-	103	-	3	155	498	-	1594	
6	-	2	-	-	8	-	-	-	
19	-	9	-	-	1	18	-	9	
13	-	1	-	-	4	8	-	2	
134	-	4	-	-	4	38	-	96	
1483	4	68	-	7	999	421	-	142	
4427	-	237	1	3	299	1532		2837	
5910	4	305	1	10	1298	1953	-	2979	

Komandant:

En

**PISMO ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE
OD 27 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE
ZONE O DALJIM DEJSTVIMA DVANAESTE DIVIZIJE NA
PODRUČJU BILO GORE I MOSLAVINE¹**

3/VIII u 10 s. — Op. br. 568²

**ŠTAB II KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

A. br. službeno.
Dana 27 jula 1943 13^h

**ŠTABU II OPERATIVNE ZONE
ŠTABU MOSLAVAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA**

Na položaju

Dragi drugovi!

Nakon izvršenja svog zadatka u Hrvatskom Zagorju jedinice XII Divizije NOVH³ zadržat će se izvjesno vrijeme na Bilogorskom području gdje će obezbijediti žetvu i vršidbu žita i razbiti nekoliko neprijateljskih uporišta na periferiji tog područja, a zatim će se prebaciti na Moslavački teritorij gdje će zajedno sa vašim snagama likvidirati najvažnija neprijateljska uporišta.⁴

U vezi sa tim našim planom vi pripremite sve što će omogućiti pravilno i potpuno djelovanje naših i vaših jedinica na tom terenu. To je u prvom redu sakupljanje podataka o uporištima za koje mislite da ih treba prvenstveno eliminirati, zatim pripremite skice tih uporišta, te napokon osigurajte pravilnu i dovoljnu ishranu za naše jedinice, kao i zemunice barem za privremeni smještaj i ishranu ranjenika. Osobitu pažnju potrebno je obratiti baš na ovo posljednje.

Napominjemo uzgred da ovo nije, naravno, nikakvo naređenje za vas nego samo obavještenje o našoj saradnji koja, ako se dobro organizira, uvijek mora imati dobar rezultat.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21/1, k. 1472.

² Datum i broj pod kojim je dokumenat zaveden u Štabu Druge operativne zone.

³ O dejstvima ove divizije u Hrvatskom Zagorju vidi dok. br. 9, 31, 33, 71, 83, 84, 86, 94, 96 i tom V, knj. 18, izvještaj Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 2 kolovoza 1943 godine.

⁴ Vidi tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 13 i 21 kolovoza 1943 godine.

U vezi s tim naravno da se vi nećete dati ometati u izvršenju **vaših** planova, ukoliko bi se gornje pripreme kosile s istima.

Želimo da dotle održavamo s vama tijesne veze i također vas molimo da na istom poradite da te veze budu što uspješnije. O svim dakle, promjenama u našim planovima, kao i o promjenama s obzirom na neprijatelja, mi ćemo vas stalno i na vrijeme obavještavati, a to činite i vi.

Jedinice ove divizije sad se sređuju, koncentrišu i pripremaju za daljnje djelovanje, a o njihovom stanju, kao i o rezultatima dosadašnjeg njihovog rada kroz posljednjih deset dana u Hrv. Zagorju poslat ćemo vam izvještaj nakon savjetovanja koje će se održati sutra sa Štabom divizije i štabovima brigada.

Načelnik Štaba II Operativne zone drug Rade,⁵ koji će ovih dana stignuti sa izvjesnim snagama Kalničkog PO na teritorij Moslavačkog PO,⁶ moći će vas izvijestiti sa svoje strane uglavnom o uspjesima pohoda XII Divizije i Kalničkog PO u Hrvatsko Zagorje. Mi vam ovdje možemo napomenuti samo toliko da su dvije najvažnije vojničke akcije (akcija na artiljerijski divizion u Jalkovcu kraj Varaždina i akcija na Lepoglavu) vrlo dobro uspjele, uz napomenu da su se ti uspjesi mogli još bolje iskoristiti da nije bilo nekih očitijih grešaka kako sa strane Operativnog štaba,⁷ tako i sa strane Kalničkog PO, odnosno štaba tog odreda. No o tom će vas drug Rade usmeno detaljnije izvijestiti, kao i o našem političkom djelovanju i borbama na terenu sa neprijateljem na tom putovanju.

Uz borbeni drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
Mate Jerković

⁵ Bulat

⁶ Snage Kalničkog NOP, jačine dva bataljona, krenule su u Moslavinu radi formiranja Druge brigade Druge operativne zone. Njihov pokret za Moslavinu bio je obustavljen od strane Štaba Druge operativne zone i one su vraćene sa Bilo Gore na Kalnik. Vidi dok. br. 71.

⁷ Riječ je o Operativnom štabu Dvanaeste divizije i Kalničkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

**ZAPOVIJEST ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE NOV
HRVATSKE OD 27 SRPNJA 1943 GOD. PODREDENIJVI JE-
DINICAMA ZA NAPAD NA VLAK NA KOMUNIKACIJI
CAPRAG —SUNJA¹**

Broj: OP 71-1943

ZAPOVIJEST

(Sekcija Kostajnica 1:100.000)

Štaba Unske operativne grupe NOV Hrvatske za dan
27.VII. 1943.

Naša Grupa u toku noći 28/29. VII. t.g. izvršit će napad
na neprijateljski vlak na pruzi Caprag — Sunja u šumi Pi-
skornjača.²

I) **Podatci o neprijatelju:** U Blinjskom Kutu nalazi se 50
ustaša, 50 Nijemaca i 15 domobrana. Njihovo naoružanje: 1
bacač, 7 p. mitraljeza i 1 teški mitraljez, a ostalo puške tro-
metke. U Capragu nalazi se jedna satnija ustaša sa naoruža-
njem: 1 teški mitraljez, 6 p. mitraljeza, a ostalo puške. U Sunji
nalazi se jedna satnija Nijemaca, jedna želj. bojna ustaša koji
nisu u punom sastavu, kao i 50 ustaša. Njihovo naoružanje
jest: 2 teška bacača, 3 teška mitraljeza, 12 p. mitraljeza, a
ostalo puške trometke. Na pruzi kod sela Brđana nalazi se u
jednom bunkeru i u nekoliko rovova oko 30 domobrana, nao-
ružanje nepoznato. U Mošćenici nema neprijatelja, ali po ne-
kim izvještajima ovih dana trebalo bi stići u Mošćenicu i okolna
sela oko 3 satnije Nijemaca.

Garnizoni koji dolaze u obzir za intervenciju prilikom na-
šeg napada na vlak jesu Blinjski Kut i Caprag.

Za izvršenje ovoga zadatka,

NAREĐUJE SE:

- 1.) I brigada: **Zadatak:** Sa jednim bataljonom izvršiti napad
na voz na pruzi između Komareva i Capraga,
a na mjestu u šumi Piskornjača. Posadu ovo-
ga, vlaka razoružati, plijen iz vagona evaku-
sati, a lokomotivu i vagone uništiti paljenjem.

Sa jedrnm bataljonom osigurati se od Capraga i Siska, a na mjestu, t.j. na pruzi kod sela Capraške Poljane i na mostu preko rječice, 1 km južno od sela Capraške Poljane. Most po mogućstvu baciti u vazduh, t.j. razrušiti ga i onemogućiti prelaz preko njega vlakova koji bi kretali iz Capraga.

Sa jednim bataljonom ostati u rezervi kod mjesta napada na prugu u šumi Piskornjaka. Ovaj bataljon upotrijebiti za izvlačenje eventualnog plijena iz vlaka, a u slučaju hitne potrebe, angažovati ga u borbu. Štab I brigade nalaziti će se sa bataljonom koji bude u rezervi u blizini napada na vlak.

Veza: Veza sa Štabom I brigade održavati će se pomoću releja i kurira. Vodnik voda za vžsu ove Grupe uspostaviti će sa Štabom I brigade i pored toga telefonsku vezu. Štab I brigade sa jedinicama II brigade održavati će vezu sa kuririma i to: sa jednim bataljonom koji će biti u zasjedi prema Blinjskom Kutu, na raskrscu puta i željezničke pruge, 1 km zapadno od mosta na rijeci Blinja; sa drugim bataljonom koji će biti u zasjedi u Novom Selu također sa kuririma, na putu koji ulazi u Novo Selo od Komareva. na samom izlasku iz šume prema prvim kućama Novog Sela.

2.) II brigada:

Zadatak: Sa jednim bataljonom osigurati pravac od Blinjskog Kuta postavljanjem zasjede na pruzi kod mosta preko rijeke Blinje. Most po mogućstvu dignuti u vazduh, t.j. srušiti ga da ne mogu prolaziti vlakovi iz Blinjskog Kuta.

Sa jednim bataljonom osigurati pravac od Mošćenice i Pračna na mjestu kod posljednjih kuća do sela Komareva, jednu četvu ovoga bataljona isturiti u Novo Selo do crkve.

Jedan bataljon ostaviti u selu Blinja da kontroliše raskrscu puteva i pravac od Petrinje.

Štab II brigade nalaziti će se kod bataljona koji bude u zasjedi prema Blinjskom Kutu.

Veza: Sa Štabom grupe održavati vezu pomoću releja i kurira. Sa jedinicama I brigade vezu održavati kuririma i to: bataljon koji će biti

u zasjedi prema Blinjskom Kutu održavat će vezu sa jedinicama I brigade prugom do mjesta napada na vlak, a sa bataljonom I brigade koji će biti u zasjedi prema Capragu putem od Novog Sela do mosta na pruzi.

II) Rušenje mostova na pruzi jedinice koje su u zasjedi vršit će tek onda kad započne borba. Također jedinice koje idu u zasjedu neće izlaziti na svoj određeni položaj sve dotle dok ne počne borba između naših jedinica koje napadaju i posade vlaka. Do ovog vremena sve jedinice moraju prići blizu svojih položaja u zasjedi, a čim otpočne borba najhitnije svaka jedinica treba zauzeti svoj određeni položaj. Po odlasku na određeni položaj u zasjedi izvršiti rušenje mosta kako je naprijed određeno, a ako se most ne bude mogao srušiti, onda na tom mjestu izvršiti prekid pruge, te da vlakovi ne mogu dolaziti u pomoć napadnutom vlaku.

III) Naređeni položaji zauzet će se 28 jula t.g. do _____ sati,³ a akcija će početi kad naiđe prvi vlak. Ukoliko bi naišao prvi oklopni vlak treba ga propustiti da prođe.

IV) Sve jedinice po zauzeću svojih položaja nastojat će da iste utvrde i maskiraju.

V) Na održavanju veze između jedinica posvetiti pažnju da ne bi došlo do gubljenja i razdvajanja pojedinih jedinica, a koje imaju zajednički sarađivati.

VI) Eventualni plijen koji bi se našao u vlaku na najbrži način iznositi i evakuisati ga prema Bijelniku. Za evakuaciju plijena Štab I brigade postarat će se da u okolnim selima mobilije potreban broj kola.

Povlačenje jedinica sa položaja naredit će se naknadno. U slučaju da štabovi brigada ne dobiju nikakovo naređenje za povlačenje, onda će svoje jedinice povući u 3 sata u svoje baze odakle su i pošle u ovu akciju.

VII) Previjalište Grupe nalazit će se na raskrsnici puteva Mađari — Mošćenica — Komarevo — Globočak. Sve ranjene drugove štabovi brigada upućivat će sa kolima do previjališta Grupe pod pratnjom, odakle će biti upućivani dalje za bolnicu. Štabovi brigada još prije akcije mobilisat će potreban broj kola za prevoz ranjenih drugova i staviti na raspoloženje svome sanitetu.

Štab grupe nalazit će se za vrijeme akcije zapadno u prvim kućama sela Komarevo, 1 km od raskrsnice puteva Novo Selo — Mošćenica — Mađari — Komarevo.

VIII) Štabovi brigada izvještaje slat će svakog sata, a po dolasku na određeni položaj izvještaj poslati odmah čim se otpočne borba. Bataljon II brigade koji se bude nalazio u Novom Selu slat će neposredno sve izvještaje Štabu grupe, uporedo sa slanjem izvještaja Štaba brigade.

IX) Znaci raspoznavanja za noć 28/29 bit će: Mast: Makarska.
Ugovoreni znaci bit će: Šest-Osam.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
si. odsutan

KOMANDANT:
Pet.⁴ Kleut

(M. P.)⁵

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA DALMACIJE
OD 27 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA BIO-
KOVO¹

ŠTAB
GRUPE PARTIZANSKIH ODREDA
DALMACIJE
Br. 12/736, dne 27.VII. 1943

4.VIII. 1943²

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

1) Poslije dugih priprema, 13. ov. mj. započela je velika neprijateljska ofenziva na Biokovo.³ Snage neprijatelja bile su sastavljene od djelova triju divizija: »Messina«, »Murge« i »Bergamo«. Divizije »Messina« i »Murge«, dolazeći vjerovatno iz Mostara i Dubrovnika, polazile su iz Metkovića protiv našeg oslobođenog Primorja, i Vrgorca protiv sjeverne strane Biokova, cestom Vrgorac — Zagvozd. Divizija »Bergamo« polazeći iz Omiša išla je" s jednim krakom Omiš — Baška Voda — Makarska, i s drugim krakom Omiš — Zadvarje — Zagvozd. Ne znamo koliki su bili djelovi tih divizija, ali je sigurno da je učestvovalo između 15 i 20.000 Talijana. Osim njih učestvovali su i ustaše i domobrani iz Omiša, Makarske, Metkovića, Vrgorca i Imotskog. Učestvovao je također manji dio njemačke SS »Vražje divizije«. Borba se vodila dužinom čitavog Biokova, na sve četiri strane. Talijani-fašisti bili su vanredno uporni, premda su im naši dali nekoliko ozbiljnih udaraca.

Štab Biokovskog partizanskog odreda primio je od nas usmene upute za držanje u slučaju jače ofenzive. Upute su glasile ovako:

- a) Neprijatelju dati prvi otpor.
- b) Sa glavninom povući se prema Kamešnici i pridružiti se ostalim jedinicama.
- c) Po Biokovu ostaviti nekoliko desetina, u jačini od najviše jedne čete.

Bili smo uvjereni da će Štab B.P.O. to i izvršiti. Osim toga, 14.VII zatražili su radio-putem od nas da pošaljemo Ce-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 11—2, k. 105 A.

- Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 128, 132, 136, 137, 138 i 140.

tinski odred u pravcu Zagvozd — Zadvarje za njihov prihvat, što smo odmah i učinili. Tog istog dana, 14.VII, navečer, Stab B.P.O, donio je međutim potpuno suprotnu i nepravilnu odluku o razbijanju Odreda u niz malih grupica, od 5—10 ljudi, i individualnom sakrivanju, i ujedno je s nama*prekinuo svaku radio-vezu.

Kod izvjesnog broja boraca i rukovodilaca nastalo je negodovanje protiv te odluke, tako da su u noći između 14 i 15., te 15. i 16. VII prebacile se dvije grupe, od ukupno 50 ljudi, sa nekoliko članova štabova bataljona. na slobodni teren kod s. Lovreća. Karakteristično je, da većina od ovih nije rodom sa Biokovskog područja. Ogromna većina raspršila se i individualno posakrivala.

Mi smo takovu odluku najstrožije osudili, jer je ona uzrokovala za čitav pokret u Dalmaciju veliku štetu.

19. VII poslali smo načelnika ovog Štaba, druga Biočić Antu, sa jednom patrolom od 20 ljudi, sa zadatkom da prikupi čitav Odred i glavninu dovede na područje između Sinja, Trilja i Imotskog.

Do danas on je već neke jedinice prikupio, ali detaljne, podatke ne znamo, jer je nanovo uspostavljena radio-veza prekinuta radi manjkavosti našeg radioaparata. Nadamo se međutim da ćemo uspjeti sakupiti B.P.O. i riješiti to pitanje.

2) Baš iz tih razloga nismo uspjeli do kraja formirati Grupu udarnih bataljona,⁴ jer Biokovski bataljon nije stigao. Ipak smo na unaprijed predviđenoj prostoriji Sinj — Trilj — Imotski prikupili tri bataljona, od kojih će dva ući u sastav Grupe. Vjerujemo da će Biokovčani stići i da ćemo ubrzo imati dobru Grupu udarnih bataljona. Za nju smo već formirali Prateću četvu, sa dva teška mitraljeza.

3) Neprijatelj je polazeći sa Biokova nastavio ofenzivu uz Primorje prema Omišu, Splitu, preko Mosora, a jednim se krilom zalijeće na prostoriju između Sinja, Trilja i Imotskog. Ovih se dana ovdje vode borbe. U nekoliko naših napada postigli smo lijepe uspjehe, zaplijenili 20 pušaka, 2 p. mitraljeza i zarobili 12 domobrana i 6 Talijana.

22. VII 1.600 Talijana, Njemaca, ustaša i domobrana postavili su zasjedu I bataljonu Cetinskog p.[artizanskog] odreda. U zasjedu je upalo 40 drugova. Ovom bataljonu, koji se skoro raspršio, skočio je u pomoć II bataljon i na juriš, borbom prsa u prsa, pobio 60 neprijateljskih vojnika i oficira, zarobio 1

Talijana i 1 Njemca, te zaplijenio 4 teška mitraljeza i mnoštvo ostalog ratnog materijala.⁵

7. VII Talijani i ustaše napustili su mjesto Trilj.⁸ Mi smo istog dana ušli i srušili 4 vanredno jaka bunkera i veliki betonski most preko Cetine. Od tog datuma Talijani i listaše se navaljivali dva puta na Trilj, a sada se već dva dana oko Trilja vode uporne borbe, gdje neprijatelj upotrebljava artiljeriju, bacače i avione.⁷ Talijani hoće da grade pontonski most. Vjerovatno im to treba za prolaz trupa pravcem Vrgorac — Zagvozd — Trilj — Split.

Bolnicu koja je bila smještena na ovom sektoru, a koja broji 90 ranjenika i bolesnika, prebacili smo na Dinaru — Vještića Gora.

4) Na prostoriji Split — Trogir — Šibenik — Drniš — Vrljika — Sinj djeluje naš Splitski odred i novi Šibenski bataljon i Trogirska četa. Na ovoj su se prostoriji aktivizirali ustaše polazeći iz svojih baza Sinja i Drniša. Mi smo međutim uspjeli da prebacimo težište naših udara na željezničku prugu Split — Knin i Split — Šibenik. Na nju je izvršen čitav niz napada i ona jedva da funkcioniše.

Naročito je važno formiranje Šibenskog bataljona i Trogirske čete koji se u kratko vrijeme mogu razviti u novi manji odred, a položeni su na važnoj raskrsnici između Sjeverne i Srednje Dalmacije i glavne željezničke pruge u Dalmaciji.

5) U Cetinskoj dolini i sektoru Vrljika — Knin još se nismo angažovali. Čim formiramo Grupu udarnih bataljona i oslobodimo je sa sektora Sinj — Imotski, orijentisaćemo je u tom pravcu.

Saznajemo od Ob.⁸ službe da su bosanske snage započele sa akcijama u Vrličkoj krajini. Od II bosanskog korpusa smo zaista dobili vijest da se oni orijentišu u tom pravcu. Radi toga danas šaljemo u tom pravcu jedan bataljon Cetinskog p. odreda. Žalimo što ne možemo poslati čitavu Grupu.

6) Sa strane Štaba Kninskog sektora nemamo nikakvih vijesti, premda su veze moguće. To nas čudi i smatramo da je to gubitak.

7) Sa Sjevernodalmatinskim odredom, koji u posljednje vrijeme boravi i djeluje uz Primorje,⁹ imamo dobre veze i međusobno se izvještavamo o akcijama. Ipak nam nedostaje

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 171.

⁶ i ⁷ Vidi dok. br. 132.

⁸ Obavještajne

⁹ Vidi dok. br. 55.

organska saradnja, međusobna pomoć i eventualne zajedničke akcije. Mislimo da to dolazi iz toga što taj Odred pripada Štabu Kninskog sektora. Ukoliko ima izgleda da se on i nadalje zadrži uz Primorje, smatramo da bi trebalo naći jedan način, kako bi mi mogli uticati na rad i zadatke Sjevernodalmatinskog odreda, jer smo mi njima često puta bliže i dobro poznamo vojno-političku situaciju na tom sektoru.

Od vremena Vaše naredbe da Sjevernodalmatinski odred pripada Štabu Kninskog sektora,¹⁰ mi smo na izvjestan način od Sjeverne Dalmacije izolirani.

8) Upravo sada primili smo izvještaj načelnika ovog Štaba druga Biočića. On je uspio uglavnom sakupiti čitav Odred. Naši borci tokom ofenzive na Biokovo nanijeli su neprijatelju od 150—200 mrtvih. Na našoj strani uglavnom žrtava nije bilo, međutim ima veliki postotak osipanja, tako da se je i izvjestan broj boraca povukao čak i na otoke. Veliki dio boraca morao se odmah u početku borbe povući zbog pomanjkanja municije.

Naša je naredba: povući Biokovski odred na oslobođeni teritorij, a na Biokovu ostaviti samo jedan bataljon.

9) Molimo Vas za vezu, po mogućnosti za radio-vezu, i pomoć u oružju.

10) Prilažemo Vam naš izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
otsutan

Komandant
Milić¹¹

(M. P.)¹²

¹⁰ Sjevernodalmatinski NOP odred stavljen je pod komandu Štaba Kninskog sektora naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 29 travnja 1943 god. Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 12.

¹¹ Maks Baće

" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA PRVOG BRDSKOG DIVIZIONA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 27 SRPNJA 1943 GOD.¹

P R E

brojnog stanja i naoružanja I brdskog divizionu

J e d i n i c a	Brojno stanje						Naoružanje													
	po spisku		u ras-hodu		na licu		topo-va	pušaka				pištolja			bombi					
	muških	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	brdskih 75 m/m.	65 "	mauzerki	manliherki	taljanski	raz. vojnih	civilnih	taljanskih	jugoslovenskih	raz. vojnih	signalnih	defanzivnih	ofanzivnih	taljanskih
štab	2	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—
I baterija	22	1	6	—	16	1	—	2	15	—	5	—	—	—	—	—	—	2	2	—
II baterija	41	2	7	—	34	2	4	—	17	—	6	—	—	1	1	—	—	3	3	—
Svega	65	3	13	—	52	3	4	4	32	—	11	—	—	1	3	—	1	5	5	—

SMRT FAŠIZMU -

Politkomesar
M². Napijalo

¹ Original, pisan rukom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43/1—11, k. 421D.

² Redakcija nije mogla utvrditi ime.

G L E D

27.IV.43.»

1 korpusa N.O.V.H. na dan 27-VII-1943 g.

Municija										Vozila		Spreme			Stoke				
za to- pove		za puške					za pištolje			kola	dvokolica	kareta	sedala	samara	amova pari	jahaćih	teglećih	tovarnih	
brdske 75 m/m.	65 "	mauzerke	manliherke	talijsanske	raz. vojne	civilne	talijsanske	jugoslovenske	raz. vojne										signalne
—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	30	—	—	—	2	—	—	2	—	—
	22	690	—	205	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	3	3	—	3	3
20	—	782	—	245	—	—	6	10	—	—	2	2	—	—	—	4	—	4	
20	22	1472	—	450	—	—	6	28	—	30	3	4	—	2	3	7	2	7	3

SLOBODA NARODU!

Komandant
Stanko Svilar

³ Datum prijema pregleda u Štabu Prvog korpusa Hrvatske.

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVAT- SKE OD 28 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GLOBORNICKI MOST¹

ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 41
Dne 28.VII. 1943

ZAPOVIJEST

(Sekcija Karlovac — Ogulin 1:100.000)

Prema prikupljenim podacima, neprijatelj se nalazio u Generalskom Stolu, Donjim Dubravama, Globorničkom mostu, Gornjim Dubravama, Tounju i Ogulinu.

Generalski Stol: Jačina 1100 Talijana i 100 domobrana. Naoružanje kao i ostali podaci nepoznati su.

Donje Dubrave: Jačina neprijatelja 30 domobrana, 60 Talijana. Naoružanje 2 teška mitraljeza i 8 puškomitraljeza, ostalo naoružanje puške.

Globornički most: Jačina neprijatelja 16 domobrana, 44 Talijana. Naoružanje kod domobrana: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, ostalo karabini. Kod Talijana: 2 mitraljeza, 2 puškomitraljeza, ostalo karabini. Neprijatelj je utvrđen u 3 zidana bunkera od kojih drže 2 Talijani, a 1 domobrani.

Gornje Dubrave: Jačina neprijatelja 75 ustaša, 80 Talijana i 76 domobrana. Naoružanje kod ustaša: 4 teška mitraljeza, 5 puškomitraljeza, ostalo karabini. Kod Talijana: 4 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, ostalo naoružanje karabini. Kod domobrana: 7 puškomitraljeza, ostalo karabini.

Tounj: Jačina neprijatelja 60 domobrana, 110 Talijana, 18 žandara. Naoružanje nepoznato.

Ogulin: Jačina neprijatelja 1500 Talijana, 200 ustaša i 50 četnika. Raspolazu sa artiljerijom, a ostalo naoružanje nepoznato.

Razvojem situacije u svijetu, koja se povoljno razvija za naše saveznike, moral kod sila osovine i njihovih pomagača znatno je opao, pošto vide neopravdanost i propast stvari za koju se bore. Moralno stanje kod neprijatelja naglo se pogor-

šalo neuspjehom njemačke ofanzive na Istočnom bojištu i padom Musolinijevog fašizma.

U duhu sadanje situacije, dobili smo zadatak da likvidiramo neprijateljsko uporište na Globorničkom mostu i isti porušimo.

Za izvršenje ovoga zadatka:

NAREĐUJEMO:

I udarna brigada sa pridodatom brdskom ^ "ijom i 5 protukolskih topova, te 2 teška bacaca.

Zadatak:

Likvidirati neprijateljsko uporište na Globorničkom mostu brzim i energičnim napadom, zatim porušiti most.²

Plan napada: Sa jednim bataljonom, uz pomoć pridatog teškog oružja, napasti posadu na Globorničkom mostu. A sa ostalim snagama [postaviti] osiguranje prema susjednim neprijateljskim garnizonima, i to: sa dva bataljona prema Tounju od k. 420 pravac k. 262, 238, 265 do sela Zdenac. S tim da se poruši propust kod ponora na pruži i prekopa cesta ispod k. 238, odnosno minira jpropust na cesti na istom mjestu. Sa jednim bataljonom postaviti osiguranje prema Ogulinu na prostoru: obruč do k. 414 i fingirati napad na samo mjesto. Isto tako porušiti most na Tounjčići. Sa jednim vodom fingirati napad na Gornje Dubrave (željezničku stanicu).

II ud. brigada sa pridodata 2 teška bacaca.

Zadatak:

Postaviti osiguranje prema Generalskom Stolu, i to: od sela Katića naslanjajući se na obalu rijeke Mrežnice pa u lijevo preko Stupišta, preko željezničke pruge — pa zaključno do k. 213. Sa jednim vodom fingirati napad na Donje Dubrave, porušiti prugu i raskopati put na najzgodnijem mjestu kod

Donjeg Zvečaja. Isto tako minirati pro-
pust kod Mirića na okuci, i spriječiti
svako nadiranje neprijatelja sa toga
pravca prema Globorničkom mostu.

Utvrđivanje:

Odmah po zauzetom rasporedu na
određenim položajima, sve jedinice pri-
stupit će hitnom utvrđivanju.

odmah u početku borbe nastojati
da se dobije vatrena nadmoćnost i ovu
podržavati do kraja borbe.

Bataljon koji napada neprijatelj-
sko uporište na Globorničkom mostu,
mora stvoriti dobar plan vatre tako da
sa svojom vatrom zatvori neprijateljske
puškarnice i time omogući nesmetano
dejstvo artilerije. Isto tako će pomenuti
bataljon odrediti jača bombaška odje-
ljenja, pripremiti klješta za sječenje
žice i kad se uspije uništiti neprijatelja
na gornjim spratovima, jurišna bomba-
ška odjeljenja napast će neprijatelja
bombama i uništiti ga. Za cijelo vrije-
me nastojati da bude što bolja veza i
suradnja između artilerije i pješadije.

I brigada dodijeljene bacače kori-
stit će, i to: 1 bacač za fingirani napad
na Ogulin, a 1 će upotrebiti gdje bude
to situacija iziskivala za najpotrebnije.

Veza:

Štabovi brigada uspostaviti će ve-
zu sa Štabom divizije pomoću konjič-
kog voda, kojim obrazovati relejne
stanice.

Bataljon koji bude vršio napad i
baterije uspostaviti će telefonsku vezu
sa ovim Štabom.

Brigade sa svojim jedinicama
uspostaviti će tijesnu vezu svim sred-
stvima koja im stoje na raspoloženju.

Sanitetska služba:

Divizijsko previjalište i hirurška
grupa smjestiti će se sa istočne strane
Mrežnice, sjeverno od k. 220, odakle će
bolesnike upućivati za bolnicu Zbjeg.

Brigadna previjališta bit će na
najpogodnijem mjestu u blizini štabova

brigade, koje će štabovi brigada odrediti svojom zapoviješću.

Referenti saniteta brigada obezbijedit će se sa dovoljnim brojem kola radi brzog prevoženja ranjenika do Divizijskog previjališta, a referent saniteta Divizije prikupit će što veći broj kola radi prevoženja ranjenika do bolnice.

Ishrana:

Intendanti i sve ostale starješine nastojat će da vojnici dobiju što bolju večeru i da sa sobom ponesu 1 suvi obrok hrane. Sa hranom se snabdijevati iz polaznih baza preko N.O. odbora iz sela. Sve komore ostaviti u polaznim bazama.

Napomena:

Početak napada na uporište bit će 30. ov. mj. _____ sati,³ a znak za početak napada bit će prvi artiljerijski plotun. Ostale jedinice izvršit će sve pripreme za rušenje komunikacije u toku noći i na dati znak za napad minirat će mostove i propuste na određenim mjestima i istovremeno otpočet će sa fingiranim napadom na dodijeljena im neprijateljska uporišta.

Znaci raspoznavanja za 29/30. VII bit će Tenk — Timošenko, a ugovoreni znaci: 7—13 (sedam — trinaest), po danu bit će: dizanje partizanke na pušci jedanput, a odgovor: tri puta. Znakove raspoznavanja i ugovorene znakove koristiti pravilno, dobro upoznati svakog vojnika sa istima, da ne bi došlo do zabune.

Po likvidaciji neprijateljskog uporišta, prema konkretnoj situaciji naredit će se dalje napredovanje naših jedinica ili povlačenje. Zato štabovi brigada slat će što češće izvještaje, pravilno vojnički pisane, da bi se iz njih mogao imati tačan uvid u situaciju na svim sektorima.

Zarobljenike i ratni plijen — zarobljenike: cb. ofic.⁴ Divizije, a plijen u intendanturu Divizije, koji su dobili upute za daljni postupak sa istim. Zarobljenike sprovoditi vezane i ne dozvoliti im bacanje znački sa sebe, niti ih se smije prevlačiti.

Po likvidaciji uporišta, bunkere porušiti i popaliti.

Jedinicama koje budu na osiguranju dati zadatak da prekinu telefonsku vezu na svim mjestima gdje budu rušile prugu i cestu, tako da se neprijatelju onemogući telefonska veza sa susjednim garnizonima.

Mjesto štabova: Štab I brigade nalazit će se na k. 261, od kuda će postaviti vezu sa svojim jedinicama.

Štab II brigade smjestit će se kod Mirića u blizini ceste, gdje će naći najpodesnije mjesto, da ima što bolji pregled nad svojim jedinicama.

Štab divizije bit će na k. 275 (Bukovača), gdje nam slati izvještaje.

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁵ Šumonja

Komandant:
V.⁶ Cetković

(M. P.)⁷

Dostavljeno:

Štabu I korpusa N.O.V.H. na znanje.

Štabu I i II udarne brigade.

Štabu pratećeg bataljona.

Štabu I brdskog divizionia.

Referentu saniteta ove divizije.

Dostavljeno po kuririma u 22.05^h sati.

IZVJEŠTAJ PRVOG PROLETERSKOG BATALJONA OD 28
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE NOU BRIGADE
O BORBAMA I AKCIJAMA OD 15 DO 27 SRPNJA¹

STAB I BATALJONA
XIII PROLETERSKE BRIGADE
28-VII-1943

14-dnevni
Operativni izvještaj

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONCAR«

Od 15-VII-1943 do 27-VIII-1943 Bataljon se nalazi na raznim položajima, vodio je manje borbe sa neprijateljem i na četiri mjesta razrušio prugu Karlovac — Zagreb, čiji saobraćaj nije radio najmanje 8 dana.

Dana 15-VII Bataljon se nalazio na položaju Kupeč Dol — Prodin Dol — Sv. Jana. Neprijatelj se je nalazio u Plešivici. Toga dana došlo je do borbe sa ustaškom patrolom blizu Kupeč Dola,² tom prilikom neprijatelj je imao 2 mrtva, a na našoj strani je poginuo vodnik 3 čete Ignjatija Radulović, rodom iz Brezna, općina Drežnica. Vodnik Ignjatija bio je neustrašiv borac još od početka rata. Njegovim gubitkom naša 3 četa izgubila je dosta u svojoj borbenosti.

Dana 17-VII-Bataljon je na istim položajima dočekao neprijateljsku kolonu jačine 300 vojnika, koja je bila izašla iz Jaske i sa 7 tenkova došla u Malunje.³ Patrola koja se sukobila sa neprijateljem opalila je nekoliko metaka i cijela kolona se vratila natrag u Jasku. Progoneći neprijatelja, prvi vod 3 čete došao je na 300 metara od Jaske i napucao na Jasku i bacio 2 mine iz njemačkog bacača od kojih je poginulo dva talijanska vojnika i nekoliko ranjenih. Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka.

Noću između 18 i 19. VII dvije čete našeg Bataljona uz pomoć minerskog voda minirale su prugu između Jaske i Desinca na jednom mjestu i između Domagovića i Lazine na drugom mjestu. Srušeno je oko 30 metara pruge i oštećena 2 pro-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 31/1, k. 726.

² Vidi tom V, knj. 18, dok. br. 17.

³ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 18, dok. br. 17.

pusta: jedan dužine 6 metara, drugi 8 metara. Potrgane su veze u duljini od 1000 metara. Neprijatelj iz svojih garnizona nije izlazio van i akcija je nesmetano izvedena.

Dana 20-VII Bataljon se nalazio na osiguranju puta III Bataljonu koji je dolazio sa plijenom iz Okića, zasjeda je bila postavljena na cesti Plešivica — Jaska kod sela Novoseli i ciglane prema Jaski.

Dana 21 i 22-VII Bataljon se odmarao, za vrijeme odmora kroz ova 2 dana radilo se na podizanju boraca u vojničkom i političkom pogledu.

Noću između 23 i 24-VII dvije čete našeg Bataljona opet su rušile prugu Karlovac — Zagreb.⁴ Dignuta su 2 propusta: jedan na Okićnici a jedan na Volavici, također je srušen betonski stup sa strujom visoke napetosti koji snabdijeva električnom strujom Zagreb. Obadva propusta su sasvim uništena, a također i pruge oko 50 metara.

Dana 25—26 i 27-VII Bataljon se nalazio na putu od Kupeč Dola do Sredgore. Na putu od Sv. Jane do Pribića 1 četa koja se nalazila u bočnom osiguranju vodila je manju borbu sa neprijateljem koji je kretao u ofenzivu u Zumberak.⁵

Za sve ovo vrijeme akcija, borbi i maršovanja borci su se držali odlično i disciplinovano podnašali sve teškoće. U akciji na prugu novopostavljeni vodnik drug Dejanović nije se držao naredjenja koje mu je izdato, a isto tako i komesar 3 čete drug Snobl i vođa lakog bacačkog odjeljenja drug Silvio, koji su opet ispadali kao paničari. Isto tako u akciji na prugu između Lazine i Domagovića komandir 1 čete drug Kličeković nije se držao onih uputstava koje je dobio i samo njegovom larmom prilikom napada na 2 bunkera u kojima su bili domobrani nije se uspjelo likvidirati bunkere. Promjene koje su izvršene u komandnom kadru doprinijet će mnogo borbenosti, a to naročito u našoj 1 četi. Ima već nekoliko dana da se javljaju na raport za odsustvo borci iz Banje .. .

Tokom ovih 14 dana malo se radilo na izdizanju komandnog kadra iz razloga toga što su čete bile stalno na položaju, ali ipak krize nema u nižem vojničkom kadru.

Ekonomska i sanitetska služba tokom ovih 14 dana nije imala prilike da dođe do izražaja, pošto smo bili na dobrom terenu, gdje je narod imao dovoljno hrane.

Informativna služba bila je dobra, dok je bio informativni oficir Mato Matković, po njegovom odlasku nemamo informativca i po tom pitanju u zadnje vrijeme zaostajemo.

Služba veze je vrlo dobra, a također i obavještenje od strane komande četa u mnogome se je popravilo.

Za sve ovo vrijeme akcija, borbe i napucavanja utrošeno je municije: 60 komada Mauzer metaka, 86 Manliher metaka, 123 talijanska metka, 4 mine i 20 komada ruskih metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:

Komandant:
S. Hinić⁰

BR. 81

PISMO POLITIČKOG KOMESARA GLAVNOG ŠTABA NOV
I PO HRVATSKE OD 29 SRPNJA 1943 GOD. POLITIČKOM
KOMESARU KNINSKOG SEKTORA O DOGAĐAJIMA U
ITALIJI I O ZADACIMA U VEZI S TIM¹

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

K. br. 54/43
Dne 29.VII. 1943

POLITIČKOM KOMESARU KNINSKOG SEKTORA²

Kroz posljednjih nekoliko dana u fašističkoj Italiji zbili su se krupni događaji. Sve jači udarci koje fašizam dobiva na Istočnom frontu, sve jače antifašističko raspoloženje naroda u samoj Italiji i na koncu invazija Sicilije sa strane savezničkih snaga doveli su do pada Musolinija i do raspuštanja fašističke stranke u Italiji.

Ovi događaji moraju imati odraza i na talijansku vojsku koja se nalazi u našoj domovini. Naša je dužnost da ju upoznamo sa najnovijim događajima i da ubrzamo kod nje proces njenog otpadanja od Hitlerove Njemačke.

⁰ Stevo Hinić. Poginuo kod sela Toplice 1944 god., u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Zumberačko-pokupskog NOP odreda.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23—2, k. 108.

* Tada je politički komesar bio Petar Babić.

U vezi s tim vi morate pojačati vašu propagandističku djelatnost sa talijanskom vojskom koja se nalazi na vašem sektoru.

U vašoj propagandi naročito morate isticati slijedeće momente:

Rat koji vodi Italija je njemački rat, t.j. u interesu Hitlerove Njemačke.

Musolini je bio eksponent njemačke hitlerovske politike u Italiji.

Musolini je pao između ostalog i zbog nezadovoljstva talijanskog naroda s njegovom prohitlerovskom politikom. On se našao u škripcu između sve jačeg antifašističkog i antihitlerovskog raspoloženja svog naroda i Hitlera. Ovog puta je narod pobijedio i Musolini je nakon 21 godinu svoje diktature morao dati ostavku.

Spas Italije zahtijeva da se ona otrgne od Hitlerove Njemačke.

Sav je narod na putu da se ujedini u borbi za spas Italije, a za protjerivanje Nijemaca i kidanje s hitlerovskom Njemačkom.

Hitlerovska Njemačka je na rubu propasti i svako vezivanje za nju znači vezivanje za propalu stvar, a talijanski se vojnik ne smije vezati za propalu Hitlerovu stvar, nego treba da se bori za svoj narod i za sebe.

Talijanski vojnik treba ili da priđe k nama i da se zajedno s nama bori protiv hitlerovskih njemačkih hordi ili da se protiv njih bori u Italiji ili da položi oružje i pođe kući.

Talijanski vojnici treba da budu rodoljubi, treba da iskoriste političku situaciju koja im ide u prilog, treba da poslušaju glas svog naroda i svoje domovine i da se bore sve do konačnog sloma hitlerovske Njemačke.

Naročito treba političku aktivnost usmjeriti na liniji produbljanja jaza između Talijana i hitlerovske Njemačke i ujedinenja čitavog talijanskog naroda u borbi za protjerivanje Nijemaca iz Italije.

Također, u vezi s ovom novom političkom situacijom, sve Talijane koje zarobite trebate pustiti njihovim kućama, pošto ih se prethodno upozna dobro sa svim ovim momentima. Jasno je da one koji hoće da se bore sa partizanima treba zadržati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)⁴

Politički komesar:
V.³ Bakarić

³ Vladimir

⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVAT-
SKE OD 29 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU UNSKE OPERA-
TIVNE GRUPE DA PREBACI SVOJE SNAGE NA KORDUN¹

si.
29 jula 1943

ŠTABU UNSKE GRUPE

U vezi pretstojećih zadataka izvršićete odmah pokret svojih snaga u pravcu Korduna. Sa jednom brigadom zauzećete liniju Široka Rijeka — Klokoč — Zalčeva Kosa, sa zadatkom da spriječi pokret neprijateljskih snaga iz Kladuše i Cetingrada u pravcu Korduna i Slunja. Ta brigada smijenice snage VIII divizije.² Sa II brigadom izići na liniju G. Budački — Krnjak, gdje ćete sačekati daljnje naređenje ovog Štaba.

Pokret ćete izvršiti odmah po primitku ovog naređenja, a o čemu pokreta izvjestićete hitno kurirom ovaj Štab. Isto tako čim taj Štab stigne na Kordun javiće se ovom Štabu koristeći telefonsku liniju.

Snage Banijskog odreda ostaće tamo, pa ih izvjestite o svom odlasku ne označavajući im pravac, s tim da one preuzmu odbranu Banije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
si. odsutan

¹ Kopija originala pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31/1—2, k. 421.

² Odnosi se na Drugu NOU brigadu Osme divizije koja je do tada zatvarala pravac Velika Kladuša — Cetingrad i sprečavala prodor neprijateljskih snaga na oslobođeni teritorij. Vidi dok. br. 45.

PISMO ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVAT-
SKE OD 29 SRPNJA 1943 GOD. BORCIMA I RUKOVODIO-
CIMA O USPJESIMA DIVIZIJE U BORBAMA NA BILO
GORI, KALNIKU I HRVATSKOM ZAGORJU¹

STAB
XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

A. br. 132/1943

Dana 29 jula 1943 u 11 sati

BORCIMA, KOMANDIRIMA, KOMANDANTIMA I POLIT-
KOMESARIMA XII DIVIZIJE NARODNO-OSLOBODILACKE
VOJSKE HRVATSKE

Dragi drugovi!

Upravo je navršeno mjesec dana kako je naša divizija krenula u zapadni dio Hrvatske,² sa zadatkom da prođe kroz ove hrvatske krajeve kroz koje do sada nisu takorekuć nikada prošli partizani, da se u tim krajevima povede borba sa neprijateljem na otvorenom terenu i da se izvrše pripreme za mobilizaciju hrvatskih masa u redove narodno-oslobodilačke borbe.

Sada kada razmotrimo ovaj naš put i analiziramo naša djela, onda možemo povući slijedeći zaključak.

Mi smo s čisto vojničke strane naš zadatak izvršili u potpunosti. Izveli smo dvije uspješne akcije na Jalkovec³ i Lepoglavu,⁴ vodili smo 15 borbi na otvorenom terenu sa neprijateljem, u kojim borbama smo neprijatelja uvijek sa uspjehom tukli i dokazali mu nadmoćnost naših boraca, uništili smo tri velika rudnika, 6 kamiona, oštetili smo 4 tenka i nekoliko motorcikla.⁵

U svim tim borbama imao je neprijatelj preko 300 mrtvih, a naš sveukupni plijen iznosi: 400 pušaka, 3 teš. mitraljeza,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 1/21, k. 881.

² Divizija je po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske krenula iz Slavonije 27 lipnja i stigla na Kalnik 5 srpnja 1943 god. Vidi dok br. 9, 86 i 94 i tom V, knj. 16, dok. br. 99.

³ Vidi dok. br. 86 i 94.

⁴ Vidi dok. br. 31, 33, 75, 86 i 94.

⁵ O ovim akcijama vidi dok. br. 86 i 94.

XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

A.Br. 132./1943.

Dana 29. jula 1943 u 11 sati

BR. 132./1943.
HRV. VOJ.
DANA 29. JULA 1943. U 11 SATI
A. BR. 132./1943.

Borcima komandirima, komandantima i politkomesarima
XII. Divizije Narodno-oslobodilačke Vojske Hrvatske

urugi drugovi!

Upravo je navršeno mjesec dana kako je naša divizija krenula u Zapadni dio Hrvatske, sa zadatkom, da prođe kroz ove hrvatske krajeve kroz koje do sada nisu takorekuci nikada prošli partizani, da se u tim krajevima povede borba sa neprijateljem na otvorenom terenu i da se izvrše pripreme sa mobilizaciju hrvatskih masa u redove narodno oslobodilačke borbe.

Šta kada razmotrimo ovaj naš put i analiramo naša djela, onda možemo povući sljedeći zaključak.

Našim isto vojničke strane naš zadatak izvršili u potpunosti. Izveli smo sve uspješne akcije na Jalkovec i Lepoglavu, vodili smo 15 borbi na otvorenom terenu sa neprijateljem u kojim borbama smo neprijatelja uvijek sa uspjehom tukli i dokazali mu nadmoćnost naših boraca, uništili smo tri velika rudnika, 8 kamiona, oštetili smo 4 tenka i nekoliko motorcikla.

U svim tim borbama imao je neprijatelj preko 300 mrtvih, a naš sveukupni plijen iznosi: 400 pušaka, 3 teža mitraljeza, 10 ručkomitraljeza, 12 pravih mitraljeza, i mnogo ostale ratne sprame. Zarobljena su 2 brdska topa 100 mm., a 6 topova je uništeno. Na našu stranu upleno je 2 cijeli topnički sklop sa svojim članovima iz Jalkovca kraj Varaždina. Zarobljeno je 300 domobrana, 14 njemaca i ustaša.

Naši borci pokazali su se u svim ovim borbama dorasli u svim teškoćama i pokazali se, da su u stanju da raspišu svaku neprijateljsku jedinicu u sukobima na otvorenom terenu. Po sve je jasno svim našim borcima da bi naši napisi u pogledu zarobljenog oružja bili kud i kamo veći, da neprijatelj nije za svoju zaštitu upotrebio 26 tenkova, od kojih je velik broj bio teških od 100 topa.

Drugovi borci!

Vi ste se pokazali pravi heroji u sukobima sa ovrulenim neprijateljima našeg naroda, vi se niste uplašili beličkih tenkova, koji su jurili na vas, a protiv kojih vi niste momentalno bili u stanju da povedete efikasnu borbu. Vi ste pokazali, da ste u stanju da sa izvršenjem postavljene zadatke učinite najnapornije zasluge i da potosite sve napore i gladovanje. Isto tako vi ste se pokazali kao politički svjesni borci, koji su na svakom koraku ispoljavali svoju svijest i svoj pravilni odnos prema hrvatskom narodu.

Naše putovanje može se smatrati uspješnim takodjer i u pogledu pripreme hrvatskog naroda za mobilizaciju. Hrvatski narod vidio je našu snažnu vojsku, vidio je, da se mi borimo za istinsku slobodu i interese hrvatskog i ostalih naroda Jugoslavije, vidio je, da je borba našeg naroda opravdana i da tu borbu treba pomagati.

Iako nam je neprijatelj, svojim nestim napadima, ometao naš politički rad u tim hrvatskim selima ipak smo mi postigli prilične političke uspjehe, zahvaljujući pravilnom držanju naših boraca i neumornom objašnjavanju naše političke linije, naših rukovodilaca.

Borci XII. Udarne Brigade pokazali su se i u ovim borbama dostojni imena udarnika i oni su u svim tim borbama na sebe prihvatili najteži dio i zadali najteže udarce našem neprijatelju. Borci Osladinske Brigade "Joža Vlahovića" isto tako pokazali su herojske primjere junaštva i svjesno su izvršavali sve zadatke i požrtvovno podnosili sve poteškoće ovoga puta. Borci XVIII. Brigade su u sukobima s neprijateljem također nanijeli teške udarce i dokazali, da su isto tako hrabri i sjajni kao i njihovi drugovi u ostalim brigadama.

Pred našu diviziju postavlja se novi zadatak, koje ćemo mi izvršiti sa uspjehom i nastaviti našu borbu do pobjedonosnog završetka, koji više nije daleko.

Sart fašizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar:

hanjica

Ekomandant:

Milica Stanić

10 puškomitraljeza, 12 prsnih mitraljeza i mnogo ostale ratne spremlje. Zarobljena su 2 brdska topa 100 mm. a 6 topova je uništeno. Na našu stranu prešao je cijeli topnički sklop sa svojim časnicima iz Jalkovca kraj Varaždina. Zarobljeno je 380 domobrana, Njemaca i ustaša.

Naši borci pokazali su se u svim ovim borbama dorasli svim teškoćama i pokazali su da su u stanju da razbiju svaku neprijateljsku jedinicu u sukobima na otvorenom terenu. Posve je jasno svim našim borcima da bi naši uspjesi u pogledu zarobljenog oružja bili kud i kamo veći, da neprijatelj nije za svoju zaštitu upotrebio 20 tenkova, od kojih je velik broj bio težih od 10 tona.

Drugovi borci!

Vi ste se pokazali pravi heroji u sukobima sa omraženim neprijateljima našeg naroda, vi se niste uplašili čeličnih tenkova koji su jurišali na vas, a protiv kojih vi niste momentano bili u stanju da povedete efikasnu borbu. Vi ste pokazali da ste u stanju da za izvršenje postavljenog zadatka učinite najnapornije marševe i da podnosite sve napore i gladovanje. Isto tako vi ste se pokazali kao politički svjesni borci, koji su na svakom koraku ispoljavali svoju svijest i svoj pravilni odnos prema hrvatskom narodu.

Naše putovanje može se smatrati uspješnim također i u pogledu pripreme hrvatskog naroda za mobilizaciju. Hrvatski narod vidio je našu snažnu vojsku, vidio je da se mi borimo za istinsku slobodu i interese hrvatskog i ostalih naroda Jugoslavije, vidio je da je borba našeg naroda opravdana i da tu borbu treba pomagati.

Iako nam je neprijatelj, svojim čestim napadima, ometao politički rad u tim hrvatskim selima, ipak smo mi postigli prilične političke uspjehe, zahvaljujući pravilnom držanju naših boraca i neumornom objašnjavanju političke linije naših rukovodilaca.

Borci XII Udarne brigade pokazali su se i u ovim borbama dostojni imena udarnika i oni su u svim tim borbama na sebe primili najteži dio i zadali najteže udarce našem neprijatelju. Borci Omladinske brigade »Jože Vlahovića«⁶ isto tako pokazali su herojske primjere junaštva i svjesno su izvršavali sve zadatke i požrtvovno podnosili sve poteškoće ovoga puta. Borci XVIII Brigade su u sukobima s neprijateljem također

nanijeli žestoke udarce i dokazali da su isto tako hrabri i smjeli kao i njihovi drugovi u ostalim brigadama.⁷

Pred našu diviziju postavljaju se novi zadaci, koje ćemo mi izvršiti sa uspjehom i nastaviti našu borbu do pobjedonosnog završetka, koji više nije daleko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan⁸

Komandant:
Mil.⁹ Stanivuković

BR. 84

PISMO ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVAT-
SKE OD 29 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERA-
TIVNE ZONE O UZROCIMA POVLAČENJA DIVIZIJE SA
KALNIKA¹

STAB
XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
A. broj: službeno
Dana 29 jula 1943 god.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.H.

Na položaju

Primili smo Vaše pismo, koje ste nam uputili u vezi sa našim zadacima.² Ne znamo ukoliko ste Vi u momentu kada ste pisali ovo pismo bili upoznati sa našim putem, odlukama i našim namjerama. Prebacujete nam da nismo izvršili zadatke koje je Vama naredio Glavni štab, ili drugim rečima: što nismo ostali na sektoru Kalnika sve dotle dok Vi ne izvršite Vaš zadatak.³

⁷ Vidi dok. br. 48.

⁸ Cvetković

⁹ Milan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 2/2, k. 881.

³ Vidi dok. br. 71.

⁴ O ovim zadacima vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

Tačno je da mi nismo stoprocentno izvršili naš zadatak u tim krajevima Hrvatske, ali smo izvršili veći dio tog zadatka ili grubo rečeno: izvršili smo osnovni zadatak, a taj je da sa većim snagama prođemo kroz hrvatska sela, da se potučemo s neprijateljem na otvorenom terenu i da izvršimo pripreme za mobilizaciju hrvatskih masa u redove naše vojske. Na tom putovanju prema naređenju Glavnog štaba trebali smo da se od polaska zadržimo mjesec dana i sada je taj rok već prešao. Na terenu smo vodili uspješno borbe s neprijateljem⁴ i dokazali hrvatskom stanovništvu da je naša vojska mnogo bolja od fašističke.

Bez obzira na sve to naše namjere bile su da se zadržimo na Kalniku još dulje i da sačekamo Vaš dolazak, međutim Vas nije bilo, a neprijatelj je uspio najprije da nam jednu brigadu (XVIII) otjera u Slavoniju,⁵ a zatim mu je uspjelo da uz pomoć velikog broja teških tenkova potisne i XII brigadu preko pruge Koprivnica — Križevci.⁶ U ovakvoj situaciji naša dužnost je bila da se spojimo sa odbačenim našim brigadama i da nastojimo da sakupimo ponovo diviziju, jer situacija nam još nikako nije bila jasna i nismo znali da li je našom oslobođenom teritorijom prošla ofanziva ili ista još traje.

U razgovorima sa načelnikom Vašeg štaba,⁷ mi smo istakli da je našim jedinicama nužno potreban odmor, jer se već preko mjesec dana nalaze u stalnom pokretu, a zatim da imamo namjeru da prođemo s našim snagama i kroz Moslavinu i da tamo izvršimo naš zadatak. Ne znamo da li je Vama sve to poznato, ali ako Vam je poznato onda se još više čudimo kako ste Vi mogli da nam napišete pismo u ovakvom tonu.

U pitanju radio-stanice za koju nam Vi pišete, mi ne možemo ništa poduzeti, jer iste nemamo niti šta znamo o njoj.⁸

Ne možemo da izvršimo Vaše naređenje, kojim tražite da jednu brigadu stavimo pod Vašu komandu, jer je ta sama stvar, a i Vaš postupak u osnovi pogrešan. Vi ste se trebali zbog toga obratiti jednim dopisom na Štab našeg korpusa, jer jedino on može da izda u tom smislu naređenje. Što se tiče ocjene koju vi dajete našem putu, smatramo da nije pravilno da nam Vi prijetite Glavnim štabom za neizvršenje naših zadataka, a>da se prethodno niste upoznali sa svim detaljima koji su bili

* Vidi dok. br. 83, 86 i 94.

⁶ Vidi dok. br. 48.

⁶ Opširnije o tome vidi dok. br. 86.

na našem putovanju. Što se tiče odgovornosti mi smo svjesni i odgovaraćemo za svoja djela i postupke pred Štabom našeg korpusa i Glavnim štabom Hrvatske.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marijan Cvetković

(M.P.)⁹

Komandant:
Milan Stanivuković

BR. 85

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 29 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O STANJU U MOSLAVINI, BILO GORI, KALNIKU I HRVATSKOM ZAGORJU¹

STAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Oper. br. 522/43

29 jula 1943

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Naš Štab krenuo je na put 4 ov.mj., stigao u Moslavinu 12 ov. mj., gdje smo se zadržali do 20. ov. mj. kada smo produžili za Kalnik, gdje smo stigli 26 ov. mj.

Naš Štab nije uspio da izvrši zadatke koji su pred nas postavljeni.² U Moslavini nismo našli Slavonsku diviziju, kako nam je to bilo od vaše strane javljeno, jer je ona krenula preko Bilo Gore.³ Po dolasku u Moslavinu odmah smo uputili pismo za komandanta GŠH.⁴ da sa njime uspostavimo vezu a isto tako i sa II Korpusom Hrvatske. Zbog ofanzive koja je počela na Slavoniju, veza nije uspostavljena.⁵ Kada smo došli na Kalnik, ovdje više nije bilo XII Divizije, jer se ista povukla za Slavo-

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/4, k. 1472.

² Vidi tom V, knj. 16. dok. br. 99.

³ Dvanaesta divizija NOV i PO Hrvatske krenula je iz Slavonije 27 lipnja i stigla na Kalnik 5 srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 9, 86 i 94.

⁴ Komandant Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske bio je Ivan Rukavina.

⁵ Opširnije o toj ofanzivi vidi tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 kolovoza 1943 godine.

niju, uslijed reakcije na sektoru Kalnika.⁰ Tako je otpala svaka pomoć Slavonske divizije, da bi ostvarili zadatke zbog kojih smo ovamo došli. Međuvremeno došlo je do promjene u Italiji,⁷ koja će bez sumnje imati veliki uticaj i na unutrašnje prilike u Hrvatskoj, te smo smatrali za potrebu da XII Divizija i dalje ostane na našem terenu ili da nam barem ostavi XVI Brigadu na raspoloženje. Prilažemo pismo koje smo uputili XII diviziji,⁸ koja se tada nalazila sa svojim štabom na Bilo Gori.

Vojnička situacija u našoj Zoni sjeverno od rijeke Save povoljna je za razvoj NOV. Snage naših jedinica na tom sektoru jesu slijedeće: Moslavački p. odred broji oko 350 boraca, naoružan sa 12 p.mitraljeza i oko 150 Mauzer pušaka, ostale puške jesu Manliher, francuske, ruske i stare srpske, za koje ima jako mali broj municije, i Kalnički p. odred u jačini oko 450 boraca sa naoružanjem: 1 t. minobacač sa 12 mina, 4 t. mitraljeza i 24 p.mitraljeza, ostalo puške, uglavnom Mauzer. Stanje odreda Moslavačkog i Kalničkog nije vojnički sređeno a isto tako oolitički nije na visini. Naš plan za formiranje brigade od ta dva odreda za sada mora otpasti.⁹ Razlog tome je što je II Korpus Hrvatske prije našeg dolaska na ovaj teren oduzeo od Moslavačkog p. odreda jedan naoružani bataljon od 100 boraca i 200 nenaoružanih boraca¹⁰ a iz Kalničkog p. odreda 4 t. mitraljeza sa borcima i jedan dio rukovodećeg kadra iz bataljona koji je pošao u Slavoniju za pratnju mitraljeske čete a prema potrebi da i sam uđe u sastav novoosnovane divizije.¹¹ To je izvršeno protiv naređenja našega Štaba Zone, a po naređenju Štaba III Oper, zone.¹²

Kako je do tog stanja došlo da Stab III Oper, zone uzima sam na svoju ruku jedinice iz naše Zone moći će vam objasniti drugarica Anka,¹³ sa kojom smo se sastali u Moslavini i razge-

⁰ Poslije izvršenih operacija u Hrvatskom Zagorju i na Kalniku, Dvanaesta divizija sa dvije brigade (Dvanaestom i Šesnaestom) povukla se na Bilo Goru. Treća brigada ove divizije (Osamnaesta) povukla se sa Bilo Gore u Slavoniju 13 srpnja 1943 god. Vidi dok. br. 48 i tom V, knj. 18, dok. br. 3.

⁷ Vidi -dok. br. 81.

⁸ Vidi dok. br. 71.

⁹ Brigada je formirana 4 rujna 1943 god. na Kalniku, kao Druga NO brigada Druge operativne zone. Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 21 rujna dobila je naziv NO brigada »Braće Radić«. (Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/5 i 45/5, k. 724.)

¹⁰ Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 63.

¹¹ Vidi tom V, knj. 15, dok. br. 48.

¹² Štab Treće operativne zone učinio je to po odluci Vlade Popovića, sekretara operativnog partiskog rukovodstva CK KPH. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 45.

¹³ Berus

varali po svim pitanjima i zadacima koje imamo da izvršimo u ovom dijelu naše Zone.

Od vašega Štaba prije našeg polaska na put dobili smo telegram da će se sve jedinice koje nam je Slavonski korpus oduzeo¹¹ vratiti našoj Zoni. Stoga vas molimo da se to stvarno i ostvari i da izdate naređenje II Korpusu Hrvatske za prekomandovanje XVI Brigade našoj Zoni.¹⁵ Pored te brigade od velikog bi značaja bilo da krene na put i XIII Proleterska brigada za operacije u ovom dijelu naše Zone.¹⁰ Sektor Zumberka koji je sada vojnički učvršćen može se uspješno i dalje razvijati ako na njega uputite i jednu slabiju goransku brigadu.

Na našem putu upoznali smo uglavnom prilike i mogućnost razvoja NQV na pojedinim djelovima naše Zone. Prilike u Pokuplju i Velikogoričkom kotaru dozvoljavaju a ujedno nam nalažu da tamo formiramo jedan manji partizanski odred.¹⁷ O tome smo se sporazumjeli i sa sekretarom O.K. Pokuplje,¹⁸ a isto tako dali smo direktive XIII Proleterskoj brigadi i Zumberačkom odredu za formiranje toga odreda. U najskorije vrijeme uputit ćemo v.d. načelnika našeg štaba druga Radu¹⁹ da izvrši formiranje tog odreda. Kotar Dugo Selo je zasebna republika. U tom kotaru djeluje jedna udarna grupa i teren je pročišćen od petokolonaša. Prolazeći selima između pruge Zagreb — Sisak i Zagreb — Dugo Selo — Kutina naišli smo na jedno divno raspoloženje naroda za našu vojsku i NOB. Tu smo naišli na naše organizacije, kao N.O.O.,²⁰ A.F.Z.,²¹ U.S.A.O.J.,²² koje žive ilegalno ali ustvari su legalne. Mogućnost mobilizacije je tu velika.

¹⁴ Riječ je o dijelovima Kalničkog i Moslavačkog NOP odreda koji su ušli u sastav Četvrte i Desete divizije. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 15, dok. br. 48 i 90.

¹⁰ Odlukom Štaba Drugog korpusa od 2 kolovoza 1943 god. ova je brigada stavljena na raspoloženje Štabu Druge operative zone (vidi tom V, knj. 18, pismo Štaba Drugog korpusa Štabu Druge operative zone i d 2 kolovoza 1943 god.). Međutim, ona je i dalje ostala u Slavoniji.

¹⁰ Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« nije došla na područje Moslavine i Kalnika.

¹¹ Naredbom Štaba Druge operative zone od 8 rujna 1943 god. formiran je na ovom području Turopoljsko-posavski NOP odred. Komandant je bio Mladen Ivan a politički komesar narodni heroj Marijan Badel (poginuo u selu Sveta Jana 22 lipnja 1944 god., u borbi protiv Nijemaca i ustaša, kao politički komesar brigade »Franjo Oglu-nac-Seljo«).

¹⁸ Lutvo Ahmetović

" Rade Bulat

²⁰ Narodnoslobodilački odbor

²¹ Antifašistički front žena

²³ Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije

U Moslavini su prilike mnogo gore nego što bi trebale biti. Odred je gotovo tri mjeseca izbjegavao svaki sukob sa neprijateljem. Većim dijelom živio je u konspiraciji i odvojio se je od naroda. Neprijatelj je takorekuć slobodno krstarilo kad god je to zaželio Moslavinom. Narod je izgubio povjerenje u Narodnu vojsku. Pojave četnika doduše još nema ali bili su stvoreni svi preduslovi da se razviju. Promjenom rukovodstva u Štabu odreda, Odred će početi da živi i pred njega su postavljeni konkretni zadaci, koje ima da izvrši.²³ Potreba je da tu pošaljemo koju jaču jedinicu za kraće vrijeme, da se učvrsti Narodna vlast i osigura pravilan razvoj Narodnog ustanka. Borci kao i materijal u tom odredu je odličan. Ima preko 50% radnika, svi su borci dobrovoljno došli u partizane. Uvjereni smo da će se prilike brzo popraviti.

U trokutu Čazma — Križevci — Bjelovar, gdje živi pretežno srpsko pučanstvo, koje je sve pokršteno, vidjeli smo kako je narod sam, bez naše inicijative, ustao u borbu i u selu Ivanjska formirao sam jednu četvu od 20 boraca,²⁴ kako bi spriječio ustaše da izvlače žito i da ih mobiliše. Da ima među njima i četnički raspoloženih to je sigurno, ali to je moglo doći samo uslijed toga što je taj teren bio potpuno napušten sa naše strane.

Toj četvi O.K. Bjelovar²⁵ dodijelio je komandira i politkomesara, tako da se ta grupa nalazi pod našom kontrolom i stavljena je pod komandu Moslavačkog odreda. Potpomoći ćemo da se od te grupe stvori domaća terenska četa i da vrši mobilizaciju u tom kraju i čisti teren od petokolonaša.

Na Bilo Gori postoji za sada samo jedna udarna grupa koja bi trebala da se razvije u četvu, sa zadatkom da pročisti teren od petokolonaša i da vrši mobilizaciju za formiranje bataljona na tom sektoru.²⁸ Vojničko i političko stanje je prilično dobro i bit će omogućen pravilan razvoj. Ima četničkog uticaja, koji dolazi iz općine Sokolovac, dok su ostala sela i općine dobri

Vidi dok. br. 61.

²⁴ Riječ je o četvi »Ivančani«. U rujnu 1943 god. ušla je u sastav Bjelovarskog NOP odreda. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—2. k. 106.)

²⁵ Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Bjelovar

²⁶ U istočnom dijelu Bilo Gore formiran je (naredbom Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 29 lipnja 1943 god.) Bilogorski NOP odred. Ljudstvo za ovaj odred dale su jedinice Drugog korpusa. (Vidi dok. br. 19 i tom V, knj. 16. dok. br. 108.) U zapadnom dijelu Pilo Gore formiran je (naredbom Štaba Druge operativne zone od 13 rujna 1943 god.) Bjelovarski NOP odred. U sastav ovog odreda ušle su sve udarne grupe Bjelovarskog okruga i četa »Ivančani«. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—2 k. 106.)

i u nekojima postoji i N.O.O. U tome će nas potpomoći i O.K. Bjelovar.

Na Kalniku pored lijepih uspjeha koje je imao Odred u borbi sa neprijateljem, nije uspio da se poveže sa narodom, tako da je pravo čudo da još nema pojave četnika, ali svakako potajno rovale. Masovnih organizacija uopće nema, N.O.O.-i koji postoje ustvari ne predstavljaju nikakovu vlast i služe okupatoru možda i bolje nego nama. Prolaz XII Divizije nije popravio stanje, jer narod nije vidio da bježi neprijatelj, već i opet partizani. Uložiti ćemo sve da se takvo stanje popravi i da povežemo vojsku i narod jer za to ima uslova. Kakovo je stanje na Ivanščici i Macelju nismo vidjeli, ali prema izvještajima i općoj situaciji i tamo ima uslova za stvaranje oslobođenog teritorija. Mi smo taj zadatak sebi postavili i ostvariti ćemo ga. Oko Krapine postoji jedna udarna grupa, koja čisti teren od petokolonaša i vrši mobilizaciju.

Formiranje brigade obzirom na snage i vojničko stanje u Kalničkom i Moslavačkom odredu i njihovo brojno stanje za sada mora izostati. Nadamo se da ćemo taj zadatak moći izvršiti u roku od 2 mjeseca. Sada ćemo pristupiti formiranju Udar-nog bataljona u Kalničkom odredu,²⁷ u jačini od oko 200 boraca sa naoružanjem: 10 do 12 p.mitraljeza i 2 t. mitralj. i dok se malo učvrsti poslat ćemo ga u pravcu Ivanščice — Macelja i Sutle, da stvori predulove za pokret brigade na taj teren. Nacionalni sastav Bataljona bit će čisto hrvatski.

XII Divizija prošla je teren Kalnika, Ivanščice i Macelj-ske gore sa XII i XVI Brigadom i Kalničkim odredom, dok se XVIII Brigada zadržala na Bilo Gori jer nije uspjela da se pre-baci preko pruge.²⁸ Izvršene su akcije na topnički sklop u Jal-kovcu,²⁹ koji je dobrovoljno prešao na stranu naše vojske, ko-jom je prilikom zaplijenjeno 8 haubica, koje su se poslije mo-rale sve uništiti, 2 t. mitraljeza i oko 160 karabina Mauzer. Druga akcija izvršena je na Lepoglavu,³⁰ gdje je oslobođeno oko 150 političkih osuđenika, među kojima 80 naših drugova i veliki broj kriminalaca. Kalnički odred dobio je svega oko 20 boraca a sve ostalo uzela je XII Divizija. Od oružja Kalnički odred dobio je 2 t. mitraljeza, 1 p. mitraljez i 20 pušaka. Pored

Prvi udarni bataljon »Matija Gubec« formiran je početkom kolovoza 1943 god. U sastav ovog bataljona ušla je Zagorska udarna četa i veći dio Drugog bataljona Kalničkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Kalničkog odreda Štabu Druge operativne zone od 14 kolovoza 1943 godine.

toga uništeni su svi rudnici ugljena u Zagorju osim onog u Ivanjcu. Od rudara nažalost nije niko mobilisan. Detaljan izvještaj o tim operacijama sigurno ćete dobiti od XII Divizije.³¹

Radi što bolje veze sa vama bilo je određeno da nam XII Divizija preda radio-stanicu. Ta je radio-stanica pokvarena tako da nije radila ni za vrijeme dok je Divizija bila ovdje. Mislimo da bi bilo potrebno da povučemo našu stanicu iz Zumberka, a da tamo uputite vi novu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

V.d. komandanta

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 29 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA JALKOVEC I LEPOGLAVU I O DRUGIM AKCIJAMA¹

Izvještaj o vojnom, radu

STAB

od 27. VI. 1943 do 27. VII. 1943

**XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

O. br. 156/1943

dana 29 jula 1943 u 13 sati

**ŠTABU XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE HRVATSKE**

I. Operacije na sektoru

U toku ovih 30 dana jedinice naše brigade operisale su na sektoru (sekcija: Bjelovar, Đurđevac, Čakovec, Ptuj 1:100.000), t.j. u Hrvatskoj i Zagorju.² Jedinice ove brigade bile su u sa-

³¹ Opširnije o dejstvima ove divizije na Kalniku i u Hrvatskom Zagorju vidi tom V, knj. 18. izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 2 kolovoza 1943 godine.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 19/2, k. 892.

² Opširnije o ovim operacijama vidi dok. br. 31, 33, 71, 84, 85, 94 i 96.

stavu XII Divizije i pod komandom Operativnog štaba za XII Diviziju i Kalnički partizanski odred.³

II. Akcije

U toku prošlih 30 dana jedinice naše brigade izvršile su 7 uspješnih akcija i to:

1.) Akcija na Jalkovec

Naša brigada imala je zadatak postaviti osiguranje prema Varaždinu, Varaždinskim Toplicama i Ludbregu. Do borbe nije došlo, osim manjeg pripuckavanja kod Varaždinskih Toplica gdje je ispaljeno 8 teških mina i oko 150 pušanih metaka.

Zarobljeno je: 9 pušaka i 9 domobrana.⁴

2.) Akcija na Lepoglavu⁵

U toj akciji naša brigada imala je glavni zadatak i to sa jednim bataljonom likvidirati kaznionu, sa dva bataljona postaviti osiguranje prema Krapini i Bednji, a jedan bataljon nalazio se u divizijskoj rezervi. Bataljon je uporište likvidirao uspješno nakon 8 sati borbe. U toj borbi odlučujući udarac zadala je naša haubica koja je omogućila borcima prolaz kroz zidove. U samim zgradama se vodila žestoka borba u kojoj su naši borci pokazali divna herojstva i dokazali su da su sposobni voditi ulične borbe.

U toj borbi je potučeno 17 neprijateljskih vojnika, a zarobljeno je 125.

Zaplijenjeno je: 140 pušaka, 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza, 2 šmajsera i mnogo ostale spreme.

Naši gubitci: 5 mrtvih i 13 ranjenih drugova.

Istog dana naš I bataljon je likvidirao žandarmerijsku stanicu u Bednji, gdje je zarobio 3 žandara i zaplijenio 3 puške.

Na zasjedu prema Golubovcu došao je izviđački voz i neprijateljska patrola, naši su pripucali i odbili ih nazad.

3.) Akcija na Virje

Ova akcija je izvršena usput od strane našeg informativca^G koji je išao sa jednom desetinom da ispita samo mjesto, te su naletili na žandarmerijsku stanicu iz koje je banda počela da bježi i naši su pripucali, zarobili 3 žandara i zaplijenili 6 pušaka.

³ O sastavu ovog operativnog štaba vidi tom V, knj. 16. dok. br. 99.

^G Posada garnizona Jalkovec predala se našim jedinicama sa svim naoružanjem i spremom. Vidi dok. br. 84, 85, 94, 96, 120, 122, 147 i tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Dvanaeste divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 2 kolovoza 1943 godine.

⁴ Vidi dok. br. 31, 33, 85, 94, 96, 137 i 141.

⁵ Gojko Kovačević. Poginuo 1944 godine.

4.) *Akcija na Oštrice*

Na putu sa Kalnika prema Ivanšćici saznali smo od seljaka da je u selu Oštricama pala jedna jedrilica, te je upućen naš I bataljon da uništi jedrilicu. Po dolasku u selo, banda je krenula sa dva kamiona iz Novog Marofa prema jedrilici. Naši su sačekali kamione i iz neposredne blizine osuli vatru i potukli 15 bandita i 3 zarobili.

Zaplijenjeno je: 2 puškomitraljeza, 10 šmajsera i 3 puške. Uništena su 2 kamiona. U toj borbi gubitaka nismo imali.

5.) *Akcija na Golubovec i Radoboj*

U rudniku Golubovecu zarobljeno je 11 domobrana posade, zaplijenjeno 10 pušaka, a uništena su sva postrojenja kao i električna centrala.⁷

U Radoboju zarobljena su 2 domobrana, zaplijenjene 2 puške i uništena su sva postrojenja rudnika.

Na ovom putu neprijatelj nas je napadao 10 puta. Svi napadi su uspješno odbijeni i naneseni neprijatelju osjetni gubitci. Osim borbe kod Kalnika, gdje nas je neprijatelj napao sa oko 20-tak tenkova, od tih nekolicina težih tenkova, koji su se kretali poljem i preko vinograda i tako zaobilazili naše zasjede, upadali u sela ispred kojih su bile postavljene zasjede. Ali naši borci su ipak sačekali pješadiju i vještim manevrom nanosili bandi stalno gubitke, tako da se jedno vrijeme tuklo na sve strane i sa sviju strana. Ipak su se naše jedinice održale i u redu povlačile pred mnogo nadmoćnijim neprijateljem.⁸ U ovoj borbi naročito se istakao naš II i III bataljon, koji su propustili tenkove i jedan dio pješadije koji su išli u streljačkom stroju, a osuli su vatru na neprijateljsku kolonu koja je išla u troredu i tako nanijeli velike gubitke neprijatelju. I pored toga što se neprijatelj odmah okretao i zaobilazio našim jedinicama s leđa i s bokova, naši su uspješno manevrisali i prolazili kroz neprijateljske redove sa vrlo malo gubitaka.

Naš I bataljon u ovoj borbi također je zadovoljio iako na isti bataljon su nailazili sami tenkovi. Lake tenkove su odbijali, ali su bili progonjeni od teških tenkova, dok naš IV bataljon stalno se povlačio, bježao i tek neki djelovi toga bataljona došli su u sukob sa neprijateljem, te nakon kratke borbe odmah su se povlačili. Iako je neprijatelj na sektor našeg II i III bataljona skoncentrisao jake tenkovske kao i pješadijske snage, neprijatelj je uspio da napreduje svega 3 kim uz teške gubitke.

U ovoj borbi, koja je bila najveća i najžešća na ovom našem putovanju, nismo mogli doći do neprijateljskog oružja

⁷ Vidi dok. br. 137.

⁸ Vidi dok. br. 155, 156, 162, 165, 169, 173, 176, 177 i 178.

pošto je neprijatelj štitio svoje mrtve tenkovima, te je prilaz bio nemoguć. Isto tako jedna od većih borbi vođena je na prostoru od Zarovnice do sela Meljana gdje je neprijatelj nastupao sa jačim snagama,⁹ gdje je neprijatelj nastupao od Ivanca, Lepoglave, Bednje i Trakošćana. U ovoj borbi neprijatelj nije mogao da iskoristi svoju motorizaciju i borci našeg I, II i III bataljona su za kratko vrijeme borbe natjerali neprijatelja u bjegstvo i nanijeli mu gubitke, dok naš IV bataljon, koji je davao obezbjeđenje ispred same Zarovnice, bio je iznenađen jurišem ustaša i dao se u bjegstvo. Banda je uspjela uhvatiti 3 druga i 1 drugaricu koje su na mjestu zaklali. Na taj položaj je za kratko vrijeme prebačen jedan dio snaga II bataljona. te uz pomoć našeg teškog bacača usDjeli smo stjerati bandu sa visa između Kamenice i Zarovnice.

Sve ove borbe vođene su pod teškim uslovima pošto su borci bili umorni, neispavani i napola siti, ali. borbenost kod boraca i elan za uništenjem bande je bio na visini.

Ostale borbe, koje su vođene na terenu, bile su manjeg obima jer i neprijatelj je nastupao u manjim snagama, a naše jedinice bile su tako razmještene da nije bilo moguće brzo zaobići neprijatelja i uništiti ga.

III. Borbenost i disciplina

Borbenost kod boraca na ovom putu bila je na visini. Sve do zadnje naše borbe kod Kalnika, gdje je neprijatelj upotrebio teže tenkove kojima borci svojim lakim oružjem nisu mogli ništa učiniti, te uslijed toga kod boraca je borbenost malo popustila, dok u borbama na terenu, gdje neprijatelj nije mogao upotrebiti svoju motorizaciju, naši borci su izlazili pobjednici iz borbe, te u više mahova natjerali su neprijatelja u bjegstvo. Kod Trakošćana, iako su borci bili umorni, razbili su neprijateljsku zasjedu u roku od 20 minuta i natjerali neprijatelja u bjegstvo.

Disciplina na ovom putu prilično je popustila, ali opet nije bilo nikakvih većih ispada i prestupa. Dolaskom naših jedinica na sektor Bilo Gore, gdje se borci odmaraju i prilično hrane, disciplina se popravlja.

IV. Rad u jedinicama

Na ovom putu vojnički se vrlo malo radilo, stoga što su jedinice bile stalno u pokretu i u borbi, te su održavani samo sastanci sa rukovodiocima, na kojima se ukazivalo na greške i nedostatke u samom pokretu kao i za vrijeme borbe.

V. Zapažanje štaba

Polazak naših jedinica na ovaj put bio je dobro pripremljen, a i borci su bili prosto oduševljeni našim putem kroz Hrvatsku i Zagorje. Na ovom putu stečena su mnoga borbena iskustva. Naši borci su sada potpuno svladali borbu na terenu, a to dokazuju naše borbe koje su vođene pod vrlo teškim okolnostima na ovom putu, jer su naši borci vojnički se tukli sa neprijateljem i zadavali mu udarce. Isto tako akcija na Lepoglavu bila je prva naša akcija gdje su se vodile borbe u zgradama i sobama, a naši borci kao i rukovodioci potpuno su zadovoljili u toj borbi, jer su za kratko vrijeme kada su upali u zgrade likvidirali posadu u zgradi. Konstatujemo da su naši borci dovoljno spremni za ulične borbe.

Još uvijek je nedostatak kod naših boraca i rukovodilaca da se mnogo ne obraća pažnja na trošenje municije iako su bili na to upozoravani.

Zadnjih dana našeg putovanja kao i kod zadnje borbe primjetila se velika umorenost od dugog i teškog puta, kao i slabe ishrane te mnogo vođenih borbi. Stoga je i došlo do povlačenja naših jedinica kod zadnjeg sukoba sa neprijateljem kod sela Ladislava i Trnoveca.

VI. Rezultat akcija i borbi

U svim akcijama i borbama koje su vođene u toku ovih 30 dana naša brigada zarobila je 154 neprijateljska vojnika (žandara, domobrana, kaznioničkih stražara i Nijemaca). Potučeno je oko 220 neprijateljskih vojnika, a uništeno je 4 velika kamiona i 1 luksuzni automobil. Srušeno je 250 metara pruge, uništena je željeznička stanica Trgovišće.

Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 186 pušaka, 5 puškomitraljeza, 12 prsnih mitraljeza, 12.000 mauzer metaka i oko 4.000 francuskih metaka.

U svim ovim borbama utrošeno je 36.000 metaka, 20 teških mina, 30 lakih mina, te oko 20 ručnih bombi.

Od oružja je izgubljeno: 1 laki bacač koji je eksplodirao, 18 pušaka koje su ostale s našim poginulim drugovima i sa onima koji su dezertirali.

Naši gubitci u ovim borbama su slijedeći: 35 mrtvih, 42 ranjena i oko 20 nestalih drugova, od kojih se neki još nalaze u Zagrebačkoj brigadi,¹⁰ a neki su hotimično otišli u Mo-

slavinu pošto su isti od tog kraja. Isti Moslavčani su odnijeli sa sobom 1 puškomitraljez. Od nestalih drugova i danas se vratila nekolicina te je broj nestalih nešto manji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
Antolović Josip

BR. 87

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 29 SRPNJA 1943 GOD. PODRE- ĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GLOBORNICKI MOST¹

Op. 33/43
29. VII. 1943

Z A P O V I J E S T

(sekcija Karlovac — Ogulin 1:100.000)

Prema prikupljenim podacima neprijatelj se nalazi u Generalskom Stolu, Donjim Dubravama, na Globorničkom mostu, u Gornjim Dubravama (želj. stanica), Tounju i Ogulinu.

Generalski Stol: Jačina 1100 Talijana i 100 domobrana, naoružanje kao i ostali podatci nepoznati su.

Donje Dubrave: Jačina neprijatelja 30 domobrana, 60 Talijana. Naoružanje: 2 teška mitraljeza, 8 puškomitraljeza, ostalo naoružanje karabini.

Globornički most: Jačina neprijatelja 16 domobrana i 44 Talijana. Naoružanje: kod domobrana 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, a ostalo karabini. Kod Talijana 2 mitraljeza, 2 puškomitraljeza, ostalo karabini. Neprijatelj je utvrđen u 3 zidana bunkera, od kojih drže 2 Talijani, 1 domobrani.

Gornje Dubrave: Jačina neprijatelja 75 ustaša, 80 Talijana i 76 domobrana. Naoružanje kod ustaša: 4 teška mitraljeza, 5 puškomitraljeza, ostalo karabini. Kod Talijana: 4 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, a ostalo karabini. Kod domobrana: 7 puškomitraljeza, ostalo karabini.

Tounj: Jačina neprijatelja 60 domobrana, 110 Talijana, 18 žandara. Naoružanje nepoznato.

Košare: Jačina neprijatelja 60 domobrana i oko 60 Talijana. Naoružanje: 1 teški bacač, ostalo nepoznato.

Oštarije: Jačina neprijatelja oko 600 domobrana i Talijana koji se nalaze na mostu i kao posluga topova. Naoružanje: 8 topova (brdskih 65 mm i protukolskih 47 mm), ostalo nepoznato.

Oguljn: Jačina neprijatelja 1500 Talijana, 200 ustaša i 50 četnika. Raspoložu sa artiljerijom, a ostalo naoružanje nepoznato.

Razvojem situacije u svijetu, koja se povoljno razvija za naše saveznike, moral kod sila osovine i njihovih pomagača znatno je opao, pošto vide neopravdanost i propast stvari za koju se bore. Moralno stanje kod neprijatelja naglo se pogoršalo neuspjehom njemačke ofanzive na Istočnom bojištu i padom Musolinijevog fašizma.

U duhu sadanje situacije naša brigada dobila je zadatak² da likvidira neprijateljsko uporište na Globorničkom mostu i isti poruši.³

U vezi gore iznijetog.

NAREĐUJEMO:

- 1) 2. bataljon ojačan sa 2 protukolska topa 47 mm i 2 protukolska topa 37 mm.

Zadatak: Uz pomoć dodijeljenih protukolskih topova brzim i energičnim napadom likvidirati neprijateljsko uporište na Globorničkom mostu i isti porušiti uz pomoć minerske grupe.

Plan napada: Sa jednom četom napasti obuhvatno duž pruge sa pravca Donje Dubrave — Globornički most, a sa jednom četom također obuhvatno duž pruge sa pravca Gornje Dubrave — Globornički most," jednu četnu zadržati u rezervi sjeverno od k. 216 kao osiguranje protukolskim topovima koji će se nalaziti na imenovanoj koti. Četa iz rezerve uputiće jaču patrolu sa automatskim oruđem u pravcu s. Gornjih Dubrava

radi osiguranja zaledine. Mitraljesku četvu podijeliti po vodovima četama koje napadaju na most.

Mitraljeze i ostala automatska oruđa postaviti tako da svojom vatom začepi neprijateljske puškarice na gornjim i srednjim spratovima, na ovaj način omogućit će se dejstvo naše artiljerije i protukolskih topova.

Makaze za žicu, kao i bombaška odjeljenja upotrebiti kada bude najpovoljnija situacija za to.

Saradnja sa protukolskim topovima mora biti jedinstvena tako da bi topovi ispunili svoj zadatak. Obratiti pažnju na to da radi malenog prostora ne bi borci trpili sopstvene vatre od naših boraca iz 2. čete koja napada u suprotnom pravcu. Dodijeljene protukolske topove rasporediti ovako: 1 top 47 mm i 1 top 37 mm postaviti na sektor k. 246, a ostale topove postaviti na južnu ivicu pruge između Globorničkog mosta i Donjih Dubrava, na mjestu koje je u priloženoj skici označeno. Zadatak protukolskih topova jeste da sa k. 246 tuku bunkere br. I i III, a sa ivice želj. pruge bunkere br. I i II.

- 2) 4. bataljon ojačan sa 1 teškim minobacačem.

Zadatak: Postaviće osiguranje prema Ogulinu na Obruču — k. 414 i fingirati napad na Ogulin. Rasporedom bataljona zatvoriti cestu Ogulin — Gojak i osmatrati želj. prugu Ogulin — Oštarije. Naročitu pažnju obratiti na cestu Ogulin — Gojak i ne dozvoliti da neprijatelj u tom pravcu prodre. Teški bacač upotrebiti prilikom fingiranog napada i za tučenje neprijateljskih snaga ukoliko bi krenule iz Ogulina.

Mitraljesku četvu rasporediti na najpogodnija mjesta u duhu dobivenog zadatka.

Veza: Češćim patrolama održavati sa 1 bataljonom na k. 420. Pored ove veze održavati vezu signalnim raketlama na ovaj način: jedna crvena raketla znači »neprijatelj je krenuo sa jačim snagama u pravcu Gojaka«, jedna zelena raketla — »neprijatelj je krenuo sa oklopnim vlakom i jačim snagama prugom Ogulin — Oštarije« i 1 bijela raketla — »držimo naše položaje«. Bijelu raketlu izbacivati svaka 2 sata.

Pravac kretanja: Mašnik — Mi-kašinovići — k. 236 — prelaz preko pruge — Zatezali — Janjani — Mi-kašinovića mlin — k. 326 — k. 414.

- 3) 1. bataljon ojačan sa 1 teškim minobacačem.

Zadatak: Postaviti osiguranje od k. 420 do želj. pruge Tounj — Gornje Dubrave. Sa jednim vodom fingirati napad na neprijateljski garnizon na želj. stanici Gornje Dubrave iz s. Kromara. Na k. 511 isturiti objavnicu koja će osmatrati predteren u pravcu Košara i Oštarija. Teške mitraljeze, t.j. mitraljesku četvu, postaviti na pogodno mjesto odakle će moći da ispolje svoja vatrena dejstva.

Veza: Vezu sa 4. bataljonom na k. 414 održavati kuririma i što češće, a sa 3. bataljonom također kuririma.

- 4) 3. bataljon ojačan sa 1 protukolskim topom 47 mm.

Zadatak: Postaviti osiguranje u pravcu k. 262 — k. 238—265 — s. Zdenac zatvarajući put Košare — Donje Dubrave i željezničku prugu Tounj — Gornje Dubrave. Dodati protukolski top plasirati u s. Zdenac na pogodnom mjestu tako da može tući oklopni vlak na želj. pruzi Oštarije — Tounj i eventualne neprijateljske tenkove na cesti Košare — Tounj.

Veza: Održavati sa 1. bataljonom kuririma, a tako isto i sa Štabom brigade.

5) Baterija brdskih topova.

Zadatak: Bateriju plasirati na prostoru k. 248, koja će otvarati vatru po naređenju Štaba divizije sa kojim će biti vezana telefonski.

6) Inženjerska četa.

Zadatak: Minirati željeznički propust kod Ponora {na pruži Košare — Oštarije). Minirati propust ispod ceste Tounj — Gornje Dubrave kod k. 238. Isto tako minirati most na rijeci Tounjčici, na cesti između Košara i Tounj — Zdenac. Pionirski vod porušiće telefonsku vezu između Oštarija i Košara, Košara i Tounja, Tounja i Gornjih Dubrava, Gornjih Dubrava i Globorničkog mosta, Globorničkog mosta i Donjih Dubrava. Prekopati cestu kod k. 258.

7) Četa za vezu.

Zadatak: Uspostaviti telefonsku vezu između baterije brdskih topova i Štaba divizije, te između 2. bataljona i Štaba divizije. Po mogućnosti, t.j. ukoliko bude kabla, uspostaviti vezu između Štaba 3. bataljona i Štaba brigade.

8. Naša drugarska II udarna brigada sa pridodata 2 teška bacača mina postaviće osiguranje prema Generalskom Stolu od Mrežnice (s. Katići) pa do k. 213.⁴

9. Po zauzimanju određenih položaja bataljoni će odmah pristupiti utvrđivanju istih i maskiranju.

10. Divizijsko previjalište i hirurgijska grupa biće kod k. 230, odakle će upućivati bolesnike za bolnicu Zbjeg.

Brigadno previjalište nalaziće se u s. Potok, odakle će evakuisati ranjenik® u pravcu divizijskog previjališta. Referent saniteta postaraće se da blagovremeno prikupi dovoljan broj kola za evakuaciju ranjenika.

11. Intendant brigade⁵ kao i intendant svih jedinica postaraće se da bataljoni obave večeru na svojim sektorima nezostavno do 15 časova. Intendant brigade spremiće jedan suhi obrok hrane za sve drugove, koji će se podijeliti kod s. Piljuga gdje će se obrok i spremati.

12. — Prelaz preko rijeke Mrežnice izvršiće se na dva mjesta: pod Mašnikom — k. 220 na kerepu i nizvodno kod su-

sjednog mlina. Polazak bataljona sa svojih sektora mora biti danas u 16 časova u pravcu prema prelazu preko Mrežnice. Kretanje vršiti prikriveno iz vazduha i sa zemlje sa otstojanjem 200 metara četa od čete. Po dolasku na obalu Mrežnice bataljone razvesti na odmaranje a štabovi bataljona prikupiće se u blizini kerepa gdje će se održati konferencija kratka.

13. Početak napada saopćiće se usmeno na konferenciji, a znak za napad biće plotun topova kod Globorničkog mosta.

14. Znaci raspoznavanja za 29/30. VII. 1943 biće: Tenk — Timošenko, a ugovoreni znaci: 7 — 13, po danu biće: dizanje partizanke na puški jedanput, a odgovor — triputa. Znakove raspoznavanja kao i ugovorene znakove pravilno koristiti. Dobro upoznati svakoga vojnika sa znacima da ne bi došlo do zabune.

15. Po likvidaciji neprijateljskog uporišta, prema konkretnoj situaciji, narediće se dalje napredovanje naših jedinica ili povlačenje. Zato će štabovi bataljona slati što češće izvještaje pravilno vojnički napisane da bi se iz njih mogao imati tačan pregled situacije na svima sektorima. Zarobljenike i ratni plijen sprovoditi u Štab brigade. Plijen evakuisati u intendanturu Divizije. Zarobljenike sprovoditi vezane i ne dozvoliti im bacanje značaka sa sebe, niti ih ma tko smije presvlačiti.

Po likvidaciji uporišta bunkere porušiti i popaliti.

Domobrane kao i Talijane na Globorničkom mostu pozivati na predaju.

16. Minerski vod, kao i pionirski, komandir čete podijeliće po odjeljenjima prema predviđenim zadacima i iste priključiti bataljonima na čijem sektoru će vršiti diverzije.

17. Štab brigade nalaziće se na k. 261, sa kojim će štabovi bataljona održavati vezu kako je to predviđeno.

Štab divizije biće na k. 275 (Bukovača).

Napomena:

Skreće se pažnja svim štabovima bataljona, komandama četa kao i borcima da je ova akcija od velikog značaja kako za nas tako i za naše saveznike koji vode borbe u Italiji. Neka se ne desi slučaj kao što je to bio kod Lasinje, neka nam bude jasno da ova akcija mora u potpunosti uspjeti, koja je također i u vezi natjecanja za divizijsku zastavu.

Sve jedinice, prema određenim zadacima, moraju na vrijeme zauzeti svoje položaje bez ikakvih izgovora, zbog čega je potrebno preduzeti sve mjere da se bude u označeno vrijeme na svojim mjestima.

Izvršite slati svakog sata, koji treba da budu tačni.

Komandir inženjerske čete pontonirski vod uputiće odmah u s. Piljuge, odakle će neprimjetno predviditi mogućnost prebacivanja preko rijeke. Skrenuti pažnju ovome vodu da je danas tamo sajam te da se ne bi naše namjere otkrile.

Na izvršenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
D.⁶ Baić

Komandant:
Mih.⁷ Blažević

Dostavljeno:

1. Štabu VIII divizije na uvid.
2. Svima jedinicama ove brigade na izvršenje.

⁸ Zapovijest proučite zajedno sa protivkolcima i neka budu u 18.30 h. kod kerepa.

S. F. — S. N!

V. d. komesara
D. Baić

K-dant
Mih. Blažević

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OSME DIVIZIJE OD 29 SRPNJA 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA OBEZBJEĐENJE NAPADA NA GLOBORNIČKI MOST¹

STAB
II UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
29. VII. 1943 god.

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Karlovac — Ogulin 1:100.000)

Prema prikupljenim podacima, neprijatelj se nalazi u Generalskom Stolu, Donje Dubrave, Globornički most, Gornje Dubrave, Tounj i Ogulin.

Generalski Stol: Jačina 1.100 Talijana i 100 domobrana. Naoružanje kao i ostali podaci nepoznati su.

Donje Dubrave: Jačina neprijatelja 30 domobrana, 60 Talijana. Naoružanje 2 teška mitraljeza i 8 puškomitraljeza, ostalo naoružanje puške.

Globornički most: Jačina neprijatelja 16 domobrana, 44 Talijana. Naoružanje 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, ostalo karabini. Neprijatelj je utvrđen u tri zidana bunkera, od kojih drže dva Talijani, 1 domobrani.

Gornje Dubrave: Jačina neprijatelja 75 ustaša, 80 Talijana i 76 domobrana. Naoružanje kod ustaša 4 teška mitraljeza, 5 puškomitraljeza, ostalo karabini. Kod Talijana 4 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, ostalo karabini. Kod domobrana 7 puškomitraljeza, ostalo karabini.

Tounj: Jačina neprijatelja 60 domobrana, 110 Talijana i 18 žandara. Naoružanje nepoznato.

Ogulin: Jačina neprijatelja 1.500 Talijana, 200 ustaša i 50 četnika. Raspoložu sa artilerijom a ostalo naoružanje nepoznato.

Razvojem situacije u svijetu, koja se povoljno razvija za naše saveznike, moral kod sila osovine i njihovih pomagača znatno je opao, pošto vide neopravdanost i propast stvari za koju se bore. Moralno stanje kod neprijatelja znatno se pogoršalo neuspjehom njemačke ofanzive na Istočnom bojištu i padom Musolinijevog fašizma.

U duhu sadanje situacije, naša Divizija dobila je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište na Globorničkom mostu i isti poruši.²

Naša Brigada dobila je zadatak da osigura I Udarnoj brigadi rušenje istog mosta prema Generalskom Stolu.

U cilju izvršenja gornjeg zadatka

n a r e đ u j e m o

1. I bataljon ojačan sa jednim teškim bacačem.

Zadatak: Postaviti osiguranje i to: desno od ^ela Katića iznad Mrežnice pa u lijevo ispred sela Mirića zaključno sa cestom D. Dubrave — Generalski Stol. Teške mitraljeze i teški bacač postaviti na zgodne položaje između streljačkog stroja a može biti i nešto pozadi, odakle može dobro djelovati. Lijevo od ovog bataljona nalaziće se II bataljon, s kojim se dobro povezati na pomenutoj cesti.

Veza

Sa Štabom brigade pomoću signalizacije i kurira. S II bataljonom stalnim kontaktom.

2. II bataljon ojačan jednim teškim bacačem.

Zadatak: Postaviti osiguranje i to: desno od I bataljona pa preko pruge ispred sela Zatezali, pa u lijevo zaključno do Globornice preko kote 213. Teške mitraljeze kao i teški bacač postaviti na položaj između streljačkog stroja, a mjestimice i pozadi gdje to bude zgodnije za iskorišćavanje boljeg dejstva. Desno od ovog bataljona nalaziće se I bataljon. Lijevo nema naših snaga.

Veza:

Sa Štabom brigade signalizacijom i kuririma, a s I bataljonom stalnim kontaktom.

3. IV bataljon.

Zadatak: Sa dvije čete porušiti **Drugu** i cestu između Generalskog Stola i Zvečaja. Ove čete snabdjeti sa potrebnim alatom i eksplozivom

za rušenje pruge i eventualno nekog Dropusta. Ovo rušenje izvesti noću, a potom se povući.

S jednim vodom, kome pridodati iedan teški mitraljez, vršiti fingirani napad na neprijatelja u Donjim Dubravama. Sa ostatkom bataljona nalaziti se u rezervi kod Štaba brigade.

4. Četa za vezu.

Zadatak: Ustanoviti signalnu vezu između I i II bataljona i Štaba brigade i relejnu liniju između Štaba brigade i Štaba di-^s

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA DILJSKOG NOP ODREDA OD 29 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA PERKOVCE¹

**ŠTAB
DILJSKOG NOP ODREDA**

Dne 29. VII. 1943

Broj: službeno

Predmet: Izvršena je akcija.

ŠTABU II KORPUSA NOV I PO HRVATSKE

Od 26 ovoga mjeseca pa do 29 o. mj., jedinice ovoga odreda izvršile su sljedeće akcije:

(Sekcija Slavonski Brod 1 : 100.000)

Dana 27 VII jedinice ovoga odreda izvršile su napad na neprijateljsko uporište Perkovci u kojem se nalazilo oko 40 neprijateljskih vojnika.² U kratkoj borbi koja je trajala oko pola sata naši borci zarobili su 29 neprijateljskih vojnika, dok su tri

³ Na kopiji nedostaje završetak zapovijesti.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 28—2, k. 470.

* U Perkovcima se nalazio domobranski oružnički vod jačine 60 ljudi. Vidi dok. br. 187.

neprijateljska vojnika ranjena. Zarobljeno je 29 karabina, oko 2.000 municije i nešto ostale vojne spreme. U istom selu zapaljena je vršalica.

Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Istoga dana naši borci izvršili su akciju na općinu Kaniža. Sva arhiva iste općine je spaljena. Zaplijenjen je jedan špirograf, 11.000 kuna i prilično pisaćeg pribora.

Dana 28. VII. o. g. jedinice našeg odreda izvršile su akciju na stanicu Donja Vrba, pruga Zagreb — Beograd. Stanicu je čuvalo 15 domobrana.

Na istoj stanici prilikom napada nalazio se je jedan transportni vlak sa Nijemcima, i pored toga nismo odgodili akciju nego smo ih sve napali. Nijemci su se razbjegli u paničnom bijegu. Stanica je spaljena.³ Zarobljena su dva domobrana, ubijen jedan njemački vojnik, zaplijenjeno 4 karabina, 10 šinjela, oko 10 pari cokula i manja količina ostale vojne spreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar:
si. odsutan

Komandant:
Jergović Ivan

P.s. Od 26 do 29 ov. mjeseca zapaljeno 10 vršalica.

STAB
DILIGENTNOG NOV ODREDA!

Dne 29.VII. 1943.

Brod: službeno.

Predmet: Izvršena je akcija.

HRVATSKA
VOJNA
KODICA
BROJ
172

Stabu II. Korpusa NOV I PO Hrvatske

Od 26 ovoga mjeseca pa do 29 o.m.j., jedinice ovoga odreda izvršile su slijedeće akcije:

Sekcija Slavonki Brod 1 : 100.000.

Dana 27.VII. jedinice ovoga odreda izvršile su napad na neprijateljsko uporište Perkovci u kras kojem se nalazilo oko 40 neprijateljskih vojnika. U kratkoj borbi koje je trajala oko pola sata naši borci zbrojili su 29 neprijateljskih vojnika, dok su tri neprijateljska vojnika ranjena. Zarobljeno je 29 karabina, oko 2.000 municije i nešto ostale vojne opreme. U istom selu zapaljena je vrbšalica.

Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Istoga dana naši borci izvršili su akciju na općinu Kaniža. Sva arhiva iste općine je spaljena. Zaplijenjen je jedan kaprograf 11.000 kuna i prilično pisanećeg pribora.

Dana 28.VII. o.o. jedinice naše odreda izvršile su akciju na stanicu Donja Vrba, pruga Zagreb-Beograd. Stanicu je dovalo 15 domobrana.

Na istoj stanici prilikom napada nalazio se je jedan transportni vlak sa Nijemcima i pored toga nismo odgodili akciju nego smo ih sve napeli. Nijemci su se razbjegli u paničnom bijegu. Stanica je spaljena. Zarobljena su dva domobrana, ubijen jedan njemački vojnik, zaplijenjeno 4 karabina, 10 šinjera, okov 10 pari čokula i manja količina ostale vojne opreme.

Smrt fašizmu sloboda narodui

Pol. komesar:

Komandant:

H. Odumčan

Jergović Ivan

P.s./ Od 26 do 29. ov. mjeseca spaljeno 10 vrbšalica.

★ STAB ★
II. KORPUSA
NARODNO OSLOBOĐILNE VOJSKE
HRVATSKE

BROJ
DANA 6. VII. 1943. 16 SATI

*Posta u vlasti potpisati po
datku u ovojci i uplatiti dionice*

to ovo

nicke

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 30 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DESETE DIVIZIJE ZA IZVOĐENJE OBUKE I IZUČAVANJE VOJNE TEORIJE¹

STAB II KORPUSA
NAR. OSLOB. VOJSKE HRVAT.

Broj: 117/1943.

Dne 30 VII. 1943. u 21.05 sati.

Naređenje za ispravljanje grešaka i nedostataka.

ŠTABU X DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

U poslednjim bojevima koje je imala X Divizija, a naročito XVII Brigada, bilo je uspjeha.² Naročito je uspjehe postigla XVII Brigada. Ona je uspjela da probije neprijateljski obruč i da pređe Savu.³ Također izvela je veoma značajnu borbu u šumi Ilijina Greda,⁴ na prostoru gde do sada uopće nije bilo borbe. Sve ovo pokazuje da su naši rukovodioci i borci osposobljeni za složenije vojničke operacije, i da se u buduću mogu očekivati još veće pobjede u borbi sa neprijateljem.

Međutim, iako gore ističemo vrline naših boraca i rukovodilaca, neophodno je nužno osvrnuti se i najoštrije upozoriti rukovodeće drugove na slijedeće greške, koje u jednom trenutku mogu donijeti ozbiljne poraze i velike žrtve. Kao osnovno ističemo slijedeće:

1.) Borci nisu potpuno obvladali svojim oružjem. Usljed prilično velikog broja automatskog oružja, kojim raspolaže Brigada, kao i velike količine municije, potpuno se zanemarila puščana vatra. Gađa se najviše iz automatskih oružja. Puškomitraljezi pokazali su naročite uspjehe. Teški mitraljezi također u priličnoj mjeri su iskorišteni. Puščana vatra nije precizna. To dolazi usljed toga, što svaki borac ima vrlo velike količine municije (ima ih čak koji imaju i po 120 metaka na pušku). U napornim marševima velika količina municije drugovima postaje

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7—5, k. 1137.

\ ' i ' Vidi dok. br. 10, 13 19, 59, 65 i tom V, knj. 18, izvještaj Štaba Desete divizije Štabu Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 11 kolovoza 1943 godine.

teška i pri sukobu sa neprijateljem drug istu nemilosrdno ispaljuje, da bi na taj način olakšao svoj teret. Nema više milosrdnog poštovanja prema preciznom i tačnom nišanjenju. Više se teži ka nadmoćnosti u vatri!

2.) Upotreba protutenkovskog topa nije došla do izražaja, usljed toga što posada na istom nije bila dovoljno uvježbana i što za ovu najdelikatniju dužnost nisu izabrani najbolji drugovi. Također je pokazala posada na todu malu srčanost i slabu hladnokrvnost pri sačekivanju neprijateljskih tenkova.

3.) Vojni rukovodioci u vođenju bojeva ne razvijaju se neprekidno, ne vode dovoljno računa o svojoj teoretskoj vojničkoj naobrazbi. Isto tako dragocjeno ratno iskustvo, koje stiču u borbama, ne proučavaju, ne prenose na ostale borce, ne razrađuju ga, te usljed toga mnoga iskustva koja su krvlju stečena zaborave se.

4.) Informativni izvještaji o nama po neprijatelju, kao i naši informativni izvještaji o neprijatelju ne studiraju se dovoljno, da bi se dobila tačna slika o neprijatelju i da bi se na osnovu toga stvarale kombinacije za borbu. Usljed toga do izvjesnog stepena, dok neprijatelj upozna našu taktiku, u izvjesnom periodu vremena, mi možemo da vodimo uspješne bojeve. Ali onog momenta kada je neprijatelj već upoznao našu taktiku, i kada uzme odgovarajuće protumjere, mi nailazimo na neuspjeh i tek tada na gorkom iskustvu ispravljamo svoje greške.

5.) Kod izvjesnih rukovodećih drugova pojavila se »vrtoglavica od uspjeha«. Ona se ogleda u apsolutnom samopouzdanju, koje je stečeno na osnovu posljednjih uspješnih borbi. Međutim, kad uzmemo u obzir gore rečene greške i nedostatke, takav stav samopouzdanja je neopravdan. On neizbježno vodi ka hvalisanju i porazu u borbama.

6.) Pojavljuju se slučajevi zloupotrebe slobode savjesti koja postoji u našoj N.O.V. Ova zloupotreba slobode savjesti ogleda se u tome, što mnogi drugovi ne pokazuju dovoljno odgovornosti, savjesnosti i istrajnosti, tvrdokornosti i energije u sprovođenju zadataka koji su im povjereni, a koji spadaju u djelokrug dotičnog druga kao i starješine.

Zloupotreba slobode savjesti pojavljuje se još usljed toga, što drugovi koji su pretpostavljeni ne vrše dovoljno kontrole nad svojim podčinjenim.

U cilju momentalnog odklanjanja gornjih nedostataka, što je od životnog interesa za oslobođenje našeg naroda, te da bi naše jedinice u budućim borbama postigle još veće uspjehe,

NAREĐUJE:

1.) Svi borci moraju svakodnevno nastaviti da usavršavaju svoju ratnu vještinu. Svakog dana neizostavno u svim jedinicama vršit će se obuka iz nastave i teorije gađanja, borbene obuke i ratne službe. Za gornju obuku stoje na raspoloženju odgovarajuće knjige koje je izdao Stab korpusa a koje štabovi divizija i brigada moraju umnožiti u dovoljnom broju, da bi se ispunilo gornje naređenje.

2.) Poslije svake izvedene akcije, bez obzira da li je uspjela ili ne, sakupit će se iskustvo stečeno u borbi, počev od komandira čete pa na više. Stab brigade odnosno Stab divizije prikupiće i srediti ova iskustva i oformirati ih u prikladne članke. Ovako prikupljene članke izdavati u vidu časopisa najmanje dvaputa mjesečno. Ove brošure stavit će se na raspoloženje svim rukovodiocima, koji stečeno iskustvo treba da prenose na borce.

3.) Bez pogovora i odugovlačenja izvršavati sva naređenja i upute predpostavljenih štabova i starješina. Nijedno uputstvo, instrukcija, te tome slično, kao ni naređenje ne smije ostati neizvršeno. Samo izvršavanjem naređenja, striktnim proučavanjem uputa i instrukcija, garantuje se izvršavanje zadataka i stalna rast rukovodilaca i boraca.

4.) Do krajnjih granica odgajati disciplinu kako kod boraca, tako i kod rukovodilaca. Na svakom koraku pridržavati se reda i organizovanosti, ne gubeći nijednog momenta iz vida da jedino vojska koja je čvrsto organizovana, vojnički uređena, u kojoj postoji gvozdena disciplina, može izvršiti teški zadatak koji joj je povjeren. Podvrgavanje disciplini, redu i organizovanosti najsvetija je dužnost svakog borca i starješine narodno-oslobodilačke vojske.

5.) Vojni rukovodioci moraju neumorno uzdizati svoje vojničko znanje. Moraju neprekidno izučavati vojničku teoriju, pomažući se pri tom vlastitim iskustvom i drugovima koji su te stvari izučavali. Isto tako moraju svoje praktično iskustvo uopštavati i dovoditi ga na stepen teoretske istine. Svi štabovi u najkraćem vremenu moraju proučiti teoretske brošure koje je izdao Stab korpusa, kao i najozbiljnije pozabaviti se pitanjem pribavljanja vojne literature jugoslavenske vojske i domobranstva. Istu organizovano izučavati. Svaki starješina izučavajući teoriju treba da se usposobi da uspješno izvodi akcije svih rodova oružja kojima raspolaže njegova jedinica i da njima rukovodi u borbi. U korenu se mora uništiti stav pojedinaca: »Teorija nije važna«. Vidjet ćemo mi to na terenu.

6.) Informativnu i izviđačku službu dovesti do stepena savršenstva. To su oči, uši i čula pipanja naše vojske. Kakav izgleda čovjek koji ne vidi, ne čuje i ne osjeća tako izgleda i vojna jedinica bez informativne i izviđačke službe.

7.) U borbi pokazati visoku odgovornost i shvatanje za povjereni zadatak, kao i punu samoinicijativu. Biti smion i odlučan, vješto manevrisati svojim jedinicama u borbi. Svaka borba i manevar treba da se završi razbijanjem neprijatelja te opkoljavanjem ili uništavanjem jednog dijela njegovih snaga.

8.) Dobrog strijelca izdići na stepen junaka, narodnog zaštitnika. Vaspitati borce i uvjeriti ih da je bolje ispaliti 5 metaka sa 3 pogodka nego 20 metaka sa jednim pogodkom. Oskudicu u municiji mi moramo nadoknaditi preciznim gađanjem. Nemamo fabrike municije, da bi u svakoj prilici mogli imati vatrenu nadmoćnost nad neprijateljem.

9.) Borac sa puškom ne treba da ima više od 55 metaka sa sobom. Smanjivši broj municije, borac se rasterećava s jedne strane, a s druge strane vaspitava se na precizno gađanje, t.j. na uštedu municije. Štabovi brigada samo u izvanrednim okolnostima, gdje je moguće doturivanje municije, dodjeljivat će više metaka po pušci.

10.) Na protivoklopnim oruđima ostaviti najbolje drugove. Posvetiti najveću pažnju njihovoj praktičnoj naobrazbi. Samo srčana i visoko svijesna posluga, koja do savršenstva poznaje oružje kojim rukuje, moći će uspješno razbijati tenkove. Za njihovu izobrazbu na oruđima bit će odgovoran artiljerijski odsjek Štaba korpusa, te štabovi divizija, odnosno brigada.

11.) Neprekidno izučavati neprijateljske informativne izvještaje o nama i znati na osnovu toga koliko nas neprijatelj poznaje, koliko je upoznao našu taktiku. Na osnovu takovih izvještaja stalno praviti nove kombinacije i dovoditi neprijatelja u zabunu, ukoliko nas neprijatelj manje poznaje, utoliko će mu biti otežana borba protiv nas.

12.) Uzgajati samopouzdanje kao jednu osnovnu vrlinu svakog rukovodioca. Ali, samopouzdanje ne smije biti bazirano samo na postignutim uspjesima u prošlosti, nego u stvarnom poznavanju sopstvenih mogućnosti i mogućnosti neprijatelja u svakom trenutku, u ispravljanju sopstvenih grešaka i korištenju grešaka i slabosti protivnika. Samo hladnokrvno izučavanje svih objektivnih i subjektivnih okolnosti koje utiču na tok i razvoj borbe i događaja spriječit će da od samopouzdanog čovjeka postane hvalisavac.

13.) Sprovoditi najstrožiju kontrolu nad svojim podređenim štabovima i starješinama. Do krajnjih granica ima biti

savjestan, istrajan i energičan u vršenju svojih dužnosti. To su osobine bez kojih nijedan drug ne može se nalaziti na rukovodećem mjestu. Samo na taj način mi se nećemo ogriješiti o veliko povjerenje naroda, koji povjerava sudbinu svoga oslobođenja u ruke svoje narodne vojske. Biti uvijek na svom mjestu, nijednog momenta ne popustiti i ne zanemariti ~~č~~ biti uvijek zainteresovan za ispunjavanje svakog naređenja, za izvršavanje svakog zadatka. Jedino na taj način bit će rukovodilac dostojan slobode savjesti koja postoji u našim redovima. *Dati sve od sebe, biti pun poleta i ideja, stvarati uvijek nove i nove kombinacije, istraživati uvijek nove načine za uništavanje neprijateljske sile, otimanje neprijateljskog bružja, bez ikakvog prisiljavanja sa strane višeg štaba, to znači ne izvršiti zloupotrebu slobode savjesti.*

Prednje naređenje proraditi u svim štabovima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar:
si. odsutan

Komandant:
Petar Drapšin v.r.

(M.P.)⁵

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA UNSKE
OPERATIVNE GRUPE NOV I PO HRVATSKE OD 30 SRP-
NJA 1943 GODINE¹

STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I P.O.
HRVATSKE

Br. 72/43
dne 30. jula 1943

P R E
brojnost stanja i naoružanja Unske operativne

JEDINICA	Brojno stanje						N a o r u ž a n j e																							
	Po spisku		U ra- shodu		Na licu		P u š k e				Teški mitraljezi		Puško- mitralj.			Topo- vi		Baca- ći												
	muških	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	mašinske mitralj.	Mauzer	talijanske	manliher	razne vojničke	civilne	francuski	njemački	švarcloze	talijanski	lak i talijanski	Z. B.2	talijanski	grčki	njemački	šoša	brdski 75 m/m	poljski	protivtenkov.	lak i	teški	revolvera		
Štab grupe	39	7			39	7	5	14					1																	7
I brigada	1046	5	318	1	728	4	8	484		11				6		26			3											38
II brigada	939	7	274	2	665	5	6	435	50	28			1	4	1	22	1		3								1			14
Baterija	88		17		71			27														2		1						2
Vod za vezu i Pionirski vod	94	4	4		90	4		16	5	7																				
UKUPNO	2206	23	613	3	1593	20	19	976	5	57	39		1	1	10	1	48	1	6			2		1	1					41

Politkomesar:
Ranko Mitić

SMRT FAŠIZMU —

G L E D

grupe za dan 30. VII. 1943 god.

M u n i c i j a															Konji												
P u š č a n a				Za teške mitraljeze				Za puškomi- traljeze			To- povska		za ba- caće		teret- ni												
mitralj. (mašinske)	Mauzer	talijanske 7.9	manlher	razne vojničke	njemački	Švarcloze	francuski	talijanske	njemačke	grčke	Z. B.	Šoša	poljske	brdske 75 m/m	protivtenk.	lake	teške	revolverska	tenkova	kamiona	motorcikla	jahači	tovarni	za boj. komoru	za prat. oruđja		
							200										70				1	4	4	2			
525	16.100			400		11.500			500		3.280							196						6	14	28	
320	19.900		650	400	1000	2750		1000	1450		5800	530				4		119						1	9	12	
	1000													60	21			30						1	2	20	
	280		100																								
845	37.280		750	800	1000	14.250	200	1000	1950		9.070	530		60	21	4		415						1	12	29	62

SLOBODA NARODU!

Komandant:
Pet.³ Kleut

(M.P.)⁴

* Petar

' Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 30
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU MOSLAVAČKOG NOP ODREDA
DA FORMIRA UDARNI BATALJON¹

STAB II OPERATIVNE ZONE

N.O.V. I P.O. HRVATSKE

30. VII. 1943

A/br. 553/43

ŠTABU MOSLAVAČKOG N.O. PARTIZANSKOG ODREDA

Oružje koje se predviđalo da ćete dobiti od Kalničkog odreda ne postoji. Morate nastojati da akcijama dobijete oružje i da na taj način naoružate vaše borce. Ako imate veliki broj nenaoružanih boraca, one iz Zagreba šaljite za XIII Proletersku brigadu, a borce iz okolice Sv. Ivana Zabno šaljite Kalničkom odredu. Nastojte što prije formirati i III bataljon. Od ta tri bataljona koje ćete imati stvorite jedan čisto udarni bataljon,® kojega naoružajte barem sa 8—10 puškomitraljeza, koji će imati zadatak da krstari i da vrši akcije na cijelom sektoru vašega odreda. Taj bataljon treba da ima najbolji komandni kadar, koji obećava i daljnji razvitak. Načelnik našega štaba³ uskoro će doći do vašeg odreda, pa će vam i on u tome pomoći.

Na prolazu kroz selo Ivančani, odakle smo vam poslali pismo za akciju na Dubrave,⁴ naišli smo na jednu jaču udarnu grupu,⁵ na dobro raspoloženje naroda za našu borbu, što omogućava mobilizaciju novih boraca. Morate nastojati da tu udarnu grupu pojačate, da je popunite sa domaćim borcima koji se nalaze u vašem odredu i da stvorite jednu terensku četvu koja treba da se vremenom razvije u bataljon.⁶ Uslova za to ima i ako pravilno postavite stvari možete imati bataljon kroz dva mjeseca. Tu četvu treba da pojačate barem sa jednim

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 19/1, k. 1472.

² Drugi bataljon Moslavačkog NOP odreda dobio je naziv Udarni 10 rujna 1943 god. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 26/9, k. 1472 A.)

³ Rade Bulat

⁴ Vidi dok. br. 61 i 95.

⁵ Riječ je o grupi formiranoj u selu Ivanjska. Vidi dok. br. 85.

⁶ Grupa »Ivančani« prerasla je u četvu i kao takva ušla u sastav Bjelovarskog NOP odreda 13 rujna 1943 god. (Dokumenat u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—2, k. 106.)

puškomitraljezom. Četa potpada pod komandu vašega odreda i treba da vam šalje sve izvještaje i da bude stalno s vama u vezi. Saopćite obavještajnom oficiru našega štaba drugu Dani,⁷ da po svršenom poslu u vašem odredu krene odmah na put i da se javi u naš štab. Po svaku cijenu uspostavite brzu i sigurnu vezu sa našim štabom. Izvještavajte nas o svakoj promjeni na vašem terenu i o razvitku vašeg odreda. Na vaš sektor trebala bi doći jedna jača jedinica, a možda je već i stigla.⁸ U tom slučaju formirajte zajednički operativni štab u koji treba da uđe barem jedan član vašega štaba. Akcije koje trebate u tom slučaju izvršiti jesu slijedeće: likvidacija Čazme i Ivanjske i Hercegovca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

V.d. komandanta:
Vlado Matetić

⁷ Dane Livada

⁸ Rijječ je o Omladinskoj NO brigadi »Jože Vlahovića«. Ona je, naredbom Štaba Drugog korpusa NOV i PO Hrvatske od 2 kolovoza, stavljena na raspoloženje Štabu Druge operativne zone. (Vidi tom V, knj. 18, pismo Štaba Drugog korpusa Drugoj operativnoj zoni od 2 kolovoza 1943 god.) I poslije donošenja ove odluke Brigada je ostala u Slavoniji, u sastavu Dvanaeste divizije. Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućena je listopada 1943 god. na Zumberak. (Dokumenti u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12—2, k. 88) i 1/6, k. 881.)

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE PRIMORSKO-GORANSKIH
NOP ODREDA OD 30 SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I AKCIJAMA PODRE-
ĐENIH JEDINICA OD 11 DO 27 SRPNJA¹

ŠTAB GRUPE
PRIMORSKO-GORANSKIH PARTIZANSKIH
ODREDA

Op. br. 16/43
30. VII. 1943

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
Operativnom odsjeku

Operativni izvještaj

Na osnovu datih zadataka našem I Odredu, izvršile su njegove jedinice, koje se nalaze na Primorju, par uspjelih akcija i tako u potpunosti izvršile određene zadatke.

Nakon izvršene akcije od 11. VII. (o kojoj smo javili u zadnjem operativnom izvještaju),² jedan vod III bataljona I Odreda izviđajući teren gdje se dan ranije vodila borba, našao je: 3 ranca mitraljeske municije, nekoliko čebadi, šinjela, šatorskih krila, šljemova, koje su pobacali Talijani prilikom svoga povlačenja.

Dne 13 o. mj. jedan vod III bataljona porušio je 2 km telefonskih stupova na cesti između Triblja i Crikvenice, te na taj način onesposobio telefonsku vezu između ta dva mjesta na neko vrijeme.

Dne 14 o. mj. razrušena je pruga između željezničkih stanica Zlobin i Plaše. Saobraćaj je bio obustavljen 4 sata.

Dne 15 o. mj. razrušena je pruga između željezničkih stanica Fužine i Vrata. Saobraćaj je bio obustavljen 3 sata.

Dne 16 i 17 o. mj. II bataljon I Odreda vodio je borbu sa ustašama, koji su osiguravali kosidbu ustaša iz Ogulina i okoline. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih, a jedan ustaša je zarobljen.

Dne 19 o. mj. jedinice III bataljona I Odreda, uz pomoć nekih snaga I bataljona istog Odreda, izvršile su napad na ta-

lijansku posadu u bunkerima iznad Grižana, koja je ustvari osiguravala izgradnju nekih novih bunkera oko samog mjesta. Tokom noći jedinice tog bataljona zauzele su polazne položaje, odakle su počele da se neprimjetno privlače talijanskim bunkerima, do kojih su došli oko 11 sati prije podne. Naglim jurišem bombama uspjeli su naši borci da u roku od pola sata potpunoma unište posadu tih bunkera i zaplijene 3 teška mitraljeza »Brede«, jedan »Šmajser«, dosta municije i ostale ratne spreme.

Nakon toga, kada su naši borci sakupljali plijen iz te borbe, naišao je jedan talijanski oficir sa 17 vojnika, naoružanih sa jednom »Bredom«. Oni su došli kao pomoć napadnutoj posadi u bunkerima. Pomenuti talijanski poručnik htio je jednim vještim manevrom da zavara naše borce, izjavljujući jednom talijanskom vojniku, borcu iz naših jedinica, da se je došao predati sa čitavom jedinicom. Međutim, partizani su na vrijeme to uvidjeli i izvršili juriš na Talijane, prethodno raniši toga oficira. Razvila se borba u kojoj je našim jedinicama uspjelo da zaplijene još jednu »Bredu« sa ostalim oružjem i spremom.

U svemu je u tim borbama zaplijenjeno: 4 teška mitraljeza »Brede«, preko 5.000 mitraljeskih metaka za njih, 10 pušaka, 4 pištolja, 20 bombi, jedan talijanski »Šmajser«, 28 šinjela, 17 komada čebadi, 2 ranca sanitetskog materijala i ostale druge spreme.

Prilikom te borbe neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i 20 ranjenih vojnika, među kojima jedan oficir i jedan podoficir, dok je jedan ranjeni oficir zarobljen. Na našoj strani bio je jedan drug lakše ranjen, koji je i dalje ostao u svojoj jedinici.

Preko čitavog dana, a naročito za vrijeme te borbe, tukla je neprijateljska artiljerija iz Novoga i dalekometna iz Krka

Dne 22 o. mj. III bataljon I Odreda pripucavao je na Grižane, dok je I bataljon čekao u zasjedi Talijane, koji se očekivali da će naići u Grižane, ali nisu naišli. U napadu na Grižane ubijeno je i ranjeno 8 Talijana, dok je na našoj strani bio jedan lakše ranjen.

Dne 10 o. mj. jedna patrola iz II Odreda privukla se samim Delnicama sa zadatkom da napadne jednu grupu neprijateljskih vojnika, koja osigurava izgradnju nekih bunkera oko samog mjesta. Otvorena je vatra iz puškomitraljeza, kojom je prilikom neprijatelj imao nekoliko ranjenih.

Dne 11 o. mj. postavljena je mina na pruzi između željezničkih stanica Delnice i Kupjak. Naišao je teretni vlak. Izbačena je iz šina lokomotiva i dva vagona, teško oštećeni. Promet je bio obustavljen 14 sati.

U noći između 11 i 12 o. mj. prekopana je cesta Delnice — Brod na Kupi kod sela Homer. Talijanska kolona sa tenkovima i kamionima, koja prevaža hranu za posadu Broda na Kupi, morala je radi toga da kreće od Delnica preko Mrzle Vodice — Crnog Luga — Prezida — Čabra u Brod i istim putem natrag.

Dne 19 o. mj. jedna patrola iz II Odreda privukla se je Bosljivoj Loki i iz neposredne blizine otvorila vatru iz puško-mitraljeza na jednu grupu talijanskih vojnika. Neprijatelj je imao gubitaka, ali nam nije uspjelo da ustanovimo koliko.

Dne 22 o. mj. ujutro jedna patrola privukla se samim Delnicama i napala Talijane u mjestu. Tom prilikom je ubijen jedan talijanski oficir, a jedan vojnik je teško ranjen.

U zadnje vrijeme četničke su bande pojačale svoju aktivnost na našem oslobođenom teritoriju, naročito oko same Drežnice. Da bi im onemogućili njihovo djelovanje, mi smo prebacili neke snage iz I Odreda u Drežnicu i Jasenak sa zadatkom borbe protiv tih bandi, postavljajući im zasjede na putevima kuda se one kreću, oko sela u koja one redovito nailaze, i da krstare po samoj šumi. Ta se je jedinica pred nekoliko dana, t.j. 27 o. mj. sukobila sa četnicima, koji su bili naoružani među ostalim sa malim bacačem, kod sela Škipina i natjerala ih u bijeg. Oni nastoje da na svaki način izbjegnju otvorenu borbu sa našim jedinicama, a njihovo djelovanje uglavnom se svodi na postavljanje zasjeda na putevima kuda mi prolazimo i na nenadana upadanja u sela.

Obzirom na situaciju u našim jedinicama, a također i na situaciju na terenu, odlučili smo da pridemo formiranju, po odredima, udarnih četa, koje bi bile baza za nove udarne bataljone tih jedinica. Ovo je potrebno učiniti iz više razloga, koji su različiti u jednom i u drugom odredu. Dok bi udarna četa I Odreda imala u prvo vrijeme isključivo zadatak borbe protiv četnika, dotle bi zadatak udarne čete II Odreda bio u tome, da svojom borbenošću, dobrom organizacijom i disciplinom bude jedan zdrav centar za jačanje ostalih jedinica, koje su za sada, obzirom na svoju mladost, daleko od onoga što se od njih traži. Mi bi u te udarne čete poslali najbolje i najdisciplinovanije borce iz svih jedinica. Dat ćemo im dobar komandni kadar, a također i najbolje naoružanje, koje ćemo biti u stanju da dademo. Prema njihovim zadacima, koji će pred njima neposredno stajati, dat ćemo im i potrebnu pomoć u pitanju vojničkog, političkog i kulturno-prosvjetnog rada. tako da bi i na tom polju uspjeli da ih potpuno odgojimo za točno izvršavanje postavljenih im zadataka.

Prema dobivenim direktivama, koje smo dobili od vas, organizirat ćemo naše diverzantske jedinice, čim se završi kurs, koji se kod nas baš sada održava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar:

Joso Gržetić

(M.P.)⁴

Komandant:

N.³ Drakulić

BR. 94

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG OFICIRA KALNICKOG NOP
ODREDA OD 30 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPE-
RATIVNE ZONE O PREDAJI GARNIZONA U JALKOVCU,
NAPADU NA LEPOGLAVU I DRUGIM AKCIJAMA¹

OPER. OF. K.P.O.

HRVATSKE

30. VII. 1943

31/VII Op. br. 554²

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Rad i stanje u našem Odredu u vremenu od 26-VI do 30-VII jeste sledeći:

Zbog čestih pokreta koji su vršeni u to vreme, naš Odred nije baš mnogo radio na vojničkoj izobrazbi. Radilo se je uglavnom ono što je najosnovnije i najpotrebnije za borca koji ne raspolaže nikakvim vojnim znanjem. Zbog stalnog priliva novog ljudstva, iz vojnog gradiva nije se išlo napred nego se je već jednom pređeno gradivo stalno ponavljalo.

Ratna služba: Marševanje, osiguranje za vreme marša, predhodnica, zaštitnica, pobočnica. Marševska disciplina, izviđanje mosta, tesnaca, ćuvika i šume. Detaljno o patrolama predhodnicama.

Borbena obuka: Korišćenje zaklona od zrna i od oka, pri-
laženje pod neprijateljskom vatrom a pod zaštitom svoje sop-

³ Nenad

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 11/4, k. 1472.

* Datum i broj pod kojim je dokumenat zaveden u Štabu Druge operativne zone.

stvene vatre (prebacivanje), odstupanje pod istim uslovima, priprema za juriš i sam iuriš, razvijanje u strelce, postupak pri pojavi neprijateljske avijacije.

Naoružanje: Opis puške i automatskog oružja, punjenje i pražnjenje puške.

Obuka u nišanjenju: Nišanjenje iz svih stavova, ocena odstojanja.

Egzercir: Postrojavanje, pozdravljanje, prilaženje, oslovljavanje i raportiranje. Stav »o desno rame i k nozi«, stav »gotovs«.

Borbenost i moral kod boraca bili su na visini, sem mlađih i novopridošlih boraca, koji se još nisu sa borbom dovoljno saživali.

Disciplina u Odredu bila je zadovoljavajuća. Nedisipliniski istupi mogli su se primetiti samo između nižeg komandnog kadra i boraca.

26-VI krenuo je naš Odred sa tri bataljona u pravcu mesta Visokog s namerom da zaposedne železničku prugu i cestu Varaždin — Zagreb. Istoga dana doprli smo sa našim snagama do mesta Gornja Rijeka, Sudovec, Kostanjevec.

27. VI naš jedan bataljon zaseo je prugu Varaždin — Zagreb kod mssta Japače Polje a jedan batalion zaseo je cestu Varaždin — Zagreb u Donjoj Paki. Bataljon koji se nalazio na pruzi imao je zadatak da uništi voz koji nailazi od Zagreba, zbog čega su bile postavljene mine. Zbog nesposobnosti минера, što se pokazalo u samoj akciji, pri nailasku voza neke su mine eksplodirale ali bez ikakvog učinka, dok neke opšte nisu upaljene. Voz je prošao slobodno i bio je samo mitraljiran.

Zaseda u Paki također nije imala uspeha, bila je primećena, uzrok što je stigla na određeno mesto po danu.

Oba bataljona vratila su se u bazu Visoko. Zaseda koja je bila u Paki bila je napadnuta sa visa preko ceste od strane ustaške bande, gubitaka nije bilo.

28. VI u 16 časova izvršen je pokret za mesto Ljubeščicu s namerom da se izvrši blokada Varaždinskih Toplica i fingirani napad na isto mesto, kako bi se neprijatelj izazvao da krene u pomoć. Ceste su zaposednute, fingirani napad je izvršen ali neprijatelj u pomoć nije krenuo. Na cesti Varaždin — Varaždinske Toplice uhvaćen je jedan autobus, gde su za-robljeni jedan satnik i jedan pitomac zastavničke škole, dok jedan domobran koji je pokušao da pobegne ubijen je.

29. VI izvršen je pokret za mesto Sudovec, Gornja Rijeka. U blizini mesta Sudovca naša Udarna četa koja je kretala za

Gornju Rijeku naišla je na dva neprijateljska kamiona koji su bili prazni, jedino je bila straža od dva domobrana od kojih smo saznali da su se ostali, njih oko 40, radi kiše smestili u obližnje kuće, naoružanje jedan puškomitraljez. Ceta je dobila odmah naređenje za napad sa leve strane, dok sa desne strane trebala je preseći odstupnicu jedna četa I Bataljona, koja je stigla dosta kasno, tako da je priličan broj domobrana pobjegao. Posle kraće vatre naši borci zarobili su jedan puškomitraljez i oko 30 domobrana koji su imali karabine.³ Posle ovoga vratili smo se na sektor Kalnik gde su se jedinice odmarale. Za vreme ovog odmora vršene su pripreme za evakuaciju divizionu Jalkovec.⁴ Istovremeno dobivamo obavest o dolasku XII Divizije na naš sektor.⁵ Njen dolazak pada oko 5 i 6. VII. 1943. Operativni štab⁶ preuzima izradu plana o evakuaciji divizionu Jalkovec. Naš Odred dobija zadatak: evakuacija divizionu, u čemu dobija i malu pomoć i od strane Divizije (priavljanje kola).

6. VII krenuli smo na zadatak. Pri prelazu ceste Novi Marof — Varaždinske Toplice kod mesta Ljubešćice dana 7. VII došli smo u sukob sa neprijateljskim bornim kolima, koja su patrolirala tom cestom. U toj borbi imali smo jednog mrtvog i tri ranjena druga. Gubitci neprijatelja nepoznati. Istoga dana u 17 časova produžili smo put za mesto Jalkovec. U divizion stigli smo u 24 časa. Isti se je odmah predao. Izvučene su dve haubice, 150 domobrana, 226 karabina, 45.000 metaka (puščanih), 39 komada granata i velika količina vojničke spreme. Ova akcija izvršena je po planu, ali nije uspela u potpunosti, pošto kola koja je osiguravala Divizija stigla su prekasno, tj. kada su slagališta sa municijom i spremom bila upaljena. Osiguranja za vreme vršenja akcije i transportovanja plena davala je XII Divizija.

9. VII naš Odred sa plenom nalazio se u mestu Margečan, Seljanec. Istoga dana imali smo u više navrata napad iz vazduha. Tom prilikom jedan drug je poginuo i četiri ranjena, također ubijeno je 9 konja i jedan mali deo vojničke spreme uništen. Avijacija je primetila transport zbog toga što nije bio savesno kamufliran.

³ Vidi dok. br. 102.

¹ U Jalkovcu se nalazio domobranski topnički sklop (divizion), čija je predaja našim jedinicama bila ranije pripremljena. Opširnije o tome vidi dok. br. 83, 84, 86, 94, 120, 122, 147 i tom V, knj. 15, dok. br. 43.

⁵ Dolazak Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske na Kalnik uslijedio je po naređenju Glavnog štaba Hrvatske. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

* Vidi dok. br. 31, primjedba 2.

9. VII krenuli smo sa transportom za Ivanečku Željeznicu, Prigorec, uništivši prije toga jednu haubicu jer je izvlačenje iste zbog loših puteva, koji su se pogoršali padom kiše, bilo vrlo teško, skoro nemoguće. Istoga dana u 18 i 30 časova prodrle su u naše baze 4 tankete. Otvorili smo vatru na njih, posle čega su one povećale brzinu i pobegle za Ivanec.

10. VII naš Odred prema naređenju Operativnog štaba zauzeo je baze: Osečka, Radovan, Gačice. Toga dana nismo imali nikakovog sukoba sa neprijateljem. Istoga dana u 23 časa prema naređenju Operativnog štaba izvršen je pokret za zauzimanje novih baza i to: Druškovec i Dubravec.

11. VII izvršen je pokret u 20 časova za mesto Jerovec, dok se naš jedan bataljon spustio prema Ivancu i prema naređenju Operativnog štaba izvršio blokadu zapadnog dela Ivanca kako bi XII Divizija mogla slobodno operisati radi likvidacije neprijateljskog uporišta Lepoglave.⁷ Lepoglava u toku noći nije likvidirana, naše snage zbog daljnjeg nastavljanja borbe oko Lepoglave morale su i dalje ostati na svojim položajima izvršivši blokadu istočnog i zapadnog dela mesta Ivanec, što je bilo već 12. VII.

12. VII u 11 časova naišla je jedna ustaška kolona od Ivanca u jačini 250—300 bandita,⁸ koja je išla u pomoć lepoglavskoj bandi. Posle kraće borbe banda se u paničnom begu vratila za mesto Ivanec. Mi gubitaka nismo imali. Gubitci neprijatelja su nam nepoznati.

Za vreme vršenja akcije na Lepoglavu, naša Udarna četa vršila je akciju na državno dobro Ceret, gde je zaplenila veći broj stoke i živežnih namirnica, s kojima je krenula u novo-određenu bazu Klenovnik.

13. VII u 2 sata izvršili smo pokret sa svojim snagama za mesto Plemenščina, Vukovoj, Klenovnik. U ovim bazama bio je u toku dana napadnut naš II Bataljon koji se nalazio u Plemenščini. U kratkoj borbi naš II Bataljon razbio je bandu nanevši joj krvave gubitke, posle čega se je povukao na položaje iznad mesta Vukovoj i uhvatio vezu sa našim IV Bataljonom. Istovremeno bila je napadnuta i iznenađena jedna naša četa koja se nalazila u Solini. Ista četa zbog svoje nedovoljne opreznosti i budnosti bila je odjednom opkoljena i razbijena. Tom prilikom imali smo tri poginula, dok su ostali nestali.⁹

⁷ O likvidaciji ovog uporišta i oslobodenju političkih zatvorenika iz lepoglavske kaznionice vidi dok. br. 31, 33, 83, 86, 137 i 141.

⁸ Vidi dok. br. 137 i 141.

* Prema izvještaju Druge operativne zone nestalo je 10 boraca. Vidi dok. br. 96.

13. VII u 23 časa izvršen je pokret do u blizini mesta Zavornice, gde je bilo zborna mesto za nas i snage XII Divizije, odakle smo trebali krenuti prema Margečanu, ali pošto se jedinice XII Divizije nisu sakupile na vreme, to smo krenuli u pravcu Trakošćana. Došavši do mesta Prebukovje snage XII Divizije krenule su napred prema Trakošćanu, dok snage našeg Odreda ostale u zaštitnici držeći položaj iznad mesta Prebukovje. Borba se je vodila od našeg dolaska pa sve do naveče sa bandom koja se je nalazila oko Trakošćana. Od naših snaga u borbi učestvovala je samo Udarne četa. Gubitaka nismo imali. Ovo se je dešavalo 14 VII.

14. VII u 21 čas izvršen je pokret i prema naređenju Operativnog štaba snage našeg Odreda zauzele su položaj oko Saša, Jesenskog Cerja. IV Bataljon koji se nalazio u Saši imao je oko 7 sati sukob sa tri neprijateljske tankete. Otvorivši mitraljesku vatru na tankete, iste su se odmah vratile, gubitaka nije bilo, ovo se je desilo 15. VII. Istovremeno naš II Bataljon vodio je borbu sa jednom ustaškom kolonom koja je naišla od Krapine. U kratkoj borbi neprijatelj je suzbijen. Zarobljen je jedan puškomitraljez i 4 karabina, 5 bandita je uništeno. Sopstveni gubitci: dva lakše ranjena.

15. VII izvršen je pokret za Veternički Golubovec. Tu je bataljonima dat mali odmor.

16. VII u 5.30 časova izvršen je pokret za zauzimanje novih položaja iznad Loborskog Golubovca. Tu smo ostali preko celog dana a u 20 i 30 časova izvršen je pokret prema naređenju Operativnog štaba za mesto Mače, Zlatar, ali kako se je u Maču „naselio neprijatelj, to su naše snage zauzele položaj u Erveniku, što je bilo predviđeno u ovom slučaju po planu Operativnog štaba. U isto vreme jedna naša desetina otišla je na rušenje, pruge između Sutinskih Toplica i Bedekovčine.

17. VII u 9 sati, tj. samo što smo stigli u mesto Ervenik, dobili smo naređenje od Operativnog štaba da naše snage zauzmu položaj Belec, Repno i Martinščina. Pokret smo izvršili odmah i u novoodređene baze stigli smo oko 13 sati. Tu smo ostali do tri sata. Za vreme dok smo bili na tim položajima, neprijatelj nas je napao ali smo ga mi tom prilikom odbili. Ovaj puta nestala su nam dva druga.

18. VII izvršen je pokret za mesto Zajezdu, Toplišicu i Gotalovec. Tu smo ostali preko celog dana. Sukoba s neprijateljem nismo imali.

U 20 sati izvršen je pokret za mesto Radešić, Visoko, gde su naše snage zauzele položaj. Osiguranje je izvršeno, antitenkovske barikade su postavljene.

19. VII u 12 sati neprijatelj koji je došao od strane Huma napao je naš IV Bataljon koji se nalazio u Radešiću. Isti se je bataljon po dobitku vatre povukao na visove iznad mesta Radešić ostavivši svoj jedan vod u selu radi kontrole same ceste, čije je odstupanje i izvlačenje, kada je neprijatelj izvršio napad, bilo vrlo kritično, a naročito kada su se ostale jedinice povukle sa visova ne štiteći svojom vatrom povlačenje toga voda, iako su položaje i dalje mogle držati.

Zaseda koja se nalazila na cesti koja vodi prema Bisagu također je bila razbijena. Sve su se jedinice posle ove borbe povukle na položaj iznad Sudovca gde su se ujedno i sakupljale. Ovom prilikom imali smo 6 mrtvih.

Gubitci neprijatelja: oko 30—40 što mrtvih, što ranjenih.

Istoga dana u 20 časova jedinice našeg Odreda krenule su za Kalnik. U Kalniku smo prespavali do ujutro, a tada smo produžili za mesto Osijek gde je ostala naša Udarina četa i I Bataljon. II i IV Bataljon produžili su dalje za mesto Apatovac, gde su zauzeli položaj.

20. VII u 13 i 30 časova, banda¹⁰ je izvršila napad na naše jedinice, koje je, pošto su bile neoprezne i što je veći broj stražara spavao, jednim svojim snažnim prodorom i naletom razbila, poklavši stražare koje je zatekla na spavanju. Neprijatelj je zadržan tek kod crkve, gde mu je, pošto se je sredio, II Bataljon pružio otpor. Borba je trajala sve do 19 časova, kada smo useli, pritiskujući neprijatelja na njegovo levo krilo i na čelo, razbiti njegove snage, tako da je u paničnom begu napustio svoje položaje. Tom prilikom zarobili smo nešto konja i povratili nazad radiostanicu, koju je neprijatelj u svom iznenadnom napadu na Operativni štab uspeo zarobiti.

U ovim borbama kod Osijeka i Apatovca izgubili smo jedan teški mitraljez i dva p.mitraljeza. Gubici u ljudstvu: 16 mrtvih i 13 ranjenih.

Gubitci neprijatelja su nam nepoznati.

21. VII ostali smo u Apatovcu sakupivši sve svoje snage. Neprijatelj nas nije napadao, jedino što je avijacija vršila bombardovanje. Gubitaka nismo imali toga dana.

22. VII ostali smo također u Apatovcu, sređujući stanje u jedinicama. Ni ovog dana nije nas nitko napao. Banda se je uselila u Poganac i prema izveštajima koje smo dobili bilo ih je oko jedna satnija, premda ovaj izveštaj bio je pogrešan, jer je bande bilo 5 satnija, što se je utvrdilo docnije. Rešili smo da izvršimo napad, koji zaključak je pao već navečer pred sam napad.

¹⁰ O ovim neprijateljskim snagama vidi dok. br. 169.

Izvršenje napada dobio je naš III Bataljon, dok osiguranja i zasede davao je II i IV Bataljon.

Napad je uspeo delimično, zarobili smo dva teška mitraljeza, 1 p.mitraljez, 13 domobrana, 6 konja, 8 samara, 16 sandučića sa redenicima za teški mitraljez, jedan sanduk svetlećih puščanih metaka i jedan sanduk probojnih. Nešto vojničke spreme također je bilo. U ovom napadu imali smo 4 mrtva, 3 ranjena i 2 zarobljena. Gubitci neprijatelja nepoznati.

Zbog netačnih podataka, i zbog toga što je akcija pripremljena na brzinu, ista nije uspela u potpunosti.

23. VII ostali smo na istim položajima u Apatovcu, sređujući jedinice i plen. Izvršili smo reorganizaciju Odreda, fuzionirajući IV Bataljon. Istoga dana poginuo nam je komandant III Bataljona drug Severović,¹¹ prilikom napada iz vazduha na Ivanec. Za komandanta III Bataljona postavljen je drug Bartovščak,¹² dosadanji komandant II Bataljona, a njegov bataljon preuzeo je njegov zamenik drug Kobal Vlado.

U 20 časova izvršili smo pokret sa dva bataljona, I i II dok je Treći bataljon ostao na sektoru Kalnik. Pokret je izvršen u pravcu Moslavine radi formiranja brigade.¹³

24. VII u svom kretanju prema Moslavini doprli smo do mesta Ladislav, gde smo doznali u toku dana da je na sektor Kalnika prešao Stab naše II OD. zone. Uхватili smo vezu sa njima i vratili se navečer oko 20 časova nazad na sektor Kalnika.¹⁴

25. VII bili smo po prelazu pruge u mestu Botinovac — M. Poganac. Neprijatelj nas toga dana nije napao. Vreme smo iskoristili za vojnu izobrazbu naših boraca.

Istoga dana dobili smo naređenje od naše II Op. zone da rokiramo naše snage za Ribnjak i V. Poganac, što smo i učinili.

Od 26. VII pa do 31. VII, snage našeg Odreda nalaze se na istim položajima, odmarajući se i učvršćujući kako politički tako i vojnički.

Što je došlo do ovolikih gubitaka i izbacivanja iz stroja velikog broja naših boraca uzrok bi mogao biti nesavesno vršenje svoje dužnosti od strane rukovodilaca, nedovoljna kontrola nad nižim komandnim kadrom.

Zatim marševi i zajedničke borbe našeg Odreda sa jednom većom operativnom jedinicom kroz Zagorje, gde naši borci nisu bili naviknuti na ovako duge i česte marševe, slaba ishrana u Zagorju, preko dana borba a preko noći uvek pokret. Naši borci

¹¹ Nikola

" Andrija

¹¹ i ¹⁴ Vidi dok. br. 71.

došli su do uverenja da bande sa kojom vodimo borbu imade jako mnogo i da zbog toga stalno pred njom bežimo vršeći duge marševe. Združene borbe i marševi sa jednom većom operativnom jedinicom zahtevali su od našeg Odreda (komandnog kadra) potpuno poznavanje svih uslova koji su potrebni za pravilno vođenje borbe i pravilno odvijanje rada u sastavu jedne velike jedinice kao što je diviziia. Na održavanje veze sa susednim jedinicama i višim štabovima mi nismo obratili dovoljno pažnje, a nismo imali niti sredstva sa kojima bi mogli sigurno vezu održavati, kuriri koji nisu bili dovoljno obučeni u svojoj dužnosti. Naše komandno osoblje, nenaviknuto na ovakav način vođenja borbe i ne raspolažući sa dovoljno znanja za brzo i pravilno rešavanje zadataka, nije moglo udovoljavati naređenjima izdatim od strane Oper, štaba. Stvorilo se je uopšte jedno mutno stanje, gde su se slabo snalazili kako borci tako i rukovodioci, a što je proizvelo ovolike gubitke u našem odredu.

Naše perspektive jesu srediti i učvrstiti jedinice, pa primivši zadatke od Štaba II Op. zone, pristupiti njihovom izvršenju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Oper, oficir:
Miloš Manojlović

**IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD
30 SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O NAPADU NA DUBRAVU¹**

**ŠTAB
MOSLAVAČKOG N.O.P.
ODREDA HRVATSKE
30/VII/1943
Br. 7**

3/VIII 10 s. Op. br. 569²

DRUGARSKOM ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Dragi drugovi,

Po našem odlasku sa našega terena³ mi smo pristupili izvršenju zadatka koji su bili postavljeni pred nas. Tako smo uputili jedan naš bataljon na most Česme^ most smo digli u zrak, zarobili smo 6 francuskih pušaka i 600 metaka. Poslije te akcije uputio se cijeli odred da izvrši naređenje koje smo dobili da likvidiramo Dubravu.⁴ .. Imali smo 11 ranjenih i 1 mrtvog druga, od toga je samo jedan drug teže ranjen, kojeg smo poslali u Slavoniju. Tu se pokazala upravo herojska borba nekih naših boraca. Kao na grimjer Milobar Grga, ekonom našeg bataljona, koji je, kao ekonom nenaoružan, golim rukama skočio na neprijateljskog mitraljesca, jer mu se s leđa privukao do samog njegovog rova. Neprijatelj je udario bombu i stavio je pod sebe pa tom prilikom ranio je dotičnog dx-uga, no on ne preza pred ranom već izvlači mitraljez iz ruku neprijatelja. Predlažemo da se i toga druga pohvali sa Vaše strane. Imali smo jedan slučaj gdje drug hvata ustašu za kosu i otima mu karabin. Borci su se pokazali odlično. Nedostataka je bilo najviše kod štaba I i II bataljona, naročito drug komandant II bataljona, on uopšte nije izvršio zadatak, već je dopustio da I bataljon krvari a on uopšte nije stupio u borbu. Ovih dana imat ćemo sastanke bataljonskog biroa na kojima ćemo da vidimo nedostatke ove akcije. Mislimo da će neophodno biti

Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 21—4, k. 1472.

³ Datum i broj pod kojim je izvještaj zaveden u Štabu Druge operativne zone.

" Odnosi se na područje Moslavačkog Gorja.

potrebno smeniti komandanta II bat. i postaviti jednog energičnijeg čovjeka. Detalj iz same borbe može se karakterizirati da smo imali slučaj gdje je kod izvlačenja jednoga mrtvoga druga 5 drugova bilo ranjeno, drugovi su odlazili bez naređenja da izvuku mrtvoga druga, pokazala se velika požrtvovnost, gdje nisu borci žalili svoga života samo da izvuku svog palog druga, tekar šestom drugu uspjelo je da ga iznese u pozadinu. Imali smo još jednu akciju na stanicu Popovaču, nije uspjela zbog razloga što nije [bilo] energičnog postupka sa strane komandanta I bataljona. .. Odpočeli smo gradnju još jedne bolnice koja će moći primiti oko 20 ljudi, ekonomija će trebati duže vremena da se sredi, potreban bi nam bio jedan čovjek koji bi mogao planski organizovati rad, sudski odsjek radi punom parom, ima u rješavanju prilično sporova. Uslovi za mobilizaciju kao i priliv novih boraca je jako dobar, poprečno dolazi 15—20 ljudi. Mogli bi odmah da formiramo 3. bataljon, no čuli smo da dolaze drugovi iz Kalnika,⁵ Da možda nam donose ono što nam najviše fali a to je oružje. Bilo bi nam jako potrebno da dobijemo nešto od teškog oružja jer obzirom na snage sa kojima raspolažemo i utvrde gdje se neprijatelj uvukao traže to. Dokazalo se da sa lakim oružjem ne postignu se nikakvi rezultati na utvrde. Upravo sada dobili smo informacije da je neprijatelj napustio Dubravu, još uvijek nemamo podataka o žrtvama. Doznajemo da je pobjeglo oko osamdeset neprijateljskih vojnika, od toga se prijavila u naš odred dvojica naoružanih, izjavili su da se žele boriti protiv fašizma jer su se uvjerali da će isti propasti. Jedan od njih donio je finsku parabelu u koju ide 52 metka, sa 400 metaka. Postavili smo komandno osoblje udarnim grupama, no bilo bi potrebno da se svi skupe i održe sastanak; no žitna kampanja koja je u punom jeku to ne dozvoljava. Akciju na žito vodimo na svakom koraku. ..

Primate drugarski pozdrav.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar:
Blaha Duro

Komandant:
Kličković'

⁵ Riječ je u Prvom i Drugom bataljonu Kalničkog NOP odreda. Oni su bili krenuli u Moslavinu radi formiranja brigade (u koju bi ušli i dijelovi Moslavačkog NOP odreda), ali je, naredjenjem Štaba Druge operative zone od 26 srpnja, njihov odlazak obustavljen: sa Bilo Gore vraćeni su na Kalnik. Vidi dok. br. 71 i 94.

Nikola

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 31
SRPNJA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVAT-
SKE O ZAJEDNIČKIM AKCIJAMA DVANAESTE DIVIZIJE
I KALNICKOG NOP ODREDA NA KALNIKU I U HRVAT-
SKOM ZAGORJU¹

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE

31. VII. 1943

15. VIII. 1943²

Op. br. 554/43

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Operativni izvještaj

Vojnička aktivnost Kalničkog partizanskog odreda do dolaska XII divizije nije bila značajna. To vrijeme iskorištavalo se uglavnom za sređivanje jedinica i vojno-politički rad u istima.

26. VI. Tri bataljona Odreda krenuli su iz svojih baza u Kalniku u Zagorje sa zadatkom: izvođenje akcija na željezničkoj pruzi Zagreb — Varaždin i cesti Sv. Ivan Zelina — Varaždin. Ujedno to je bio i najveći pokret tolikih naših snaga u Hrvatsko Zagorje.

28. VI. Na cesti Varaždinske Toplice zarobljen je jedan satnik i jedan pitomac zastavničke škole, dok je jedan domobran pri pokušaju bjegstva ubijen.

29. VI. Zagorska udarna četa kod Sudovca (sekc. Čakovec) u pokretu naišla je na 40 domobrana; u kratkoj borbi zarobljeno je 30 domobrana sa njihovom spremom i karabinima, te zaplijenjen jedan puškomitraljez.³

5. VII. Stigla je na sektor Kalničkog odreda XII divizija.⁴ Formiran je zajednički Operativni štab za XII diviziju i Kalnički partizanski odred.⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22—2, k. 105 A.

* Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 94.

⁴ Dolazak Dvanaeste divizije NOV i PO Hrvatske na područje Kalnika uslijedilo je po naređenju Glavnog štaba Hrvatske. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 99.

7. VII. Po naređenju Operativnog štaba izvršen je napad na artiljerijski divizion u Jalkovcu kraj Varaždina.⁶ Napad je Izvodio Kalnički partizanski odred, a osiguranja davali XII udarna brigada i omladinska brigada »Joža Vlahović«.⁷ U Jalkovcu se nalazilo 150 domobrana naoružanih sa 4 brdske i 4 poljske haubice, 700 granata i šrapnela, 2 teška mitraljeza, 250 mauzer pušaka, 200—300 pari odijela i čizama i ostale spreme. Posada se predala bez borbe. Zarobljene su 2 brdske haubice, zaplijenjeno 250 pušaka sa 50.000 mauzer metaka, 2 teška mitraljeza, veći dio odijela i čizama i 39 granata, dok je ostalo uništeno. Zarobljeno je 150 vojnika sa oficirima. Akcija nije izvedena po planu. Plan je bio izvući 4 brdske haubice sa potrebnom municijom, puške, mitraljeze i puščanu municiju. Akcija nije izvedena po planu iz razloga što je komandant Operativnog štaba drug Mato Jerković na putu za Jalkovec promijenio odluku o evakuaciji topova u Ivanščicu, iako je bilo predviđeno da se topovi izvuku u Kalnik i u tom smislu izrađena je i operativna zapovijest. Bataljoni Odreda istog dana pri prelazu ceste Varaždin — Varaždinske Toplice sukobili su se sa tenkovskom patrolom kod Varaždinskih Toplica i to je bio razlog promjene odluke. Drugovi iz Štaba odreda i drug Mato imali su utisak da neprijatelj u Varaždinskim Toplicama vrši koncentraciju, pa su mislili da taj pravac evakuacije nije pogodan. Glavni uzrok jeste u tome što Odred kao ni drug Mato nisu za sve vrijeme izvođenja napada imali veze sa Operativnim štabom, jer bi bili obaviješteni da u Varaždinskim Toplicama nema nikakvih koncentracija i ne bi bilo došlo do promjene plana.

9. VII. Odred se nalazio u Ivanečkoj Željeznici (sekc. Ptuj). Iznenada su prodrli tenkovi, koji su odbijeni.

12/13. VII. Kod izvođenja napada na Lepoglavu⁸ Odred je davao osiguranje od Ivaneca.

13. VII. Neprijateljska kolona jačine 250—300 vojnika koja je kretala u pomoć Lepoglavi bila je odbijena i natjerana u paničnom bijegu u Ivanec.⁹ Sam napad na Lepoglavu izvodio je jedan bataljon XII udarne brigade pojačan haubicom i sa 2 teška bacača. U Lepoglavi se nalazilo 150 pandura, nešto ustaša, koji su bili naoružani sa dva teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza

• Opširnije o tome vidi dok. br. 83, 84, 86 i 94.

⁶ Zagrebačka omladinska brigada »Joža Vlahović«. Ovaj naziv dobila je lipnja 1943 god. naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Njen raniji naziv: Šesnaesta NO brigada Dvanaeste divizije. Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 107.

⁷ Vidi dok. br. 31, 33, 83, 84, 86 i 94.

⁸ Vidi dok. br. 137 i 141.

i 3 poluautomatske puške. Pred početak borbe od uprave kaznionice sa strane Operativnog štaba zatraženo je da se predaju politički kažnjenici. Uprava kaznionice odbila je predlog i prihvatila borbu. Preciznim gađanjem haubice iz blizine od 100 metara neprijateljski otpor bio je skršen već u prvom naletu. 13-og u 7 sati ujutro uprava kaznionice izvršila je predaju. Zarobljeno je 140 pandura i ustaša, oslobođeni svi politički kažnjenici i svi kriminalci. Veći dio kriminalaca odmah je pobjegao u šumu, a odatle po čitavoj zemlji. Oko 50 najkriminalnijih tipova vraćeno je u Ivanec, dok je oko 150 ostalo u našim redovima. Zaplijenjeno je 120 pušaka, 4 puškomitraljeza i jedan teški mitraljez, mnogo kože, odijela i ostale spreme. Obje zgrade zapaljene su i Lepoglave više nema.¹⁰ U toj borbi Kalnički odred nije imao mrtvih ni ranjenih, dok su gubitci XII udarne brigade bili 6 mrtvih i nekoliko ranjenih.

14. VII. Odred se nalazio u Klenovniku i okolnim selima. Istog dana bio je napadnut Drugi bataljon Odreda i jedna četa 4 bataljona kod Solina, koja je zbog svoje neopreznosti bila potpuno razbijena. Naši gubitci: 3 mrtva, 3 ranjena i 10 nestalih, dok su gubitci neprijatelja nepoznati.

15. VII. Odred je zaposjeo cestu Bednja — Krapina. Ujutro su od Bednje naišle 3 tankete, koje su kod Saša odbijene. Iz pravca Krapine naišla je ustaška kolona jačine jedne satnije. U kratkotrajnoj borbi neprijatelj se u paničnom bijegu povukao za Krapinu ostavivši na bojnopolju 7 mrtvih. Zaplijenjeno je 7 pušaka i jedan puškomitraljez.¹¹ Odred je imao dva lakše ranjena.

20. VII. Odred je izvršio pokret u Visoko i Radešić (sekc. Ptuj). Istog dana oko 12 sati jače neprijateljske kolone pješadije¹² poduprte sa 5 teških i 4 laka tenka izvršile su napad na položaje kod Radešića i Visokog. U kratkotrajnoj borbi bataljoni Odreda povukli su se u neredu, iako, da su bili rukovodioci na mjestu, mogli su zadržati položaje i izvršiti napade pješadije. Gubitci neprijatelja iznose 30—40 mrtvih i ranjenih vojnika, a gubitci Odreda 6 mrtvih drugova. Poslije te borbe jedinice su se povukle na položaje iznad Sudovca kontrolišući cestu Visoko — Gornja Rijeka i Sudovec — Varaždinske Toplice. Do borbe nije došlo. Istu noć Odred se povukao i 21-og zaposjeo položaje kod Osijeka i Apatovca, dok se u Kalniku i okolnim selima nalazila XII udarna brigada, a u Ribnjaku omladinska brigada »Joža Vlahović«. Toga dana neprijateljske

¹⁰ Riječ je o kaznionicima.

¹¹ Vidi dok. br. 94.

¹² Vidi dok. br. 94.

jače snage potpomognute gore napomenutim brojem tenkova izvršile su napad na naše položaje iz pravaca Ludbreg, Koprivnica, Varaždinske Toplice, Križevci i Sudovec. Snage neprijatelja brojale su oko 4—5000 vojnika.¹³ U napadu su učestvovali Njemci, ustaše, domobrani i koturaši. Neprijateljske 2 bojne sastavljene od ustaša i domobrana uspjele su iznenaditi Kalnički odred i u Osijeku i Apatovcu. Neprijatelj je došao s leđa iz šume i usljed slabe budnosti stražara, koji su na nekim mjestima i spavali, uspio potpunoma iznenaditi jedinice. U Apatovcu nalazio se Drugi i Četvrti bataljon Odreda i Operativni štab. Četvrti bataljon bio je napadnut i u panici potpuno raspršen i na taj način omogućili neprijatelju da sa daljine od 150 metara napadne Operativni štab. Zahvaljujući prisebnosti komesara¹⁴ i načelnika¹⁵ Operativnog štaba uspjelo se zadržati neprijatelja u samom selu borbom Drugog bataljona Kalničkog odreda, koji je u 19 sati našim protunapadom bio odbačen iz sela i u paničnom bijegu natjeran u pravcu svojih polaznih baza. U borbama kod Osijeka i Apatovca izgubljen je jedan teški i jedan puškomitraljez i oko 20 karabina, mrtvih 16 i 13 ranjenih. Gubitci neprijatelja: oko 15 mrtvih i nepoznat broj ranjenih, ali su i gubitci neprijatelja znatni.

23. VII. Prema podacima naše informativne službe, oko 2 satnije koturaša zadržale su se u Velikom Pogancu i donesena je odluka da se neprijatelj napadne.¹⁸ Prema podacima neprijatelj je raspolagao sa 150 vojnika, jednim teškim mitraljezom i nekoliko puškomitraljeza. Napad su izvodila 3 voda. U samoj borbi konstatovalo se da je neprijatelj raspolagao sa pet satnija. Ipak se uspjelo zarobiti 13 domobrana, 6 konja, 8 samara, 2 teška mitraljeza i jedan puškomitraljez i veliku količinu municije. Naši gubitci: 4 mrtva i 3 ranjena i 2 zarobljena, a neprijatelja: 7 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Da je bila bolja veza između Štaba odreda i štabova bataljona i da je izveden napad jačim snagama, neprijatelj bi bio potpuno likvidiran. Sutradan se neprijatelj povukao u Koprivnicu.

Pokret Odreda u Zagorje pokazao je niz nedostataka. Kao osnovno, vojni rukovodioci ne drže svoje jedinice u rukama, oni nisu navikli na marševe i borbe na terenu. Veza između štabova jako slaba. Veza je bila glavni uzrok nekih neuspjelih akcija. Kod komandnog kadra primijetila se premala budnost i nesavjesno vršenje dužnosti, nedovoljna vojnička sposobnost

" Vidi dok. br. 169.

¹⁴ Marijan Cvetković

¹⁸ Rade Bulat

" Vidi dok. br. 94,

u rukovođenju svojim jedinicama za ovakve načine borbe. Sanitetska služba u jedinicama jako je slabo organizovana. Pomoć ranjenim drugovima nije na vrijeme, a ni evakuacija ranjenih sa položaja nije uvijek, tako da se kod boraca stvorilo raspoloženje da im sanitetska služba ne pomaže kako treba ... I to je jedan od uzroka opadanja borbenog morala boraca Odreda.

Vojno-politički odgoj boraca i rukovodilaca dosta je slab. Istina u tome im se sa strane naše nije dovoljno ni pomoglo, ali našim dolaskom bit će im sa naše strane pružena veća pomoć.¹⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.¹⁸ Belinić

(M.P.)¹⁹

V.d. komandant:

Vlado Matetić

BR. 97

**IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD SI
SRPNJA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV 1 PO
HRVATSKE O NAPADU NA VLAK NA PRUZI CAPRAG —
SUNJA¹**

**STAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE i P. O.
HRVATSKE**

Br.

Dne 31. VII. 1943 god.

Operativni izvještaj [o napadu]
na voz — dostavlja

ŠTABU I KORPUSA NOV HRVATSKE

1.) Noću 28/29. VII. t.g. dijelovi snaga naše Grupe izvršili su raspored za sačekivanje i napad na vlak na pruzi Caprag — Sunja. Vlak je naišao iz Sunje na našu zasjedu a kod šume Piskornjač, ali kako minerska grupa nije dobro postavila mine

¹⁷ Stab Druge operativne zone stigao je na Kalnik 26 srpnja. Vidi dok. br. 85.

" Marko

" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

na prugu, to je vlak prošao. Naše jedinice koje su bile određene za napad, poslije prolaska vlaka povukle su se u svoje određene baze. Raspored naših jedinica za ovu akciju vidi se iz priložene zapovijesti Op. br. 71/1943 g.²

Ponovni napad na istome mjestu, i u svemu prema navedenoj zapovijesti: snage naše Grupe izvršile su napad noću 29/30. VII. t.g. na vlak. Na našu zasjedu vlak je naišao u 22.15 sati, mina koja je postavljena na prugu eksplodirala je. Pruga je bila prekinuta i vlak se je zglajzao. Poslije ovoga naši borci otvorili su plotun i jurišali na vlak. Vlak je bio teretni sa 46 vagona, a u njemu nije bilo uopšte nikakove posade sem nekoliko željezničkog osoblja. Prevožena je uglavnom pšenica i razne trgovačke stvari i t.d.

Pruga do Sunje kao i do Capraga bila je prekinuta, te pomoć koja je pošla u blindiranom vlaku nije stigla na lice mjesta. Ovaj blindirani vlak pošao je iz Sunje odmah poslije napada na teretni vlak. Nakon što je naišao na prekid pruge stao je i otvorio vatru u pravcu naših zasjeda. Posada toga vlaka u više mahova htjela je izaći i krenuti prema napadnutom vlaku, ali su uvijek bili odbijani od naše zasjede.

Sve stvari koje su se nalazile u vlaku evakuisane su. Vlak sa lokomotivom i 46 vagona uništen je u potpunosti paljenjem. Vatra je bila velika i vidjela se daleko.

Naše jedinice poslije evakuacije plijena i uništenja vlaka povukle su se u svoje polazne baze.

2.) U ovoj akciji zaplijenjene su slijedeće stvari: esenca 135 litara, mašinskog ulja 3 litre, madraca 6 komada, bicikla 2 komada bez guma, rakije 517 litara, kuhinjske peći neispravne 2 komada, sapuna 1222 komada, kalodonta u prašku 90 komada, cikorijske 190 kila, kišobrana ženskih malih 256 komada, dinamo-motor jedan komad, buradi benzinske prazne 18 komada, buradi drvenih 1 komad, remena prtenih za teški motor jedan komad, guma za automobile starih 2 komada, dasaka jelovih 32 komada, šarenica za tepihe dvije trube, pšenice 116 mtc, zobi 605 kgr, graha 85 kgr, orahova ulja za kosu 95 flašica, ključeva željezničarskih velikih 10 komada, i jedan lampeš (fenjer). Bilo je u plijenu još nekih sitnih stvari koje se ne unose u ovaj izvještaj.

Zarobljena su dva željezničara bez oružja.

Gubitaka na nijednoj strani nije bilo.

Akcija je izvedena po planu. Grešaka nije bilo. Snalaženje starješina, boraca i jedinica bilo je dobro. Veze sa jedinicama bile su dobre.

U ovoj akciji utrošeno je 500 metaka za sve vrste naoružanja.

Naoomena: Evakuacija plijena bila je spora. Civili pomicali su se sa partizanima, te su dosta stvari odnijeli za sebe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ranko Mitić

Komandant:
Pet.³ Kleut

BR. 98

**NAREĐENJE ŠTABA GRUPE NOP ODREDA DALMACIJE
OD 31 SRPNJA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O
FORMIRANJU GRUPE UDARNIH BATALJONA¹**

Prepis za G.Š.H.

ŠTAB
GRUPE PARTIZANSKIH ODREDA 8. VIII. 1943²
DALMACIJE
Br. 1/753, dne 31. VII. 1943

Potreba daljnjeg i jačeg razvitka N.O. Vojske u Dalmaciji, kao i međunarodni položaj, situacija u čitavoj zemlji, a naročito u Dalmaciji, gdje talijanski okupator pada u bezglavlje, a Nijemci uz pomoć ustaša nastoje osigurati obalu za sebe, postavlja pred nas zadatak hitnog formiranja što jače jedinice.

Zato:

n a r e đ u j e m o :

- 1) Formiranje Grupe udarnih bataljona Dalmacije.
- 2) U sastav Grupe udarnih bataljona ulaze:
  - a) I Udarni bataljon Biokovskog p.fartizanskog] odreda,
  - b) I Udarni bataljon Splitskog p. odreda,
  - c) I i II Bataljon Cetinskog p. odreda,
  - d) Mitraljeska četa.

³ Petar

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 52-3, k. 104.

* Datum prijema naredbe u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

3) Za komandanta Grupe udarnih bataljona imenujemo druga Purišić Ivana, dosadašnjeg komandanta Cetinskog p. odreda.

Za politkomesara imenujemo druga Santini Eda, dosadašnjeg zamjenika politkoma Splitskog p. odreda.

Za zamjenika politkomesara imenujemo druga Bubić Ivana, dosadašnjeg zamjenika politkomesara Cetinskog p. odreda.

4) Formiranje će se izvršiti na prostori: s. Ugljane, s. Biorine, s. Budimiri, 3. VIII. o.g.³

5) Svi spomenuti bataljoni, osim II Bataljona Cetinskog partizanskog odreda, naći će se na toj prostori najkasnije do 2. VIII. o.g. naveče. Razmjestaj bataljona po selima izvršit će drug komandant Purišić. .

Treba nastojati da svi borci budu čisti, okrpni i uređeni, a hrana bolja.

Svi imenovani članovi Štaba Grupe udarnih bataljona treba da se tog dana nađu na mjestu formiranja.

6) Bataljoni ima da dođu sa ljudstvom i čitavim naoružanjem koje su do sada imali.

7) Na izvršenje:

Splitskom partizanskom odredu
Cetinskom partizanskom odredu
Biokovskom partizanskom odredu
Mitraljeskoj četi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba

Komandant
Milić⁴

(MP)⁵

* Formiranje je izvršeno 6 kolovoza 1943 god. Vidi Historijat Devete divizije NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/5, k. 843 .

¹ Maks Bace

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV I POLITIČKA PRIPADNOST

Grupe Primorsko-goranskih Partizanskih Ojreda

Dans 31.VII.1943

Medicina	Brojno stanje	Socijalni sastav					Intelektualci	Nacionalni sastav			Politička pripadnost			Primjedba
		radnika	seljaka	znanst. ijs	manještvenika	vajnici i politička lica		Srbi	Hrvati	ostali	Članovi K.P.	Skojevci	Vojpartijskih komunisti	
Štab Grupe	komandni sastav	6	1		1		3	2	2	1	5			
	partizani	21	10	8	1	1	1	8	11	1	1	19	1	
I. Ojred	komandni sastav	61	32	5	17	4	1	2	36	23	2	46	3	7
	partizani	415	140	304	56	13	1	1	261	172	2	30	61	322
II. Ojred	komandni sastav	48	40	-	2	-	-	3	5	40	-	18	10	17
	partizani	234	191	26	15	2	-	-	36	197	1	3	15	215
Ukupno:		781	414	343	91	21	3	3	329	445	7	93	89	580

Pol.t. komesar:

Tomković

Komandant:

R. Og.

Štab Grupe
31. VII. 1943
1. 4. 1943

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA I POLITIČKE PRIPADNOSTI BORACA I RUKOVODILACA GRUPE PRIMORSKO-GORANSKIH NOP ODREDA OD 31 SRPNJA 1943 GODINE¹

Dana 31.VII.1943

7.VIII.1943²

SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV I POLITIČKA PRIPADNOST

Grupe primorsko-goranskih partizanskih odreda

Jedinica		Brojno stanje	Socijalni sastav					Nacionalni sastav			Politička pripadnost			3	
			Radnika	Seljaka	Zanatlija	Namještenika	Vojna i policijska lica	Intelektualaca	Srbi	Hrvati	Ostali	Članovi K. P.	Skojevaca		
Štab Grupe	komandni sastav	5	1			1		3	2	2	1	5			
	partizani	2,	10	8	1	1	1		9	11	1	1	19	1	
I Odred	komandni sastav	61	32	5	17	4	1	2	36	23	2	46	3	7	5
	partizani	415	140	204	56	13	1	1	241	172	2	20	61	322	12
II Odred	komandni sastav	45	40		2			3	5	40		18	10	17	
	partizani	234	191	26	15	2			36	197	1	3	15	215	1
Ukupno:		781	414	243	91	21	3	9	329	445	7	93	89	580	19

Polit.komesar:
Josu Gržetić

(MP)⁴

Komandant:
si. ots.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 5/1—3, k. 1603.

⁸ Datum prijema pregleda u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

³ Ova rubrika nije popunjena.

¹ Okrugli pečat: Stab Grupe primorsko-goranskih NOP odreda.

PREGLED AKCIJA I OPERACIJA JEDINICA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 1 DO 31 SRPNJA 1943 GODINE¹

P R E G L E D

akcija i operacija I korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske od 1 do 31-VII-1943 g.

VI DIVIZIJA

- 1-VII-1943   Grupa od 450 četnika potisnula je snage II bataljona II brigade sa k. 1248 (Bobija) i sa Orlovice.- Istog dana II i IV bataljon II brigade u zajednici sa III bataljonom iste brigade protjerali su neprijatelja preko tromeđe Golovlav i Orlovice za Strmicu.
- 2-VII-1943   Dvije čete II brigade protjerale su neprijatelja sa Kite ali je neprijatelju došlo pojačanje iz Palanke i Pribudića i ponovno zauzeo gornji položaj. IV bataljon II brigade nakon jednosatne žestoke borbe sa neprijateljem bio je prisiljen da napusti Šijanovu Gredu³ (k. 633) i pri borbi nanio neprijatelju velike gubitke. Istog dana oko 20 časova tri bataljona II brigade napala su neprijatelja na utvrđenoj liniji Sijanova Greda — Pribudić — Kita.⁴ II bataljon fingirao je napad na Kitu sa istočne strane, a III bataljon prvi je izbio na Kitu (k. 676) i sa bombama izbacio neprijatelja. Sa ostalih položaja neprijatelj je pobjegao. Ponovnim napadom neprijatelja pomoću artiljerije uspjelo mu je povratiti izgubljene položaje.
- 3-VII-1943   II i III bataljon II brigade zajedno sa snagama X krajiške brigade imali su zadatak da napadnu jedan četnički bataljon koji se je nalazio na Plavanjskoj Gradini⁵ i Plešivici. U momentu kad su ova dva bataljona krenula u napad, 2000 četnika prešli su u napad u pravcu

¹ Original, pisari na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. bn 13/1—8. k. 419 A.

* i * Vidi dok. br. 25.

⁵ Na karti: Plavno Gradina.

Prljeva i Vilinog Klanca zahvatajući prostor do zapadnog dijela Plavna. Ove položaje držao je I i IV bataljon II brigade frontalno. Oni su sačekali neprijatelja na blisko otstojanje, otvorili jaku vatru i prešli u protunapad. Neprijatelj je protjeran preko Prljeva i Zujina Polja. II i III bataljon protjerali su neprijatelja od plavanjske crkve i Gradine na Plešivicu (k. 725).

4-VII-1943

I i IV bataljon II brigade napali su neprijatelja frontalno na liniji Benderska Kita — Prljevska Kita." I bataljon išao je neoprezno na jednu kosu zapadno od k. 676 i došao u domet neprijateljske vatre pa se morao povući. Istog dana kod neprijatelja je nastala neka pometnja uslijed pretrpljenih gubitaka tokom prošlih borbi pa se počeo povlačiti u pravcu Knina pod zaštitom artiljerije. Borba je vođena uglavnom sa četnicima koje su pomagali Talijani.⁷ RPZUI-tat borbi od 1 do 4-VII-1943 bio je:

Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa.

Gubici neprijatelja: 108 mrtvih i veći broj ranjenih.

Naši gubici: 10 mrtvih, 28 ranjenih, 1 prebjegao neprijatelju i 1 ranjen zarobljen po neprijatelju.

Izgubljeno je 5 pušaka. Utrošeno je 15.690 puščanih i mitraljeskih metaka, 16 mina za teški i 19 mina za laki bacač.

Zbog teško prolaznog i nepodesnog terena veza i međusobna saradnja je bila slaba. Štabovi bataljona nisu imali iskustva u vođenju borbe s četnicima, koji ne žele bliskog sudara već vrše napade s leđa a borbu prihvataju jedino na utvrđenim linijama u zajednici s Talijanima i pod zaštitom artiljerije i aviona. Uslijed dobre neprijateljske špijunaže svaki naš pokret bio je otkriven. Osjeća se potreba za vježbanjem kako boraca tako i komandnog kadra radi sticanja inicijative i samostalnosti. Uslijed iznemoglosti i umora jedinice su obično zakašnjavale na izvršenje svojih zadataka.

⁰ Vidi dok. br. 25.

* Vidi dok. br. 111, 112, 115, 118 i 122.

6-VII-1943

Tri bataljona I brigade izvršili su napad na četničko uporište Lipovo Polje u kome se nalazilo 250 četnika.⁸ Četnici su uspjeli da se izvuku blagovremeno iz obruča koristeći se šumom i kamenjarima a jedan mali dio se je, predao bez borbe.

Zarobljeno je 18 četnika.

Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 16 pušaka, 1250 metaka, 6 šatorskih krila i nešto sprema.

Gubitaka ni na jednoj strani nije bilo jer do neke borbe nije ni došlo.

Utrošeno je 40 pušanih metaka.

Četnicima je uspjelo pobjeći zato što je teren bio velik, pošumljen i teško prolazan a naše snage malene pa nisu mogle zatvoriti sve prolaze. Inače akcija je izvedena po planu.

Svojom vještinom i brzinom u radu istakao se ob. of. I bat. I brigade drug Đurđević Nikola.

23-VII-1943

II brigada prema naređenju Štaba kninskog sektora izvršila je napad sa tri bataljona na Strmicu gdje se nalazila jedna lička četnička brigada.⁹ Četnici su doznali za napad i pobjegli u nepoznatom pravcu.

24-VII-1943

II brigada čistila je teren od četnika od Strmice preko Tavana, Orlova Kuka i Suhog Polja. Na ovom terenu neprijatelj se je razbježio i nije dolazilo do borbe.

25-VII-1943

II brigada sa tri svoja bataljona i sa jednim bataljonom Ličkog P.O. dobila je zadatak da napadne Kijevo gdje se je nalazilo 180—200 žandara i domobrana.¹⁰ I bataljon nastupao je sa sjeverne strane duž ceste Knin — Kijevo sa zadatkom da čisti selo, bataljon Ličkog P.O. napadao je sa zapadne strane, IV bataljon napadao je sa dvije čete sa jugoistočne strane na crkvu a jedna četa sa mitraljeskom četom vršila je osiguranje od Vrlike. Ostale snage bile su u rezervi i na osiguranju od Kosova Polja.

⁸ Vidi dok. br. 23.

⁹ i ¹⁰ Vidi dok. br. 62 i tom V, knj. 18. izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 15 kolovoza 1943 godine.

Otpočetak je **napad na Kijevo koji je pripremljen Drethodnog dana.**

Neprijatelj se povukao prema crkvi, školi i žandarmerijskoj stanici i ušao još u dvije privatne kuće odakle je davao žestok otpor. Oko 14 sati neprijatelju je došla pomoć od Vrlike u jačini od 250—300 ljudi: četnika, ustaša i legionara. Naše snage su se malo povukle, zatim je izvršen ponovan napad, protjerale neprijatelja prema Vrlici i Dinari, a poslije toga zauzeto je i Kijevo. Većini neprijatelja uspjelo je pobjeći a nešto se je predalo i s ovim je borba za Kijevo završena.

Zarobljeno je 20 žandara.

Zaplijenjeno: 22 puške, 1 puškomitraljez, 1 mali minobacač, 22 šinjela, 48 čebadi, 3 para cipela, 1 poljski kazan, 46 bombi, 6000 puščanih i mitraljeskih metaka i nešto druge spreme.

Gubici neprijatelja: 15 mrtvih ustaša i 1 četnik koji su nađeni na licu mjesta, a broj ranjenih je daleko veći, ali ih je neprijatelju uspjelo izvući.

Naši gubici: 16 mrtvih i 33 ranjena, od kojih 12 lakše i 21 teže.

Pokvarenog ni izgubljenog oružja nije bilo.

U borbi se naročito istakao vodnik I bataljona II brigade drug Popović Jovan, koji je jurišao na utvrđenu željezničku stanicu i bacio dvije bombe na vrata, bio ranjen od neprijateljske bombe u stomak i lijevu ruku, tako da mu je crijevo ispalo. Ovako teško ranjen, noseći svoja crijeva u ruci, klicao je drugu Titi, drugu Staljinu, Crvenoj armiji i NO borbi. Rekao je da ne žali što gine, jer gine za slobodu svoga naroda. Poručio je borcima da nastave nemilosrdnu borbu, da ne žale svojih života, jer da je to borba za slobodu našeg naroda. Tako ranjen napisao je pismo svojoj majci i pismo drugu Titi. Drug je bio žandarski narednik u jugoslovenskoj vojsci a u redovima NOB je od ustanka, gdje je stupio dobrovoljno. Borci i Stab njegovog bataljona predlažu druga Popovića, na osnovu njegovog herojstva i odanosti NOB, za nosioca imena narodnog heroja.

Utrošeno: 6015 puščanih jugoslovenskih metaka, 1814 talijanskih i 550 francuskih metaka, 23 mine za teški i 34 za laki bacač i 10 ručnih bombi.

Štabovi bataljona slabo su se snalazili u ovoj borbi a naročito Stab IV bataljona. Snage nisu držali u ruci. Obruč oko crkve nije bio na vrijeme zatvoren, tako da je neprijatelj uspio nekažnjen pobjeći. Borci nisu dobro koristili zaklone, što je prouzrokovalo veće nepotrebne gubitke. Moral kod boraca bio je odličan za cijelo vrijeme borbe.

Istog dana III bataljon III brigade odbio je dva uzastopna napada ustaša od Ribnika i natjerao ih u bjegstvo prema Bilaju.¹¹

Zarobljena su 2 ustaše.

Zaplijenjeno: 7 pušaka, 940 metaka, 7 pari odijela i obuće i nešto ostale spremne.

Gubici neprijatelja: 7 mrtvih ustaša, koji su ostali na bojnom polju, i nepoznat broj ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Utrošeno je 838 puščanih i mitraljeskih metaka.

28-VII-1943

II brigada po likvidaciji Kijeva krenula je u Podinarje i zanoćila na jugoistočnoj strani masiva Dinara.

Zarobljena su 2 četnička kurira.

29-VII-1943

1200—1500 četnika krenuli su od Glavaša i Uništa prema položajima II brigade. Neprijatelj je dočekan i odbijen, a naše snage prešle su u gonjenje u pravcu Kurozeba (k. 1572) — Pločice (k. 1764) — Janskog Vrha (k. 1790) i Klanca (k. 1605). Neprijatelj je potpuno razbijen, razbježao se u neredu prema Brezovcu i Vrliki. Tako je razbijena Dinarska četnička divizija na tom prostoru. Zarobljena 23 četnika.

Zaplijenjeno je: 1 teški minobacač 81 mm sa 4 mine, 35 pušaka, 2 teška mitraljeza, 1 puškomitraljez, 141 ručna bomba, 10.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 41 konj sa 4 sedla, 9 ma-

¹¹ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 18 izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 8 kolovoza 1942 godine.

garaca, 21 šatorsko krilo, 22 šinjela, 47 vojničkih torbica, 10 komada ćebadi, 1 pisača-mašina, kompletan hirurški pribor za operaciju, 1 cetrada, 7 brdskih kazana i 1 poljski kazan, 1 signalni pištolj sa 60 raketla, 307.000 kuna, kompletna kancelarija četničke divizije i ostalog ratnog materijala.

Gubici neprijatelja: 46 mrtvih i veći broj ranjenih. Među ubijenim nalazi se četnički major Dušan Mirić.

Naši gubici: 5 ranjenih, većinom lakše.

Oštećen je 1 puškomitraljez od neprijateljskog zrna.

Utrošeno je 6200 puščanih i mitraljeskih metaka raznih tipova i 4 bombe.

Neprijatelj bi bio pretrpio veće gubitke ali su naše snage koje su bile u zasjedama, u momentu nailaska neprijatelja od Uništa, dobile naređenje da se prikupe i da krenu prema Uništu. Ponovno razvijanje naših snaga dalo je neprijatelju mogućnost da se izvuče bez većih gubitaka.

Na čelu Dinarske divizije nalazio se je vojvoda pop Momčilo Đujić, delegat Vrhovne komande Aćimović kao i ostale četničke rukovodeće ličnosti, koji su jahali na konjima pred kolonom i u momentu sudara sa našim snagama poskakali sa konja i u paničnom bijegu pobjegli prvi sa bojišta.

30-VII-1943

III bataljon II brigade krenuo je u napad na selo Cetina gdje se je nalazilo 20 četnika. Ovi četnici čim su osjetili napad pobjegli su prema Vrliki u sastav razbijene četničke divizije. U isto vrijeme krenulo je oko 5—600 četnika od pravca Vrlike i sa ustašama od Kijeva u napad na ovaj bataljon.¹² Bataljon je sačekao neprijatelja i nakon borbe koja je trajala od 11 do 18 časova neprijatelj se povukao prema Vrliki i Kijevu.

Zarobljena su 2 četnika.

Zaplijenjeno: 2 ouške francuske i 1 Mauzer, 1 pisača mašina, 3 bicikla, 3 konja, 6 bombi i

¹² Vidi tom V, knj. 18. izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa od 15 kolovoza 1943 godine.

160 metaka za puške. Gubici neprijatelja: 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 1 ranjen koji je naknadno umro. Gubitaka u oružju nije bilo.

vili DIVIZIJA

I i III brigada izvršile su napad na ustaška uporišta u Lasinji i Skakavcu.¹³ U Lasinji je bilo 380 ustaša a u Skakavcu 70 ustaša i domobrana. I brigada sa dva bataljona, 2 protukolska topa, jednom brdskom baterijom i 1 teškim bacačem napadala je Lasinju, a sa ostalim snagama se osiguravala od Gradca. III brigada sa jednim batalionom, 1 topom i 1 teškim bacačem napadala je Skakavac, a sa ostalim snagama vršila osiguranja od Vukmanića i Karlovca.

NaDad na Lasinju nije uspio. Prvi nalet naših jedinica neprijatelj je zadržao, a zatim je pripremljen ponovo naDad idućeg dana oko 1 sat noću. Ni ovaj napad nije uspio jer je neprijatelj davao ogorčen otpor. Za vrijeme naših napada neprijatelj je izvršio jedan protunapad koji je odbijen, a isto tako jurišem naše rezerve odbijeno je pojačanje neprijatelja koje je krenulo s pravca Sredičkop prema Lasinji. Neprijateljska avijacija za cijelo vrijeme borbi bombardovala je i mitraljirala naše položaje. Po neusDjelom napadu naše jedinice su se povukle.

Kod Skakavca napad također nije uspio. Bataljon koji je napadao došao je do jurišnog otstojanja i baš kada se neprijatelj bio pokolebao i izišao iz crkve nije izvršen juriš već je jedna četa od bataljona bez ičijeg naređenja otstupila prema s. Jzbacu. Bacač i top su vrlo dobro gađali neprijateljska uporišta. Odbijen je napad 160 neprijateljskih vojnika koji su bili krenuli iz Vukmanića i Blatnice u pomoć napadnutim u Skakavcu. Stab brigade odustao je od daljnjeg napada i povukao svoje jedinice.

II brigada, koja je bila na zasjedi između Cetingrada i Kladuše, odbila je nekoliko napada slabijih neprijateljskih snaga.

Zarobljenika kod Lesinje i Skakavca nije bilo. Kod Cetingrada i Kladaše zarobljena su 2 Nijemca u civilnom odijelu.

Ratnog plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja nisu poznati ali je bilo mrtvih i ranjenih.

Naši gubici: 11 mrtvih i 40 ranjenih. Od ranjenih drugova 1 je naknadno umro.

Utrošeno je 14.055 puščanih i mitraljeskih metaka, 15 protutenkovskih granata, 46 granata za topove 65 i 75 mm, 7 mina za teški, 16 mina za laki bacač.

Glavni nedostaci u ovim akcijama: Nije postignuto iznenađenje kao važan uslov uspjeha. Napad je počeo sa zakašnjenjem i nije iskorištena noć da se slomi neprijateljski otpor i umanji ubitačnost njegove vatre. Kolebljivost Štaba III brigade, koji još prije napada nije vjerovao u uspjeh, pod izgovorom da je posada u Skakavcu mnogo veća, da će neprijatelju doći pomoć, da će ih tući avioni i t.d. u mnogome je uticala na neuspjeh. Štabovi brigada bili su daleko postavljeni od svojih jedinica, sa njima bili u slaboj vezi, te nisu mogli pružiti dovoljnu pomoć i uticati na razvoj operacija. Dijelovi koji su bili na osiguranju nisu bili dovoljno budni i neprijatelj koji je dolazio u pomoć uspio je da ih napadne sa leđa. Sami napadi bili su mlitavi i bez dovoljno prodornosti. Teška oruđa nisu odmah postavljena na dobra mjesta, odakle bi mogla najbolje pomagati, već su u toku borbe premještena, što je prouzrokovalo zakašnjenje i slabu pomoć dijelovima koji su napadali. Na akciju se pošlo sa dosta velike daljine, u cilju da se postigne iznenađenje, tako da su borci bili zamoreni i njihova pokretljivost i udarna snaga ovim su bile znatno smanjene.

-VII-1943

I i II brigada VIII divizije izvršile su napad na Globornički most¹⁴ na pruži između Ogulina i Karlovca gdje se je nalazilo 44 Talijana i 16 domobrana utvrđenih u vrlo tvrdim zidanim bunkerima ograđenim bodljikavom žicom. Sam napad na posadu vršio je jedan bataljon I bri-

gade ojačan sa 5 protukolskih topova i jednom brdskom baterijom, dok su ostale snage bile raspoređene na osiguranju prema obližnjim neprijateljskim posadama u pravcu Ogulina i Karlovca, kao i za prekidanje pruge u cilju sprečavanja nailaska blindiranih vlakova. Cilj napada bio je minirati Globornički most (viadukt) i time izbaciti iz prometa prugu Karlovac — Ogulin. Napad je počeo u 4.45 časova ujutro otvaranjem plotunske paljbe iz protukolskih topova. Postignuta je vatrena nadmoćnost i neprijateljska vatra brzo je neutralisana. Ovaj momenat iskorišten je, pa su borci presjekli žicu oko bunkera, a neprijateljska posada sa gornjih spratova pobjegla je u prizemlje bunkera i zatvorila se željeznim vratima. Pripremano je miniranje bunkera jer se na drugi način nije mogao likvidirati. Bunker u kome su bili domobrani u prvo vrijeme ostao je nedirnut, što su domobrani iskoristili da tuku naše borce, tako da su se morali malo povući. Poslije je i na taj bunker otvorena vatra iz protukolskih topova. Dok su vršene pripreme za miniranje bunkera, tukla je jaka artiljerijska vatra iz Ogulina vrlo precizno okolinu oko mosta i naišao je oklopni vlak do blizine samog mosta te je počeo tući naše dijelove jakom vatrom. Usljed ovakove situacije Stab divizije donio je odluku da se naše jedinice povuku, jer nije bilo izgleda da bi se u toku dana uporište moglo likvidirati, a veći neprijateljski garnizoni nalaze se u blizini. Poslije neuspjelog napada jedinice su povučene u polazne baze.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici: neprijatelja 16 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 10 mrtvih i 46 ranjenih.

Utrošeno je 7131 puščani i mitraljeski metak, 14 granata od topova 65 i 75 mm, 34 granate od protukolskih topova 37 i 47 mm i 6 mina za teški bacač.

Glavni razlog neuspjeha ove akcije je taj što nije prekinuta pruga između Globorničkog mosta i želj. stanice Gornje Dubrave, kao i iz-

među Gorrjkih Dubrava i Tounja, tako da je oklopni voz bio u mogućnosti da prođe pored naših osiguranja i pruži pomoć napadnutoj posadi kod Globorničkog mosta. Štabovi nisu shvaćali važnost svog zadatka niti su kontrolisali jedinice da li su prekinule prugu, što je po planu bilo predviđeno. Štabovi nisu ispoljili svoj uticaj na potčinjene štabove bataljona niti su ih dovoljno pomogli u izvršenju svog zadatka. Ni na jednom mjestu nije vršen fingirani napad da bi se neprijateljska artiljerijska vatra rasturila na razne strane. Inače akcija je mogla uspjeti da nije bilo gornjih nedostataka.'

UNSKA OPERATIVNA GRUPA

2/3-VII-1943

II brigada izvršila je napad na neprijateljsko uporište u Blinjskom Kutu gdje se je nalazilo 60 Nijemaca i 63 domobrana.¹⁵ Neprijatelj je bio dobro utvrđen i ograđen bodljikavom žicom. Sam napad vršio je jedan bataljon, dok su dva bataljona bila na osiguranju prema Petrinji i Sunji. Napad je počeo u 2 sata izjutra. Prvi nalet nije uspio pa je pokušao ponovan juriš ali i on je odbijen. Neprijatelj je dao jak otpor i naše jedinice su se povukle bez uspjeha.

Zarobljenika nije bilo.

Zaplijenjeno je 2 karabina.

Gubici neprijatelja nisu poznati. Nađeno je nekoliko mrtvih neprijateljskih vojnika.

Naši gubici: 2 mrtva i 17 većinom lakše ranjenih.

Od oružja nije izgubljeno ništa.

Akcija nije izvođena po planu. Sa napadom se zakasnilo čitava tri sata zbog udaljenosti i slabih vodiča. Čete koje su napadale nisu bile međusobno povezane, a borci i komandno osoblje nisu se dobro snalazili. Pored toga naišao je oklopni vlak u pomoć napadnutim, što je borce pokolebalo. Ovaj voz naišao je na minu i uništena mu je lokomotiva.

Utrošeno je 2500 puščanih i mitraljeskih metaka i 15 bombi.

Uništena je 1 neprijateljska lokomotiva i prekinuta pruga više Komareva tako da saobraćaj nije radio cio dan.

14/15-VII-1943

Jedinice Unske operativne grupe izvršile su napad na neprijateljski vlak na pruzi Sisak — Sunja.¹⁶ Sam napad izvođen je sa dva bataljona, dok su ostale snage bile raspoređene na osiguranjima prema Kostajnici i Sunji i okolnim garnizonima. Naišao je neprijateljski transportni vlak sa ratnim materijalom, 4 protuavionska tqpa, artiljerijskom municijom za iste topove i oko 300 vojnika (Talijana) u blindiranim vagonima. Nakon borbe od četiri sata neprijatelj se nije uspio savladati jer je davao jak otpor. Naši borci uspjeli su da otkopčaju nekoliko vagona, odguraju ih dalje i iz njih izvade plijen. Vatrom iz našeg protivtenkovskog topa zapaljena je artiljerijska municija u jednom vagonu i počela eksplodirati. Iz Sunje probio se je jedan oklopni vlak i još jedan transportni u pomoć napadnutim i naše jedinice su se Dovukle.

Zarobljeno je 13 talijanskih vojnika.

Zaplijenjeno: 2 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez, 15 karabina, 80 litara benzina, 2 bicikla, 20 pari veša, 1.500 metaka, 1 dinamomašina, 20 granata za protivavionski top 75 mm, 2 sprave za uzimanje elemenata i električno paljenje protivavionskih topova i nešto ostale spremne.

Gubici neprijatelja: 20 mrtvih i više ranjenih vojnika. Izgorjelo je 7 vagona sa topovskom i pješadijskom municijom.

Naši gubici: 5 mrtvih i 30 ranjenih.

Utrošeno je 6000 puščanih i mitraljeskih metaka i 3 granate protukolskog topa.

Greške su se desile kod II brigade čiji je jedan bataljon u zasjedi prema Sunji zakasnio na svoje mjesto i dao mogućnost da prođu neprijateljska pojačanja do mjesta borbe. Stab I brigade nije poslao na vrijeme minersku grupu u sastav II brigade, tako da je ova grupa prekidala prugu a da o tome nisu bile obaviještene jedinice II brigade. Stab I brigade slabo

se je snašao u momentu neprijateljskog prodora. Veza između štabova brigada bila je dosta slaba. Neke jedinice pri nailasku neprijatelja povlačile su se bez naređenja.

19/20-VII-1943 Unska operativna grupa izvršila je napad na neprijateljsko uporište u Prekopi gdje se je nalazilo 70—100 domobrana.¹⁷ Sam napad vršila su dva bataliona, dok su ostale snage vršile osiguranje od Gline. Borci su se neopaženo privukli do blizu neprijatelja i otvorili vatru. Neprijatelj je davao jak otpor. Dva tenka krenula su iz Gline u pomoć u Prekopu. Jedan tenk naišao je na minu i bio oštećen, a zatim se oba tenka vratila natrag. Nakon borbe koja je trajala tri sata naše jedinice su se povukle bez uspjeha. Nekoliko rovova i bunkera bilo je zauzeto ali pojava tenkova rđavo je djelovala na novomobilisane borce pa ovo nije iskorišteno.

Zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Naši gubici: 1 mrtav i 6 ranjenih.

23/24-VII-1943 Ponovljen je napad na neprijatelja u Prekopi¹⁸ sa istim rasporedom kao i prošli put. Nakon borbe koja je trajala dva sata naše jedinice počele su jurišati na neprijatelja i uspjele zauzeti nekoliko rovova i jednu kuću koju je držao neprijatelj. Baš u to vrijeme jedan neprijateljski tenk iz Gline zaobišao je našu zasjedu, došao u pomoć na Prekopu, a naši borci ne poznavajući pravo stanje povukli su se. Tako napad ni ovog puta nije uspio već samo djelomično.

Zarobljeno 20 domobrana (9 ih je pobjeglo pri nailasku tenka).

Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 4 karabina, 12 bombi, 500 metaka i 10 pari odijela i obuće.

Gubici neprijatelja nisu poznati.

Naši gubici: 1 mrtav i 34 ranjena. 1 ranjeni drug ostao ie neizvučen. Izgubljene su 2 puške.

Utrošeno je 2300 puščanih i mitraljeskih metaka.

" Vidi dok. br. 47 i 59.

** Vidi dok. br. 67 i 72.

Glavni razlozi za neuspjeh ovih dvaju napada: 1) Za napad su upotrebljene jedinice II brigade među kojima ima velik broj novomobilisanih koji nisu prošli kroz borbu niti imaju iskustva. 2) Nije iskorišteno iznenađenje, niti se nakon vatrene pripreme odmah prelazilo u energičan napad već se je oklijevalo, što je neprijatelju dalo mogućnosti da se pribere i pruži organizovan otpor. 3) Kod boraca vlada neopravdan strah od tenkova jer nisu navikli na borbu sa njima. 4) Borci po zarobljavanju neprijateljskih vojnika zadržavaju se oko njih skidajući im odijelo i obuću na licu mjesta umjesto da ove momente iskoriste za proširivanje uspjeha i dalje nadiranje. 5) Niže starješine ne drže svoje jedinice u ruci, što dovodi do gubljenja veze i onemogućuje saradnju između pojedinih dijelova koji napadaju.

29/30-VII-1943 Jedinice Unske operativne grupe postavile su zasjedu i minirale prugu između Capraga i Sunje i čekale da naiđe voz.¹⁹ Naišao je 1 teretni voz sa 46 vagona na postavljenu minu koja je eksplodirala i raskinula prugu. Naši borci otvorili su vatru i pošto voz nije imao pratnje pristupljeno je izvlačenju plijena. Pomoć koja je krenula iz Sunje u blindiranom vlaku odbijena je jer je pruga bila prekinuta.

Zarobljena su 2 željezničara bez oružja.

Zaplijenjeno je 135 litara esenca, 116 metara pšenice, 605 kg zobi, 1222 komada sapuna, 190 kg cikoriije, 1 dinamomotor, 517 litara rakije, 2 bicikla. 256 malih ženskih kišobrana, 18 komada praznih benzinskih buradi i ostalih sitnih stvari.

Zapaljena 1 lokomotiva i 46 vagona.

Gubitaka ni na jednoj strani nije bilo.

Utrošeno je 500 puščanih i mitraljeskih metaka.

Rekapitulacija:

VI DIVIZIJA

Zarobljeno: 67 ustaša, žandara i četnika.

Zaplijenjeno: 1 teški bacač sa 4 mine, 2 teška mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 1 mali bacač,

83 puške, 18.350 puščanih i mitraljeskih metaka, 193 ručne bombe, 27 šatorskih krila, 44 šinjela, 58 čebadi, 10 pari cipela, 2 poljska i 7 brdskih kazana, 7 pari odijela, 44 konja, 9 margaraca, 47 vojničkih torbica, 2 pisače mašine, 1 cerada, 1 signalni pištolj sa 60 raketli, 3 bicikla, 307.000 kuna, 1 kompletan hirurški pribor, kancelarija četničke Dinarske divizije i nešto ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 197 ubijenih i vjerovatno veći broj ranjenih.

Naši gubici: 27 mrtvih, 66 ranjenih, 1 odbjegao neprijatelju i 1 zarobljen.

Izgubljeno 5 pušaka.

VIII DIVIZIJA

Zarobljena 2 Nijemca u civilnom odijelu.

Zaplijenjeno nije ništa.

Gubici neprijatelja: 16 ubijenih i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 22 mrtva i 85 ranjenih.

UNSKA OPERATIVNA GRUPA

Zarobljeno: 2 domobrana, Talijana i željezničara.

Zaplijenjeno: 2 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez, 1 puškomitraljez, 21 puška, 12 bombi, 2000 puščanih i mitraljeskih metaka, 70 litara benzina, 4 bicikla, 20 pari veša, 2 dinamomašine, 10 pari odijela i obuće, 116 metara pšenice, 600 kg zobi, 190 kg cikoriije, 517 litara rakije, 256 komada ženskih kišobrana, 1222 komada sapuna, 20 granata za protuavionski top 75 mm sa 2 nišanske sprave, 18 praznih benzinskih buradi, 135 litara esenca i ostale spreme.

Gubici neprijatelja: preko 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Uništeno i zapaljeno: 1 lokomotiva i 53 vagona sa nekoliko vagona punih artiljerijske i puščane municije.

Naši gubici: 9 mrtvih i 56 ranjenih i 1 zarobljen.

Izgubljene su 2 puške.

Ukupno: Zarobljeno: 93 Talijana, ustaša, četnika i domobrana.

Zaplijenjeno: 1 teški bacač sa 4 mine, 4 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza, 1 laki mitraljez, 1 mali bacač, 104 puške, 20.350 puščanih 1 mitraljeskih metaka, 205 ručnih bombi, 20 protuavionskih granata 75 mm, 7 bicikla, 27 šatorskih krila, 44 šinjela, 58 čebadi, 7 brdskih i 2 poljska kazana. 44 konja, 9 magaraca, 47 vojničkih torbica, 1 kompletan hirurški pribor, 1 cerada, 1 signalni pištolj sa 60 metaka, 307.000 kuna, kancelarija Dinarske četničke divizije, 17 pari odijela, 20 pari cipela, 2 pisaće mašine, 2 dinamomašine, 20 pari veša, 80 litara benzina, 2 sprave za protuavionske topove, 135 litara esenca, 116 metara pšenice, 600 kg zobi, 1222 komada sapuna, 190 kg cikoriije, 517 litara rakije, 256 ženskih kišobrana, 18 praznih benzinskih buradi i ostale spreme.

Gubici neprijatelja: 233 ubijenih ustaša, žandara, Talijana, Nijemaca i četnika.

Uništena 1 lokomotiva i 53 vagona sa nekoliko vagona municije.

Naši gubici: 2 zarobljena, 58 mrtvih, 207 ranjenih i 1 odbjegao neprijatelju.

Izgubljeno je 7 pušaka.

Napomena:

U mjesecu julu 1943 godine jedinice našeg Korpusa kao glavni zadatak imale su čuvanje, sklanjanje i pomaganje seljacima kod ovogodišnje žetve. Njihov raspored je prema tome bio i podešen kako u Lici tako i Kordunu i Baniji. Usljed toga nisu ni vršene neke veće akcije u cilju zadobijanja oružja. Postavljeni zadatak za čuvanje ovogodišnje žetve naše jedinice su izvršile i sve žito na oslobođenoj teritoriji je sačuvano od neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.²⁰ Holjevac

(M.P.)²²

Komandant,
Gošnjak²¹

²⁰ Većeslav

²¹ Ivan

²² Okrugli pečat: Stab Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.